

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

OSMANLILARDA DİVÂN - BÜROKRASI - AHKÂM

II. Bâyezid Dönemine Ait 906 / 1501 Tarihli

AHKÂM DEFTERİ

İlhan ŞAHİN - Feridun EMECEN

TÜRK DÜNYASI ARAŞTIRMALARI VAKFI

İSTANBUL - 1994

OSMANLILARDA DİVÂN - BÜROKRASİ - AHKÂM

II. Bâyezid Dönemine Ait 906 / 1501 Tarihli

AHKÂM DEFTERİ

İlhan ŞAHİN - Feridun EMECEN

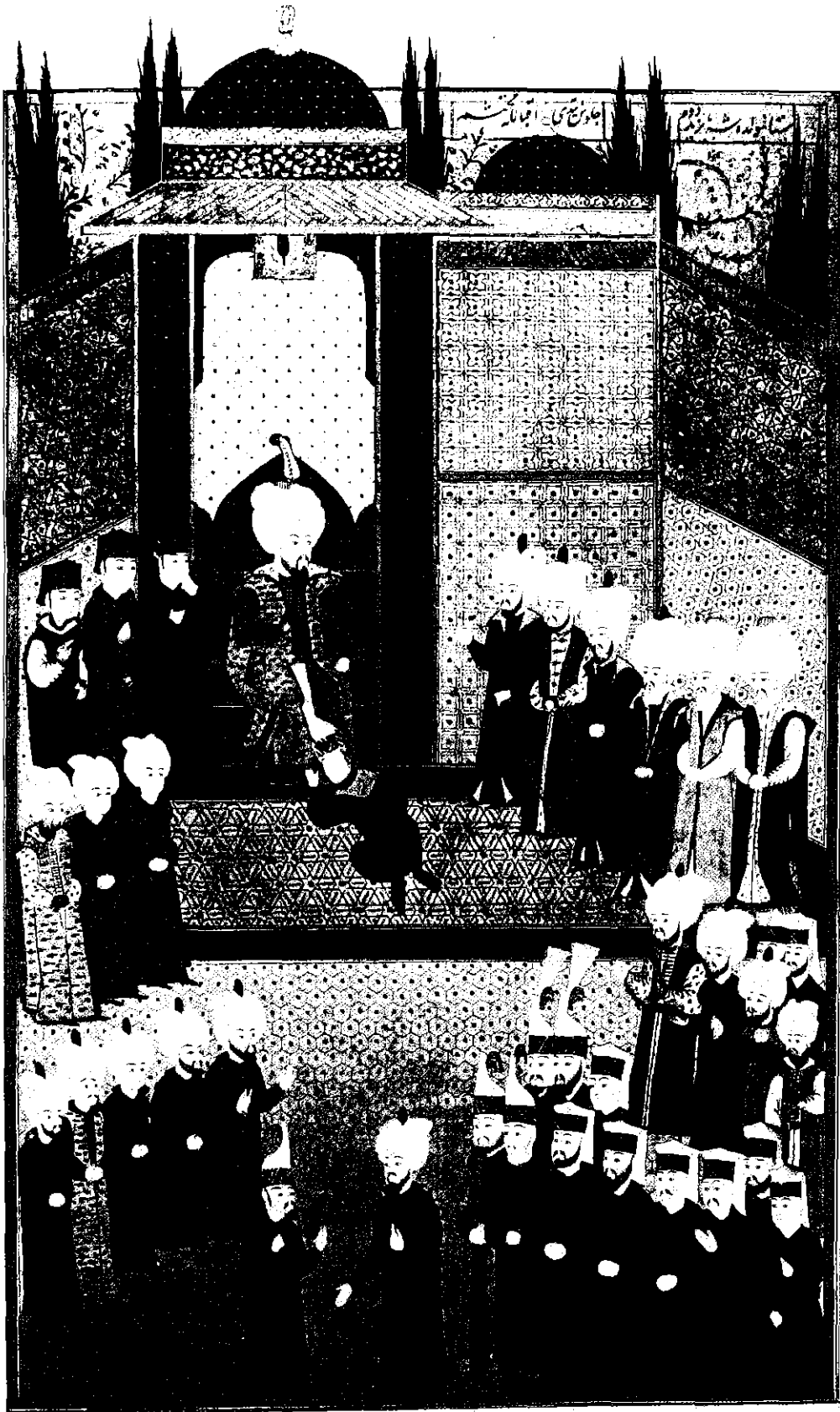

TÜRK DÜNYASI ARAŞTIRMALARI VAKFI

İSTANBUL - 1994

*Rahmetli Hocamız
Prof. Dr. Bekir Kütükoğlu'nun
Azîz Hâtırasına...*

II. Bâyezid'in cölusu
(*Hünernâme Minyatürleri ve Sanatçıları*, İstanbul 1969, nr.17).

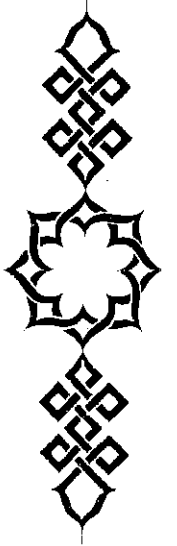

II. Bâyezid'in Filibe civarında avlanması
(*Hünernâme Minyatürleri ve Sanatçıları*, İstanbul 1969, nr.18).

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	III
ÖNSÖZ.....	V-VI
KISALTMALAR.....	VII
GİRİŞ	IX-XI
I. BÜROKRASİ VE DİVÂN KAYITLARI.....	XIII-XV
II. DİVÂN KAYITLARI İLE İLGİLİ DEFTERLER VE ÖZELLİKLERİ	XV-XVI
III. NEŞREDİLEN DEFTERİN ŞEKİL VE MUHTEVA HUSUSİYETLERİ.....	XVII-XXXV
a) Defterin Şekli Düzeni	XVII
b) Diplomatik ve Teknik Özellikleri.....	XVII-XX
c) Dil Hususiyeti.....	XXI
d) Belgelerin Muhtevası	XXI-XXXIV
Siyasî Meseleler.....	XXIII-XXVI
Toprak Meseleleri.....	XXVII-XXIX
Vergi Meseleleri.....	XXIX-XXXII
Diğer Meseleler.....	XXXII-XXXIV
BİBLİYOGRAFYA	XXXVII-XXXIX
HÜKÜMLERİN ÖZETİ.....	XLI-XLVI
METİN.....	1-133
FAKSİMİLE METİN.....	135-181
İNDEKS.....	183-204

SUNUŞ

Türkiye’de içtimâî ilimlerin batı kaynaklarıyla beslendiği ve köksüz bir gelişme gösterdiği için geri kaldığı ve orijinalliğe sahip bulunmadığı bir gerçektir.

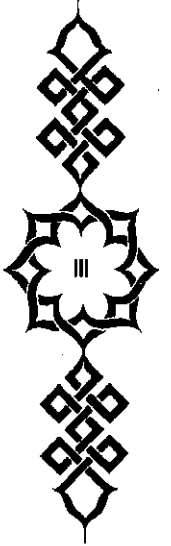
İktisat, maliye, sosyoloji, genel idare gibi sahalarda kendi kaynaklarımızdan hemen hiç istifade edilmeyişi sadece harf inkılabı ile izah edilemez. Çünkü Amerikan yönetiminin Osmanlı idarî sisteminden çok faydalandığını ve arşivlerimizde çalışanların daima bizlerden çok batılı ilim adamları olduğunu bilmekteyiz. Asıl sebep zihniyette yatmaktadır. Bu zihniyete ad koymak gerekirse biraz sert de olsa aslını inkâr, küçüklük duygusu diyebiliriz. Bu arada aslı kaynaklarımıza inerek çeşitli sahalarda çalışma yapan büyüklerimizi ve şimdi bunu esas iş edinen genç kardeşlerimizi daima şükranla minnetle anmayı unutmamamız lâzımdır.

Bu eser, Şer’iyye Sicilleri ve Mühimme Defterinden sonra, arşivlere dayalı üçüncü neşriyatımızdır. 1501 tarihli olup II. Beyazıt Devrinin birkaç aylık divan kayıtlarını ihtiva etmektedir. Eseri, tarih sahasında isimleri daima minnetle yâd edilecek İlhan Şahin ve Feridun Emecen, görülmemiş bir sabır ve dikkatle yayına hazırlamışlar, Tülay Şevik, Necla Zeyrek ve Aysel Çelebi dizmiş, Selma Taşan da aynı sabır ve dikkatle düzenleyerek baskıya hazır hale getirmiştir. Etam Matbaası da her zaman olduğu gibi ihtimamla basmıştır.

Vakıf olarak bu eseri ilim âlemine sunma imkânı verdikleri için aziz kardeşlerim İlhan ve Feridun’a hudutsuz şükranlarımızı sunmayı vicdanî bir vazife sayıyoruz. Emegi geçen elemanlarımıza da gönül güçlerini daima ekleyerek iş yaptıkları için müteşekkirimiz.

Bu eserle de ilimlerine kök aramak, tarihten ders almak ve Türk içtimaiyatına hizmet etmek isteyen hersese çok büyük bir imkân ve destek sağladığımıza inanıyoruz.

Prof. Dr. Turan YAZGAN

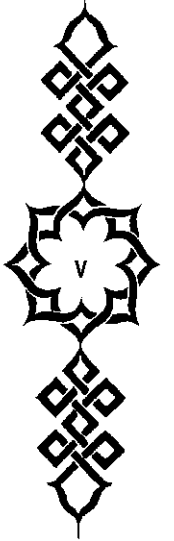

ÖNSÖZ

Bu çalışma, Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ndeki tedkiklerimiz sırasında rastladığımız II. Bâyezid devrine ait Haziran-Temmuz 1501 tarihli Divân kayıtlarını hâvî bir parça defterin neşir ve incelenmesine dayanmaktadır. Sözkonusu defter Divân'da alınan kararların sûretlerinin kaydedildiği defter türlerinin şimdilik ilk örneği olarak dikkati çekmektedir. Muhteviyatı itibariyle daha sonraları "Mühimme", "Mâliye Ahkâm", "Ruûs" v.b. adı verilen defterlerdeki kayıtlarla benzerlik göstermesi bakımından ayrı bir öneme sahip gözükmektedir. Bir bakıma bu defterlerin henüz bürokraside ihtisaslaşmadan önceki "prototip"i niteliğini taşımakta ve bunların muhteviyatını bir arada ihtiva etmektedir. XVI. yüzyıl başlarına ait Divân-ı hümayûn'un işleyişini gösteren bu tip kayıtları hâvî başka defterlere henüz tasniflerde rastlanmamış olması, bahis mevzuu defterin neşir ve incelenmesini zarurî kılmaktadır. Divân'da görüşülen, bürokrasinin çeşitli kademelerinde muamele görüp hazırlanan hükümlerin ilgili yerlere gönderilmeden önce, birer sûretlerinin defter halinde belirli tarih sırasına göre kaydedilmiş olması, bu çalışmanın hedefini, sadece metin neşri değil, deftere dayalı olarak o dönemdeki bürokratik gelişmeler, Divân kayıtlarının özellikleri ve bunlarla ilgili diğer defterler üzerinde mütevazî bir inceleme yapma cihetine sevketmiştir. Dolayısıyla elinizdeki kitabın başlığı da bu incelemeyi nitelemektedir.

Yukarıda da belirtildiği gibi, II. Bâyezid dönemindeki bürokratik teşekküllerin ve bunlarla ilgili defterlerin özellikleri üzerinde durulan genel bir incelemeden sonra, defterin şekil ve muhteva hususiyetleri izah edilmeye çalışılmış; burada defterin şekli düzeni, hükümlerin diplomatik ve teknik özellikleriyle kısaca dil hususiyetleri konu edinilmiştir. Özellikle bu sonuncusu, hiç şüphesiz ayrı bir çalışmaya ihtiyaç göstermektedir. Defterin muhtevası ise, belirli başlıklar altında geniş ölçüde incelenmeye çalışılarak mümkün olduğunca hükümlere göre dönemin siyasi meselelerinin yanı sıra, çeşitli toprak, vergi problemleri ve diğer müteferrik konuların tedkiki yapılmıştır.

Kitabın ana bölümünü defterin neşri meydana getirmektedir. Metinden önce araştırmacıların serî halde metinlerin muhteviyatına âşinâ olmaları için hükümlerin kısa birer özetleri de verilmiştir. Metin kısmı latin harflerine aktarılırken orijinal nüshanın tamamının faksimilesi ilave edildiği için hazırlanan metni işaretlere boğmamak gerekçesiyle, mutedil bir transkripsiyon tercih edilmiştir. Defterin asıl nüshası, oldukça yıpranmış ve yer yer çürümüştür. Bu aynen faksimiliye de

yansımasıdır. Ancak hükümler üzerinde çalışılırken, bugün dökülüp kaybolması muhtemel ufak parçalar veya rutubet sebebiyle birbirine yapışmış sayfalar, henüz yazıları yok olmadan önce tarafımızdan okunabilmiş ve bunlar kesme (/) işareti içinde belirtilmiştir. Bazan bu şekilde okunan kısmı, hem orijinal nüshada, hem de faksimilede bulmak artık mümkün değildir. Ayrıca yer yer metindeki noksan bırakıldığı veya hatalı yazıldığı anlaşılan ibarelerin mümkün olduğunca tamiri yoluna da gidilmiştir. Bunlara da kesme (/) içinde yer verilmiştir. Hazırlanan metindeki hükümler tarafımızdan teker teker numaralanmış ve metnin orijinal sayfa numaraları da gösterilmiştir. Kolaylık olması için bu numaralama, orijinal faksimile metne de işlenmiştir. Metin yeni harflere aktarılırken, orijinal nüshada belirli bir şekil dahilinde yazılmayan, bazan vokalleri gösterilen, bazan da gösterilmeyen Türkçe kelimeler, olduğu gibi yâni metindeki yazılış şekillerine sâdik kalınarak verilmiştir. Yine metindeki gayrı müslim isimlerinin okunuşundaki problemler mümkün olduğunca halledilmeye çalışılmışsa da bu gibi isimlerin okunuşunda herhangi bir iddiadan uzak olduğumuzu belirtmeliyiz.

Nihayet bu çalışma sırasında, gerek metnin temininde, gerekse müşkillerin hallinde meslekdaşlarımızın yardımlarını şükranla anmalıyız. Yabancı yer ve şahıs isimlerinin hallinde bize yardımcı olan Dr. Evangelia Balta ile metni filolojik bakımdan baştan sona okuyan Doç. Dr. Metin Akar ve özellikle Dr. Ceval Kaya'ya; Arapça ibarelerin hallini sağlayan Dr. Salim Ögüt'e; çalışmalarımız sırasında gerekli kolaylığı gösteren Başbakanlık Osmanlı Arşivi mensuplarına ve böylesine güç bir eseri sabırla dizen Selma Taşan'a teşekkür borçluyuz. Bu çalışmanın ortaya çıkmasında Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Başkanı Prof. Dr. Turan Yazgan'ın teşvik ve himmetleri hiçbir zaman unutulmayacaktır.

İlhan Şahin - Feridun Emecen
İstanbul-Nisan 1994

KISALTMALAR

A. DVN	Bâb-1 Âsafî Divan (Beylikçi) Kalemi
A. DVN. ŞKT	Bâb-1 Âsafî Divan (Beylikçi) Kalemi Şikâyet
AE	Ali Emirî
BA	Başbakanlık Osmanlı Arşivi
D. BŞM	Bâb-1 Defterî Başmuhasebe Kalemi
DİA	Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
D. MKF	Bâb-1 Defterî Mevkufat Kalemi
İA	İslâm Ansiklopedisi
İFM	İktisat Fakültesi Mecmuası
KK	Kâmil Kepeci Tasnifi
MAD	Maliyeden Müdevver Defterler
TD	Tahrir Defteri

GİRİŞ

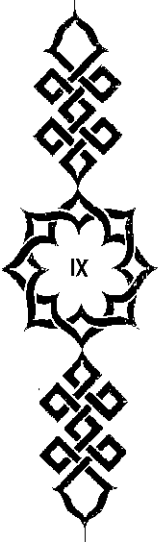
II. Bâyezid devri, siyasî olaylardan ziyâde kültür ve teşkilât tarihi bakımından ayrı bir yere sahiptir. Fâtih Sultan Mehmed'in cür'etkâr idarî reformlarının ve buna mümâsil olarak gelişen siyasî yapı ve merkezîleşmenin, onun devrinde nisbeten yumuşatıldığı ve bunun "tepki dönemi" olarak anıldığı bilinmektedir¹. Fâtih'in merkezî sistemi yerleştirme çabaları, aldığı iktisadî ve ticarî tedbirler, yeni vergilerin ihdâsı, sipahi sayısını artırmak için vakıf ve mülk toprakları devletleştirme teşebbüsleri, toplumun gerek alt gerekse üst kesimlerinde birçok gayrı memnun zümrelerin ortaya çıkmasına yol açmıştı. Hatta devletin gerek idarî ve gerek dinî kademelerindeki muhalif guruplar daha onun sağlığında Amasya'da şehzadelik yapmakta olan Bâyezid'in etrafında toplanmış bulunuyorlardı. Saltanatı elde edip tahta çıkan II. Bâyezid'in babasının siyasetinin takipçisi olarak görülen kardeşi Cem ile giriştiği mücadele, uzun süre batıya yönelik gazâ faaliyetinin aksamasına yol açtığı gibi, Cem'in Avrupa'ya sığınması da bu faaliyeti ileriki yıllarda daha da etkilemişti.

Öte yandan doğuda yeni ortaya çıkan Safevîler'in faaliyetleri, Akkoyunlu topraklarına hakim oluşları ve Anadolu üzerindeki emelleri; güneyde ise Memlûk Sultanlığı ile münasebetlerin bozulması ve onlar karşısında Çukurova bölgesinde yer yer uğranılan başarısızlıklar², II. Bâyezid zamanının siyasî ve askerî bakımdan kendisinden önceki ve sonraki devirlerle mukayese edilip başarısızlık ve siliklikle tavsifine yol açmıştır. Halbuki devrin şartları, siyasî tereddütler, temkinli ve dikkatli bir politikanın izlenmesini gerekli kılmış olmalıdır.

Diğer taraftan siyasî ve askerî durgunluk yanında, kültür hayatında önceki döneme nisbetle bir gerileminin olduğu, tutuculuğun ortaya çıktığı da ifade edil-

1 Bu dönemin özellikleri ve kendisinden önceki devirle mukayesesi için bk. H. İnalcık, "Türkler", *İA*, XII/1, 299; II. Bâyezid devri bir monografiye de konu olmuştur: S. Tansel, *Sultan II. Bayezid'in Siyasi Hayatı*, İstanbul 1966.

2 Ş. Tekindağ, "II. Bayezid Devrinde Çukurova'da Nüfuz Mücadelesi: İlk Osmanlı-Memluk Savaşları" 1485-1491", *Belleten*, XXXI/123 (Ankara 1967), 345-373.

mektedir³. Gerçi Bâyezid, dünya hakimiyeti fikri ile hareket eden, aynı zamanda gerçek bir irkî sıfatla değil, İstanbul'u zaptetmiş olmak dolayısıyla Roma İmparatorluğu'nun vârisi olarak kendisini görüp Bizans toprakları üzerinde hak iddia eden Fâtih'in⁴ bu siyâsetinin temellerini sağlam bir şekilde atabilmek için batı dünyasının değerlerini tanımaya yönelik faaliyetleri çerçevesinde yaptırdığı tamamiyle batı mahrepli kültürel ve sanat faaliyetlerinin maddî unsurlarını ortadan kaldırtmıştır; ancak bu vesile ile onun devrinin tutuculukla suçlanması da pek insaflı bir yaklaşım olmamalıdır. Herşeyden önce yukarıda bahsedilen şartlar muvâcehesinde, onun babasının siyasî emellerinin takipçisi olması oldukça zordu. O tahta çıkar çıkmaz muhalif gurubun isteklerini gözönüne alıp devletin genel görünüşünü tâyin edecek değerler manzumesinin tesbitine teşebbüs etmiştir. Onun devri genel karakteri itibarıyla Fâtih devrine bir direniş ve tepki özelliği taşımış, siyasî, malî ve sosyal değişiklikler ile kendisini göstermiştir. Bu cümleden olmak üzere, zorla zabtedilmiş olan vakıf ve mülklerin bir kısmı geri verilmiş⁵, vergiler yumuşatılarak şer'î çerçeve içine alınmış, örfî uygulamalar yavaşlatılmıştır. Bütün bu faaliyetlerde özellikle şer'î hukukun daha da ön plana çıkarılarak devletin genel görünüşünün ana hatlarının tâyin edilmesi, ileride XVI. ve hatta XVII. yüzyıla uzanacak devlet anlayışının ve görünümünün başlangıcını oluşturacaktır.

Bu sonuncu durumda, sadece ulemanın önceki döneme karşı muhalefeti değil, aynı zamanda doğuda başgösteren dinî-siyasî bir özellik taşıyan Şii Safevîler'in de önemli rolü olduğu söylenebilir⁶. Onların Anadolu'ya yönelik faaliyetlerine önceleri ehl-i tarîke ve sufi dünyasına duyulan genel hürmet çerçevesinde fazla önem vermeyen II. Bâyezid, bu tehlikeli gidiş karşısında geç olmakla birlikte devletin tavrını ve dinî siyasetini ön plâna alıcı tedbirler almıştır. Bilhassa ulemanın bu yoldaki faaliyetleriyle şer'î hukuk konusunda daha dikkatli davranılmış, örfî uygulamayı ve fikir dünyasını bu dâire içinde kontrol etme eğilimi ortaya çıkmıştır. Bu sebeple, kültür tarihi açısından II. Bâyezid zamanı, daha sonraki devirlere etkileri bakımından müstesna bir yere sahip bulunmaktadır ve "tutuculuk" ölçüsünün bugünkü görüşler ile değil, tarihî şartlar dikkate alınarak zamanı içinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bu dönemin dikkati çeken bir başka özelliği, esas itibarıyla Fâtih tarafından yeni bir yapıya kavuşturulduğu anlaşılan bürokrasinin gelişmesidir. İlgili kalemlelerin yavaş yavaş teşkili, görev ve mesuliyette giderek ihtisaslaşma bakımlarından II. Bâyezid döneminde önemli gelişmeler olduğu söylenebilir. Bilhassa bugüne intikal eden dönem ile ilgili defter ve evrak serileri üzerinde yapılacak çalışmalar, hem bu konuyu, hem de yukarıda belirtilen siyasî ve hukukî yapı değişikliklerini

3 Ş. Turan, "Bayezid II", *DİA*, V, 236-237.

4 H. İnalcık "Mehmed II", *İA*, VII, 513-514.

5 Fâtih'in timara ve II. Bâyezid'in ise eski statülerine yani vakıf ve mülke çevirdiği yerler için bk. BA, TD, nr. 20.

6 Safevîlerin ortaya çıkışı ve dinî siyasetleri için bk. H. Sohrweide, "Der Sieg der Safaviden in Persien und seine Rückwirkungen auf die schiiten Anatoliens im 16. Jahrhundert", *Der İslam*, 41 (1965), 95-223. J.L. Bacque-Grammont, "XVI. Yüzyılın İlk Yarısında Osmanlılar ve Safevîler", *Prof. Dr. Bekir Kütükoğlu'na Armağan*, İstanbul 1991, s. 205-219.

aydınlatmaya yardımcı olabilecek niteliği hâiz bulunmaktadır. Hiç şüphesiz bunda, önemli karar organı olan Divân'a âit kayıtların, gönderilen hükümlerin sûretlerinin toplu olarak birarada yer aldığı defter serilerinin ayrı bir yeri vardır. Ancak bu tip defterler II. Bâyezid dönemi için, tımar dışında, bugüne ulaşmamıştı. Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde yer alan tasniflerde ve Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi'nde müteferrik evrak mevcut ise de, I. Selim devri ve hattâ Kanunî'nin ilk yılları dahil olmak üzere, klâsik anlamda Divân kayıtlarının sûretlerinin toplu olarak birarada tutulduğu "Mühimme" denilen defter serilerine rastlanmamaktadır⁷. Devletin genel siyasetini anlamak için buna ait kararları bir arada görmenin ve Divân'ın işleyişi, dolayısıyla merkezî mekanizmanın fonksiyonu hakkında bilgi sahibi olmanın, ancak bu kayıtların toplu olarak yer aldığı defter serileri sayesinde mümkün olabileceği âşikârdır.

Bir şans eseri olarak Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde yeni açılan tasniflerde ele geçen bir defter parçası, bu tip kayıtların toplandığını gösterdiği gibi, XV. yüzyıl sonlarında ve XVI. yüzyıl başlarında Divân'ın işleyişi, uğraşılan meseleler ve diplomatik özellikler ile ilgili bilgileri geliştirecek öneme sahip görünmektedir. Dolayısıyla, A. DVN, nr. 790'da kaydedilmiş olan bu parça defterin neşrinin, yukarıdaki mülâhazaların ışığında, oldukça faydalı olacağı, mevcut kanaat ve bilgilere yeni bir yön vereceği âşikârdır. Burada hatıra hemen şu soru gelmektedir: Bu defter acaba, gerek muhteva ve gerek şekil açısından, gelişmiş haline Kanunî döneminin ortalarında rastlanan *Mühimme* ve *Mâliye Ahkâm Defterleri*'nin "prototipi" olabilir mi? Bunun cevabı, aşağıda defterin şekli hususiyeti, muhtevası, benzerleriyle mukayesesi, bürokrasideki yeri konularını içine alan bölümde açıklanmaya çalışılmış, ayrıca defterin metni de o dönemdeki dil ve usluup özellikleri dikkate alınarak mutedil bir transkripsiyon ile verilmiştir.

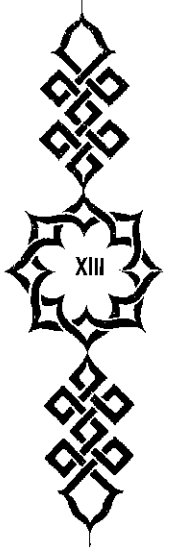
7 Bu hususta J. Matuz, mevcut en eski defterin 1544-45 senelerine ait olmasının, daha öncesinde bu tip defterlerin olmayacağı anlamına gelmeyebileceğini ve bunların kaybolmuş olabileceklerini düşündürdüğünü belirtir. Bu tip defterlerin Kanunî döneminde mi yoksa daha önceki devirlerde mi ortaya çıktığı sorusunu cevaplandırmanın güçlüğünden söz eder (*Das Kanzleiwesen Sultan Suleymans des Prachtigen*, Wiesbaden 1974, s. 77-78). Öte yandan *Mühimme* tabirinin o dönemde ortaya çıkmadığı, daha sonra yerleştiği söylenebilir. Muhtemelen bu tabir XVII. yüzyıldan itibaren kullanılmaya başlanmıştır. Bundan önceki dönemlerde bu defterler için "ahkâm-ı sultanî" veya "ahkâm-ı mirî" gibi tabirlerin yer aldığı görülmektedir.

I. BÜROKRASİ VE DİVÂN KAYITLARI

II. Bâyezid döneminde, bürokrasinin durumu hakkında detaylı bilgilere sahip değiliz. Fâtih'in teşkilat kanunnâmesi⁸, bürokratik teşekküllerin oluşumu ve niteliği hakkında önemli ipuçları vermektedir. Buradan hareketle, II. Bâyezid döneminde ihtisaslaşmada daha da gelişme olduğu, ilgili devre ait resmî belgelerden anlaşılmaktadır. XVI. yüzyılın ortalarındaki klâsik yapısıyla Divân'a ait kayıtların sûretlerinin muhafaza edildiği defter türü elimize geçmemişse de, "Muhasebe", "Mevâcib", "Mukataa", "Timar Ruznâme" ve "Tahrir" tipi defterlerin mevcudiyeti⁹, bürokratik teşekküllerin yapısı hakkında aydınlatıcı olmaktadır. Öte yandan doğrudan Divân'ı ilgilendiren ve buradan çıkan maliye, timar işlemleri dışındaki meselelere ait kayıtların genellikle perakende halde oluşu, bunların bu dönemde bir araya getirilip getirilmediği, daha doğrusu defter şeklinde sûretlerinin bulunup bulunmadığı problemini beraberinde getirmektedir. Bir başka deyişle, özellikle önemli devlet işlerine ait kararların sûretlerinin toplu olarak kaydı yapılmış ve bunlar örneklerine Kanunî devrinin ortalarında rastlanan Mühimme tipi defterler halinde saklanmış mıdır?

Bu suali cevaplandırmaya yarayacak defterler bugün mevcut değildir. Ancak elimizde bulunan ve burada neşredilen defter, Divân'dan çıkan bu kabil mühim devlet işleri ile ilgili kararlar ve talimatları, şikâyetleri içine aldığına göre, böyle defterlerin var olduğu düşünülebilir. Söz konusu defterdeki kayıtlardan yola çıkarak, Divân'da görüşülen meselelerle ilgili alınan kararların ve çıkan hükümlerin herhangi bir ayırıma tâbi tutulmadan tek bir defterde toplanmış olduğu ileri sürülebilir. Bu tip defterlere genel anlamıyla "Ahkâm Defteri" denildiği anlaşılmaktadır. Nitekim Darphane mukataaları ile ilgili defterde görü-

- 8 Fâtih'in teşkilat kanunnâmesinin en son neşri A. Özcan tarafından yapılmıştır: "Fatih'in Teşkilat Kanunnâmesi ve Nizam-ı Âlem İçin Kardeş Katli Meselesi", *Tarih Dergisi*, XXXIII (1982), 29-51.
- 9 Bu tür defterlere çeşitli tasnif serilerinde rastlanmaktadır. Darphane mukataaları ile ilgili 1471-1486 yıllarına ait iltizam defteri neşredilmiştir (H. Sahillioğlu, "Bir Mültezim Zimem Defterine Göre XV. Yüzyıl Sonunda Osmanlı Darphane Mukataaları", *İFM*, XXIII/1-2, 1963, 145-218. Burada hazine gelir gider defterleri için ruznâme defteri tabirinin kullanıldığı görülmektedir). II. Bâyezid döneminde yeniçeri çuha muhasebesi ile ilgili 1509-1513 tarihli defterler de H. Sahillioğlu tarafından hazırlanmıştır: "Yeniçeri Çuhası ve II. Bayezid'in Son Yıllarında Yeniçeri Çuha Muhasebesi", *Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, II-III (1974), 415-466. İmâret muhasebe defterlerinden bazıları meselâ, Fatih İmâreti (1489-90), Ayasofya ve Eyüb Türbesi (1489-1491), Saray Mutfakı (1489-1490) bilançoları Ö. L. Barkan tarafından yayımlanmıştır (*İFM*, XXII/1-2, (1963), s. 297-398). Ayrıca Barkan, BA, KK, nr. 7270'de kayıtlı 1469-1474 tarihlerine ait mutfak muhasebe defterlerini de neşretmiştir ("İstanbul Saraylarına Ait Muhasebe Defterleri", *Belgeler*, IX/13 (1979), s. 187-280). Diğer bazı defter örnekleri için bk. BA, D. BŞM, Dosya nr. 712 (İstabl-ı âmire); BA, KK, nr. 7094 (Matbah masrafları); BA, KK, nr. 7154 (Mevâcib Defteri); BA, MAD, nr. 334 (Timar ruznâme); BA, MAD, nr. 15287 (Timar ruznâme); BA, MAD, nr. 17893 (Timar ruznâme). Ayrıca 1499 tarihli, İnebahtı seferi dolayısıyla hazineden yapılan masraflardan personele dağıtılan (inâmat, tasaddukat) paraların muhasebe defteri için bk. T. Gökbilgin, "Un Registre de dépenses de Bâyezid II durant la Campagne de Léopante de 1499", *Turcica*, V (1975), 80-93. Tahrir defterleri olarak N. Beldiceanu'nun tespitlerine göre mufassal ve icmal türü olarak Fâtih dönemine ait 32, II. Murad dönemine ait 9 defter vardı ve bu sayı II. Bâyezid devrinde daha da artmıştı (XIV. Yüzyıldan XVI. Yüzyıla Osmanlı Devleti'nde Timar, çev. M. A. Kılıçbay, Ankara 1985, s. 6-7).

len 15 Şevval 887/27 Kasım 1482 tarihli bir kayıta, "hüküm verildi ki teftiş oluna, ahkâmda mezkûrdur" şeklindeki ibare¹⁰, Ahkâm adı altındaki defterlerin varlığına işaret etmektedir. Henüz malî hükümlerin, şikâyet hükümlerinin, hatta nişan ve beratların ayrıca kaydedildiği dolayısıyla bürokratik ihtisaslaşmanın ana defterlerini gösteren herhangi bir bilgi yoktur. Yalnız timar ile ilgili işlemler bundan ayrıdır. Devletin klâsik dönemde temel askerî gücü ve malî kaynağının ana dayanak noktası olan timar sisteminde, işlem çokluğu ve bununla ilgili defter çeşitliliği, bu birimde bir ihtisaslaşmanın varlığını göstermektedir. Nitekim bugüne ulaşan defterler nazarı itibara alınırsa, timar tevcihi ve meseleleri ile ilgili Divân'dan çıkan kararların toplandığı defterlerin ayrıca mevcut olduğu, gerekli işlemleri, hüküm veya kararları ihtiva eden timar ruznamçelerinin bulunduğu dikkati çekecektir¹¹.

Bundan başka II. Bâyezid döneminde timar sistemini yansıtmak üzere tahrirlerin toplu icmalllerinin hazırlandığı da bilinmektedir¹². Şu halde maliye yahut hazineyi ilgilendiren muhasebe, mukataa, hatta mevacib, inâm ve câize türü¹³ defterler yanında timar ile alakalı muamelelere dair defter türlerinin olduğu, bununla birlikte doğrudan Divân'a ait önemli siyasî kararlar, şikâyetler ile ilgili verilen hükümlerin evrak şeklinde kaldığı, çok az da rastlansa bunların bazı dönemlerde defter haline getirildiği söylenebilir. Bu da bize bürokratik işlemler bakımından üç temel teşekkülün (maliye, divan, tahrir-timar) varlığını düşündürmektedir. Ancak bütün bu teşekküller henüz birbiriyle ayrılığı tam olmayan veya kolayca tefrik edilemeyen bürolardır ve ihtisaslaşma kendi birimleri içinde yavaş yavaş ortaya çıkmaktadır. Nitekim 1503 yılına ait bazı kayıtlardan merkez bürolarında görev yapan kâtiblerin, Hazine-i âmire ve Divân kalemi olmak üzere

10 Bk. H. Sahillioğlu, "Darphane Mukataaları", s. 213.

11 Timar ruznamçe türü defterler öteden beri bazı araştırmacıların ilgisini çekmiş bulunmaktadır. Bu tip defterlerden mevcut en eskisinin BA, MAD, nr. 17893 olduğu belirtilmektedir. 892-94 (1487-1489) tarihli kayıtları hâvî olan bu defterde "gün tarihli" başlıklar altında o güne ait muamelat kaydedilmiştir. Ayrıca yine II. Bâyezid dönemine ait "gün tarihli" başlık taşımayan timar tevcihleri ile ilgili bir başka tür deftere daha rastlanmaktadır (BA, MAD, nr. 15287 ve BA, MAD, nr. 334). Bu da timar ile ilgili bürokratik muamelelerin gelişmiş olduğunu ortaya koyar. Bu cins defterlerle ilgili ayrıca bk. K. Röhrborn, *Untersuchungen zur Osmanischen Verwaltungsgeschichte*, Berlin 1973, s. 158-159; D. Howard, "The BBA Ruznamçe Tasnifi: A New Resource for the Study of the Ottoman Timar System", *Turkish Studies Association Bulletin*, V/10 (1986), 11-19; N. Beldiceanu, XIV. Yüzyıldan XVI. Yüzyıla Timar, s. 5-6. Beldiceanu, BA, MAD, nr. 17893'ü, timar tezkireleri ulaştıkça bunların tevcih tarihleri gözönüne alınmaksızın ve sancak ayırımı yapılmaksızın kaydedildiği defter olarak tarif eder, yukarıda bahsedilen inceliği belirtmez.

12 Normal timar icmal defterleri yanında, sancakların toplu neticelerini ihtiva eden defterlerin ilk örneği II. Bâyezid döneminde görülüyor (Bk. BA, MAD, nr. 152). Bu tür icmallerin gelişmiş şekilleri Kanunî devri başlarında ortaya çıkmaktadır. Meselâ bk. BA, TD, nr. 370 ve 167 (Rumeli); BA, TD, nr. 166 ve 438 (Anadolu); BA, TD, nr. 387 (Karaman-Rum); BA, TD, nr. 998 (Diyarbakir-Şam-Dulkadır). Ayrıca icmal türü defterlerin özelliği hakkında bk. F. Emecen, XVI. Asırda Manisa Kazası, Ankara 1989, s. 3, 7-8.

13 Bu tür defterlerden biri Atatürk Ktp., Muallim Cevdet yazmaları, 0.71'de bulunmakta olup 909-917 tarihlerine aittir: Bunun için bk. I. Erünsal, "Türk Edebiyatı Tarihi'nin Arşiv Kaynakları: I. II. Bayezid Devrine ait bir İn'âmât Defteri", *Tarih Enstitüsü Dergisi*, X-XI (1981), 303-342. Defterin 909 (1503-1504) yılına ait bölümü de Ö. L. Barkan tarafından aynen yayımlanmıştır ("İstanbul Saraylarına Ait Muhasebe Defteri", *Belgeler*, IX/13, 296-380).

iki birimde toplandığı anlaşılmaktadır. Hazineye bağlı kâtibler arasında ruznamçeci, muhasebeci, mukataacı, ahkâmî, mukabeleci gibi görevliler varken, Divân'a bağlı olanlar Divân kâtibi, nişancı kâtibi, defter emini, berat emini, ârizü'l-ceyş, divitdar, dragoman unvanlarını taşıyorlar; ayrıca kubbe altı vezirlerine bağlı üç kâtib daha bulunuyordu¹⁴. Bundan anlaşıldığına göre, Divân'da nişancı, defter emini¹⁵ ve Divân kâtibleri şeklinde ihtisaslaşma olmuştu.

Yukarıda bahsedilen temel birimlerin II. Bâyezid döneminde geliştirilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Fâtih zamanında tahrir, muhasebe, mukataa türü defterlerde görülen gelişme, II. Bâyezid döneminde timar ile ilgili kayıtlarda ve Divân defterlerinde sürdürülmüştür. Bilhassa bu sonuncusu, muhtemelen önceleri evrak şeklinde kalan Divân'a ait önemli kayıtların sûretlerinin defterlerde toplanması ile kendisini göstermiştir. Elimizdeki defter, bunun 1501 yılı civarında nispeten gelişmiş şeklini ortaya koyduğuna göre, muhtemelen bu tarihten biraz daha önce bu tür ameliyenin gerçekleşmiş olduğu hatıra gelmektedir.

II. DİVÂN KAYITLARI İLE İLGİLİ DEFTERLER VE ÖZELLİKLERİ

II. Bâyezid dönemine ait Divân kayıtlarını hâvî iki defter parçası bugün mevcut bulunmaktadır¹⁶. Bunların şekil ve muhteva özellikleri, bu tür defterler hakkında ipuçları vermektedir. Anlaşıldığına göre, bu tür defterlerin tutuluş şekli, tarzı, hükümlerinin çeşitliliği, bilinen şekli ile *Mühimme*'den farklıdır. Fakat daha sonraki Maliye Ahkâm, timar, nişan hükümlerini ihtiva eden defterlerdeki hükümlerle benzerlik arz etmektedir. Ancak bunlardan, hepsini içine alan muhtevasıyla ayrılmaktadır.

Yukarıda değinildiği gibi, bu tür defterler Divân'da alınan gerek malî ve hukukî, gerekse devlet işleri ve şikâyetlerle ilgili kararları bir arada ihtiva etmektedir. Klâsik tipi ile muhteva bakımından kısmen *Mühimme*'ye benzetmekte ise de, ondan şekil bakımından tamamıyla ayrıdır. Öyle anlaşıyor ki, Divân'dan çıkan kararlar ve arzlar ile ilgili çıkan hükümlerin sûretlerinin ayrı

14 Ö. L. Barkan, "İstanbul Saraylarına Ait Muhasebe Defteri", *Belgeler*, IX/13, 307-308, 351-352.

15 Bu büronun tarihî gelişimi için bk. E. Afyoncu, "Defter emini", *DİA*, IX, 91-93.

16 Bu defterlerden burada yayımlanan BA, A. DVN, nr. 790'dadır. Diğeri ise, tarafımızdan hazırlanmakta olan BA, A. DVN, ŞKT, nr. 978'de yer almaktadır. Bu sonuncu defter, yine parça halinde olup çeşitli toprak meseleleri ile ilgili ihtilafları, vergi problemleri, timarlarla alakalı hükümleri ihtiva etmektedir. Ramazan 910-Muharrem 911 (Şubat-Haziran 1505) tarihli bu defterde timarlarla ilgili problemler ağırlık kazanmakla birlikte, bunun sadece ve münhasıran timar tevcih hükümlerini içine aldığı söylenemez. Bu tip hükümler ve şikâyet hükümleri fazla olmakla beraber, siyasi ve malî meselelerle ilgili ahkâm da mevcuttur. Şekil itibarıyla ilk deftere benzeyen bu defter parça olduğundan konu türleri hakkında fazla bir bilgi verilememektedir. Timar tevcih, arazi ihtilafı, vakıf meseleleri, vergi şikâyetleri, miras vs. gibi konularla ilgili hükümlerin yanı sıra, Mora'daki Modon, Koron, Anavarın kalelerinin muhafaza meseleleri (s. 23), Barak Reis'in gemisinin batması (s. 23), ticarî mal taşıyan geminin korsanlar tarafından basılması (s. 33), levendlerin İzmir tarafındaki şakiliği (s. 34), avarızın ölçüsü (s. 35), Arnavutluk'tan kaçıp Frengistan'a giden reayanın geri döndürülmesi için çalışılması (s. 37), İran tarafının (Sufi cânibi) ahvaline göz kulak olunması, bununla ilgili bir casusun faaliyetleri (s. 43), kavga edip birbirlerini yaralayanlar ile alakalı ceza hükümleri (s. 46) de yer almaktadır.

bir defter haline gelişi, Kanunî zamanındaki bürokratik reformlar neticesi olmalıdır. Ancak bundan biraz önce maliye tipi kayıtların ayrı defterleri bulunduğu gözönüne alınırsa, bu ayrılık, I. Selim dönemine indirilebilir. Fakat bu dönemden kalma Divân kayıtları da mevcut değildir. Acaba çok önemli olmayan şikâyet v.b. kararlar, bugün bilinen adıyla Mâliye Ahkâm tipi denilen defterlere mi geçiriliyor ve önemli olanların sûretleri evrak şeklinde mi saklanıyordu? Bu husus ayrıca araştırma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak bu ameliyeyi II. Bâyezid dönemine indirmek zordur. Tekrar belirtmek lazım gelirse eldeki defter, Divân'dan çıkan bu tür bütün kararların tek bir defterde toplandığını gösterir. Bu tip defterlere daha önce de bahsedildiği gibi Ahkâm Defteri adı verildiği söylenebilir. Bunların şekil özelliklerinin I. Selim ve Kanunî dönemlerindeki Maliye Ahkâmı türü defterlerde sürdürülmüş bulunması, yukarıda sorulan sorunun cevabı ile ilgilidir.

Bütün bunlardan yola çıkarak, Divân kayıtları ile ilgili ihtisaslaşmanın kesin hatlarıyla ortaya çıkışının Kanunî devrinde olduğu ileri sürülebilir. Nitekim klâsik şekil ve tipi ile en erken tarihli *Mühimme*, Topkapı Sarayı Arşivi'nde bulunan E. 12321 numarada kayıtlı Divân defteri olup 951/1545 tarihlidir. Bunun müsvedde özelliği taşıması, öncesine ait bu tip ve şekilde bir defter parçasına bile rastlanmaması, söz konusu defterin yukarıda bahsedilen değişikliğe ait ilk örneklerden biri olduğunu düşündürmektedir.

Öte yandan elimizdeki deftere benzer daha sonrasına ait biri dışında herhangi bir parçaya ve deftere de rastlanmamaktadır. Bu ise, bu dönemlerdeki bürokrasinin süreklilik ihtiva edecek derecede bulunmaması ile ilgili olabilir. Nitekim Osmanlı bürokrasisi ilk dönemlerde başa gelen idarecinin tavrı çerçevesinde şekilleniyordu. Ancak bundan az sonra rastlanan maliye ahkâm türü kayıtlar ve defterler¹⁷, bu tür defterlerin ayrılmış devamı olmalıdır. Mühim emir ve hükümlerin sûretleri ise yine müteferrik evraklar şeklinde saklanmış olabilir. Görüldüğü gibi bütün bu özellikler çerçevesinde burada neşredilen parça defter, Osmanlı bürokrasisinin gelişme süreci hakkında çok önemli ipuçları ortaya koyduğu gibi, yeni görüşlerin şekillenmesine imkân vermekte, ayrıca muhtevası yönünden *Maliye Ahkâm* ve *Mühimme* tipi defterlerin ilk örneklerinden biri olarak tarif edilmek istenmektedir.

17 Bu tip defterlerden bugün elde mevcut en eskisi Kanunî Sultan Süleyman devri başlarına aittir. BA, KK, nr. 61'de yer alan ve tam olan defter 927/1520-1521 tarihlidir. Burada malî hükümlerin yanında diğer konularla ilgili hükümlerin varlığı dikkat çekicidir. Bu husus da yukarıda sözünü ettiğimiz defter serilerinin devamı olup olmadığı problemini ortaya koymaktadır. Kezâ bu tür defterler arasında 934/1527-1528 tarihini taşıyan bir başka defterin muhtelif parçaları, çeşitli tasnif serilerinde ayrı ayrı bulunmaktadır (Bir araya getirilmesi elzem olan bu defterin parçaları için bk. BA, İbnülemin-Dahiliye, nr. 20; BA, MAD, nr. 19688; BA, MAD, nr. 19322; BA, AE-Kanunî, nr. 312; BA, A. DVN, nr. 791). Bu defterdeki hükümlerde malî meselelerin daha ağırlık kazandıkları dikkati çekmektedir.

III- NEŞREDİLEN DEFTERİN ŞEKİL VE MUHTEVA HUSUSİYETLERİ

a) Defterin Şekli Düzeni

Başbakanlık Osmanlı Arşivi, A. DVN, nr. 790'da kayıtlı olan bu defter, 11 x 29 cm. ebadındadır. Bu haliyle *Maliye Ahkâm Defterleri*'nin şekline daha çok benzemektedir. Bazı kısımları rutubetten yer yer çürüyen ve ciltsiz olan defterin baş tarafı eksik olmasına rağmen, sonu tamdır. Defterden düştüğü anlaşılan baş tarafdaki bu eksikliğin, ne kadarlık bir kısmı teşkil ettiğini söylemek güçtür. Ancak kronolojik bir sıra dahilinde tutulan defterdeki kayıtların son iki aya ait olması (Zilkade, Zilhicce) ve bunun da 93 sayfadan ibaret bulunması, defterin önemli bir parçasının kopmuş olduğunu göstermektedir. Eğer defterin on iki ayın kayıtlarını içine alacak şekilde tutulduğu nazarı itibara alınırsa, yaklaşık % 85'nin halihazırda mevcut olmadığı anlaşılır.

Defterde her birisine teknik bir ıstılah olarak *hüküm*, *emir* veya *ferman* denen 479 adet Divân-ı hümayûndan çıkma karar yer almaktadır. Bu hükümler, gönderildiği makam veya şahıslar nazarı itibara alınmaksızın, Divân'dan çıktığı tarih sırasına göre karışık bir şekilde kaydedilmiştir. Ancak birden fazla makama gönderilen hükümler yazılırken, makamlar arasında hiyerarşik bir sıra takip edilmiştir (Beylerbeyi, sancak beyi, kadı, dizdar gibi). Buna karşılık sadece bir hükümde bu sıraya uyulmamış olması¹⁸, bunun sehven yazıldığını düşündürmektedir. Defterdeki beş hükmün üzerinde, sehven iki defa yazıldığından dolayı "mükerrer" veya "tekrar" kaydı vardır¹⁹. Bu arada üzerine "mükerrer" veya "tekrar" kaydı düşülmediği halde, muhatabı, muhtevası, gün ve ayları aynı veya biraz farklı olan ve defterde değişik sayfalarda kaydedilen hükümler dahi dikkati çekmektedir²⁰. Bunlar arasında birkaçının önceden eksik veya hatalı kaydedilip daha sonra farkedilerek başka bir sayfaya tam olarak yazıldığı görülmektedir²¹. Ancak pek çoğunun eksik veya sehven yazılmaktan ziyade, Divân'dan o mesele hakkında yeniden çıkan bir karar sonunda yazıldığını ve bununla o meselenin merkezi idare tarafından titizlikle takip edildiğini düşünmek mümkündür. Bu arada her sayfada değişik sayıda hükmün olduğu görülmüyor. Bu durum hükümlerin uzun veya kısa olmasından ileri gelmektedir. Ortalama olarak her sayfadaki hüküm sayısı, 4-6 arasında değişmektedir.

b) Diplomatik ve Teknik Özellikleri

Defterdeki kayıtlar, Divân-ı hümayûndan çıkan *hüküm*, *emir* ve *ferman* gibi kararların sûretinden meydana gelmektedir. Bu hükümler, diplomatik bakımdan

18 Bk. nr. 134.

19 Mükerrer kayıtlı hükümler için bk. nr. 10 ve 74, 14 ve 51, 20 ve 23, 131 ve 217, 172 ve 178.

20 Bu benzer hükümler için bk. nr. 31 ve 204, 49 ve 73, 64 ve 442, 66 ve 327, 82 ve 83, 187 ve 226, 219 ve 362, 258 ve 298, 441 ve 464, 468 ve 479.

21 Meselâ bak. Nr. 31 ve 204.

XV. yüzyıl ile XVI. yüzyıl açısından geçiş döneminin teknik özelliklerini yansıtmaktadır²². Bütün hükümlerde bir hitap kısmı vardır. Bu hitaplar arasında sadece bir hüküm Osmanlı diplomatik dilinde *elkab* (*inscriptio*) denen ve o kişiye izafe edilen sıfatla²³; geriye kalan hükümler ise, asıl orijinal kısımdaki muhatabın yerini alan basmakalıp bir hitap kısmı ile başlamaktadır²⁴. Bu hitaplarda çoğunlukla muhatabın elkabı verilmemiş ve görev yaptığı yer ile makamı yer almıştır (*Rumeli beylerbeyisine...*, *Teke-ili sancağı beyine ...*, *İzmit kadısına ...*, *Câmi-i Cedît mütevellisine ...* gibi). Buna karşılık bazan isimleri o dönem için mâruf olan veya merkezî idarece neredede olduğu bilinen vezir, şehzade gibi kimselerin, vazife yaptığı yer ve vazifeleri belirtilmeksizin, sadece adları yazılmıştır (*Ali Paşa'ya ...*, *İskender Paşa'ya ...*, *Sultan Şehinşah'a ...*, *Sultan Selimşah'a ...* gibi).

Deftere yazılan hükümler incelendiğinde²⁵, muhatabın çoğunlukla bir kişi olduğu görülmektedir. Toplam 479 hüküm içinde, 326'sının bir kişiye gönderildiği tespit edilmektedir. Bunun böyle olması, şüphesiz hükümdeki konuyla doğrudan doğruya ilgili olan kimsenin yalnızca o şahıs olmasıdır. Muhatab olarak bir kişiye gönderilenlerin 230'unu kadılar, 40'ını Anadolu ve Rumeli beylerbeyileri, 25'ini sancak beyleri, 23'ünü şehzadeler, geriye kalanını ise lala, müderris, müteveli, çakırcıbaşı ve sekbanbaşı gibi kimseler teşkil etmektedir. Eğer bir hüküm, birden fazla resmî görevliye gönderilmişse, daha önce bahsettiğimiz gibi, makamlarının hiyerarşik sırasına göre yazılmıştır. Bu şekilde yazılan hükümler arasında, birden fazla yerin kadısına yazılanlar olduğu gibi, kadı-subaşı, kadı-dizdar, sancak beyi-kadı-dizdar, şehzade-lala, şehzade-lala-kadı gibi kimselere yazılan hükümler de vardır. Bunların birden fazla muhataba yazılması, hükmün yazılmasına sebep olan olayın veya olayların, birden fazla makamı ilgilendirmesinden ileri gelmektedir. Hükme muhatab olanın makamı veya adı yazıldıktan sonra, "... hüküm yazıla ki" diye teknik bir tabir kullanılmıştır. Görülebildiği kadarıyla bu tabir, söz konusu döneme ait bütün sûret belgelerinde geçmektedir. Öyle anlaşıyor ki, daha sonraki dönemlere ait *Ahkâm Defterleri*'ndeki "... hüküm yazıla ki"²⁶ ve *Mühimme Defter-*

22 Osmanlı diplomatîği üzerinde en tanınmış çalışmalardan birisi F. Kraelitz ("Osmanische Urkunden in türkischer Sprache aus der zweiten Hälfte des 15. Jahrhunderts. Ein Beitrag zur Osmanischen Diplomatik", *Sitzungsberichte der Akademie der Wissenschaften*, Wien 1921), diğeri ise L. Fekete tarafından yapılmıştır (*Einführung in die osmanisch-türkische Diplomatik der türkischen Botmassigkeit in Ungarn*, Budapest 1926). Bu konuda ayrıca bk. Jan Reychman-Ananiasz Zajackowski, *Osmanlı-Türk Diplomatikası El Kitabı*, Türkçe terc. Mehmet Fethi Atay, İstanbul 1993; T. Gökbilgin, *Osmanlı Paleografya ve Diplomatik İlmî*, İstanbul 1970. Bu konuda en son kapsamlı bir çalışma M. Kütükoğlu tarafından *Osmanlı Belgelerinin Dili* adı altında yayınlanmak üzeredir.

23 Bk. nr. 72.

24 Gönderilen asıl hükümlerin hitap kısımları, bu defterde yer alan hüküm sûretlerinin hitaplarından oldukça farklıdır. Orijinal hükümlerde elkab tam olarak yazıldıktan sonra, hitap edilecek kimsenin makamı ve duâ cümlesi söylenir ve onun hemen ardından da: "... *tevkî-i refî-i hümayûn vâsıl olcak ma'lûm ola ki*" ibaresiyle giriş yapılırdı (meselâ evâil-i Safer 880/6-15 Haziran 1475 tarihli olup İstanbul kadısına gönderilen ferman için bk. BA, A. DVN, Dosya nr. 1, evrak 1. Kezâ, 22 Rebiü'l-evvel 906/17 Ekim 1500 tarihli kadıya yazılan bir diğ. orijinal fermanın elkabı için bk. BA, D. MKF, Dosya nr. 1, evrak 2). Bu ibareler sûretlerin yazıldığı defterlerde sadece "... hüküm ki" ile karşılanmaktadır.

25 Bk. Tablo I.

26 Bu konuda özellikle Kanunî Sultan Süleyman dönemine ait *Ahkâm Defterleri*'nde pek çok örnek vardır. Meselâ bk. BA, KK, nr. 61; BA, MAD, nr. 19669, 19323; BA, İbnülemin-Dahiliye, nr. 20.

leri'ndeki "... hüküm ki" tabirleri bunun yerini almıştır.

Bu arada defterdeki kayıtların bir kısmını *berat* olarak bilinen belgelerin sûretlerinin meydana getirdiği görülmektedir. Bazı kimseler verilen vazife, memuriyet, hizmet veya muafiyetin belirtildiği bu beratların toplam sayısı 36'dır. Bunların hitap kısmı, defterdeki diğer belgelerden farklı bir durum göstermektedir. Beratlar için burada geçen hitap şekilleri: "*Nişân-ı hümayûn hükmi oldur ki*" veya "*Nişân-ı şerîf-i âlî-şân hükmi oldur ki*" şeklindedir²⁷.

Defterdeki hükümlerin hitap kısmından sonra genellikle her hükmün yazılmasına sebep olan olaylar hakkında bilgi verilmektedir. Osmanlı diplomatik dilinde *nakil* veya *iblâğ* denilen bu kısma, genel diplomatik terimi olarak *narratio* veya *expositio* denilmektedir. Burada daha çok Divân-ı hümayûna sunulan arz, arzıhal ve mektubların yanı sıra, davalı veya davacıların sözlü olarak verdiği ifadelerin özeti verilmiştir. Bu arada zikredilen kimselerin adı, memuriyeti veya rütbesinin ardından bir duâ formülü (*salutatio*) gelmiştir. Rastlanan bu duâ formülleri içinde hükümdarlar için *tâbe serâhu*, şehzadeler için *tâle bekahû*, vezirler için *edâmallahu me'âliyhû*, beylerbeyiler için *dâme ikbâlehû*, sancak beyleri için *dâme izzühû*, Saray-ı âmire ağaları için *dâmet me'âlihi*, defter eminleri için *zîde kadruhû*, ahurbaşılar için *zîde izzühû* veya *zîde mecdühû* kullanılmıştır. Bazı hükümlerde *nakil* veya *iblâğ* kısmının olmadığı dikkati çekmektedir. Bu gibi hükümler, doğrudan doğruya merkezin bir mesele hakkındaki görüş ve kararlarını duyurmak maksadıyla yazılmıştır.

Nakil veya *iblâğ* kısmından sonra genellikle "*Eyle olsa buyurdum ki*" veya "*Buyurdum ki*" ibareleri gelmektedir. Bundan sonra ise muhatab olan kimse veya kimselere, neler yapması gerektiği veya nelerin yapılmayacağı hususunda bazı talimatlar verilmiştir. Bu talimatlara Osmanlı diplomatik teriminde *emir* veya *hüküm* (*disposito*) denmektedir. Talimatların sonunun bazan *tehdit* veya *te'kid* (*sanctio*) ile bittiği de olurdu. Bununla şüphesiz konunun ehemmiyeti belirtilmekte ve verilen emrin geciktirilmeksizin yerine getirilmesi istenmekteydi. Daha sonra ise hemen hemen bütün hükümlerde "... şöyle bilesiz, ... alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz" şeklinde ibareler kullanılmıştır²⁸. Bu arada beratlar için kullanılan ifadelerin, daha geniş bir muhatab kesimine hitap edecek şekilde "... ideler" veya "... kılalar" diye çoğul olarak yazıldığı dikkati çekmektedir. Bundan sonraki kısmı ise hükmün tarihi teşkil etmektedir. Bu kısımda hükümlerin hangi tarihte yazıldığını belirtmek için arapça "*Tahrîren fî*" ibâresi kullanılmış; arkasından tam bir gün verilmeyerek "*evâil*", "*evâsıt*" ve "*evâhir*" yazılmış ve onu takiben ay ve sene

27 II. Bâyezid dönemindeki orijinal beratların hitap kısmı, sûretlerin hitap kısmı ile hemen hemen aynıdır. Bu konuda evâhir-i Ramazan 902/24 Mayıs-2 Haziran 1497 tarihli olan ve Hadım Ali Paşa'ya verilen mülk köy hakkındaki berat için bk. BA, A. DVN, Dosya nr. 1, evrak 6. Kezâ, evâsıt-ı Ramazan 913/14-23 Ocak 1508 tarihli bir muafiyet beratı için bk. BA, D. BŞM, Dosya nr. 1, evrak 15. Bunun yanı sıra bu döneme ait Timar rûznâmçelerinde, ilgili yerlere verilen beratların tuğra hariç, orijinaldeki gibi kaydedildiği dikkati çekmektedir (meselâ bk. BA, MAD, nr. 17893, s. 202, 367). Bu defterlerde yer alan nişan kayıtlarının, ayrıca *Ahkâm Defterleri*'ne kaydedilip kaydedilmediği tam olarak belirlenememektedir.

28 Bu döneme ait orijinal hüküm sonları, hemen hemen aynı şekilde "... alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz, ... alâmet-i şerîf üzere i'timâd kılarsız" gibi ibarelerle sona ermektedir. Bu hususta bk. not 24'deki belgeler.

kaydedilmiştir. Tarihlerde tam bir gün verilmemesi, Divân'dan çıkan hükümlerin günü gününe kaydedilmediğini ve muhtemelen bunların ayın başına, ortasına ve sonlarına kadar kalemde toplanıp deftere yazıldığını göstermiş olmalıdır. Bu dönemde orijinal hükümlerin tarihlendirilmesinde de, çoğu defa aynı tarz görülmektedir²⁹.

Daha önce bahsedildiği gibi, defterdeki kayıtlar, Divân'dan çıkan kararların sûretini teşkil etmektedir. Bu kararların orijinali ise muhatab veya muhatabların mahalline gönderilmektedir. Ancak orijinal metinlerin, muhatab veya muhatablarına kimler tarafından götürüldüğüne dair defterde detaylı bir bilgi yoktur. Sadece iki hükümde, hükmü mahalline götürecekt olan kimsenin adı geçmektedir. Bunlar da resmî devlet görevlileridir. Burada hükmü mahalline götürecekt kimsenin adının başına, hükmün ona teslim edildiğinin işareti olarak "Kabz-ı...X" tabiri kullanılmakta ve bu tabir, bu şahsa veriliş tarihi ile birlikte hükmün sonunda yer almaktadır. Buradaki veriliş tarihinin tam olarak yani günü belirtilerek kaydedilmesi dikkat çekicidir. Meselâ "evâsıt-ı Zilhicce" tarihini taşıyan bir hükmün veriliş tarihi 13 Zilhicce'dir³⁰. Öte yandan hükmü yerine götürecekt kimseler için "kabz" tabirinin kullanılması, bu defter ile klâsik dönemdeki *Mühimme Defterleri* arasında teknik bakımdan olan farklılıklara işaret etmektedir. Bilindiği gibi klâsik döneme ait *Mühimme Defterleri*'nde, hükmü mahalline götürecekt kimseler için değişik bir ifade kullanılmakta ve bunlar o hükmün üstüne yazılmakta idi³¹.

Hükmün orijinalini mahalline götürecekt kimseler hakkında defterde detaylı bilgiler olmamasına rağmen, bunların kimler tarafından mahalline götürüldüğünü, az çok tahmin etmek mümkündür. Nitekim defterdeki hükümler arasında, kendi adına veya başkası adına Divân'a müracaatta bulunan kimselerin olduğu dikkati çekmektedir. Şüphesiz bu gibi kimseler hakkında çıkan hükümler, doğrudan kendilerine veriliirdi. Beylerbeyi ve sancak beyi gibi kimselere gönderilen hükümler ise, onların İstanbul'daki adamları veya merkezdeki başka görevliler tarafından götürülürdü. Bu arada doğrudan doğruya merkezin bazı isteklerini veya ihtiyaçlarını içine alan hükümler ise, şüphesiz ulakla gönderilmektedir³².

29 Meselâ bk. BA, A. DVN, Dosya nr. 1, evrak 1, 6, 13. Bazı orijinal hükümlerde ise tarih tam olarak verilmiştir (Bk. BA, D. MKF, Dosya nr. 1, evrak 2). Kanunî dönemine ait *Ahkâm Defterleri*'nde ise tarihler günlü ve aylı olarak tam yazılmıştır. *Mühimme Defterleri*'ndeki tarihlemeler için bk. M. Kütükoğlu, "Mühimme Defterlerindeki Muâmele Kayıtları Üzerine", *Tarih Boyunca Paleografya ve Diplomatik Semineri* (30 Nisan-2 Mayıs 1986), İstanbul 1988, s. 98-102. *Mühimme Defterleri*'nin şekli düzeni, defterdeki kayıtların yapısı, hazırlanışı ve mahalline gönderilmesi gibi meseleler için bk. Uriel Heyd, *Ottoman Documents on Palestine 1552-1615*, Oxford 1960, s. 1-31.

30 Bk. nr. 340-341.

31 Örnekler için bk. M. Kütükoğlu, *Aynı makale*, s. 98-102.

32 Ulakların ayrıca yollarda emniyet ve ihtiyaçlarının karşılanması için "ulak hükmü"nü verildiği anlaşılmaktadır. Ancak bu hükümlerin o dönem için *Ahkâm Defterleri*'ne kaydedilecek öneme sahip olmadığı görülmektedir: ("... ulak kâğıdıdır, yazılmadı, âdet olmamağın", nr. 117).

c) Dil Hususiyeti

Defterdeki metinler, orijinal belgelerin sūreti olmasına rağmen, dil bakımından incelemeye değer önemli özellikleri taşımaktadır. Bu özelliklerin tamamını belirtmek, şüphesiz ayrı bir araştırma konusudur. Ancak yine de dil bakımından bazı hususiyetlere işaret etmek lazımdır. Her şeyden önce, defterdeki metinlerin tamamı Türkçe'dir. Türkçe kelimeler arasında, bugün pek kullanılmayan kelimelerin yanı sıra, muayyen bir bölgede kullanılan ve hususî bir anlam ifade eden kelimelere de tesadüf edilmektedir. Bu arada metinler arasında Arapça ve Farsça kelime ile ibareler de yer almaktadır. Bunun yanı sıra defterdeki metinlerin üslubu oldukça sadedir. Özellikle metnin nakil ve iblâğ kısmındaki müracaatlar ile sözlü ifadeler, çok kısa ve özlü olarak verilmiştir. Bu arada imlâ ve kullanılan kelimeler bakımından belgeler arasında ve hatta aynı belgenin içindeki aynı kelimeler arasında, yazılış tarzı bakımından bazı tutarsızlıklar vardır (Meselâ tutup-dutup, dutulup-tutulup, gerü-girü, idip-edüp-edip gibi). Bu tutarsızlıkların şüphesiz o dönemde Türkçe imlânın belli bir standarda oturmamasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Bu durumun kâtibleri de etkilediği şüphesizdir. Defterin dil bakımından böyle bir özellik taşıması, üzerinde ayrı bir çalışmayı icap ettirmektedir.

d) Belgelerin Muhtevası

Defterdeki belgeler, evâhir-i Zilkade 906 ilâ evâhir-i Zilhicce 906 (8-17 Haziran/8-17 Temmuz 1501) tarihleri arasında, yaklaşık bir aylık bir süre içinde, Divân-ı hümayûndan çıkan idarî, siyasî, ekonomik, sosyal v.s. gibi konulardaki kararları içine almakta, bunlar merkez ve taşradaki çeşitli idarî birimleri ilgilendirmektedir. Yaklaşık bir aylık süre içinde Divân'da çıkıp deftere kaydedilen hüküm sayısının 500'e yaklaşması, Divân'ın işleyişi ve merkeze ulaşan davaların yoğunluğu açılarından dikkat çekicidir. Timar meseleleri ile ilgili kararları da göz önüne alacak olursak, Divân'ın çalışma temposunun oldukça yüksek olduğu kanaatine varabiliriz. Buradan hareketle bürokratik muameleler açısından gün başına en az ortalama 15-20 hüküm düştüğü tesbit edilebilmektedir. Divân'ın çalışma günleri nazarı itibara alınırsa, bu günlere tekabül eden hüküm sayısının daha da artacağı âşikârdır.

*Hükümlerin Merkez ve Eyaletlere Göre Dağılımı**

<i>Gönderildiği Yer</i>	<i>Hüküm Adedi</i>
<i>İstanbul (Merkez)</i>	7
<i>Rumeli (Beylerbeyilik)</i>	157
<i>Anadolu (Beylerbeyilik)</i>	234
<i>Anadolu-Rumeli (Müşterek)</i>	2
<i>Anadolu-Karaman (Müşterek)</i>	1
<i>Karaman (Beylerbeyilik)</i>	15
<i>Rum (Beylerbeyilik)</i>	26
<i>Toplam</i>	442

* Defterde yer alan 36 kadar berat bu rakamlara dahil değildir.

II. Bâyezid döneminde, Osmanlı Devleti'nin idarî birim olarak dört beylerbeyliğe sahip olduğu bilinmektedir. Ancak belgelerde beylerbeylik olarak Rumeli ve Anadolu'nun adı geçmekte, Rum ve Karaman için beylerbeylik adına rastlanmamaktadır. Bu durum Rum beylerbeyliğinin merkezi olan Amasya ile Karaman beylerbeyliğinin merkezi olan Konya'nın şehzade sancağı statüsünde bulunmasından kaynaklanmış olmalıdır. Gönderilen hükümlerin şehzade adına yazılması, onların üzerinde muhtemelen başka bir idarecinin bulunmaması keyfiyetine dayansa gerektir. Ancak bu uygulamanın Kanunî döneminde değiştiği, beylerbeylik merkezlerine - meselâ Kütahya ve Amasya - şehzade tayin edildiğinde, mevcut beylerbeyinin görevini sürdürdüğü ve fakat beylerbeylik sınırları içinde başka bir merkezde ikamet ettiği bilinmektedir³³.

Bu dönemde II. Bâyezid'in oğullarından Şehinşah Konya'da, Ahmet Amasya'da, Korkut Saruhan'da, Alemşah Mentеше'de, Mahmut Kastamonu'da, Selim Trabzon'da, Mehmet ise Kefe'de sancak beyi olarak bulunuyordu. Beylerbeyliklerin başındaki beylerbeyi ve sancakların başındaki sancak beyleri yanında, taşradaki şehzadeler de bu dönemlerde idarî ve askerî yönden büyük yetkileri hâizdiler. Nitekim bizzat onların şahsına, mevki adları belirtilmeksizin gönderilen hükümler, yetkilerinin derecesini ortaya koymakta olduğu gibi, merkezle irtibat ve münasebetlerinin çerçevesini de belirleyecek özelliktedir. Eldeki hükümlere göre, merkezî idare, şehzadelerin bütün isteklerini hemen kabul etme eğiliminde olmayıp daha ziyade onları kontrol altına alıcı, hatta zaman zaman hareketlerini kısıtlayıcı bir şekilde davranmaktadır.

Defterde, çeşitli idarecilere hitaben gönderilen değişik konulu hükümlerin pek çoğunda, reayanın hukukî statüsü ve toprak meselelerine ait birtakım kanunların yer aldığı da dikkati çekmektedir. Bunlar özellikle, arazi, miras, vergi meseleleri ile alakalı şikayetler üzerine çıkan hükümlerde sıklıkla görülmekte; ilgili kanunların öz halinde hatırlatılıp buna göre hareket edilmesinin tenbihlendiği anlaşılmaktadır. Aslında arazi meseleleri ile alakalı genel nitelikteki kanunnâmelerin varlığı bilinmektedir. Daha Fâtih Sultan Mehmed zamanında reaya kanunnâmesinin hazırlandığı ve bunun I. Selim ve Kanunî devirlerinde yeniden gözden geçirildiği de malumdur³⁴. Ancak ara devreyi teşkil eden II. Bâyezid dönemi, bu kanun çalışmalarında göz ardı edilmektedir. Halbuki II. Bâyezid döneminde genel karakterdeki

33 Bu konuda bk. İ. H. Uzünçarşılı, "Sancağa Çıkarılan Osmanlı Şehzadeleri", *Belleten*, XXXIX/156 (1975), 659-696; M. Ç. Varlık, "XVI. Yüzyılda Osmanlı İdarî Teşkilâtı'nda Kütahya", *Türklük Araştırmaları Dergisi*, II (İstanbul 1987), 203; Aynı yazar, "Kütahya'nın Şehzade Sancağı Olarak İdaresi", *Türklük Araştırmaları Dergisi*, V (İstanbul 1990), 315-324.

34 Bu kanunnâme çalışmaları için bk. Ö. L. Barkan, *XV ve XVI ncı Asırlarda Osmanlı İmparatorluğunda Ziraî Ekonominin Hukukî ve Malî Esasları*, I, İstanbul 1943, s. 387-395; N. Beldiceanu, *Code de lois coutumières de Mehmed II: Kitâb-ı Kavanîn-i Örfiyye-i Osmanî*, Wiesbaden 1967; A. Akgündüz, *II. Bâyezid Devri Kanunnâmeleri*, II, İstanbul 1990, s. 33-111; R. Anhegger - H. İnalcık, *Kanunnâme-i Sultanî Ber Müceb-i Örf-i Osmanî*, Ankara 1956. Kanunnâmeler ve tekâmülleri için ayrıca bk. H. İnalcık, "Osmanlı Hukukuna Giriş: Örfi-Sultanî Hukuk ve Fâtih'in Kanunları", *Osmanlı İmparatorluğu: Toplum ve Ekonomi*, İstanbul 1993, s. 319-341. Kanunî devrinde bu kanunnâmeler daha da yaygın hale getirilmiştir. Bu hususta bk. H. İnalcık, "Suleiman the Lawgiver and Ottoman Law", *Archivum Ottomanicum*, I(1969), 105-138; F. M. Emecen, "XVI. Asırda Hukuk", *Mimarbaşı Koca Sinan, Yaşadığı Çağ ve Eserleri*, İstanbul 1988, s. 113-119.

kanunnâmelerin çoğaltılıp taşradaki idarecilerin nezdinde bulundukları söylenebilir³⁵. Hatta neşredilen defterde yer alan bir kayıt da bu konuyu teyid eder mahiyettedir³⁶. Ayrıca buradaki hükümlerde yer alan kanun niteliğindeki kararlar, genel kanunnâmelere kaynaklık edebilecek özelliktedir. Bu gibi kayıtların derlenerek biraraya getirilmesiyle daha müttekâmil ve genel mahiyette kanunnâmeler vücuda getirilmiş olmalıdır. Bunun yanı sıra taşradaki bürokratik muameleler bakımından önemli bir diğer husus da beylerbeyiler yanında timarla ilgili defterlerin bulunması keyfiyetidir. Anadolu beylerbeyisine yollanan timar meselelerine dair bazı hükümlerde, beylerbeyinin yanında olan defterlerden söz edilmesi, taşra bürokrasisi açısından dikkat çekicidir. Merkezden yollanan hükümlerde, söz konusu defterlere göre hareket etmesi veya onlara müracaat etmesi beylerbeyilere hatırlatılmaktadır³⁷.

Öte yandan yine muhtemelen genel kanunnâmelerin, yörelerin ihtiyacına kifayet etmemesi dolayısıyla hazırlanan ve her sancak bölgesine has hususiyetleri aksettiren özel sancak kanunnâmelerinin ilk örnekleri de II. Bâyezid devrinde görülür. Nitekim II. Bâyezid devrine ait Hudavendigâr sancağı Tahrir Defteri'nin başında 892/1487 tarihli bir sancak kanunnâmesi yer almaktadır ki, bu şimdilik elde bulunan yegâne örnek durumundadır. Bunun başında: "*Beyân-ı tafsîl-i kavânîn-i şer'iyye-i müte'âmile ve kavâid-i rûsûm-ı örfiyye-i müte'ârife, ki mebânî-i defâtir-i Osmaniyye ve me'âhiz-i ahkâm-ı sultaniyyedir...*" ibaresi bulunmaktadır³⁸. Bu da örfî ve şer'î kanunun bir arada nasıl bağdaştırıldığını ve bunların padişah ahkâmına ne şekilde mehzaz teşkil ettiğini göstermektedir. Dolayısıyla II. Bâyezid devri, Osmanlı hukuk tarihi bakımından oldukça dikkate değer bir devreyi oluşturur ve burada metni verilen hükümlerin ilgili ibareleri de bu hususu teyid edecek özelliğe sahiptir.

Görüldüğü gibi muhtevası bakımından oldukça önemli olan hükümler, çeşitli konuları içine almakta olup, ihtiva ettikleri mevzular bakımından belirli başlıklar altında toplanabilecek hususiyettedir. Bunları, yani defterde yer alan hükümleri, bu çerçevede içinde üç ana başlık altında toplayabiliriz. Bunlar, mevzuların ağırlık durumuna göre, siyasî meseleler, toprak ve vergi problemleridir. Ayrıca bunlara girmeyen müteferrik konuların önemli olanlarına da kısaca değinilmiştir.

Siyasî Meseleler

II. Bâyezid döneminin siyasî bakımdan pek parlak geçmediği ve fetihlerin durduğu şeklinde umumî bir kanaatin mevcut olduğu bilinmektedir. Bu durum biraz da o döneme ait kaynakların yeterince incelenmemesinden ve devrin siyasî şartlarına dikkat

³⁵ Nitekim bu döneme ait genel kanunnâmelerin ve sancak kanunnâmelerinin yanı sıra, ihtisab kanunnâmelerinin de varlığı bilinmektedir. Bütün bunlar II. Bâyezid döneminin kanun çalışmaları bakımından müstesna bir yere sahip olduğunu ispatlamaktadır. II. Bâyezid dönemine ait kanun ve kanunnâmeler için bk. A. Akgündüz, *II. Bâyezid Devri Kanunnâmeleri*.

³⁶ Meselâ bk. Anadolu beylerbeyine gönderilen hüküm, nr. 370. Burada timar ile ilgili bir mesele dolayısıyla, «... sende olan kanun-nâmeye nazar idüp göresiz...» ibaresi yer almaktadır.

³⁷ Bk. nr. 108, 121, 127, 140, 141.

³⁸ Ö. L. Barkan, *Kanunlar*, s. 1-6.

edilmemesinden ileri gelmiştir denilebilir. Nitekim XVI. yüzyıl başlarına ait elimizdeki defter incelendiğinde, önemli siyasî meseleler karşısında, devletin ne gibi tedbirler aldığı görmek mümkündür. Bu meselelerle ilgili hükümlerin başlıcalarını Karamanoğulları, Safevîler, Venedikliler ve Macarlar ile olan münasebetler teşkil eder.

Osmanlılar'ın Karamanoğulları ile olan mücadeleleri, Fâtih Sultan Mehmet zamanında sona ermiş gibi görünüyorsa da, bölge halkının uzun süre Osmanlılar'a karşı direndiği anlaşılmaktadır. Nitekim defterde yer alan kayıtlara göre, Karamanoğlu davasını ortaya atan bir şahsın çıktığı ve etrafına özellikle Taş-ili'nde yaşayan ve daha önceden Karamanoğulları'na bağlı olan halkı ve aşiretleri topladığı ve Karamanoğulları Beyliği'ni yeniden canlandırmaya çalıştığı görülmektedir. Adı ilgili hükümlerde belirtilmeyen bu zâtın, kendisini Karamanoğulları'na mensup olarak gösterip bölgede karışıklığa yol açması üzerine, Veziriazam Mesih Paşa bölgeye gönderilmiş ve Konya'da bulunan Şehzade Şehinşah'a da emirler yollanarak dikkatli olması tenbih edilmiştir. Söz konusu isyan o dönemlerde Memlûk sınırına yakın bölgenin emniyeti açısından oldukça tehlikeli bir gelişme idi. Hatta biraz da bu sebeple bölgede stratejik bir ehemmiyet taşıyan Lülüve, Avgadi, Mara gibi kalelerin tamiri yapılmış, muhafız konularak takviye edilmiş ve hatta merkezden de bazı yeniçeri grupları buralara gönderilmiştir. Alınan tedbirler ve etkili takibat sonucu bu zât bölgede barınmayarak Taş-ili'nden kaçıp Tarsus tarafına gitmiştir. Buradan da kendisini destekleyen Kuştemür-oğlu'nun klavuzluğunda deniz kenarından geçerek Memlûk topraklarına sığınmıştır. Hükümlerde onun Şam ve Şark tarafına gidip gözden kaybolduğu ve kendisinden bir daha haber alınmadığı belirtilir³⁹. İsyanın yatışmasından sonra muhtemelen isyan hareketine katılan Taş-ili'ndeki boy beylerinin bazıları kendi rızalarıyla Osmanlı himayesine girmiş, bazıları ise Memlûk idaresi altında kalmış ve Osmanlılara karşı eski düşmanlıklarını sürdürmüşlerdir. Ancak devlet bu gibi aşiretlere ve şahıslara karşı sert tedbirler almaktan da geri kalmamıştır⁴⁰.

Defterdeki hükümlerin bir kısmı ise o sıralarda Doğu'da yeni bir devlet olarak ortaya çıkıp Anadolu üzerinde propaganda faaliyetlerinde bulunan Safevîler'in, Osmanlı topraklarına gönderdikleri sufi denilen halifeleri veya ajanları ile ilgilidir. Bilindiği gibi Safevîler, dinî bir siyaset haline getirdikleri tarikatlarının fikir ve düşüncelerini yaymak için, dinî merkezleri Erdebil'den muhtelif bölgelere sufi adıyla bilinen propagandacılar göndermekte ve taraftar kitlesi kazanmaya çalışmaktaydılar. Sufilerin faaliyet gösterdiği bölgelerin en başında da Anadolu gelmektedir. Bugüne kadar ileri sürülenlerin aksine, II. Bâyezid döneminde Osmanlı Devleti, Safevîlerin Anadolu'daki faaliyetlerini kontrol etmek için azamî dikkat göstermiş ve çok sert tedbirler almaktan çekinmemiştir. Bu durumu defterdeki kayıtlarda açıklıkla görmek mümkündür. Bu kayıtlardan anlaşıldığı

39 Adı belirtilmeyen bu zâtın 1500 tarihlerinde isyan eden ve Osmanlı kaynaklarında adı Mustafa olarak geçen şahısla aynı kimse olduğu anlaşıyor. Kaynaklardaki bilgilere göre, kıyafet değiştirerek Tarsus'a geçen Mustafa Bey, buradan Halep'e kaçmış, Halep'de Memlûkler tarafından yakalanarak hapse atılmış ve bir daha da kendisinden haber alınmamıştır (S. Tansel, *Aynı eser*, s. 123-125).

40 İlgili hükümler için bk. nr. 72, 99, 100, 113, 114, 240, 332, 338, 451, 452.

kadarıyla Osmanlılar, sufilerin mensup olduğu Erdebil ocağı ve İran tarafına "Yukarı taraf" veya "Öte taraf" adını verdikleri gibi, Şah İsmail için de "Sufi cânibi" tabirini kullanmaktadırlar. Bu ocağa mensup olan ve Anadolu'da faaliyet gösteren sufiler, casus muamelesi görmekte ve yakalandıkları anda siyaseten katl olunmaları istenmekteydi. Ancak bazı görevliler bu emirleri uygulamayıp yakalanan ve kendilerine sufi denilen daha aşağı derecedekiler için dört yüz ve halifelerden ikişer bin akça alıyorlar ve İran'a gitmelerine izin veriyorlardı. Ancak merkezden gönderilen emirlerde, böyle bir uygulamanın yasak olduğu, yakalanan sufilerin eşyalarının yakalayana ait olacağı ve bunların siyaseten katl olunması gerektiği bildirilmiştir⁴¹. Öyle anlaşıyor ki, Anadolu'nun sınır boylarındaki idareciler, bu gibi Safevî propagandalarına müsait davranıyorlardı. Bunda onların dinî misyonlarının da tesirli olduğu söylenebilir. Mahallî idarecilerin sufilere gösterdikleri müsamaha, bulundukları bölgelerin dinî yapısıyla da sıkı sıkıya irtibatlı olmalıdır. Gönderilen emirlerin Amasya, Teke, Sivas ve Trabzon havalisine yollanmış olması, bu bölgelerdeki gayr-i sünnî Türkmen cemaatlerinin durumları ile de ilgilidir. Nitekim bu tarihten az sonra patlak veren kızılbaş temayüllü isyanlarda (1511)⁴², bu teşekküller önemli rol oynamıştır. Aynı zamanda bu durum, Osmanlı merkezî idaresinin tehlikeyi erken farketmesine ve sert tedbirler almaya çalışmasına rağmen, bunda pek başarılı olamadığını, bu başarısızlıkta mahallî idarecilerin hatta bazı şehzadelerin gevşek tutumlarının da rolü olduğunu düşündürmektedir.

Batı ile olan münasebetlere gelince: II. Bâyezid döneminde Batı ile olan münasebetlere dair defterde az da olsa bazı kayıtlar vardır. Bu kayıtların bazısı, 1499'dan bu yana savaştıkları Venedik ile alâkalıdır. 1501 yazındaki Osmanlı Venedik mücadelesine dair olan bu kayıtlar, daha ziyade Mora'daki İnebahtı (Lepanto), Modon, Koron ve Anavarin'in Osmanlılar tarafından fethinden sonraki döneme aittir. Bu kayıtlardan Venediklilerin her hareketini Osmanlılar'ın takip etmeye ve haber almaya çalıştığı görülmektedir. Bu haberler, daha çok Tırhala, Mora, Hersek, İskenderiye ve Avlonya sancak beyleri vasıtasıyla alınmaktaydı. Yollanan haberler, Venedik beyleri tarafından kendi kaleleri beylerine gönderilen mektupların ele geçirilmesinden, Venedik tarafından gelen casusların istihbaratlarından ve alınan bazı sıhhatli duyumlardan sağlanıyordu. Alınan bu haberlerin kaynağının, çok sağlam ve güvenilir olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim Venedik Generali'nin⁴³ İspanya, Papalık ve Avrupa devletleriyle birleşip Osmanlılara karşı bir harekette bulunabileceğine dair önceden Mora sancak beyinin yolladığı haberden kısa süre sonra, Avlonya sancak beyinin, bunların birleşerek Pulya'ya geldiklerini ve Avlonya'ya hücum edeceklerini bildirmesi, alınan haberlerin niteliğini ve sıhhatini göstermesi bakımından

41 Bu konudaki hükümler için bk. nr. 27, 71, 111, 281, 330, 453, 454.

42 Bu isyan için bk. Ş. Tekindağ, "Şahkulu Baba Tekeli İsyanı", *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, I/4 (1968), 54-59; Ç. Uluçay, "Yavuz Sultan Selim Nasıl Padişah Oldu?", *Tarih Dergisi*, VI/9 (İstanbul 1954), 61 v.d.; S. Tansel, *Aynı eser*, s. 248 v.d.

43 Muhtemelen bu zat Benedetto Pesaro'dur. Nitekim Anavarin kalesinin fethi sırasında (28 Mayıs 1501), Venedik donanmasının başında bu zat bulunuyordu (S. Tansel, *Aynı eser*, s. 214).

önemlidir⁴⁴. Bu istihbaratlar sonunda Avrupa devletlerine ait gemilerin veya korsanların hücum edebileceği yerler önceden uyarılmakta ve ona göre bazı tedbirler alınmaktaydı. Defterdeki hükümlerden anlaşıldığına göre, bu tedbirler arasında, Venediklilerin her an hücum edebileceği Moton, Koron ve Anavarin gibi kalelerin tamiri ve tahkimi ile muhafızların sayısının artırılması başta gelmektedir⁴⁵. Ayrıca Osmanlı donanmasına ait filoların da bölgedeki kıyıları muhafaza hizmetinde bulundukları görülmektedir. Meselâ meşhur Osmanlı denizcisi Kemal Reis ve Danişment Reis, bölgede faaliyet göstermekteydiler⁴⁶.

Öte yandan defterdeki bir kayıttan, Rodos adasını elinde bulunduran Saint Jean şövalyeleri ile Osmanlılar arasındaki münasebetlerin pek iyi olmadığı anlaşıyor. Rodos şövalyeleri, başta Gelibolu tüccarları olmak üzere birçok Osmanlı tebaasının Ege Denizi'nde rahat dolaşmasına imkân vermemekteydiler. Hatta şövalyeler, yakaladıkları gemilere el koymakta ve tüccarlar ile pek çok kimseyi hapse atmaktaydılar. Bu bakımdan Osmanlılar ile Rodos şövalyeleri, ellerinde hapis olarak bulunan kimseleri karşılıklı olarak salıverme yoluna gitmişlerdir⁴⁷. Ancak şövalyeler bundan sonra da bu gibi hareketlere devam edecekler ve Rodos adası nihayet 1522 yılında Osmanlıların eline geçecektir.

Batı ile olan münasebetlere dair defterdeki diğer kayıtlar, özellikle Osmanlı-Macaristan ilişkilerini ilgilendirmektedir. Bilindiği gibi Venedik, İnebahtı'yı kaybettikten sonra, İspanya, Papalık ve diğer Avrupa devletleriyle birleşip Osmanlılar üzerine bir haçlı seferi yaptırmak düşüncesinde idi. Bu bakımdan Venedikliler, Macarları Osmanlılar aleyhine harekete geçirmeye çalıştılar. Buna mukabil Osmanlılar, ittifaka katılan Macaristan'ın harekete geçmesini önlemek için faaliyette bulundular. Bu husustaki diplomatik teşebbüsle ilgili olarak Macaristan'a gönderilen elçiye dair defterde bazı kayıtlara rastlanmaktadır. Kimliği verilmeyen elçinin yol güzergâhındaki emniyeti ve gerekli bazı hizmetlerin görülmesi için, her zaman olduğu gibi, Avlonya'daki azebler görevlendirildi. Osmanlı elçisinin Macaristan'a gitmesi, şimdilik onların Osmanlılar aleyhine harekete geçmesini önledi. Bu arada Macaristan'dan Osmanlılara karşı gelecek yeni bir harekete karşı, sınıra yakın sancak beylerinin, hiç bir zaman tedbiri elden bırakmamalarına dair emirler de gönderilmiştir⁴⁸. Bundan az sonra ise Osmanlı-Macar antlaşması imzalanmıştır⁴⁹.

44 Bu sırada Venedikliler, Papalık-İspanya-Macaristan-Fransa ile ittifakta bulunmuş, bu çerçevede Don Salvo di Cordova idaresindeki İspanyol filosu da yardıma gelmişti. Venedik donanmasının Avlonya sahillerine yaptığı çıkarma harekâtı başarısızlıkla sonuçlandı. Bunun ardından Anavarin Ali Paşa tarafından fethedildi. Bu arada Gonzalo idaresindeki bir başka İspanyol donanması, Anadolu sahillerini yağmalamak üzere harekete geçmiş ve İzmir civarındaki Çeşme'yi basmıştı. Ancak bunlar 17 Temmuz 1501'de geri çekilmek zorunda kalacaklardır (bk. S. Tansel, *Aynı eser*, s. 214-217).

45 Bk. nr. 112, 136, 137, 224, 326, 334, 342, 343, 378, 404, 426, 427, 428.

46 Kemal Reis, Anavarin'in alınmasından bir müddet sonra esir aldığı Venedik gemileriyle birlikte İstanbul'a dönmektedir (Bk. nr. 137).

47 Bk. nr. 210.

48 Bk. nr. 81, 233, 252, 298, 323, 331.

49 T. Gökbilgin, "Korvin Mathias (Matyas)'ın Bâyezid II'ye Mektupları, Tercümeleri ve 1503 (909) Osmanlı-Macar Muahedesi'nin Türkçe Metni", *Belleter*, XXII/87 (1958), 369-381. Bu dönemdeki Osmanlı-Venedik-Macar Münasebetleri için bk. H. J. Kissling, "Sultan Bâyezid II ve Francesco II Gonzaga", *Türkiyat Mecmuası*, XV (İstanbul 1969), 47-73; Sidney N. Fisher, *The Foreign Relations of Turkey 1481-1512*, Urbana 1948; R. S. Schwoebel, *The Shadow of Cerscent: The Renaissance Image of the Turk 1453-1517*, New York 1967.

Toprak Meseleleri

Defterde yer alan kayıtların çoğunu toprak tasarrufu ve çiftçi-köylünün statüsü, sipahi ile olan münasebetler, yaya-müselleme yerleri hakkındaki ihtilaflar ile ilgili konular oluşturmaktadır. Bunların tamamı mahallinde halledilemeyip Divân'a gelen davalardır ve özellikle bunlara dair çıkan hükümlerde, kanunlar hatırlatılmakta veya mahalli idarecilere nasıl davranmaları gerektiği belirtilmektedir. Bu hükümlere göre, sipahi ile reaya arasındaki toprak tasarrufuna dair meselelerin yanı sıra, müşterek olarak toprağı işleyen köylüler ve bu toprakların vârislere intikali konularıyla alakalı problemler pek çoktur.

Davalar arasında bazı ilginç şikâyet veya anlaşmazlık mevzuları yer almaktadır. Meselâ tapuyla tasarruf edilen mirî toprakların, oğuldan babaya intikal edip etmeyeceğı dava konusu olmuştu⁵⁰. Aynı hükümlerden anlaşıldığına göre, müşterek olarak yer tasarruf eden kardeşlerden birisinin vefatı durumunda, hayatta kalanı, bu hisseyi tapuyla almak hakkına sahipti. Eğer kardeş almazsa, sipahi başka birisine tapuya verebilirdi⁵¹. Amca-yeğen müşterek yer tasarruf ederken, amcanın vefatı halinde, o yer yeğen tarafından tapu ile alınmak önceliğine sahipti; amca isterse, sağlığında da hissesini yeğenine verebilirdi⁵². Bu hisseleri üzerine alacak kimseler, toprağı işleyecek iktidara sahip olamayacak ve tapu vergisini veremeyecek durumda olursa, sipahi arzu ettiği bir kimseye toprağı tapulayabilirdi⁵³. Ancak burada önemli bir hususa işaret etmek lâzımdır. O da, bu gibi durumlarda sipahilerin köylünün tasarrufundaki tapulu toprakları alıp başkalarına vermek eğiliminde olmalarıdır⁵⁴. Bunun başlıca sebebi, sipahinin toprağı bir başkasına verip tekrar tapu vergisi almak ve böylece ek bir gelir kaynağı elde etmektir.

Bu meseleler dışında, sipahi ve köylü arasında diğer bazı ihtilaflarla ilgili hükümlere de rastlanmaktadır. Sipahinin timarının başka kimseler tarafından zorla tasarruf edilmesi, timar yerinin raiyyet tarafından işletilmek üzere başka birisine kira yoluyla (mukataaya) bırakılıp öşür talebinde, toprağın kendisine ait olmadığı gerekçesiyle vergi vermemesi ve ekilmeyen bir mahsulü sipahinin talep etmesi gibi ihtilaflar, ilk anda dikkati çekmektedir⁵⁵. Bu arada köylüler arasında tasarruf edilen yerler için de çeşitli anlaşmazlıkların meydana geldiğı görülmektedir. Bu anlaşmazlıklar çoğu defa bir köylünün tasarrufundaki yeri, diğerinin zorla ele geçirmesi veya müdahale etmesi gibi sebeplere dayanmaktadır. Söz konusu anlaşmazlıkların sadece ziraî mahsulün ekildiğı araziler üzerinde değil, hayvanların kışlağı ve meyve bahçeleri gibi yerler üzerinde de meydana geldiğı dikkati çekmektedir⁵⁶. Öte yandan hükümlerde sipahi-müselleme, sipahi-yaya, sipahi-derviş, sipahi-kethuda ihtilafları

50 Bk. nr. 18.

51 Meselâ bk. nr. 42, 62, 273, 285, 329.

52 Bk. nr. 12, 158, 477.

53 Bk. nr. 451.

54 İlgili hükümler için bk. 6, 68, 76, 93, 143, 253, 424, 461.

55 Bk. nr. 166, 366, 399.

56 Meselâ bk. nr. 25, 38, 175, 186, 321, 417.

da yer almaktadır⁵⁷. Özellikle yaya-müsellemin çiftlikleri ve bunlar arasındaki problemlere sıklıkla rastlanmaktadır.

Bilindiği gibi "askerî" statüde sayılan ve orduda geri hizmet kıtalarını teşkil eden yaya ve müsellemler, maaşlarına karşılık çiftlik tasarruf ederler ve bunların mahsulü ile geçinirlerdi. Yaya veya müsellemin, yamaklar ile tasarruf ettiği çiftliğe "ocak" adı verilir ve bunlar devlete karşı olan mükellefiyetlerini yamaklarıyla nöbetleşe olarak yaparlardı. Nöbeti gelip sefere giden kimse yaya, kalanlar ise yamak sayılırdı. Bu askerî teşkilatla ilgili meselelere dair defterde yer alan hükümlerden, yaya ve müsellemin tasarrufundaki yerlerin satılamaz, vakfedilemez ve bölüşülemez bir statüde olduğu anlaşılmaktadır. Babadan oğula intikal eden bu yerler, tapu ile tasarruf edilmezdi. Ancak babasının hizmetini yapacak durumda olması gerekirdi. Defterde bu konuya dair hükümler, yaya çiftliklerinin intikali ve ocakların nizamı hususunda toplanmaktadır. Ayrıca yaya ve müsellemlerin birbirleri arasındaki anlaşmazlıklara dair kayıtlar da mevcuttur. Bu anlaşmazlıkların temelinde, birbirlerine ait olan veya müşterek olarak tasarruf edilen yerlere vâki müdahaleler başta gelirdi. Bunun yanı sıra müsellemin-sipahi ve müsellemin-raiyyet arasında da yer hususunda bazı anlaşmazlıklara rastlanmaktadır⁵⁸.

Osmanlı toplumunun önemli bir kesimini teşkil eden konar-göçer aşiretlerin yaylak-kışlak mahallerinde hayvanlarını otlatırken, gerek yerleşik halk ile ve gerekse kendi aralarında meydana gelen bazı anlaşmazlıklar, defterdeki hükümlerin bir kısmının konusunu oluşturmaktadır. Bunlara göre, yerleşik halk ile olan anlaşmazlığın ana sebeplerinden birisi, özellikle aşiretler arasında bağ, bahçe ve tarla gibi ekili yerlerin üzerine keyfi olarak koyun sürülmesi ve ekili yerlere zarar verilmesidir. Bunların ekili yerlere zarar vermesi, sadece yerleşik halk ile değil, sipahi ile de birtakım ihtilaflara yol açmaktaydı. Ayrıca ekili yer vakfa ait ise, bu defa vakıf yöneticileri ile karşı karşıya gelirlerdi. Aşiretlerin kendi arasındaki anlaşmazlıklar da çoğunlukla yaylak ve kışlak ihtilafından kaynaklanmaktaydı. Yurt ve yaylaya tapu ile tasarruf edildiğinden, bazı aşiretler, klâsik bir şikâyet şekli olarak, "kadîmden beri" bir yerin kendi tasarruflarında olduğunu ve bu yere başka aşiretlerin zorla sahip olmak istediklerini, merkezî idareye bildirmekte ve merkezî idare ise çoğu defa durumun kadılar tarafından teftiş edilmesini istemekteydi⁵⁹.

Osmanlı Devleti'nde ayrı bir hukukî statüde olan vakıf ve mülk toprak üzerinde, şüphesiz bazı ihtilaflar meydana gelmekteydi. Bu ihtilaflara az da olsa defterde rastlanmaktadır. Vakıf topraklardaki problemlerin bir kısmı, mütevellinin, toprağı tasarruf eden asıl raiyyetin elinden alıp bir başka kimseye vermek istemesinden kaynaklanmaktaydı. Kezâ, bir mütevellî vefat ettiğinde, yerine gelen mütevellinin, vakfa ait yeri, yeniden vergi almak gayesiyle eski sahibinden alıp bir başkasının tasarrufuna vermeye çalışması da problemlere yol açıyordu⁶⁰. Bazı

57 Bu ihtilaflar hakkında pek çok hüküm vardır. Meselâ bk. nr. 16, 318, 378, 445, 457.

58 İlgili hükümler için bk. nr. 3, 33, 48, 141, 142, 236, 247, 251, 345, 353, 386, 387, 436, 437.

59 Meselâ bk. nr. 102, 125, 128, 153, 177, 216, 245, 278.

60 Bu konudaki misaller için bk. nr. 17, 90, 305, 347.

hükümler ise, vakıf yöneticileri ile sipahiler arasındaki anlaşmazlıklara aittir. Bu anlaşmazlıklar daha çok birbirlerinin yerlerine müdahale etmekten ileri gelmekteydi⁶¹. Bu arada mülk arazilerin muayyen bir sınıra sahip olması, etraftaki arazilerin sahipleriyle sınır anlaşmazlıkları meydana getirirdi⁶². Mülk arazi üzerindeki meyve ağaçları konusu da hayli münakaşalara yol açmıştı. Bunlar hiç kimsenin dikmesi değilse ve Osmanlı döneminden önce kalmışsa, mülk sahibinin bu ağaçların mahsulünün öşrünü alma hakkının bulunduğu yolunda hükümler verildiği dikkati çekmektedir⁶³. Toprak ihtilafları arasında özellikle kolonizatör dervişlerin, gayri müslimlere ait yerleri ellerine geçirme yolundaki faaliyetleri dikkat çekicidir. Bu yolda hükümet merkezine ulaşan bir şikâyetle, rafîzî dervişlerin kilise yerlerine ve gayri müslimlerin tasarrufundaki bağ ve bahçelere el koydukları belirtilmektedir. Hükümet merkezi, yöneticilere yolladığı hükümde, şâyet bu durum vâki ise, derhal adı geçen dervişlerin buralardan uzaklaştırılması istenmişti⁶⁴. Bu da Osmanlı hukuk sisteminin ve adalet anlayışının ilginç bir örneğidir. Bütün bunların yanında, umumun istifade ettiği otlak, yol ve su üzerinde meydana gelen bazı ihtilaflarla ilgili hükümlere ve bu yolda alınan kararlara da rastlanmaktadır⁶⁵. Nitekim, bağ, bahçe ve bostanların sulanmasını sağlayan küçük akarsuların önünün kesilmesi ve buralara sahiplenilmesi veya tapu ile tasarruf edilmesi, kat'i olarak yasaklanmıştı. Burada "*akan suya tapu olmaz*" kaydı dikkat çekicidir⁶⁶.

Vergi Meseleleri

Defterde yer alan hükümler arasında, vergi meseleleri ile alakalı ihtilafların hayli yekun tuttuğu dikkati çekmektedir. Özellikle taşradaki idareciler ile onlara vergi veren reaya arasındaki problemlerin, Divân'ı en fazla meşgul eden konular arasında yer aldığı görülmektedir. Hükümlerden anlaşıldığına göre, her şeyden önce mahallî idareciler, geçimlerine karşılık kendilerine tahsis edilen vergileri toplamak için büyük bir çaba göstermekteydiler. Ancak bu çabayı gösterirken, bazan kanunların dışına çıkarak reayadan haksız ve fazla vergi almak yoluna gitmekteydiler. Bu yola başvuranlar arasında başta sipahiler olmak üzere diğer

61 Bk. nr. 116 ve 449.

62 Bk. nr. 120 ve 293. Bu sonuncu nr. daki hükümde yer alan mülk yerin mülknâmesi Orhan Bey zamanında verilen İznik'deki Pambucuk köyüne aittir. Bu konuyla ilgili aslı mülknâme, Orhan Bey döneminden bugüne ulaşan iki belgeden birini teşkil eder. Buradaki hükümden de anlaşıldığına göre, bugün mevcut olan ve Orhan Bey'in tuğrasını taşıyan mezkûr mülknâme, orijinal metinden yapılmış kopyadır. Nitekim bu konu üzerinde vaktiyle de durulmuş ve bu belgenin II. Bâyezid döneminde, eldeki orijinal bir belgeden kopya edilmiş olabileceği belirtilmişti (bk. A. Erzi, "Türkiye Kütüphanelerinden Notlar ve Vesikalar I", *Belleten*, XIV/53 (1950), s. 101 v.d.). Bu belgenin yazılışının yukarıdaki husus ile ilgili olabileceği söylenebilir.

63 Bk. nr. 359. Bu konuda Ebussuûd Efendi'nin fetvâsı: "*Aşılı ağaç yere tâbî' olmaz, sahibi yok ise beytül-mâle râcî'dir*" şeklindedir (bk. M. Ertuğrul Düzdâğ, *Şeyhülislâm Ebussuûd Efendi Fetvaları Işığında 16. Asır Türk Hayatı*, İstanbul 1972, s. 168, nr. 830). Bu konu ile ilgili halk ve devlet arasındaki anlayış farkları için bk. Colin İmber, "The Status of Orchards and Fruit-Trees in Ottoman Law", *Tarih Enstitüsü Dergisi*, sayı 12 (İstanbul 1982), 763-774.

64 Bu hususta bk. nr. 187, 226, 361.

65 Bk. nr. 31, 196, 213, 398.

66 Bk. nr. 282.

görevlilere tesadüf etmek mümkündür⁶⁷. Vergiler toplanırken, alan ve veren arasında bazan şiddetli anlaşmazlıklar olmakta ve hatta bu anlaşmazlıklar, vergi toplamakla görevli âmillerin reayayı haksız olarak cezalandırmasına kadar gitmekteydi⁶⁸. Görevlilerin reayadan haksız ve fazla vergi tahsil etmek istemesine karşılık reaya arasında, görevlilere vergisini vermeyenler veya vermek istemeyenlerin de bulunduğu görülmektedir⁶⁹. Bu arada öşür vergisini almak isteyen sipahinin, bunu tespit etmek amacıyla harman ölçmesine veya dönüm akçası almak için toprağın miktarını tespit etmesine, reaya tarafından zaman zaman karşı çıkıldığına dair hükümler de defterde bulunmaktadır⁷⁰. Ayrıca hükümlerde yer alan ihtilaflar arasında bir yerde aynı adı taşıyan ve ayrı bir hukukî statüde olan kişinin isimlerinin karıştırılması veya tahrir esnasında bazı yerlerin adının benzer veya farklı yazılması da dikkati çekmektedir⁷¹.

Vergi ihtilafları ile ilgili hükümlerin bazılarının, idareci zümreler arasındaki anlaşmazlıklara ait olduğu da görülmektedir. Bunun sebeplerinden biri, herhangi bir sipahinin üzerine kayıtlı olan reayadan, başka bir kimsenin raiyyeti olduğu gerekçesiyle veya başka yollarla vergi almak istemesidir. Defterde bu gibi ihtilafların çoğunu kadılar, subaşı-sancak beyi adamları, sipahi-sancak beyi, subaşılar, sancak beyleri, hisar eri-sancak beyi, sipahi-subaşı, subaşı-sancak beyi gibi taşrada görevli yöneticiler arasında çıkanlar teşkil etmektedir⁷². Görevliler arasında ihtilaflar olurken, reayanın kime vergi vereceği konusunda, kesin bir talimatı ihtiva eden hükümler de vardır. Nitekim değirmeni olan bir reayadan, değirmenin kendi timar toprağında olduğunu söyleyen sipahi vergi aldıktan sonra, bir vergi de mevkufcunun alması üzerine merkezden gönderilen talimatta, değirmen vergisinin sadece toprak sahibine verileceği zikredilmektedir⁷³.

Bilindiği gibi Osmanlı Devleti'nde reayanın çiftini bozup başka yere gitmesi yasaktı ve buna dair genel kanunnâmede açık hükümler bulunmaktaydı. Çiftini bozup başka yere gidenler, aradan on yıl geçmeden bulunursa, ilgili kanun hükmüne göre yerine getirilir, eğer on yıl geçmişse, ilk yazıldığı yere vergi vermez ve artık sonradan geldiği yerin raiyyeti olur, ayrıca ziraat edilen yer üç yıl üst üste boş bırakılmaz, böyle bir şey vâki olursa, sahib-i arz veya timar sahibi, o yeri bir başkasına tapuya verirdi. Bu genel kanunnâmelerin, defterde yer alan hükümlerde de aynen tekrarlandığı görülmektedir⁷⁴. Sipahinin raiyyeti herhangi bir sebeple dağılırsa, boş kalan yerlerin, sonradan buraya gelip ziraat eden kimselere verileceğine dair hükümlere de rastlanmaktadır⁷⁵. Yine defterde vergi meseleleri ile ilgili hükümlerden anlaşıldığına göre, iki yere birden yazılan

67 Meselâ bk. nr. 2, 15, 36, 39, 58, 59, 129, 155.

68 Bk. nr. 107, 433.

69 Bk. nr. 34, 84, 270, 401.

70 Bk. nr. 119 ve 160.

71 Meselâ bk. nr. 78, 346, 434, 441, 463, 464.

72 Bk. nr. 28, 151, 194, 248, 279, 307, 335, 337.

73 Bk. nr. 104.

74 İlgili hükümler için bk. nr. 10, 74, 157, 325 ve 473.

75 Bk. nr. 403.

raiyyet, sonradan yazıldığı yere vergi vermez ve ilk yazıldığı yere vergi verirdi⁷⁶. Diğer taraftan bir kimse babasının vakfa ait yerdeki çiftini veya bir timar yerini ekip biçip öşrünü verdikten sonra, başka bir yeri de ziraat ederse, iki yere birden öşrü edâ etmek zorundaydı⁷⁷. Bu arada yayaları dağılmış köhne çiftliği ziraate açıp eken kimseler, öşür vergisi vermekle mükellefler⁷⁸. Ayrıca muayyen bir sınırı olan timar toprağına dışarıdan gelip ziraat eden yamaklar, öşür ve rûsum vermek zorundaydılar⁷⁹.

Defterde, serbest timar statüsündeki yerlerle ilgili meselelere dair hükümlere de rastlamak mümkündür. Dışarıdan herhangi bir görevlinin karışmadığı bu timar veya vakıf bölgelerinin halkı, hukukî bakımdan farklı bir statüde idi. Bunların bâd-i hevâ tipi zuhurata bağlı vergilerine, sancak beyleri karışmadığı gibi, idarî kovuşturma da yapamazdı. Hatta bu yüzden buralar, kaçan suçluların barındığı yerler haline gelmişti. Defterde bu hususlara dair hükümlere rastlanması, XVI. asır ve daha sonraki yüzyıllarda ihtilaf mevzuu olan ve "*mefrûzü'l-kalem ve maktû'ü'l-kadem*" şeklinde formüle edilen bu uygulamayı, XV. yüzyıl sonlarına, yani II. Bâyezid devrine kadar geriye götürmektedir⁸⁰.

Defterdeki hükümler arasında, diğer önemli ihtilaf mevzuunu da Türkmen veya Yörük denen konar-göçer aşiretlerin vergi problemleri teşkil etmektedir. İktisadî hayatlarında hayvancılığın önemli bir yere sahip olduğu ve mevsimden mevsime yaylak-kışlak mahalleri arasında hareket halinde bulunduğu görülen bu cemaatler, yayladıkları tapulu yurttan, "*otlak resmi*" adı altında bir vergi verirlerdi⁸¹. Otlak resminde ölçü koyun sürüsü olup bir sürü hükümlerden anlaşıldığına göre genellikle 300 koyundan müteşekkildi ve otlak resmi olarak orta halli bir sürüden vasat bir koyun (15 akça), alçak halli (ednâ) sürüden bir toklu (10 akça) ve iyi (a'lâ) sürüden bir koyun (20 akça) alınır⁸². Aşiretlerin "*ağıl resmi*" olarak verdikleri vergi, otlak resminde olduğu gibi sürü başına hesaplanırdı. Ancak bazı aşiretler, bir sürü yerine, iki sürüyü bir ağıla koyup sanki bir sürüye sahipmiş gibi vergi vermek yoluna gitmekteydiler⁸³. Tabii olarak bu durum kanunlara aykırı idi ve şikâyet mevzuu olmuştu. Buna karşılık vergi toplamakla görevli olan kimselerin aşiretlerin koyununu saydıktan sonra fazla vergi talebinde bulundukları; iki koyuna bir akça almaları gerekirken, bir koyuna bir akça aldıkları ve bir de bunun üzerine "*ağırlık*" adı altında her evden ek olarak yirmişer akça istedikleri yolundaki şikâyetleri hâvî hükümlere rastlanmaktadır. Çayırılığı ağıl gibi kullanmak da başka bir ihtilafa yol açmıştı⁸⁴.

76 Bk. nr. 292.

77 Bk. nr. 162 ve 168.

78 Bk. nr. 29.

79 Bk. nr. 53.

80 Bu konu ile ilgili hükümler için bk. nr. 20, 22, 23, 132, 135, 259, 349, 372. Vakıf köylerinin imtiyazlı durumu, her zaman vakıf raiyyeti için avantajlı olmazdı. Bunlar vakfın bu durumundan istifade etmek isteyen idarecilerin keyfi tutumlarıyla karşı karşıya kalabiliyorlardı. Nitekim Sitti Hatun'un Edirne'deki camii vakfına bağlı köy ahalisinin kaçmış olması, muhtemelen bu sebeplere binaendir (bk. nr. 145).

81 Bk. nr. 197.

82 Bk. nr. 221 ve 272.

83 Bk. nr. 122.

84 İlgili hükümler için bk. nr. 70, 325, 456.

Vergi meseleleri ile ilgili hükümler içinde önemli bir bölümü, avarız vergisinden muafiyet meselesi teşkil etmektedir. Reayanın devlet karşısında avarız vergisinden muaf olması, önemli bir yükten kurtulması demektir. Ancak reaya bunun karşılığında devlete karşı bazı mükellefiyetleri yerine getirmekteydi. Hükümlerde bu gibi mükellefiyetler arasında yol bakımı ve muhafazası, derbent mahallinin tamir edilmesi ve gözetlenmesi, köprü ve kale hizmetleri, dinî tesislerin tamiri başta gelmektedir⁸⁵. Ayrıca avarız muafiyetinden müslüman ve hristiyan ayırımı yapılmadığı da dikkati çekmektedir. Bunlardan başka seyyid olanlar veya bir velinin soyundan gelenler ve dinî görevliler de avarızdan muaftılar⁸⁶. Ancak bu son bahsedilen kimselerin avarızdan muaf olabilmeleri için raiyyet olmaması ve raiyyet yerine sahip bulunmaması gerekirdi⁸⁷. Bu arada devlete özel hizmetlerde bulunanlar da avarız vergisinden muaftılar. Bunlar arasında her yıl muayyen sayıda ok yapıp verenler, kalelerde demircilik yapanlar, kamuya ait binaların yapımında çalışan ustalar ve dülgerler sayılabilir⁸⁸. Bunların avarızdan muaf tutulmaları için bir kimsenin raiyyeti olmamaları gerekiyordu. Vergi muafiyeti bağışlananlar arasında kendi istekleri ile gelip Osmanlı hizmetine giren gayr-i müslimlere de rastlanmaktadır. Meselâ Anapoli kalesi Osmanlı idaresine girdiği sırada, istimaletle kalede çıkanlar avarızdan muaf tutulmuştu⁸⁹. Ancak bu arada ele geçirilen yerlerde sâkin bulunan yerli halkın, Osmanlı öncesindeki dâva konuları ve alınan kararların uygulanması, Osmanlı idaresini bağlayıcı bir nitelikte değildi. Nitekim İnebahtı'da meydana gelen bir olayda, fetih öncesinde yapılan muhakeme neticesinde alınan kararlar ve buna dair belgeler, Osmanlı idaresince geçerli sayılmamıştır⁹⁰.

Diğer Meseleler

Ana başlıklar altında bahsedilen meselelerin yanında, defterde müteferrik konulara dair birçok hüküm bulunmaktadır. Bu hükümlerin içinde ilk dikkati çeken timar tevcihatları ve bunlarla ilgili meselelerdir. Timar tevcihatları arasında, normal yolla timar alanlar ağırlık kazanmaktadır. Ancak bunların dışında farklı özellikler taşıyanlar da bulunmaktadır. Bunlar içinde ilk dikkati çeken, gayr-i müslimlerden bazı kimselere timar tevcihidir. Nitekim Osmanlı idaresine giren Anapoli kalesinden ve Ohri'deki Liş adasından istimaletle çıkanlara, yani diğer bir ifade ile Osmanlılara itaat ve sadakat gösterenlere timarlar verilmiştir⁹¹. Öte yandan seferde yararlılık gösterenlerin adlarının yazıldığı defterlerin hükümet merkezine yollandığı ve bunlara timar ve terakkiler verildiğine dair kayıtlara da rastlanmaktadır. Nitekim defterdeki bir hükümden, Anavarın kalesinin fethine katılan, yararlılık gösteren ve

85 Bu hususta bk. nr. 47, 98, 105, 211, 214, 224, 242, 250, 392, 423, 471.

86 Bk. nr. 86, 201, 382, 391.

87 Bk. nr. 300.

88 İlgili hükümler için bk. nr. 231, 254, 375, 396.

89 Bk. nr. 284.

90 Bk. nr. 274.

91 Bk. nr. 283 ve 352. Bu tür uygulamalar öteden beri yapılmaktaydı. Meselâ bk. H. İnalcık, "Stefan Duşan'dan Osmanlı İmparatorluğu'na: XV. Asır'da Rumeli'de Hristiyan Sipahiler ve Menşeleri", *Osmanlı İmparatorluğu: Toplum ve Ekonomi*, İstanbul 1993, s. 67-108.

yoldaşlıkta bulunan kimselerle alakalı böyle bir defterin hazırlandığı ve sunulduğu anlaşılmaktadır⁹².

Defterdeki diğer hükümler arasında şehir kethudalığı, asesbaşılık, ulakçı, doğancıbaşılık, koruculuk, kapıcılık gibi vazifelere yapılan tayinlerle alakalı kayıtlar dikkati çekmektedir. Daha sonraki dönemlere ait *Rüus Defterleri*'nde sık olarak rastlanan bu tip kayıtların, XVI. yüzyıl başlarına kadar inmesi, taşra teşkilatının merkezle irtibatı açısından dikkat çekicidir. Bu durum merkezî idarenin taşradaki teşkilatı sıkı bir şekilde denetlediğini de göstermektedir. Hatta o kadar ki, taşradan basit bir tayin için dahi merkeze başvurulması, bu hususu teyid eder mahiyettedir⁹³. Defterdeki bu tür tayin hükümleri arasında, gayr-i müslim bir kethudanın yerine, müslüman bir kethudanın tayin edilmesi ve bunun kabulü oluşturmaktadır⁹⁴.

Defterdeki müteferrik belgelerin bazıları, ticarî ve ekonomik konularla ilgilidir. Bunlar arasında ilk dikkati çeken hububat ticareti ile alakalı olanlardır. Bilindiği gibi Osmanlı İmparatorluğu'nda iktisadî, malî ve askerî sebeplerden dolayı, zaman zaman hububat ihracatı yasaklanmıştı. Divân'a bu konuda gelen şikâyetlerde, bazı resmî görevlilerin dahi hububat ticaretine girdikleri görülmektedir⁹⁵. Bu durum XVI. yüzyılın ikinci yarısında Türk buğdayına olan büyük rağbetin ve buna karşılık konan ihraç yasaklarının, önceki yıllarda da uygulandığını göstermesi açısından önemlidir. Bu arada Osmanlı ülkesinde ticaret yapan Floransalı ve Cenevizli tüccarlarla ilgili Anadolu ve Rumeli kadılarına hitaben gönderilen hükümlere de rastlanmaktadır. Bu hükümlerden, Osmanlı ülkesine mal getirip satan bahis konusu tüccarların, vergisini verdikten sonra hiç bir kimsenin müdahalesine mâruz kalmaması ve serbestce ticaret yapması istenmektedir⁹⁶. Bu tüccarlara böyle bir kolaylığın gösterilmesi, iki İtalyan devletinin daha önce Osmanlı Devleti ile yaptıkları ahitnâme gereği olmalıdır. Nitekim, defterdeki bir hükümden, ölen Floransalı bir tüccarın, emanete bırakılan malının, ahitnâme mucebince teftiş edilip kardeşine verilmesi istenmiştir⁹⁷. Bundan başka İran tarafından da bazı tüccarların Osmanlı ülkesine geldiği ve hatta bunların Saray'ın bazı ihtiyaçlarını karşıladığı anlaşıyor. Bu şekilde Saray'a zırh getiren bir kimseye, haliha-zırda buna ihtiyaç olmadığı gerekçesiyle, zırhları istediği yerde satması için kendisine bir berat verilmiştir⁹⁸.

Defterde az da olsa yahudilerle ilgili hükümler vardır. Bilindiği gibi 1492 yılından itibaren İspanya ve diğer Avrupa ülkelerinden gelenlerle ilgili resmî Osmanlı belgeleri çok fazla değildir. Bu bakımdan defterde bunlarla ilgili hükümler özel bir önem kazanmaktadır. Bu konu ile alakalı olduğunu tahmin ettiğimiz

92 Bk. nr. 265.

93 Nitekim Selanik'deki "hergele" için berat talebi, hükümet merkezi tarafından: "... *anun gibi cüz'î husûs için atebe-i ulyâmdan berât virilmek münâsib değildir*" mülâhazasıyla müsait karşılanmamıştır (Bk. nr. 400).

94 Bk. nr. 269.

95 İlgili hükümler için bk. nr. 101, 315, 420.

96 Bk. nr. 277 ve 373.

97 Bk. nr. 276.

98 Bk. nr. 314.

hükümler, Pulya'dan ve Körföz'den Osmanlı ülkesine gelip yerleşmek isteyen yahudilerin isteklerinin müsait karşılandığına dairdir. Gelecek olan bu ailelerle ilgili olarak Rumeli kadılarına gönderilen hükümlerde, bunların malına, canına ve eşyalarına hiç kimsenin müdahale etmemesi ve incitmemesi istenmiştir⁹⁹.

Defterdeki müteferrik kayıtlardan bir kısmı da sürgünlerle alakalıdır. Bunlar arasında özellikle İstanbul'a sürülenlerle ilgili meseleler başta gelmektedir. Fâtih zamanından beri İstanbul'un iskânı için nüfus nakilleri yapıldığı bilinmektedir. Bu nakillerle ilgili meselelerin II. Bâyezid döneminde de devam ettiği dikkati çekmektedir. Bu meseleler arasında, İstanbul'a sürülen bir şahsın ailesinin de buraya getirilmesi; kezâ yeni fethedilen Moton'a Ankara'dan birisinin sürülmesi; İstanbul civarındaki bazı köylere sürülen kimselere müdahalede bulunulmaması sayılabilir¹⁰⁰.

Öte yandan II. Bâyezid döneminde denizcilik faaliyetleri ile ilgili defterde bazı kayıtlar da mevcuttur. Bu kayıtlar, daha önce zikredildiği gibi Kemal ve Danişment Reisler'in yeni fethedilen Mora civarındaki faaliyetleri ve bunların Venedik donanması ile olan mücadelesi dışında, donanmaya ait gemilerin gerek yapımı, gerekse kalafatlanmasına dairdir. Bu hükümlerden anlaşıldığına göre, Avlonya'da muhafaza hizmetinde gemiler bulunmakta; ayrıca Karadeniz'in batı kıyısındaki Süzepoli'de kadirga inşâ edilmekteydi¹⁰¹.

Bütün bunların yanı sıra, II. Bâyezid döneminin önemli bir özelliğini aksettiren bir hükmün varlığı da dikkati çekmektedir. Bilindiği gibi II. Bâyezid dönemi, Osmanlı tarihçiliği bakımından oldukça verimli bir devreyi oluşturur. Hemen hemen bugün mevcut ilk Osmanlı tarihleri, onun zamanında kaleme alınmıştır. II. Bâyezid, tarihçilik sahasında eserler telifini teşvik etmiş, hatta bilindiği gibi Kemal Paşa-zâde ve İdris-i Bitlisî'ye, bizzat kendi direktifleriyle bir Osmanlı tarihi yazdırmıştır. Onun bu faaliyetlerini gösteren güzel bir misal, defterdeki hükümlerden birinde görülmektedir. Söz konusu hükümde Manastır Müderrisi Şah Çelebi'den, babası Ali Çelebi'nin yazmış olduğu *Târîh-i Âl-i Osman*'ın merkeze gönderilmesinin istendiği kayıtlıdır¹⁰². Bu eserin bugün mevcut bulunup bulunmadığı ayrı bir araştırma konusudur.

99 Meselâ bk. nr. 50 ve 205.

100 İlgili hükümler için bk. nr. 37, 91, 146, 183, 357.

101 Bk. nr. 54 ve 191.

102 Bk. nr. 365.

HÜKÜMLERİN MUHATABLARI

Muhatablar	Gönderilen Hüküm Adedi
Şehzade Ahmet	11
Şehzade Şehinşah	5
Şehzade Alemşah.....	3
Şehzade Mehmet	2
Şehzade Selim	1
Şehzade Mahmut.....	1
Şehzade Mahmut-Ahmet-Alemşah-Selim	1
Şehzade Ahmet-Lala.....	1
Şehzade Alemşah-Lala-Kadı	1
Lala	1
Lala-iki kadı	1
Ali Paşa.....	6
İskender Paşa	2
İskender Paşa-Kadı	2
Mesih Paşa.....	7
Beylerbeyiler	40
Sancakbeyiler.....	25
Sancakbeyiler-Kadılar	26
Sancakbeyiler-Kadılar-Dizdarlar	6
Sancakbeyi-Kadı-Emin.....	1
Sancakbeyi-Dizdarlar.....	2
Kadı.....	228
Kadılar	42
Kadılar-Subaşılar	11
Kadı-Dizdar	2
Kadı-Korucu.....	1
Kadı-Mütevelli.....	2
Kadı-Emin.....	1
Müderris	1
Nazırlar-Kadı.....	3
Mütevelliler.....	3
Dizdarlar.....	1
Çakırcıbaşı.....	1
Sekbanbaşı	1
Beratlar.....	36
Toplam	478

TABLO 1

BİBLİYOGRAFYA

I. ARŞİV KAYNAKLARI

1. Başbakanlık Osmanlı Arşivi

- a) Bâb-ı Âsâfî Divan (Beylikçi) Kalemi
Dosya nr. 1, evrak 1, 6, 13; Defter nr. 790, 791.
 - b) Bâb-ı Âsâfî Divan (Beylikçi) Kalemi Şikâyet
Defter nr. 978.
 - c) Maliyeden Müdevver Defterler
Nr. 152, 334, 15287, 17898, 19322, 19669, 19668.
 - d) Tahrîr Defterleri
Nr. 20, 166, 167, 370, 387, 438, 998.
 - e) Kâmil Kepeci Tasnifi
Nr. 61, 7094, 7154, 7270.
 - f) İbnülemin Tasnifi
Dahiliye, Nr. 20.
 - g) Bâb-ı Defterî Başmuhasebe Kalemi
Dosya nr. 1, evrak 12, 15.
 - h) Bâb-ı Defterî Mevkufat Kalemi
Dosya nr. 1, evrak 2.
 - ı) Ali Emîri Tasnifi
Kanunî devri, nr. 312.
- 2) Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi
Nr. E. 12321 (Mühimme).
- 3) Atatürk Kütüphanesi
Muallim Cevdet Yazmaları, nr. 071.

II. DİĞER KAYNAKLAR

- AFYONCU, Erhan, "Defter Emini", *DİA*, IX, 91-93.
- AKGÜNDÜZ, Ahmed, *II. Bayezid Devri Kanunnâmeleri*, II, İstanbul 1990.
- ANHEGGER, Robert-Halil İnalçık, *Kanûnnâme-i Sultânî Ber Müceb-i Örf-i Osmânî*, Ankara 1956.
- BACQUE-GRAMMONT, Jean-Louis, "XVI. Yüzyılın İlk Yarısında Osmanlılar ve Safevîler", *Prof. Dr. Bekir Kütükoğlu'na Armağan*, İstanbul 1991, s.205-219.
- BARKAN, Ömer Lütfü, *XV ve XVI. Asırlarda Osmanlı İmparatorluğunda Ziraî Ekonominin Hukukî ve Mali Esasları I-Kanunlar*, İstanbul 1943.
- , "Fatih Câmî ve İmareti Tesislerinin 1489-1490 Yıllarına Âit Muhasebe Bilançoları", *İFM*, XXIII/1-2 (1963), 297-341.
- , "Ayasofya Câmî'i ve Eyüb Türbesinin 1489-1490 Yıllarına Âit Muhasebe Bilançoları", *İFM*, XXIII/1-2 (1963), 342-379.

- , "Saray Mutfağının 894-895 (1489-1490) Yılına Âit Muhasebe Bilançosu", İFM, XXIII/1-2 (1963), 380-398.
- , "İstanbul Saraylarına Ait Muhasebe Defterleri", Belgeler, IX/13 (Ankara 1979), 1-380.
- BELDİCEANU, Nicoara, *Code de lois coutumières de Mehmed II: Kitâb-ı Kavanîn-i Örfiyye-i Osmanî*, Wiesbaden 1967.
- , XIV. Yüzyıldan XVI. Yüzyıla Osmanlı Devleti'nde Timar, çev. Mehmet Ali Kılıçbay, Ankara 1985.
- DÜZDAĞ, M. Ertuğrul, *Şeyhülislâm Ebussuûd Efendi Fetvaları Işığında 16. Asır Türk Hayatı*, İstanbul 1972.
- EMECEN, Feridun M., "XVI. Asırda Hukuk", *Mimarbaşı Koca Sinan, Yaşadığı Çağ ve Eserleri*, İstanbul 1988, s.113-119.
- , XIV. Asırda Manisa Kazası, Ankara 1989.
- ERÜNSAL, İsmail, "Türk Edebiyatı Tarihi'nin Arşiv Kaynakları 1: II. Bâyezid Devrine Âit Bir İn'âmât Defteri", *Tarih Enstitüsü Dergisi*, X-XI (İstanbul 1981), 303-342.
- ERZİ, Adnan Sadık, "Türkiye Kütüphanelerinden Notlar ve Vesikalar I", *Belleten*, XIV/53 (1950), 85-105.
- FEKETE, L., *Einführung in die osmanisch-türkische Diplomatie der türkischen Botmassigkeit in Ungarn*, Budapest 1926.
- FISHER, Sidney N., *The Foreign Relation of Turkey 1481-1512*, Urbana 1948.
- GÖKBİLGİN, M. Tayyib, "Korvin Mathias (Matyas)'ın Bayezid II'e Mektupları, Tercümeleri ve 1503 (909) Osmanlı-Macar Muahedesi'nin Türkçe Metni", *Belleten*, XXII/87 (1958), 369-381.
- , *Osmanlı Paleografya ve Diplomatiği İlmî*, İstanbul 1970.
- , "Un Registre de dépenses de Bâyezid II durant la Campagne de Lépante de 1499", *Turcica*, V (1975), 80-93.
- HEYD, Uriel, *Ottoman Documents on Palestine 1552-1615*, Oxford 1960.
- HOWARD, D., "The BBA Ruznamçe Tasnifi: A New Resource for the Study of the Ottoman Timar System", *Turkish Studies Association Bulletin*, V/10 (1986), 11-19.
- IMBER, Colin, "The Status of Orchards and Fruit Trees in Ottoman Law", *Tarih Enstitüsü Dergisi*, sayı 12 (İstanbul 1982), 763-774.
- İNALCIK, Halil, "Suleiman the Lawgiver and Ottoman Law", *Archivum Ottomanicum*, I (1969), 105-138.
- , "Osmanlı Hukukuna Giriş: Örfî-Sultanî Hukuk ve Fâtih'in Kanûnları", *Osmanlı İmparatorluğu: Toplum ve Ekonomi*, İstanbul 1993, s.319-341.
- , "Stefan Duşan'dan Osmanlı İmparatorluğu'na: XV. Asırda Rumeli'de Hristiyan Sipahiler ve Menşeleri", *Osmanlı İmparatorluğu: Toplum ve Ekonomi*, İstanbul 1993, s.67-108.
- , "Mehmed II", *İA*, VII, 506-535.
- , "Türkler", *İA*, XII/2, 286-308.
- KİSSLİNG, H.J., "Sultan Bâyezid II ve Françesko II Gonzaga", *Türkiyat Mecmuası*, XV (İstanbul 1969), 47-73.
- KRAELİTZ, F., "Osmanische Urkunden in türkischer Sprache aus der zweiten Hälfte des 15. Jahrhunderts. Ein Beitrag zur Osmanischen Diplomatie", *Sitzungsberichte der Akademie der Wissenschaften*, Wien 1921.

KÜTÜKOĞLU, Mübahat S., "Mühimme Defterleri'ndeki Muâmele Kayıtları Üzerine", **Tarih Boyunca Paleografya ve Diplomatik Semineri (30 Nisan-2 Mayıs 1986)**, İstanbul 1988, s.95-112.

MATUZ, Josef, **Das Kanzleiwesen Sultan Süleymans Des Prachtigen**, Wiesbaden 1974.

ÖZCAN, Abdülkadir, "Fatih'in Teşkilat Kanunnamesi ve Nizam-ı Âlem İçin Kardeş Katli Meselesi", **Tarih Dergisi**, XXXIII (İstanbul 1982), 29-51.

REYCHMAN, Jan-Ananiasz Zajackowski, **Osmanlı-Türk Diplomatikas El Kitabı**, terc. Mehmet Fethi Atay, İstanbul 1993.

RÖHRBORN, K., **Untersuchungen zur Osmanischen Verwaltungsgeschichte**, Berlin 1973.

SAHİLLİOĞLU, Halil, "Bir Mültezim Zimem Defterine Göre XV. Yüzyıl Sonunda Osmanlı Darbhane Mukataaları", **İFM**, XXIII/1-2 (1963), 145-218.

-----, "Yeniçeri Çuhası ve II. Bayezid'in Son Yıllarında Yeniçeri Çuha Muhasebesi", **Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi**, II-III (1974), 415-466.

SCHWOEBEL, R.S., **The Shadow of Cerscent: The Renaissance Image of the Turk 1453-1517**, New York 1967.

SOHRWEİDE, H., "Der Sieg der Safaviden in Persien und seine Rückwirkungen auf die schiiten Anatoliens im 16. Jahrhundert", **Der Islam**, 41 (1965), 95-223.

TANSEL, Selahattin, **Sultan II. Bayezid'in Siyasi Hayatı**, İstanbul 1966.

TEKİNDACI, Şehabettin, "II. Bayezid Devrinde Çukurova'da Nüfuz Mücadelesi: İlk Osmanlı-Memluk Savaşları 1485-1491", **Belleten**, XXXI/123 (Ankara 1967), 54-59.

-----, "Şahkulu Baba Tekeli İsyanı", **Belgelerle Türk Tarihi Dergisi**, I/4 (1968), 54-59.

TURAN, Şerafettin, "Bayezid II", **DİA**, V, 236-237.

ULUÇAY, Çağatay, "Yavuz Sultan Selim Nasıl Padişah Oldu?", **Tarih Dergisi**, VI/9 (İstanbul 1954), 53-90.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, "Sancağa Çıkarılan Osmanlı Şehzadeleri", **Belleten**, XXXIX/156 (1975), 659-696.

VARLIK, Mustafa Çetin, "XVI. Yüzyılda Osmanlı İdarî Teşkilatında Kütahya", **Türklük Araştırmaları Dergisi**, II (İstanbul 1987), 201-239.

-----, "Kütahya'nın Şehzade Sancağı Olarak İdaresi", **Türklük Araştırmaları Dergisi**, V (İstanbul 1990), 315-324.

HÜKÜMLERİN ÖZETİ

1-/...../

2- Sipahi ile raiyyeti olmadığını söyleyen bir reaya arasındaki vergi meselesine dair Prevadi kadısına yazılan hüküm.

3- Müsellemler arasındaki yer anlaşmazlığına dair Antalya kadısına yazılan hüküm.

4- Tapulu yaylaya vâki olan müdahaleye dair İnegöl kadısına hüküm.

5- Koyunlardan iki defa vergi alınamayacağına dair Simav ve Gördös kadılarına yazılan hüküm.

6- Sipahiden alınan tapulu yeri, sipahinin başka birisine vermek istemesi üzerine, vâki olan şikâyetin tahkikine dair Kütahya kadısına yazılan hüküm.

7- Subaşının üzerine yazılan yayla, değirmen, serbest olmayan sipahilerin cürm ü cinayet ve koyun vergisinin teftiş edilmesine ve Yenice çayırına müsellemler sancak beyinin müdahalesinin tahkikine dair Şeyhlü kadısına ve subaşısına yazılan hüküm.

8- Bir yaya ile yamakları arasında sefere gitme hususundaki anlaşmazlığın halline dair Anadolu beylerbeyisine yazılan hüküm.

9- İnebahtı seferinde bir yayanın kendi yerine bedel tuttuğu kimsenin varisleri ile olan meselesine dair Çibuk kadısına yazılan hüküm.

10- Çiftini bozup başka yere yerleşen bir raiyyetin vergileri ile ilgili meselesine dair Murtaza-âbâd kadısına yazılan hüküm.

11- Taman yakınına yerleşmek isteyen Çerkes vilayetindeki Tatar-İli'ni göçürmekle görevli askerlerin baskına maruz kalması ve Azak kalesinin tamiri ile ilgili Kefe sancak beyi Şehzade Mehmet'e yazılan hüküm.

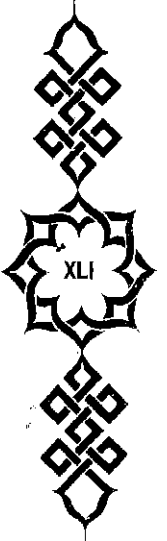
12- Müştereken tasarruf edilen yer meselesine dair Yanbolu(?) kadısına yazılan hüküm.

13- Voynukların baştinalarına yapılan müdahaleye dair Gerebine kadısına yazılan hüküm.

14- Hocabeyli adındaki mülk köyün cürm ü cinayet ve arus vergisine yapılan müdahalelerle ilgili olarak Dimetoka kadısına yazılan hüküm.

15- Kupnik adlı derbent köyünün vergilerine, sancak beyinin müdahalesinin teftiş edilmesine dair Tırnovi kadısına yazılan hüküm.

16- Yayalık yere, sipahi tarafından vâki olan müdahale üzerine, durumun tahkikine dair Sultanönü kadısına yazılan hüküm.

17- Vakfa ait tapulu yerini ekip biçen vakıf raiyyeti ile mütevellî arasında, vakıf yeri hakkındaki anlaşmazlığın tahkikine dair Akhisar kadısına yazılan hüküm.

18- Oğuldan babaya intikal eden bir yer meselesine dair Gebze kadısına yazılan hüküm.

19- Babadan oğullarına intikal eden yerin tapu vergisi meselesine dair İzmir kadısına yazılan hüküm.

20- İsa Bey-oğlu Üveys Çelebi'nin Yanbolu'daki mescidine vakfettiği yerlerin vergileri hususunda Yanbolu kadısına gönderilen hüküm.

21- Semendire kalesinden bir hisar erliği gediğinin Kuloğlu İbrahim'e verilmesine dair Semendire sancağı beyine, kadısına ve dizdarına gönderilen hüküm.

22- Defter emininin tasarruf ettiği Tuz-depesi köyünün bâd-i hevâ vergilerine vâki olan müdahalelerin tahkikine dair İpsala kadısına yazılan hüküm.

23- Mükerrer olan bu hükmün özeti için bk. nr. 20.

24- Cebelü müsellemlerin her on kişiden bir cebelü voynuk göndermelerine dair Ohri sancağı beyine ve Yanya kadısına gönderilen hüküm.

25- İki raiyyet arasındaki yer ile ilgili anlaşmazlığın tahkikine dair Mudurnu kadısına yazılan hüküm.

26- Yaya çiftliğini tasarruf edenlerin vergileriyle ilgili anlaşmazlığın tahkikine dair Bergama(?) kadısına gönderilen hüküm.

27- Anadolu'dan İran'a giden sufilerin serbest bırakılmayıp idamla cezalandırılmalarına dair Sivas sancağı beyine yazılan hüküm.

28- Yenişehir yaya sancağı beyi ile atlı sancağı beyi arasındaki vergiler ve cezalandırmalar hususundaki anlaşmazlıklara dair Anadolu kadılarına gönderilen hüküm.

29- Köhne yaya çiftliklerini ziraate açan yayaların vergi meselelerine dair Anadolu kadılarına gönderilen hüküm.

30- İki subaşının yılda bir kere kurulan pazarın hâsılı meselesine dair Şehzade Alemşah'ın lalası ile Lazikiye ve Şeyhlü kadılarına gönderilen hüküm.

31- Yıldırım imareti, Şeyh Tâceddin Zaviyesi ve Hoca Bahşayış'ın evine gelen Akçağlak suyuna vâki olan müdahalenin önlenmesine dair Bursa kadısına yazılan hüküm.

32- Gebze'ye tâbi Akkilise köyü zevâyidine, Yoros kalesi muhafızlarının müdahalesi üzerine Yoros kadısına yazılan hüküm.

33- Ölen bir yayanın yerini, kardeşinin tasarruf etmesine dair Yalvaç kadısına gönderilen hüküm.

34- Karaca Ovası subaşı ile reayası arasındaki vergi meselesine dair Vardar Yenicesi kadısına gönderilen hüküm.

35- Vefat eden bir korucunun yerine, oğlunun tayinine dair nişân-ı hümayûn.

36- Reaya ve sipahi arasındaki vergi meselesine dair Daday kadısına gönderilen hüküm.

37- Fethullah adlı birinin Ankara'dan Moton'a sürülmesine dair Ankara kadısına yazılan hüküm.

38- İki reaya arasındaki toprak anlaşmazlığına dair Yalvaç kadısına gönderilen hüküm.

39- Tapu ile aldığı yeri mukataaya veren bir raiyyetten sipahinin öşür talep etmesi üzerine Karahisar kadısına gönderilen hüküm.

40- İki amcaoğlu arasındaki yer anlaşmazlığına dair Alaşehir kadısına gönderilen hüküm.

41- Subaşının timarında ziraat eden keşişler ve sair reaya ile ilgili vergi anlaşmazlıklarına dair Tırhala kadısına yazılan hüküm.

42- Biri vefat eden iki kardeşin müşterek olarak tasarruf ettiği yeri, hayattakinin tapuya almak istemesi ile ilgili olarak Kandıra kadısına yazılan hüküm.

43- Ziraate açılan bir dağ ve bir yayla ile ilgili anlaşmazlığa dair Demürcü kadısına yazılan hüküm.

44- Yörük cemaatinden olan birisinden, subaşının çeltükcü olduğu gerekçesiyle vergi almak istemesine dair Sandıklı kadısına yazılan hüküm.

45- Bir yayla ve mer'a ile ilgili olarak, yörükler ve burayı tapu ile alanlar arasındaki anlaşmazlığa dair Sandıklı kadısına yazılan hüküm.

46- Bir yayanın, yamak olmadığını iddia eden birisiyle arasındaki anlaşmazlığa dair Ankara kadısına yazılan hüküm.

47- Akyazı yakınındaki Dinsor, Balıklı ve Eğlence suyu üzerindeki köprülerin bakımı ile uğraşanların avârız vergilerinden muaf olduklarına dair verilen nişân-ı hümayûn.

48- Müselleme ait yerin tapuya verilemeyeceği ve iki müselleme arasındaki sınır anlaşmazlığına dair Antalya kadısına yazılan hüküm.

49- İmroz adasından kaçırılan iki kızın, ailelerine geri verilmesi ile ilgili meseleye dair Bergama'nın Taş-ili kadısına yazılan hüküm.

50- Pulya'dan Osmanlı ülkesine gelen bir yahudiye, gideceği yerlerde her türlü kolaylığın gösterilmesine dair Rumeli kadılarına yazılan hüküm.

51- Mükerrer olan bu hükmün özeti için bk. nr. 14

52- Himayeye muhtaç, aklen özürlü ve mâzul bir hisar erine gedik tayin olunması hakkında Semendire sancak beyine, kadısına ve dizdarına yazılan hüküm.

53- Bir timar toprağını ekip biçip öşrünü vermeyen müselleme yamakları ile ilgili meseleye dair Malkara kadısına gönderilen hüküm.

54- Süzepoli'de yapılan kadırgalar için araba gönderilmesine dair Vize, Pınarhisar, Kırkkilise, Kızılağaç, Yanbolu, Rus-kasrı, Aydos, Ahyolu, Varna ve Prevadi kadılarına yazılan hüküm.

55- Koruculuk tâyinine dair nişân-ı hümayûn

56- Hisar erliği elinden alınan bir kimse ile ulûfesi kesilen iki hisar erinin durumunun teftişine dair Ali Paşa'ya gönderilen hüküm.

57- Bendereğli'de bir hamam yapmak isteyen Karesi sancağı beyi Firuz Bey'e gerekli iznin verildiğine dair Bendereğli kadısına gönderilen hüküm.

58- Bir reaya ile sancak beyi arasındaki vergi meselesine dair Sultanönü kadısına yazılan hüküm.

59- Bir reaya ile sipahi arasındaki vergi anlaşmazlığına dair Konurapa kadısına gönderilen hüküm.

60- Vefat eden Arsa kasabası kethudasının yerine oğlunun tayinine dair nişân-ı hümayûn.

61- Bir yayanın yerine bedel olarak sefere giden kimseden, yayanın oğlunun akça talep etmesi ile ilgili anlaşmazlığa dair Gölhisar kadısına yazılan hüküm.

62- Müşterek olarak yer tasarruf eden iki kardeşten birinin ölmesi üzerine, yerinin bir başkasına tapuya verilmesi sonunda çıkan anlaşmazlığa dair Bendereğli kadısına yazılan hüküm.

63- Samuyel isimli yahudi bir tacirden mal alan iki Cenevizli tüccar arasındaki anlaşmazlığın teftişi ile ilgili olarak İzmir ve Çeşme kadısına yazılan hüküm.

64- İstanbul yahudilerinden birisinin İstefan Voyvoda'nın adamı olan Simko'dan alacağının teftişine dair Silistre sancak beyine ve Aydos kadısına gönderilen hüküm.

65- İki reaya arasındaki sınır anlaşmazlığına dair Burgos kadısına yazılan hüküm.

66- Bir kadın ile tutulan hırsızların davalarının görülmesine dair Bursa kadısına gönderilen hüküm.

67- Müşterek olarak ekilip biçilen bir yer hakkındaki anlaşmazlığa dair Çarşamba kadısına yazılan hüküm.

68- Babalarından kendilerine yer intikal eden üç kardeşten birinin vefatiyle hissesinin diğer kardeşlerine verilmesi meselesine dair Antalya kadısına yazılan hüküm.

69- Saray-ı âmire ağası Hüsameddin'in istediği yerde hamam binâ etme izni ile ilgili nişân-ı hümayûn.

70- Yörüklerin koyunlarından ve gerdek vergisinden fazla vergi alınmaması hakkında Manisa kadısına yazılan hüküm.

71- Osmanlı ülkesinden İran'a giden sufilerin yakalanması ve cezalandırılması ile ilgili olarak Sultan Mahmut'a (?) gönderilen hüküm.

72- Sultan II. Bâyezid'in oğlu Şehinşah'ın Lülüve kalesindeki tamirat ile ilgili isteğinin yerine getirilmesi için Veziriazam Mesih Paşa'ya yazılan hüküm.

73- Aynı meâlde yazılan bu hükmün özeti için bk. nr. 49.

74- Mükkerrerr olan bu hükmün özeti için bk. nr. 10.

75- Fatih Sultan Mehmet türbesine tahsis edilen cüzhanlıklardan boş olanına Hatibzâde Süleyman'ın tayinine dair.

76- İki reaya arasındaki toprak anlaşmazlığına dair Merzifon kadısına yazılan hüküm.

77- Bursa'da yağcı olanların hasıl olan yağları, kendileri götürmeyip hamallara vermelerine dair Bursa kadısına yazılan hüküm.

78- Aynı ismi taşıyan bir yamak ile vakıf raiyyetinin isimlerinin birbirlerine karıştırıldığı ve bu hususta çıkan vergi ihtilafına dair Tire kadısına yazılan hüküm.

79- Ölen bir hisar erinin oğluna dirlik tevcihine dair Ali Paşa'ya yazılan hüküm.

80- Seyyid olan üç kişiye avarız teklif edilmemesine dair Antalya kadısına gönderilen hüküm.

81- Macar kralına giden bir elçinin geri dönmek üzere olduğuna dair alınan haberle ilgili olarak Semendire sancak beyine yazılan hüküm.

82- Dukakin-ili'nin eski subaşısının kendi zamanına ait olup tahsil edemediği vergilerinin talebiyle ilgili olarak Piriştine kadısına yazılan hüküm.

83- Muhtevası 82 nr. lı hükümle aynı olan ve Vilçitrın sancağı beyi ile Piriştine kadısına hitaben gönderilen hüküm.

84- Sipahi ile voynuklar arasındaki vergi anlaşmazlığına dair Hurpiste kadısına yazılan hüküm.

85- Serfice kalesindeki hisar erlerinin teftişi ile ilgili Serfice kadısına yazılan hüküm.

86- Sakatlığı sebebiyle sipahilik yapamayacak olan bir sipahi oğlunun her türlü avârız ve tekâlif vergilerinden muaf olduğuna dair verilen nişân-ı hümayûn.

87- Ilıca asesliğinin tevcihi ile ilgili nişân-ı şerif.

88- Dirliği olmayan ve sipahi oğlu olduğu anlaşılan Kâtib Sinan'a timar verilmesine dair Anadolu beylerbeyisine yazılan hüküm.

89- Halkı kaçan iki derbendin halkının geri getirilmesi hakkında Alacahisar sancağı beyine ve Niş kadısına yazılan hüküm.

90- Emir Sultan vakfı mütevellisi ile bir raiyyet arasındaki tapu ve vergi anlaşmazlığına dair Bursa kadısına yazılan hüküm.

91- Sürgünlükten kurtulduğuna dair beratı kaybeden Nikola Nikte'ye, yeni bir nişân-ı hümayûn verilmesine dair.

92- Karahisar'daki sabunhaneyi mukataaya alan Paşa Çelebi'nin, dışarıdan sabun getirenlerden haksız akça talebiyle ilgili olarak Uşak kadısına yazılan hüküm.

93- Sipahi ile raiyyet arasındaki yer anlaşmazlığına dair Mihaliç kadısına gönderilen hüküm.

94- Bursa taşçılarına muhtesibin yaptığı müdahalenin men edilmesine dair Bursa kadısına yazılan hüküm.

95- Semendire kalesi bölükbaşısına, fazladan bir akça daha verilmesi ile ilgili olarak Semendire sancak beyine, kadısına ve kale dizdarına yazılan hüküm.

96- Şamlu taifesinden fazla akça istenme meselesinin tahkikine dair Anadolu beylerbeyisine yazılan hüküm.

97- Semendire kalesi erenlerinin üç yetim çocuğuna birer akça tayin edilmesine dair Semendire sancak beyine, kadısına ve dizdarına gönderilen hüküm.

98- Visaka kalesine hizmet eden Evraşa köyü halkının vergi muafiyeti ile ilgili olarak Brançova kadısına yazılan hüküm.

99- Avgadi kalesinin tamiri ve kale içine muhafızlar tayini ile ilgili olarak Mesih Paşa'ya yazılan hüküm.

100- Karamanoğlu'na mensup olduğu iddiasıyla isyan eden bir kimse ile boy beyleri ve bazı kalelerin durumu hakkında Mesih Paşa'ya gönderilen hüküm.

101- Edremit'den İstanbul'a deniz yoluyla tereke satanlara müdahale edilmesine dair Edremit kadısına yazılan hüküm.

102- Akdağ cemaati ile Danişmendli cemaati arasındaki yaylak anlaşmazlığına dair Kütahya kadısına gönderilen hüküm.

103- Yerini terk edip başka bir yere giden raiyyetlerle ilgili Balya kadısına gönderilen hüküm.

104- Bir değirmenden hem sipahi, hem de mevkufcunun vergi alma meselesi ile ilgili olarak Konurapa kadısına yazılan hüküm.

105- İki gayri müslim derbentciden avarız vergisinin alınmamasına dair Samakov kadısına yazılan hüküm.

106- Kiraya verilen bir yerin kiracısı ile kiralayan arasındaki anlaşmazlığa dair Çarşamba kadısına gönderilen hüküm.

107- Şehzade Korkut'un raiyyeti olan birisinin, koyun vergisi toplamakla görevli âmiller tarafından döğülmesinin teftişine dair Adala kadısına yazılan hüküm.

108- Kendisine yayasın diye müdahale edilen birisinin şikâyetinin teftişine dair Anadolu beylerbeyisine gönderilen hüküm.

109- Veziriazam Mesih Paşa'nın kapıcıbaşı İskender'e on beş bin akçalık subaşılık verilmesine dair Rumeli beylerbeyine yazılan hüküm.

110- Anavarin kalesinin feth olunduğu müjdesini getiren Ali Paşa'nın kapıcıbaşısına, on beş bin akçalık subaşılık verilmesine dair Rumeli beylerbeyine gönderilen hüküm.

111- İhtiyaç duyulan gemilerin gönderilemeyeceği, bazı kalelerin şu an tamiirinin gerekmediği ve Erdebil sufileri ile Şirvan tarafı ahvalinin tafsilatiyle bildirilmesine dair Şehzade Selim'e gönderilen hüküm.

112- Hâdiye(?) nahiyesi ile Kemer'e yakın yerler halkına zarar veren ve bazı yerleri yakıp yıkan korsan gemilerine karşı alınacak tedbirlere dair Şehzade Alemşah'a yazılan hüküm.

113- Karamanoğlu'na mensup olduğu gerekçesiyle baş kaldıran âsi ile ilgili haberlerin geldiği ve bu husustaki haberlerin devamlı gönderilmesine dair Şehzade Şehinşah'a yazılan hüküm.

114- Yeni yapılan Avgadi kalesi ahmedeğine altmış yeniçerinin gönderilmesine dair Sekbanbaşı Bâli'ye yazılan hüküm.

115- Yayça'dan esir almak üzere gelen bir hristiyanın yakalanıp gönderildiğinin bildirilmesi üzerine, o tarafın ahvalinin sürekli olarak haberdar edilmesine dair İskender Paşa'ya yazılan hüküm.

116- Vakfa ait yere sipahinin müdahalesi ile ilgili olarak Şehzade Şehinşah'a yazılan hüküm.

117- Rumeli kadılarına hitaben yazılan, ancak ulak hükmü olduğu için yarım bırakılan hüküm.

118- Gebze'ye bağlı Tavşancıl ve Çerkeşlü köylerine, ulak atı beslemek üzere ulakçılar tayini ile ilgili nişân-ı hümayûn.

119- Sipahi ile raiyyetleri arasındaki salâriyye ve harman ölçülmesi ile ilgili anlaşmazlığa dair Kandıra kadısına gönderilen hüküm.

120- Bir mülk mezraanın sınırı hususundaki anlaşmazlığa dair Şehzade Ahmet'e yazılan hüküm.

121- Bir hisar erinin timarından ayrılıp başkasına verilen hisse ile ilgili Anadolu beylerbeyisine gönderilen hüküm.

122- Bir sipahi ile yörükler arasındaki kışla vergisi ile ilgili anlaşmazlığa dair Çankırı kadısına yazılan hüküm.

123- Yörük subaşı ile yamakları arasındaki vergi meselesine dair Rumeli kadılarına yazılan hüküm.

124- Sipahinin defterde çift olarak yazılan yerin yarısını mücerrede vermek istemesi meselesine dair Kütahya kadısına yazılan hüküm.

125- Yörük cemaatleri arasındaki yaylak anlaşmazlığına dair Yörük kadısına gönderilen hüküm.

126- Sipahiler arasındaki sınır anlaşmazlığına dair Ohri sancak beyine ve kadısına gönderilen hüküm.

127- Sultanönü Yaya sancağı beyi adamının, bir raiyyete yaya olduğu gerekçesiyle vâki olan müdahalesi üzerine Anadolu beylerbeyisine gönderilen hüküm.

128- Şeyhlü taitesinin bir vakıf toprağına konmaları ve zarar vermeleri ile ilgili olarak Şehzade Ahmet'e gönderilen hüküm.

129- Bir yeri ziraate açan kimse ile sipahi arasındaki dönüm resmi anlaşmazlığının teftişine dair Eğirdir kadısına yazılan hüküm.

130- Amca çocukları arasındaki yer anlaşmazlığının teftişi ile ilgili Çankırı kadısına yazılan hüküm.

131- İki müsellemin birbirinin yerlerine müdahale etmemesine dair Manavgat kadısına yazılan hüküm.

132- Serbest timar statüsündeki bir subaşı timarının bâd-i hevâ vergilerine, sancak beyi ve adamlarının müdahale etmemesine dair Elmalu kadısına yazılan hüküm.

133- II. Bayezit'in oğlu Mahmut'un terzibaşısına timar verilmesine dair Rumeli beylerbeyine gönderilen hüküm.

134- Mâzul İznik kalesi reisine, başka bir yerden reislik veya kethudalık verilmesine dair İznik subaşısına ve kadısına yazılan hüküm.

135- Vakıf ve mülk köylere sığınan suçluların korunmaması ve bunların sancak beyine teslimine; müşterek olarak yer tasarruf edenlerden birinin ölmesi durumunda, boşalan yerin tapu resmi verilerek alınmasına dair Çankırı sancağı kadılarına yazılan hüküm.

136- Anavarin kalesinin fethinden sonra, Koron kalesinin tamiri ve Badra ile Yenihisar taraflarının muhafaza edilmesine dair Tırhala sancak beyine gönderilen hüküm.

137- Moton ve Koron kalelerinin o yıl, Anavarin kalesinin daha sonraki yıl tamirine; Danişment Reis'in dört-beş kadar gemiyle Anavarin'de kalmasına; Kemal Reis'in İstanbul'a gelmesine ve Venedik Generali'nin Körföz'e varıp İspanya ve diğer devletlerin temsilcileriyle buluşma ihtimali olduğu haberlerinin alındığına dair Mora sancak beyi Ali Paşa'ya gönderilen hüküm.

138- Uzun süreden beri tasarruf edilen yurda ve yaylaya yapılan müdahalenin teftişine dair Uşak kadısına yazılan hüküm.

139- Reaya arasında avarız vergisi vermeyenlerle ilgili anlaşmazlığın teftişine dair Bergama'nın Taş-ili kadısına yazılan hüküm.

140- Müsellem çiftliği üzerindeki anlaşmazlığa dair Anadolu beylerbeyine yazılan hüküm.

141- Bir yaya çiftliğine sonradan bir ocaklık yer eklenmesi ile ilgili çıkan anlaşmazlığa dair Anadolu beylerbeyisine yazılan hüküm.

142- Müsellemlik yere, dışarıdan bir kimsenin ağaç dikip bahçe yapmak istemesi üzerine çıkan anlaşmazlığa dair Daday kadısına gönderilen hüküm.

143- Sipahi ve raiyyet arasındaki tapu meselesine dair Kütahya kadısına yazılan hüküm.

144- Sitti Hatun'un Edirne'deki vakıf köylerinin avarız vergisinden muaf olduğuna dair yeniden verilen nişân-ı hümayûn.

145- Sitti Hatun'un Edirne'deki vakıf köylerinden ayrılıp başka yerlere göç edenlerin teftişine dair Rumeli kadılarına yazılan hüküm.

146- Anadolu'dan İstanbul'a sürülen Kürd tâifesine müdahale edilmemesine dair İstanbul Haslar kadısına yazılan hüküm.

147- Çağa gölü yakınındaki köprünün kime ait olduğunun tahkik edilip bildirilmesine dair Çağa kadısına yazılan hüküm.

148- Müşterek yer tasarruf edenlerden birinin vefatıyla tapu hususunda çıkan anlaşmazlığın teftişine dair Gerede kadısına gönderilen hüküm.

149- Hapse atılan bir suçlunun kaçması ile ilgili olarak Gelibolu kadısına gönderilen hüküm.

150- Babasından kalan bir yeri tasarruf ederken vefat eden bir raiyyetin yerinin kardeşine intikali meselesine dair Antalya kadısına gönderilen hüküm.

151- Bir subaşı zeametine ait bâd-i hevâ vergilerine, Eğriboz sancak beyi ve adamlarının müdahalesi ile ilgili olarak İstefe kadısına yazılan hüküm.

152- Hersekzade Ahmet Paşa'nın kaçan doğancı kulunun yakalanmasına dair Rumeli kadılarına yazılan hüküm.

153- İki göçebe cemaat arasındaki yurt anlaşmazlığına dair Antalya ve Elmalu kadılarına gönderilen hüküm.

154- Faydalı ve güvenilir bir kimse olan Bigan İklitos'un avarızdan muaf tutulmasına dair verilen nişân-ı şerîf.

155- Sipahi ve raiyyet arasındaki öşür ve kovan vergileri meselesine dair Simav kadısına yazılan hüküm.

156- Küreci iken raiyyet yazılan, ancak kendisinden kürecilik hizmeti talep edilen bir kimsenin durumunun teftişine dair Varna kadısına yazılan hüküm.

157- Sipahi ve başka bir timar toprağına göçen raiyyeti arasındaki vergi meselesine dair Mihaliç kadısına yazılan hüküm.

158- Amcası ile babasından intikal eden raiyyetlik yeri müştereken tasarruf eden yayanın, amcasının ölümü üzerine, bir başkasının o yere müdahalesinin araştırılmasına dair Çeşme kadısına gönderilen hüküm.

159- İnebahtı kalesi muhafızı olan iki hristiyan hisar erinin, İnebahtı sakinlerinden bazısının evlerini zorla almaları üzerine, durumun tahkiki için İnebahtı nazırına yazılan hüküm.

160- Tura Çavuş'un timar toprağındaki bağ sahipleri ile olan anlaşmazlığına dair Yenişehir kadısına gönderilen hüküm.

161- Tımar sahibi Tura Çavuş'un Yenişehir'deki has topraklarına Çardak köyü halkının müdahalesinin önlenmesine dair Bursa kadısına yazılan hüküm.

162- Tura Çavuş'un timarındaki raiyyeti oğullarının timar toprağındaki yerleri ziraat etmeyip başka yerleri ekip biçmeleri ile ilgili olarak Mihaliç kadısına yazılan hüküm.

163- Antalya kalesi muhafızları ile bennâk kayıtlı raiyyetleri arasında, ziraat ettikleri yer ile alakalı vergi anlaşmazlığına dair Elmalu kadısına gönderilen hüküm.

164- Tam çift kaydedilen bir raiyyetin vergisini, bağlı bulunduğu Antalya'daki bir hisar erine vermemesi ile ilgili olarak Antalya sancak beyine ve Elmalu kadısına yazılan hüküm.

165- Resava'daki bir hisar eri oğluna , boşalan bir hisar erliğinin verilmesine dair Vidin sancak beyine yazılan hüküm.

166- Sipahi ile bir raiyyet arasında, çeltik ekimi ile ilgili anlaşmazlığa dair Çağa kadısına yazılan hüküm.

167- Haksız yere habse atıldığı iddia edilen birinin durumunun teftişine dair Hersek sancağı beyine ve Foça kadısına yazılan hüküm.

168- Hem vakıf toprağında, hem de başka bir kimsenin toprağında ziraat eden bir reayanın, iki yerin öşürünü vermesine dair Kal'acık kadısına yazılan hüküm.

169- Bir reaya ile Tatar cemaati arasındaki yer anlaşmazlığına dair Haymana ve Barçınlı kadısına yazılan hüküm.

170- Eğirdir'deki bir hisar erinin emanet bıraktığı çuka kumaşının geri verilmediği ve kendisinin dizdar tarafından döğülüp timarının elinden alındığı hususundaki şikâyetinin tahkikine dair Anadolu beylerbeyisine yazılan hüküm.

171-Eğirdir kale dizdarı Hasan'ın halka yaptığı müteaddit zulüm ve yüklediği angaryaların teftişine dair Yalvaç kadısına yazılan hüküm.

172- Akkerman'da kale kapıcısının görevden alınması meselesinin teftişine dair Silistre sancak beyine yazılan hüküm.

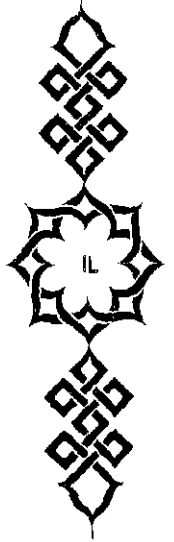
173- Mükerrer olan bu hükmün özeti için bk. nr. 172.

174- Bir timarın babadan oğula geçme meselesi ile ilgili olarak Anadolu beylerbeyine gönderilen hüküm.

175- Birisi kadın iki reaya arasında, armutluk hususundaki anlaşmazlığa dair Balat kadısına gönderilen hüküm.

176- Babası ile amcası müşterek yer tasarruf ederken, amcasının ölümüyle babasına kalan ve sonra da kendisine intikal eden yer hususunda, bir raiyyetin buna müdahale eden diğer bir raiyyet ile anlaşmazlığının teftişine dair Birgi kadısına yazılan hüküm.

177- Karasu'daki köylere gelip ekili topraklara koyun sürenlerin önlenmesi ile ilgili olarak İnönü kadısına yazılan hüküm.

178- İnepazarı yakınındaki Burgos ve Çamlıca adlı yerlere yapılan müdahalenin önlenmesi ve buraların eski sahibine iadesine dair Anadolu beylerbeyisine yazılan hüküm.

179- İvraca subaşı Ahmet'in zeametine dahil iken başka yere göç eden bir kısım raiyyetin durumlarının teftiş edilmesine dair Niğbolu sancak beyine ve kadılarına yazılan hüküm.

180- Bir timar sahibinin yerini terk edip derbentci yazılan hristiyan reayanın durumlarının teftiş edilmesine dair Ergiri kasrı kadısına gönderilen hüküm.

181- Yamakları kaçan bir yayanın, yamakları yerine göreve gönderilmesi ile ilgili meseleye dair Eğirdir kadısına gönderilen hüküm.

182- Timarları Anapoli civarında olan 13 nefer Gördös kalesi muhafızının, sağa sola dağılmaları ile ilgili olarak Mora sancağı beyi Ali Paşa'ya yazılan hüküm.

183- Foça'da bir gayri müslim kıızıyla evlenen İstanbul sürgünlerinden Tanburcu Bâli'nin ailesinin İstanbul'a gönderilmesine dair Tarhanıyat kadısına ve dizdarına yazılan hüküm.

184- Sipahinin toprağında yer tutan bir yayanın, tuttuğu yerin vergileri ile ilgili olarak sipahi ile aralarındaki anlaşmazlığa dair Eğirdir kadısına yazılan hüküm.

185- Daha önce Petrik kalesinde dizdar olanların karıları ile cariyelerini ayarttığı ve uygunsuz hareketlerde bulunduğu bildirilen kale muhafızı Nasuh'un teftişine dair Ohri sancağı beyine ve Petrik kadısına yazılan hüküm.

186- İki reaya arasındaki toprak anlaşmazlığına dair Yalvaç kadısına yazılan hüküm.

187- Andoni Papadiya adlı bir kadına ait tarla, bahçe ve kiliseye, bazı rafizi dervişlerin yaptığı müdahaleler dolayısıyla, durumun araştırılmasına dair İnebahti kadısına ve eminine gönderilen hüküm.

188- Hudavendigâr sancağı beyi Mehmet tarafından yakalanan ve cezaları verilen dört hırsızın durumunun teftiş edilmesine dair Mihaliç kadısına yazılan hüküm.

189- Boğazkesen kalesi muhafızlarından birisi ile sipahi arasındaki çiftlik anlaşmazlığına dair Şile kadısına gönderilen hüküm.

190- Edirne'den kumaş getirip satan veya başka yerlere alıp götüren Yanbolu bâzergânları ile subaşı arasındaki anlaşmazlığa dair Yanbolu kadısına yazılan hüküm.

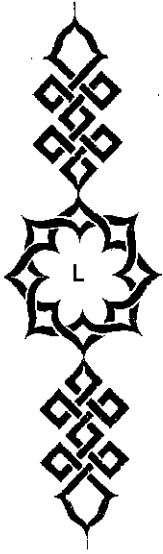
191- Viyes suyundaki gemilerin kalafatlanmasına dair Avlonya sancak beyine yazılan hüküm.

192- Manastır asesbaşılığına Temür'ün tayin edildiğine dair verilen nişân-ı hümayûn.

193- Müsterek çeltik eken iki kişiye, Yayabaşı Hızır'ın müdahalesi ile ilgili anlaşmazlığın teftişine dair Mekri kadısına yazılan hüküm.

194- Yörükler ile Siroz subaşı arasındaki cürm ü cinayet vergileri hususundaki anlaşmazlığa dair Filibe kadısına gönderilen hüküm.

195- İsmail adlı bir akıncının akına gittiği sırada emanete bıraktığı malları ile ilgili anlaşmazlığın teftişine dair Siroz kadısına gönderilen hüküm.

196- Hayvanların sulandığı yere, eminin müdahalesinin teftişine dair Sultanonü kadısına yazılan hüküm.

197- İki kişinin tapulu yurduna, dışarıdan koyun getirip yaylatanlar ile ilgili vergi anlaşmazlığına dair Simav kadısına yazılan hüküm.

198- İki sipahinin müşterek raiyyeti olan kimsenin ölümü sonunda, hisseleri alanlar arasındaki anlaşmazlığın teftişine dair Taşköprü kadısına gönderilen hüküm.

199- Ümit Hatun adlı bir timar sahibinin, İstanbul'da bulunduğu için sefere gidememesi sebebiyle, alınan timarının geri verilmesine dair Anadolu beylerbeyine yazılan hüküm.

200- Vefat eden voynukların yerlerine oğullarının yazıldığı ve ispençe ve koyun vergileri alınmadığı halde, Vidin sancağı beyinin almak istemesi ile ilgili olarak meydana gelen anlaşmazlığın teftişine dair Vidin kadısına yazılan hüküm.

201- Şeyh Seydi ve iki kardeşinin avarız-ı divaniyye ve tekâlif-i örfiyyeden muaf olduklarına dair yeniden verilen nişân-ı hümayûn.

202- Merhum Nişancı Sinan Çelebi'nin, Ohri'ye bağlı iki mülk köyü ahalisinin, avarız-ı divaniyye ve tekâlif-i örfiyyeden muaf tutulduklarına dair yeniden verilen nişân-ı hümayûn.

203- Merhum Nişancı Sinan Çelebi'nin, vakıf köyleri ahalisine ait koyunları kışlaya gittiğinde, Çermiça subaşısının göçer hakkı olarak koyun almasının teftişine dair Ohri sancak beyine ve Ohri kadısına yazılan hüküm.

204- Aynı meâldeki bu hükmün özeti için bk. nr. 31.

205- Körföz'den Osmanlı ülkesine gelip yerleşmek isteyen bir yahudiye, gideceği yerlerde her türlü kolaylığın gösterilmesine dair Rumeli kadılarına gönderilen hüküm.

206- Babası ulûfe tasarruf eden Ali'nin bir cihet istemesi üzerine, durumun tahkikine dair Niğbolu sancağı beyine ve Tırnovi kadısına yazılan hüküm.

207- Ahur halkından birisine, ulufe yerine timar tahsis edilmesine dair Rumeli beylerbeyisine yazılan hüküm.

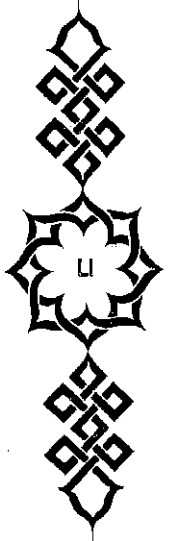
208- Barça Eflakları ile Semendire Eflakları arasındaki sınır anlaşmazlığının, daha önce İsa Bey'in tespit ettiği sınıra göre halledilmesine dair İskender Paşa'ya ve Sarayovası kadısına gönderilen hüküm.

209- Üstteki hüküm ile aynı meâlde olan ve Semendire sancak beyine gönderilen hüküm.

210- Rodos'da esir olarak tutulan Gelibolu tüccarlarının ve diğer esirlerin serbest bırakılması için Rodos beyine hüküm gönderildiği ve buna mukabil kendi elinde tuttuğu esirlerin salıverilmesine dair Şehzade Alemşah'a gönderilen hüküm.

211- Görice'deki Fatih Sultan Mehmet Câmii'nin tamirini yapan Gordan adlı ustanın, avarız-ı divaniyye ve tekâlif-i örfiyyeden muaf tutulduğuna dair verilen nişân-ı hümayûn.

212- Veziriazam Mesih Paşa'ya, avarızdan toplanan 140 bin akçayı götüren Ulufeci Murat'ın, yollarda ve izlerde korunması için Anadolu ve Karaman kadılarına gönderilen hüküm.

213- Bir köye dışarıdan gelen ve hayvanların otlaklarında ziraat yapanlardan şikâyet edilmesi üzerine Yenişehir kadısına gönderilen hüküm.

214- Akçahisar köprüsüne ve kalesine hizmet eden gayri müslimlerden ölenlerin yerlerine yenilerinin tayin olunduğu ve bunların avarızdan muaf tutulduğu; halen kale hizmetinde bulunanların isimlerinin belirtildiği nişân-ı hümayûn.

215- Eskiden beri devlet hizmetinde bulunan Çerkes Murat'a, uygun bir yerden on beş bin akçalık timar verilmesine dair Rumeli beylerbeyisine yazılan hüküm.

216- Elmalu cemaati ile Çorman cemaati arasındaki yurt ve yaylak anlaşmazlığına dair Yabanâbâd kadısına gönderilen hüküm.

217- Aynı meâlde olan hükmün özeti için bk. nr. 131

218- Vefat eden bir kimsenin çiftliği, iki kişiye verildikten sonra, vefat eden şahsın damadının bu çiftliği bir başka kimseye satması sonunda çıkan anlaşmazlık üzerine Karahisar kadısına gönderilen hüküm.

219- Bir yahudinin, Avrupa'dan gelirken Kesriye'de emanet bıraktığı iki kızının, din değiştirdiği gerekçesiyle verilmemesinin teftişi için Kesriye kadısına gönderilen hüküm.

220- Ayasofya mütevellisi Sinan'ın kaçan iki kulu ve Divan-ı hümayûn kâtibi Kıvamüddin'in kaçan bir kulunun bulunması hakkında Rumeli kadılarına ve subaşlarına yazılan hüküm.

221- Başka sancaklardan Kütahya sancağına gelen koyunlardan alınacak otlak hakkının mikdarı hususunda Kütahya sancağı kadılarına yazılan hüküm.

222- Avarız veya haraç vergisi toplamak için gelenlerin, papazlarla değil, ilgili kethudalarla münasebet kurmaları hakkında Avlonya sancak beyine ve Belgrad kadısına yazılan hüküm.

223- Bursa Dellâl kethudalığına, Acem-oğlu Mustafa'nın tayinine dair verilen nişân-ı hümayûn.

224- Bir devlet hizmeti için gönderilen Akadiyo adlı keşişe, geçtiği yerlerde her türlü kolaylığın gösterilmesine dair Rumeli kadılarına gönderilen hüküm.

225- İdam hükmü verilen iki hırsızın hapisten salıverilmesinin tahkikine dair Balıkesir kadısına gönderilen hüküm.

226- Muhtevası 187 nr. lı hükmüyle aynı olan ve İnebahtı nazırı ile kadısına gönderilen hüküm.

227- Kütahya sancağına bağlı Çamaş cemaati yörüklerinin, başka sancaklara gittiklerinde, haksız olarak vergi alınması meselesi ile ilgili olarak Anadolu kadılarına yazılan hüküm.

228- Eskiden yeniçeri iken gözlerini kaybeden bir kimseye, vakıftan bir akça tahsisine dair Câmî-i Cedit mütevellisine gönderilen hüküm.

229- Kütahya'ya bağlı yörük tائفesinin, Saruhan veya diğer yerlere gittiklerinde, koyunlarından fazla vergi alınmamasına dair Anadolu kadılarına yazılan hüküm.

230- Kütahya'da bulunan yörüklerin evlerine zorla konan kimselerin teftişine dair Kütahya kadısına gönderilen hüküm.

231- Ayamavra kalesine dülger ve taşçı olarak tayin edilen gayri müslim kimselerin, avarız vergisinden muaf tutulduklarına dair verilen nişân-ı hümayûn.

232- Şehzade Ahmet'in lalası Bâlî tarafından alınıp bir başkasına verilen eşkincili mülkün teftişine dair Şehzade Ahmet'e gönderilen hüküm.

233- Macaristan tarafının haberlerinin alındığına, Macar kralına giden elçiye dönüş izni verildiğine ve bundan sonra da o taraf ile ilgili haberlerin gönderilmesine dair Vidin sancak beyine yazılan hüküm.

234- Ulucak derbendini bekleyen yayaların, sefere gönderilmelerinin teftişine dair Kütahya ve Karahisar kadılarına gönderilen hüküm.

235- Mâzul bir hisar erine, bir gedik verilmesi için Semendire sancak beyine, kadısına ve kalesi dizdarına gönderilen hüküm.

236- Bir yayanın yayalık yerini, bir hisar erinin "Tımarımdır" diye elinden alması üzerine çıkan anlaşmazlığın teftişine dair Çatalburgos kadısına yazılan hüküm.

237- İsteddiği kimseyi nişancı olarak yanına alması; her bakımdan memnun olduğu lalasının değiştirilmeyip, mâişetinin artırılması ve Kefe'deki kalelerin tamiriyle uğraşanların, icabı halinde başka yerlerde de kullanılacaklarına dair Kefe sancak beyi Şehzade Mehmet'e gönderilen hüküm.

238- Bir yeri ziraate açan kimsenin elinden, o yerin başkaları tarafından alınması ile ilgili şikâyet üzerine durumun teftişine dair Kıbrıs kadısına gönderilen hüküm.

239- Daha önce Semendire'de bulunan ve halihazırda memleketine gidip gelen kimseye, beşli gedik verilmesine dair Semendire sancak beyine gönderilen hüküm.

240- Karamanoğlu adına mensup olduğu iddiasıyla isyan edenin Taş-ili'nden Tarsus'a, oradan da Şam veya Şark tarafına gittiğini bildiren Mesih Paşa'ya, durumun tekrar tafsilatıyla tahkiki için gönderilen hüküm.

241- Bir yayadan, bir yıllıkına kiralanan yayla için çıkan ihtilafın teftişine dair İznik kadısına gönderilen hüküm.

242- Mekri kazasındaki Hacıbel derbendini tamir eden kimselerin avarızdan muaf tutulmalarına dair Mekri kadısına gönderilen hüküm.

243- Mekri kazası kethudalığına, Hacı Mehmet-oğlu İbrahim'in tayin edildiğine dair verilen nişân-ı hümayûn.

244- Şehzade Alemşah'ın mektubu üzerine, Akpınar yolunu gözetenlerin, avarız vergisinden muaf tutulduklarına dair Mekri kadısına gönderilen hüküm.

245- Ali Fahreddinlü cemaatinden olan Ma'lumlu halkının, bir sipahinin ekilmiş yerine girmesi, harimlerini yakması ve kulunu çalması ile ilgili şikâyetler üzerine Mekri ve Gölhisar kadılarına gönderilen hüküm.

246- Öşür vergisi alınan yerlerin, bazı kimseler tarafından harim haline getirilip öşür verilmemesi ile ilgili şikâyetler üzerine Kula kadısına yazılan hüküm.

247- Bir müsellemler ile timar eri arasındaki çiftlik anlaşmazlığına dair Anadolu beylerbeyisine gönderilen hüküm.

248- İstefe subaşı ile Eğriboz sancak beyi arasındaki otluk akçası ve değirmen resmi anlaşmazlığının teftişine dair İstefe kadısına yazılan hüküm.

249- Aydos kalesinde hisar erliğı verilmeyen bir kimseye, hisar erliğinin verilmesine dair Manyat, Ermenak, Aydos ve Mut kalesi dizdarlarına gönderilen hüküm.

250- Karinovası'ndaki Hundî Hatun'a ait Eski Cami'nin tamirini yapacak kimselerin avarız-ı divaniyye ve tekâlif-i örfiyyeden muaf tutulmalarına dair verilen nişân-ı hümayûn.

251- Babasının feragat ettiği müsellemlik yerini tasarruf eden müsellemler ile bu yerin kendisine ait olduğunu bildiren diğer müsellemler arasındaki anlaşmazlığın teftişine dair İzmit kadısına gönderilen hüküm.

252- Gelip giden elçilere hizmet edilmesine; bu hizmetin görülmesi için Avlonya gayri müslimlerinden binek atı ile gemi teminine ve dışarıdan Avlonya'ya getirilen şıranın Avlonya'daki bağ üreticisine zarar verdiğine dair Avlonya sancak beyine ve kadısına gönderilen hüküm.

253- Birisinin tasarruf ettiği yeri, sancak beyi adamının Karakoyunlu cemaatine tapuya vermesi üzerine çıkan anlaşmazlığın teftişine dair İnégöl ve Yenişehir kadılarına yazılan hüküm.

254- Avarız vergisinden muaf olan Edirne'deki yapı ustaları ve dülgelerinden, avarız vergisi istenmemesine dair Edirne kadısına yazılan hüküm.

255- Divriği Çavuş'un kardeşlerinin oğluna timar tevcih edildiğine dair Anadolu beylerbeyine yazılan hüküm.

256- Reaya üzerinde kalan vergilerin teftişi ile ilgili Pirıştine kadısına gönderilen hüküm.

257- İstanbul'a koyun gönderilmesi ile ilgili olarak Şehirköy, Berkofça, Sofya, Ilıca, Filibe, Ustrumça ve İştîp kadılarına gönderilen hüküm.

258- Ulûfesi elinden alınan bir kimseye, hisar gediğı verilmesine dair Üsküp kadısına ve dizdarına yazılan hüküm.

259- Serbest bir timarın bād-i hevâ vergilerine, sancakbeyi ve subaşılardan müdahale etmemelerine dair Rumeli kadılarına gönderilen hüküm.

260- Rumeli beylerbeyi Mustafa Paşa'nın hasları reayası koyunlarına, Duka-kin'de vâki olan müdahalelerin teftişine dair Vılçitrin sancak beyine ve Haslar kadısına gönderilen hüküm.

261- Dubrovnik'de oturan ve daha sonra Srebreniçe'de oturduğu esnada vefat eden bir Osmanlı tebaası gayri müslimin mirası hakkında İskender Paşa'ya yazılan hüküm.

262- Sipahi ile raiyyet arasındaki mezraa anlaşmazlığına dair Trabzon kadısına gönderilen hüküm.

263- Tamire ihtiyacı olduğu belirtilen Petrik kalesinin tamirinin daha sonra yapılacağına dair Ohri sancak beyine ve Petrik kalesi dizdarına gönderilen hüküm.

264- İskenderiye kalesi kapudanlığına Trabzonlu Yunus'un, âdet-i geştî ve müselleman bād-i hevâsı vergileri tahsiliyle tayinine dair verilen nişân-ı hümayûn.

265- Anavarin kalesinin fethinde hizmette bulunan subaşı ve kapı halkının isimlerini muhtevî yolladığı defterin geldiğı ve her birinin durumuna göre terakki-lerinin verileceğine dair Ali Paşa'ya gönderilen hüküm.

266- Hakettiği timar miktarı noksan olan bir sipahiye, noksanının tamamlanmasına dair Anadolu beylerbeyine gönderilen hüküm.

267- Eski sipahizadelerden ve cebeci voynuklardan olan bazı gayri müslimlerin voynuk kaydedilmesi ve haraç ile ispençeden muaf tutulmalarına dair Avlonya sancak beyine ve Belgrad kadısına gönderilen hüküm.

268- Derviş Ali'ye, Ayasofya'daki ihlâs-hanlık vazifelerinden birisinin verilmesine dair Ayasofya mütevellisine yazılan hüküm.

269- İstefe kethudalığına Kâtip Sinan'ın tayinine dair nişân-ı hümayûn.

270- Müsterek iki timar sahibi ve reayaları arasındaki kovan resmi ile ilgili anlaşmazlığın tahkikine dair Kütahya kadısına yazılan hüküm.

271- Geçim sıkıntısı çeken Hüsam adlı birine, Edirne'de bir cihet tevcihine dair Edirne kadısına yazılan hüküm.

272- Bir reayadan fazla olarak alınan otlak resminin, ilgili kanun hükmüne göre alınmasının sağlanmasına dair Anadolu kadılarına gönderilen hüküm.

273- Müsterek olarak yer tasarruf eden kardeşlerden birisinin vefatı üzerine, hissesine başka birisinin müdahalesinin tahkikine dair Borlu kadısına gönderilen hüküm.

274- İnebahtı'nın fethinden önce, iki gayri müslim arasındaki dava sonucunun geçerli olmadığına dair İnebahtı nazırına ve kadısına gönderilen hüküm.

275- İllik esirler teftişine gelen Kul Ali'nin, kadı naibiyle birlikte halka yaptığı zulümlerin teftişine dair Tire ve Peçin kadılarına gönderilen hüküm.

276- Floransalı Yakumi'nin, Mudanya'da ölen kardeşlerinin emanete bıraktığı akçayı talebi üzerine Bursa'nın Taş-ili kadısına yazılan hüküm.

277- Cuvan Karansik adlı Floransalı tüccarın, ilgili vergilerini verdikten sonra serbestce ticaret yapabilmesine ve kendisine müdahale edilmemesine dair Anadolu ve Rumeli kadılarına gönderilen hüküm.

278- Saruhan yörüklerine bağlı İldelik cemaatinin, üç köye ait ekili tarlalara hayvan sürüp zarara uğratmalarının önlenmesine dair gönderilen hüküm.

279- Eski Eğrigöz dizdarı Çavuş Mehmet'in dizdarlığı zamanına ait timar vergileri ile ilgili müracaatının tahkikine dair Simav kadısına yazılan hüküm.

280- Şehzade Alemşah'ın talebi üzerine, Edirne Darüşşifası hekimlerinden Şemseddin'in hekim olarak gönderilmesine dair Edirne kadısına yazılan hüküm.

281- Şehzade Mahmut'a, Ahmet'e, Alemşah'a ve Selim'e, İran'a gidip gelen süfilerle ilgili talimatnâme-yi hâvî hüküm.

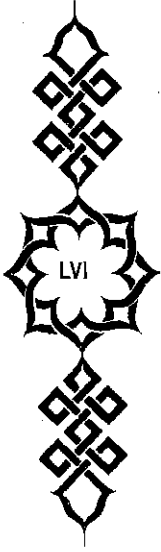
282- İstefe'nin bağ, bahçe ve bostanları için gelen suyu, eski Subaşı Kasım'ın tapuyla alıp kestiğinden şikâyet edilmesi üzerine İstefe kadısına yazılan hüküm.

283- Anapoli kalesinden istimaletle çıkan iki gayri müslim sipahiye dirlik verilmesine dair Eğriboz sancak beyine gönderilen hüküm.

284- Anapoli kalesinden istimaletle çıkan bazı gayri müslimlerin avârızdan muaf olmalarıyla ilgili nişân-ı hümayûn.

285- Müsterek olarak yer tasarruf eden iki kardeşten vefat edenin hissesini, sipahinin başkasına vermek istemesinin teftişine dair Yenişehir kadısına gönderilen hüküm.

286- Başka bir yerde oturan bir raiyyetin, daha önceki oturduğu köyde bulunan çiftliğine, yörük cemaatlerinin müdahalesinin teftişine dair Eğrigöz ve Simav kadısı ile Simav subaşısına gönderilen hüküm.

287- Yörükler arasındaki yayla meselesi ile ilgili Kütahya ve Domaniç kadılarına gönderilen hüküm.

288- Bir sipahinin, raiyyeti olan gayri müslimlerin bülûğa ermemiş oğullarından ispençe talep etmesinin tahkikine dair Ohri kadısına yazılan hüküm.

289- Yayalar arasındaki tahıl vergisi anlaşmazlığının tahkikine dair Mekri kadısı ve subaşısına yazılan hüküm.

290- Tekaid olan bir sipahiye, Gölhisar kapıcılığının tevcihine dair Anadolu beylerbeyisine gönderilen hüküm.

291- İbrahim adlı birinin evni basıp oğlunu kaçıran ve mallarını yağmalayan Ali adlı gemi reisi ile 18 leventin ve bu işe kılavuzluk edenlerin araştırılması hakkında Ayasuluğ kadısına yazılan hüküm.

292- İki yere yazıldıkları iddia edilen iki raiyyetin durumunun tahkik edilmesine dair Mekri kadısına yazılan hüküm.

293- Mülknâmesi Orhan Bey zamanında verilen İznik'e bağlı Pambucuk köyünün eski sınırının tespitine ve bir doğancı çiftliğinin bu köy sınırı içinde olup olmadığının tahkikine dair Bursa kadısına yazılan hüküm.

294- Atasından intikal eden müsellemlik yeri tasarruf eden kimse ile müşterekleri arasındaki ihtilâfın teftişine dair Mekri kadısına yazılan hüküm.

295- Fındıkdar-oğlu Sağır Resul adlı sipahinin elindeki timara denk bir tımarın verilmesine dair Rumeli beylerbeyine gönderilen hüküm.

296- Bir sipahinin, tımarı içindeki raiyyetinin kendisine zulmettiğini bildirmesinin teftişine dair Piriştine kadısına gönderilen hüküm.

297- Bir zeamet sahibi ile Yanbolu subaşı arasındaki cürm ü cinayet resmi anlaşmazlığına dair Yanbolu kadısına yazılan hüküm.

298- Aynı meâldeki bu hükmün özeti için bk. nr. 252.

299- Bursa'da bazan kethuda, bazan serçin vazifesinde bulunan ve halen mâzul olan Ramazan'a, münasip bir vazife verilmesine dair Bursa kadısına gönderilen hüküm.

300- Turnalı Câmîi müezzininin avârıza katılmaması için Daday kadısına gönderilen hüküm.

301- Eğrigöz kadısının düşmanlığıyla Eğrigöz kalesi dizdarlığı görevinden alındığını arz eden Çavuş Mehmet'in durumunun teftişine dair Kütahya ve Simav kadılarına gönderilen hüküm.

302- Akçahisar kalesinde topçu olan Hızır'ın oğluna, aynı kalede bir hisar erliğinin tevcihine dair Ohri sancak beyine ve Akçahisar kalesi dizdarına yazılan hüküm.

303- Bir subaşı oğluna, münasip yerden 3000 akçalık tımar verilmesi ve büyüünce eşkincisini sefere göndermesine dair Anadolu beylerbeyisine gönderilen hüküm.

304- Abdal adlı kimsenin tasarruf ettiği mezraaya, başka birisinin müdahalesinin önlenmesine dair Şehzade Ahmet'e gönderilen hüküm.

305- Veliyüddin-oğlu evkafından yer tutan Mustafa'nın yerine kardeşi talibken, mütevellinin bir başkasına vermek istemesinin teftişine dair Eyne kadısına yazılan hüküm.

306- Gelibolu tarafında bütün bir yıl boyunca muhafazada bulunan Malkara müsellemlerine, yamaklarının ellişer akça vermemeleri üzerine Malkara kadısına yazılan hüküm.

307- Tırhala kadısının timarına ait ispençeyi, Yanbolu kadısının alması ile ilgili şikâyet üzerine Yanbolu kadısına yazılan hüküm.

308- İmarette ser-mahfil olan Yusuf'a, Şehzade Ahmet'in muallimlik verilmesini arzetmesi üzerine yazılan hüküm.

309- Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'daki imaretine ait Anadolu eyaletindeki vakıf gelirlerinin tespiti, mühasebesinin görülmesi ve anlaşmazlık mevzuu olan diğer hususların teftişine dair Kütahya kadısına yazılan hüküm.

310- Filci Seferşah'a, Anadolu eyaletindeki kalelerden birinde hisar erliği verilmesine dair Anadolu beylerbeyisine yazılan hüküm.

311- Tahıl ve şıradan alınacak öşür vergisinin tahsiline dair Belgrad kadısına yazılan hüküm.

312- Hatip Hüsameddin'in İstanbul'da Fatih Sultan Mehmet Camii vazifelerinden birine getirilecek olanları imtihan etmesine dair verilen nişân-ı hümayûn.

313- Haydar adlı birine Bursa'da haline uygun bir cihet verilmesine dair Bursa kadısına yazılan hüküm.

314- İran tarafından Saray'a zırh getiren Hacı Yar Ali'ye, halihazırda ihtiyaç hasıl olmadığı için bunları istediği yerde satabileceğine ve kimsenin kendisine müdahale etmemesine dair verilen nişân-ı hümayûn.

315- Sipahi kethudası Resul'un, resmî izin almadan köye ait terekeyi, Avrupalı tüccarlara sattığı hakkındaki şikâyetlere dair Şehzade Alemşah'a, lalasına ve Mekri kadısına yazılan hüküm.

316- Yerlerini terkeden raiyyetinin geri gönderilmesini isteyen Yanbolu subaşısının şikâyetinin araştırılmasına dair Yanbolu kadısına yazılan hüküm.

317- Galata'daki dükkânları kontrol etmek üzere bir gece bekçisinin tayinine ve her dükkân sahibinin aylık olarak buna birer akça vermesine dair Gelibolu sancak beyine ve Galata kadısına yazılan hüküm.

318- Yanya'ya bağlı bir köyün reayasının sipahiler üzerine yürüyüp katletmek istemesi üzerine, bunların bulunup cezalandırılmaları hakkında Yanya sancak beyine ve kadısına yazılan hüküm.

319- İki raiyyet arasındaki yaylak konusundaki anlaşmazlığın tahkikine dair Gerede ve Çağa kadılarına yazılan hüküm.

320- Menteşe ve Teke-ili yayalarının sefere gönderilmeleri hakkında Mekri kadısına yazılan hüküm.

321- İki raiyyetin ağıl hususundaki anlaşmazlığının tahkikine dair İzmir kadısına ve subaşısına gönderilen hüküm.

322- Müselleme ait çiftliğe, yaylaları olduğu gerekçesiyle yapılan müdahalenin araştırılmasına dair Eğrigöz ve Simav kadıları ile Simav subaşısına gönderilen hüküm.

323- Atlı adamlarıyla Yayça'ya gelen İlyas adlı banın, bozguna uğratılıp bazı adamlarının yakalanarak İstanbul'a yollandığını bildirmesi üzerine, o tarafın ahvalinden daimî olarak haberdar olunması ve İstanbul'a iletmesine dair İskender Paşa'ya gönderilen hüküm.

324- Irgadlık yapan gayri müslim grupların, Gelibolu tarafına gönderilmemesine dair Gelibolu sancağı beyine, kadısına ve eminine yazılan hüküm.

325- Kâtip Şeyhzade'nin tasarrufundaki iki köy halkından vergiler ve hizmetler konusundaki şikâyetlerin teftişine dair Tekfurdagi kadısına yazılan hüküm.

326- Deli Yusuf'un gaza için denize açılmasına ve kendisine gerekli olan malzemenin, dönüşte geri verilmek üzere teminine dair Gelibolu sancak beyine yazılan hüküm.

327- Aynı meâldeki bu hükmün özeti için bk. nr. 66.

328- Hersekzade Ahmet Paşa'nın satın aldığı Âişe-Bacı adlı mülk köyün serbest olduğuna ve her türlü vergilerine dışarıdan müdahale edilmemesine dair Balıkesir kadısına yazılan hüküm.

329- Müşterek olarak yer tasarruf eden iki kardeşten birinin ölmesinden sonra, hayattakinin vefat edenin hissesini tapuya almaması ve bir başka kimseye vermeye razı olmaması üzerine Mekri kadısına yazılan hüküm.

330- Erdebil-oğlu, Murat Han, Ebulfeth Mirza ile Şirvanşah Bey-oğlu Gazi Bey'e ait gönderilen haberlerin alındığına ve bundan böyle bu hususa dikkat edilmesine dair Sivas sancağı beyine yazılan hüküm.

331- Macaristan kralının Osmanlı ülkesine yeni bir harekette bulunacağını işitilmesi üzerine, her türlü tedbirin alınması için Vidin, Alacahisar, Semendire, Bosna, Hersek ve İzvornik sancak beylerine yazılan hüküm.

332- Eugadi ve Mara adlı kalelerin inşâ ve tamiriyle ilgili haberlerin alındığı ve Taş-ili'ndeki boy beylerinin itaat arzylediği hususunda Mesih Paşa'ya gönderilen hüküm.

333- Halkını Osmanlılara itaat ettiren ve bir oğlu da müslüman olan bir Arnavut beyinden ve oğullarından vergi alınmamasına dair İlbasan sancak beyine ve kadısına yazılan hüküm.

334- Venedik'in kendi beyleri ve kale kumandanlarına gönderdiği mektubu, İstanbul'a bir esirle birlikte gönderen Hersek sancak beyine gönderilen hüküm.

335- Bir hisar eri ile sancak beyi arasında çift resmi hususunda çıkan anlaşmazlığın tahkikine dair Hamit-ili sancağı kadılarına yazılan hüküm.

336- Vezir Yakup Paşa'nın hasları toprağına, dışarıdan gelip ziraat edenlerin vergilerini vermelerine dair İstefe kadısına yazılan hüküm.

337- Sivas sancağı beyi ile sipahiler arasındaki vergi anlaşmazlığının tahkikine dair Sivas kadısına yazılan hüküm.

338- Taş-ili ve yöresindeki faaliyet ve harekâtın tamamlandığına ve askerlerin yerlerine geri dönmelerine dair Mesih Paşa'ya yazılan hüküm.

339- Anadolu beylerbeyliğine bağlı bir kalenin inşasının tamamlandığı ve inşaat işinde görevli askerlerin yerlerine dönmelerine dair Anadolu beylerbeyisine gönderilen hüküm.

340- Venedikliler tarafından kaçırılma ihtimaline karşı, Mentеше sancağında timar sahibi olan Cerne-oğlu'nun Rum vilayetine nakledilmesine dair Şehzade Alemşah'a gönderilen hüküm.

341- Cerne-oğlu'na Rum vilayetinde bir timar verilmesi ve kendisinin devamlı olarak kontrol altında tutulmasına dair Şehzade Ahmet'e gönderilen hüküm.

342- Venedik tarafından casus vasıtasıyla aldığı haberlerin ulaştığı ve durumu etraflı olarak tahkik etmesine dair İskenderiye sancağı beyine yazılan hüküm.

343- Pulya ve Venedik taraflarına ait haberlerin alındığı ve Pulya beyinin kendisinden yardım istediğine dair gönderdiği arz üzerine, Pulya tarafına asker göndermenin şimdilik mümkün olmadığı, ancak Pulya beyinin bu hususta gönlünün hoş tutulması hakkında Avlonya sancağı beyine yazılan hüküm.

344- Molova hisar muhafızlarından iki kişinin, dizdari ile olan anlaşmazlığının tahkikine dair Midilli sancak beyine yazılan hüküm.

345- Bir raiyyet ile müsellemin arasındaki yurt anlaşmazlığının tahkikine dair Lazikiye kadısına yazılan hüküm.

346- Bir raiyyete, yaya olduğu gerekçesiyle vâki olan müdahale üzerine, bunun eski yayalardan olup olmadığının tahkikine dair Anadolu beylerbeyisine yazılan hüküm.

347- Hatuniye vakfına bağlı bir vakıf yeri hususundaki anlaşmazlığın halledilmesine dair Yenişehir kadısına yazılan hüküm.

348- Ahmet-oğlu Eynebeyi'ne bir hisar gediği tevcihine dair Vidin sancak beyine, kadılarına ve dizdarlarına yazılan hüküm.

349- Bazı serbest timar sahipleri ile sancak beyi arasındaki koyun resmi konusunda çıkan anlaşmazlık üzerine, adı geçen verginin serbest kapsamına girmediğine dair Anadolu beylerbeyisine yazılan hüküm.

350- Vakıf yer olduğu gerekçesiyle bir raiyyet yerine yapılan müdahalenin tahkikine dair Boyovası ve Taşköprü kadılarına yazılan hüküm.

351- Azad edilen birinin, timar toprağında yer tutup vergilerini verirken, sancak beyinin haymana olduğu gerekçesiyle bundan çift vergisi istemesi üzerine, il yazılana kadar kimin timarında ekip biçme yapıyorsa, bütün vergilerin ona verileceğine dair Mekri kadısına yazılan hüküm.

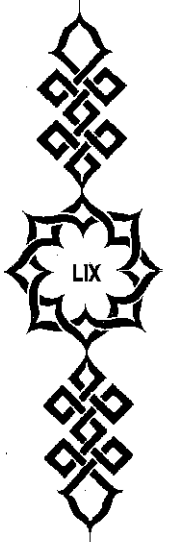
352- Ohri'de Liş adasında istimaletle çıkıp teslim olanlara dirlik verilmesine dair Ohri sancak beyine yazılan hüküm.

353- Bir müsellemin yerine, bir hisar erinin önceden timarı olduğu gerekçesiyle müdahalesi üzerine, durumun önceden tahkik edilip karara bağlandığı ve yine bu karar mucebince hareket edilmesine dair Boyovası kadısına yazılan hüküm.

354- İki raiyyetin yer hususundaki anlaşmazlığının tahkikine dair Boyovası kadısına yazılan hüküm.

355- İnebahtı seferine hastalık yüzünden katılmayıp yerlerine bedel tutmak istedikleri halde, kendilerinden sancak beyi tarafından para alınan iki müsellemin durumunun tahkikine dair Onikidivan kadısına yazılan hüküm.

356- Tüccar Hoca Şeyh Ali Gılânî'ye, istediği yere gitmeye izin verilmesine ve kendisine gerekli kolaylığın gösterilmesine dair verilen nişân-ı hümayûn.

357- İstanbul sürgünlerinden iken sonradan bir yolunu bulup Çeşme'de imamlık yapan ve halkı rahatsız eden Veled-oğlu Hacı Hızır'ın teftişine dair Çeşme kadısı ve subaşısına yazılan hüküm.

358- Bozburun dağı koruculuğuna Hasan'ın tayinine dair verilen nişân-ı hümayûn.

359- Hersekzade Ahmet Paşa'nın Dil köyünde kimsenin dikmesi olmayan ceviz ve armut ağaçlarına vâki olan müdahalenin önlenmesi ve diğer kiraz ve otlak öşürleriyle birlikte, bunların öşürlerinin kendisine ait olduğuna dair Yalakovası kadısına yazılan hüküm.

360- Hersekzade Ahmet Paşa'nın mülkü olan Dil köyündeki bazı reayanın başka yerlere gittikleri ve bunların geri döndürülmeleri ile ilgili Mihaliç ve Yalakovası kadısına yazılan hüküm.

361- Nikola adlı birinin, il yazıldığı sırada Kızılderbend'de olan dervişlere raiyyet yazıldığı ve bu dervişlerin kendisini göçürmek istemeleri üzerine Dimetoka kadısına yazılan hüküm.

362- Aynı meâldeki bu hükmün özeti için bk. nr. 219.

363- Eski doğancıbaşılardan Alaşehirli Bahşı'ya doğancıbaşılık görevinin yeniden verilmesine dair Çakırcıbaşı'ya yazılan hüküm.

364- Bursa'da elinde çalıntı mal bulunan aseslerden Okcu Ali'nin tutulup İstanbul'a gönderilmesi ve durumun teftişine dair Bursa kadısına yazılan hüküm.

365- Babası Ali Çelebi'nin yazdığı *Târih-i Âl-i Osman*'ın İstanbul'a gönderilmesine dair Manastır müderrisi Şah Çelebi'ye gönderilen hüküm.

366- Bir subaşının timarındaki raiyyet ile olan vergi anlaşmazlığına dair Alaşehir kadısına yazılan hüküm.

367- Bir subaşının timarı içinde yer tutan subaşı ve sipahi gibi kimselerin vergi vermediklerinin şikâyeti üzerine, durumun tahkik edilmesi için Yanya sancağı beyi ve kadısına yazılan hüküm.

368- Bir subaşının Yenişehir-i Fener zeametindeki hissesinin, zeamete tasarruf eden tarafından verilmemesi üzerine, durumun teftiş edilmesi için Tırhala kadısına yazılan hüküm.

369- İstanbul'a sürülen Kâtip Sinan'ın Teke-ili'ndeki timarına bedel, Rumeli'de bir timar verilmesine dair Rumeli beylerbeyisine gönderilen hüküm.

370- Güğercinlik kalesindeki prankıya çivi sokanların bulunmasına dair Vidin sancak beyine ve kadısına gönderilen hüküm.

371- Görele subaşı Elvan'ın oğluna timar verilmesine dair Anadolu beylerbeyisine gönderilen hüküm.

372- Hüsâm Seydi adlı birinin evladlık vakıf timarındaki ortak yer, bağ ve ceviz ağacı vergileri konusundaki anlaşmazlığa dair Mekri kadısına yazılan hüküm.

373- Cenevizli bir tâcirin gittiği yerlerde taciz edildiği gerekçesiyle yaptığı başvuru üzerine, kendisine dokunulmaması için Anadolu ve Rumeli kadılarına yazılan hüküm.

374- Çavuş Ahmet'in timarındaki raiyyetlerinin yerlerini terketmeleri üzerine, bunların araştırılması ve defterlerden kontrol edilmesine ve hâssa değirmen ile ilgili meselenin hallolmasına dair Tırhala ve Narda kadılarına gönderilen hüküm.

375- Teke Karahisarı'nda demircilik yapan Ali'ye, avarızdan muaf olduğuna dair verilen nişân-ı hümayûn.

376- Müsellemler arasındaki yer anlaşmazlıklarına dair Vize kadısına yazılan hüküm.

377- Bursa kethudası Mustafa'ya, haline uygun vazife verilmesine dair Bursa kadısına yazılan hüküm.

378- Ayamavra'nın muhafazasıyla görevli sipahilere, vakti geldiğinde izin verileceğine dair Yanya ve Karlı-ili sancak beylerine yazılan hüküm.

379- Ehl-i berat olan Lütfi'ye, avarızdan muaf olması ile ilgili olarak Oniki-divan kadısına gönderilen hüküm.

380- Nöbeti olmadığı halde, yaya sancağı beyi tarafından sefere sürülen bir yayanın durumunun teftişine dair Biga kadısına gönderilen hüküm.

381- Venedikli Generalin donanma ile Avlonya limanına geldiği, kendisiyle savaşıldığı ve alınan bir esirden Fransa, İspanya, Papalık ve diğer beylerin ittifak kurup Pulya'ya ve oradan Avlonya'ya saldırmak niyetinde olduğunu bildiren haberlerin alındığı; durumun araştırılması ve etrafa göz kulak olunmasına dair Avloyna sancağı beyine hüküm.

382- İskilip camiinde kur'an okuyan on yedi kişinin avarızdan muaf olmalarına dair İskilip kadısına gönderilen hüküm.

383- Doğancı yerinin tapuyla bir raiyyete verilmesi meselesi ile ilgili olarak Bolu kadısına yazılan hüküm.

384- Hâin İskender-oğlu'nun adamlarından birinin devlete bağlılık isteğinin bildirilmesi üzerine, kendisine ahitnâme gönderilmesinin sakıncalı olacağı, kendisiyle bizzat görüşülmesi ve bu tarafa gelme ricasının görülmesine dair Ohri sancağı beyine yazılan hüküm.

385- Karahisar'da atıyla hamallık yapan İlyas'a, Kirdeci İbrahim'in atını sattırıp sırt hamallığı yaptırmak istemesi üzerine durumun teftişi hakkında Karahisar kadısına yazılan hüküm.

386- İki yaya arasındaki yer anlaşmazlığının tahkikine dair Anadolu beylerbeyisine gönderilen hüküm.

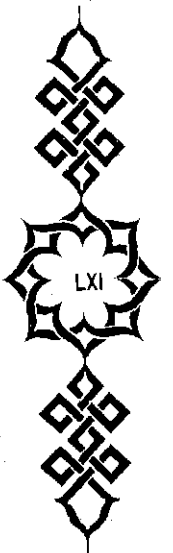
387- Müsellem yerine, bir sipahinin timarı olduğu gerekçesiyle yaptığı müdahalenin defterlerden tahkikine dair Anadolu beylerbeyisine yazılan hüküm.

388- Hacı Mustafa'ya, Edirne'de olan imaretlerden bir vazife verilmesine dair Edirne kadısına ve mütevellilerine yazılan hüküm.

389- Haymana emini olan Menteşe'nin oğlu Ahmed'e bir dirlik veya cihet verilmesine dair Anadolu beylerbeyisine yazılan hüküm.

390- Tercüman Hacı İbrahim'in oğlu Yahya'ya bir dirlik veya cihet tevcihine dair Rumeli beylerbeyisine yazılan hüküm.

391- Hacı Bayram-ı Velî şeyhlerinden Derviş Cafer'in ganem resminden muaf olduğuna dair nişân-ı hümayûn.

392- Menderes suyu üzerindeki köprü tamiri mukabelesinde, Paşa Bey'in her türlü avarız vergilerinden muaf olmasına dair nişân-ı şerîf.

393- Hacı Muslihiddin'e İstanbul'da kasab dükkânı, aşçı dükkânı ve sair dükkânlar yapabilmesine izin verildiğini bildiren nişân-ı hümayûn.

394- Ortak olarak ekilen çeltik tarlasiyle ilgili olarak çeltik reisiyle olan anlaşmazlığa dair Mekri kadısına yazılan hüküm.

395- Yayla resmi alındıktan sonra, ekili tarlalar arasında dolaşan koyunlardan otlak resmi talep edilmemesine dair Kütahya kadısına yazılan hüküm.

396- Gayri müslim bir okçunun, Balyabadra civarındaki Yenihisar kalesine her yıl 400 ok vermesi sebebiyle, kendisinin her türlü vergiden muaf tutulmasına dair nişân-ı hümayûn.

397- Önceden Anadolu tarafında timar tasarruf ederken, İstanbul'a sürülen bir sipahiye, Rumeli'de öncekine bedel timar verilmesine dair Rumeli beylerbeyisine gönderilen hüküm.

398- Hayvanların otlağında, odun getirilen yerlerde ve yollarda, bazı kimse-lerin ziraat etmesinin men'i ile ilgili Alaiye kadısına yazılan hüküm.

399- Sipahiye ait hassa çiftliği ziraat eden iki raiyyetin, söz konusu çiftliğe sipahiye yaklaştırmamaları üzerine Ankara kadısına yazılan hüküm.

400- Selanik'deki hergele için berat talebine gerek olmadığı, oradaki bir ehline kendilerinin verebileceğine dair Selanik sancağı beyine ve kadısına yazılan hüküm.

401- Bir sipahinin, raiyyetlerinin ispençe ve sair vergilerini vermediği yolundaki şikâyetinin teftişine dair Samakov kadısına yazılı hüküm.

402- Hafız Pîrî'ye bir cihet verilmesine dair Bursa kadısına ve mütevellilerine yazılan hüküm.

403- Raiyyeti dağılan bir köye yerleşen filorici kâfirlerin, ziraat edip öşür vergisini vermedikleri yolunda sipahinin şikâyetinin tahkikine dair Rudnik kadısına yazılan hüküm.

404- Anavarin kalesi için gerekli zahirenin o civardan karşılanması, yaycı, okcu, dülger, bennâ gibi vazifelere muafiyet üzere kim isterse onun getirilmesine dair Ali Paşa'ya yazılan hüküm.

405- İskilip'de muafiyet üzere yer tasarruf eden müderris Alaeddin'den sonra bu yerlerin kardeşi Muhyiddin'e, onun ölümü ile ise oğullarına intikal ettiği, bunların da muafiyet üzere tasarruf etmelerine dair İskilip kadısına yazılan hüküm.

406- Bir vakıf raiyyetine, yaya olduğu gerekçesiyle yapılan müdahalenin defterlerden tahkikine dair Anadolu beylerbeyisine yazılan hüküm.

407- Şehzadelerin sünnet olmaları konusunda Şehzade Ahmet'e yollanan hüküm.

408- Bursa'da bennâ, neccar ve nakkaşların bir ev üzerinde çalışırken, onu bırakıp bir başkasına başlamaları ve bu şekilde aynı anda iki evi birden inşa etmelerinin tahkik edilmesine ve bir evi bitirmeden başkasına başlamalarının men'ine dair Bursa kadısına yazılan hüküm.

409- Hassa koruda ağaç kesiminin men'ine, padişahın koruya av için geldiğinde şikâyetçiler tarafından rahatsız edilmemesine dair Şile kadısına ve Korucu Büyük Mustafa'ya gönderilen hüküm.

410- İnşâ edilen bir hamamın yıkılması için gönderilen hükmün mühürlenip geri yollanmasına ve durumun araştırılmasına dair Akşehir kadısına gönderilen hüküm.

411- Lalası Yusuf'un timarına yeni ilaveler isteyen Şehzade Ahmet'e, şimdilik lalasının böyle idare etmesi, ileride Rum vilayetinde müsait bir dirlik çıkarsa tedarik olunacağına dair gönderilen hüküm.

412- Hakkındaki bir şikâyet üzerine İstanbul'a gönderilen Koyluhisar subaşı-sının yeniden o tarafa gönderilmesinin bir müddet ertelendiğine dair Şehzade Ahmet'e gönderilen hüküm.

413- Sakatlığı sebebiyle sefere katılmayan bir müsellemin bedel tutup gönder-mesine dair Biga kadısına gönderilen hüküm.

414- Amasra kalesi hisar erlerinden Turhan'a, bir bütün hisar eri gediği tevcihine dair Anadolu beylerbeyisine yazılan hüküm.

415- Hamza adlı birinin Şuhut kethudalığına tayinine dair nişân-ı hümayûn.

416- Ereğli'deki bir mezraayı yurdruk üzere tasarruf eden Seyyid Ahmet'in ölümü üzerine, bu yerin kardeşine verilmesine dair nişân-ı hümayûn.

417- İki raiyyet arasındaki toprak meselesi ile ilgili anlaşmazlığa dair Şehzade Ahmet'e ve lalasına gönderilen hüküm.

418- Muhtesibin şerbetçilere haksız müdahalesinin önlenmesi ile ilgili olarak Bursa kadısına gönderilen hüküm.

419- Bursa'da bazı kimselerin, kim muhtesib olursa onun yanında yer alıp halka zulm ettiklerine ve bunun önlenmesine dair Bursa kadısına gönderilen hüküm.

420- Denizdeki düşman gemilerine zahire satan ve Antalya kadısına mensup olan Hızır'ın habse atılması icap ederken, Antalya kadısının şikâyet sahibi Kemal'i habse attırmasının araştırılmasına dair Teke sancağı beyi ve Mekri kadısına gön-derilen hüküm.

421- Bir raiyyetin uzun süredir tasarrufunda bulunan bir yeri, başkasının almasının teftişine dair Mudurnu kadısına gönderilen hüküm.

422- Mâzul olan timar sahibine, hâline münasip bir timar verilmesine dair Anadolu beylerbeyisine gönderilen hüküm.

423- Hatib adlı derbendi görüp gözeten Ömeroğlu köyü ahalisinin, her türlü avarız vergisinden muaf tutulduklarına dair verilen nişân-ı hümayûn.

424- Bir raiyyetin yerini, başkalarının müdahale edip almasının teftişine dair Şuhut kadısına yazılan hüküm.

425- Müsellemlik çiftlikten bir âmilin hisse almasının men'ine dair Arım kadısına gönderilen hüküm.

426- Frenk gemilerinin saldırı ihtimaline karşı, sancak halkının silahlariyle hazır bulunmasına dair Yanya sancağı beyine gönderilen hüküm.

427- Muhtevâsı 426 nrlı hükümle aynı olan ve Karlı-ili sancağı beyine gönderilen hüküm.

428- Muhtevâsı 426 ve 427 nrlı hükümlerle aynı olan ve Tırhala sancağı beyine gönderilen hüküm.

429- Ellici yamaklarının sefer olsun olmasın, ellişer akçayı yörük çeribaşılı-ğına vermelerine dair Kırıkkilise kadısına yazılan hüküm.

430- Tutulan hırsızların habs olunduktan sonra, beylerbeyi adamlarının bunları çıkarıp cürm adı altında para aldıklarının şikâyet edilmesi üzerine, kimlerden ve hangi suçlardan cürm alınacağına dair Ankara kadısına gönderilen hüküm.

431- Mauga(?) kalesi erenlerinden Ahmet'in elinden alınan ulufesinin niçin alındığının tahkikine dair Şehzade Şehinşah'a yazılan hüküm.

432- Bir timarı başkasına verilen sipahinin şikâyetinin araştırılmasına dair Anadolu beylerbeyisine yazılan hüküm.

433- Beylerbeyi âmillerinin Arıklar cemaatinden haksız vergi almaları yolundaki şikâyetin tahkikine dair Karesi-ili sancağı beyine gönderilen hüküm.

434- Bir raiyyete, yaya olduğu gerekçesiyle yapılan müdahalenin araştırılmasına dair Anadolu beylerbeyisine yazılan hüküm.

435- Kethudası bulunmayan Alacahisar'a, kethuda olarak Ayas'ın tayinine dair nişân-ı hümayûn.

436- Öteden beri bir raiyyetin tasarruf ettiği bahçe ve arpalık yeri, bir müsellemin almak istemesinin teftişine dair Kütahya kadısına yazılan hüküm.

437- Yaya olan babasının vefatı üzerine, yayalık görevini üstlenen Yusuf'un, vaktiyle babasının sattığı yayalık yeri geri istemesi ile ilgili olarak Tire kadısına yazılan hüküm.

438- Bir yörük yamağına avârız teklif olunmamasına dair Aydos kadısına yazılan hüküm.

439- Karagöz adlı subaşının adamlarını dövenlerin yakalanıp soruşturmalarının yapılmasına dair Filibe ve Hasköy kadılarına yazılan hüküm.

440- Eskiden beri ahır için hizmet eden voynuklardan olan iki voynuğa, bu hizmetleri dışında başka bir işle görevlendirilmemelerine dair İvranye kadısına yazılan hüküm.

441- Plagay'a bağlı isimleri karıştırılan iki mezraa ile ilgili olarak konunun tahkikine dair Hersek sancağı beyi ile Foça ve Neretve kadılarına yazılan hüküm.

442- Muhtevası 64 nr.lı hükmüyle aynı olan ve Silistre kadısına yazılan hüküm.

443- Teke sancağında timar tasarruf eden Kâtib Sinan'a, buna bedel Rume-li'den bir timar verilmesine dair Rumeli beylerbeyisine yazılan hüküm.

444- Eski hizmetkârlardan yaycı Sinan'ın Eskişaray yakınındaki dükkânın-dan, başka bir dükkâna kaldırılmasının önlenmesine dair Edirne kadısına ve subaşısına gönderilen hüküm.

445- Bir sipahiye ait mazraa gelirlerini, Mustafa Kethudâ'nın yaptırdığı bir cuma mescidine vakf etmesinin teftişine dair Teke-ili sancağı beyine ve Kaş kadısına gönderilen hüküm.

446- Aynı meâldeki bu hükmün özeti için bk. nr. 351.

447- Hariç raiyyetin, Mahmut Paşa vakfı köylerinden yer tutması meselesi ile ilgili olarak Rumeli kadılarına gönderilen hüküm.

448- Boşalan voynukların yerine, yenilerinin kaydedilmesine dair Vidin sancağı beyi ve kadısına gönderilen hüküm.

449- Eğirdir hisar erlerinin tasarrufundaki timar topraklarına, vakıf olduğu gerekçesiyle yapılan müdahalelerin tahkikine dair Gönen kadısına gönderilen hüküm.

450- Babalarından kendilerine yer intikal eden üç kardeşin vefatı üzerine, sipahinin bunlardan birinin küçük yaştaki oğluna bir hisseyi verip iki hisseyi tapuya vermek istemesine, Antalya kadısının hüccetiyle mâni olunmasının tahkikine dair Mekri kadısına yazılan hüküm.

451- Taş-ili boy beylerinin Osmanlılara itaatleri temin edilmişken, Nasuh adlı birinin bunların zihinlerini çeldiği, bu zatın birçok fesat hareketlerinde bulunduğu ve kendisinin ele geçirilmesi icap ettiğine dair Şehzade Şehinşah'a gönderilen hüküm.

452- Muhtevası 451 nr. lı hükümle aynı olan ve Mesih Paşa'ya gönderilen hüküm.

453- İran tarafından sufilerin Kür suyu öte yakasında oturdukları, Şirvan bölgesinde taun hastalığı çıktığı, Akkoyunluların bu tarafta bulunduğu hakkında haberlerin alındığı, Zünnün adlı bir beyin ilticasının, İran ile olan dostluk dolayısıyla kabul edilmemesine dair Şehzade Ahmet'e yazılan hüküm.

454- İran tarafına gidip gelirken tutulan sufilerin derhal idam edilmeleri ve ne kadar kişinin idam edildiğinin deftere kaydedilerek gönderilmesine dair Şehzade Şehinşah'a yazılan hüküm.

455- Ulak atı beslemekle mükellefken, ahalisinin bir kısmı ölen, bir kısmı da mal varlığını kaybeden köyden, avarız alınmaya başlanması üzerine, bu gibilerinin yerine oğullarının ve akrabalarının yazılmasına dair Bolu kadısına yazılan hüküm.

456- Kılcan yörüklerinden, beylerbeyi âmillerinin haksız vergi almalarının teftişine dair Anadolu kadılarına gönderilen hüküm.

457- Derviş Musa'nın yerine iki sipahinin müdahalesinin araştırılmasına dair Balıkesir kadısına yazılan hüküm.

458- Müsellemlik yere, vakıf yeri olduğu gerekçesiyle yapılan müdahale üzerine yapılan tetkikte, buranın müsellemlere ait olduğunun tespit edildiği hakkında Daday kadısına yazılan hüküm.

459- Tuz âmilinin, Saruhan tuzlasından öteden beri istifade edenlerden haksız olarak para almasının tahkikine dair Manisa kadısına yazılan hüküm.

460- Bir müsellemin yamaklarına, âmillerin müdahalesinin önlenmesine dair Manavgat kadısına yazılan hüküm.

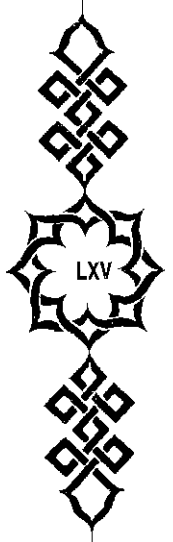
461- Bir raiyyetin yerinin, bir müselleme verildiği yolundaki şikâyetlerin tahkikine dair Göynük kadısına yazılan hüküm.

462- Bursa kasablarından hâsıl olan iç yağları, mumcu ve sabunculara dağıtmak için ihdâs olunan yağcın görevinin kaldırıldığı, bundan böyle önceki gibi yağcı ve mumculara dağıtılmasına dair Bursa kadısına yazılan hüküm.

463- Muhtevası 441 nr.lı hükümle aynı olan ve Neretve ile Foça kadılarına gönderilen hüküm.

464- Bazı kimseler tarafından müdahale olunan bir baştinanın durumunun teftişine dair Foça kadısına yazılan hüküm.

465- Tekirdağ'ında Pınarbeyli köyü ahalisinin başka yerlere göçmesi ve köy yerinin boş kalması üzerine, buranın teftişi ve müsellemlerin bu raiyyet yerleri hususundaki anlaşmazlığının tahkikine dair Çorlu (?) kadısına yazılan hüküm.

466- Saray'a kayış alınması için Edirne kadısına gönderilen hüküm.

467- Hariçten Karahisar kalesine hisar eri olarak yazıldığı iddia edilen birinin durumunun araştırılmasına dair Lala Yusuf'a gönderilen hüküm.

468- Uzun süredir tasarruf edilen bir çiftliğin, voynukluk yer olarak yazdırılmasının tahkikine dair Foça kadısına yazılan hüküm.

469- Saray-ı âmir'e'de marangoz ve neccar olan gayri müslimlere, başka bir mîrî iş teklif edilmemesi hakkında Edirne kadısına yazılan hüküm.

470- Şahabeddin Paşa evkafı reyasından olan bir gayri müslimin avarızdan muaf olduğuna dair Filibe kadısına yazılan hüküm.

471- Kaş'da Yaka-yol adlı geçit yerini korumak ve tamir etmek için iki kişinin avarız muafiyeti karşılığı görevlendirilmelerine dair Kaş kadısına yazılan hüküm.

472- Yayabaşı ve kethudaların, yayalardan fazla akça almalarıyla ilgili şikâyetler üzerine Antalya kadısına ve subaşısına yazılan hüküm.

473- Emiriahur kethudası Mahmut'un timarına dahil kovan vergisi ve ekilmeyen topraklarla ilgili şikâyeti üzerine durumun tahkiki için Hayrabolu kadısına yazılan hüküm.

474- Lala Yusuf'un Karaman'daki lalalık timarının vergileri hususundaki anlaşmazlığın teftişine dair Aksaray kadısına yazılan hüküm.

475- Bir zâviyedardan yer alıp üzerine ev yapan ve havlu haline getiren Mehmet'in yerine, zaviye şeyhinin oğlunun müdahalesi sonunda çıkan anlaşmazlığa dair Çankırı kadısına yazılan hüküm.

476- Limoçeki hisar erlerinden İlyas'ın oğluna dirlik verilmesine dair Hersek-ili sancağı beyine ve kaleleri dizdarına yazılan hüküm.

477- Bir amca ile yeğenin yer hususundaki anlaşmazlıklarına dair Yedidivan ve Çarşamba kadılarına yazılan hüküm.

478- Kâtib Bedreddin'in oğluna dirlik verilmesine dair Şehzade Ahmet'e yazılan hüküm.

479- Aynı meâlde yazılan bu hükmün özeti için bk. nr. 468.

METİN

1

/ ... /

/s.1/

* Defterdeki tahribat yüzünden bu hükmü okumak mümkün olmadı.

2

Prevadi kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn kadîmden küreci olup: *"Her yıl beyliğe ellışer akça virürem, hâliyâ Nasuh nâm sipâhi, sen ra'yyetümsin diyü tutup bî-günâh üç yüz elli akçam aldı, bâ-vücûd ki ra'yyeti değülüm"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, kaziyye bu vechile olup mezbûr sipâhiye bu ra'yyet olmayup ve anun ra'yyetlik yirin dutmayup hilâf-ı şer' ü kanûn bundan akça aldıysa, hükm idüp girü alıviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

3

Antalya kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn Hasan nâm müsellemler Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Tasarruf idüp üzerüme yazılan müsellemler yirinde Hüseyin ve Mehemed ve Mustafa ve Yusuf nâm müstereklerüm müsellemler yirüme nizâ' itdükleri ecilden, Elmalığı ve Kaş ve Antalya kadılarından hüccetler virilmişdür, hâliyâ girü nizâ' iderler"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, mezbûr müsterek müsellemleri her kanda ise buldurup bununla beraber idüp göresiz, şöyle ki, bunun müsellemler yirlerine bî-vech-i şer' ü kanûn nizâ' iderlerse, men' idüp temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

4

İnegöl kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn Ali Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Kadîmü'l-eyyâmdan tapuyla alup tasarruf itdüğüm yaylaya, Nasuh nâm ki-mesne senden mukaddem mukata'aya alıvirürem diyü tezvîr şahidler getirüp hilâf-ı şer' ü kanûn beni incidür"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, kaziyye bu vechile olup bunun kadîmü'l-eyyâmdan tapuya alup resmin edâ idegeldüğü yaylayı mezbûr Nasuh hilâf-ı şer' ü kanûn nizâ' idüp incidürse men' idesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

5

Simav ve Gördös kadılarına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Bâlî Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Benüm koyunumdan zevâyiddür diyü Pîr Hasan nâm sipâhi alur ve Kürekci Tursun Paşa âmilî tekrâr koyun resmîn alur ve bir dahı Funducak (?) subaşı alur, be-gayet zulümdür"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup bunun koyunı âdeti her kime hâsıl kayd olunursa ve kanûn üzere kime müteveccih olursa, ana aldurup tekrâr hâricden koyun hakkını aldurmayasız, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

6

Kütahya kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Durmuş Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Atad/an ve dededen/ sipâhiden tapuyla dutup tasarruf itdüğüm yirden sipâhi olan ba'zı yiri bulup âhara virmek ister, rûsûm-ı örfiyyesin temâm edâ iderim"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, şöyle ki, sipâhiden yir alup öşrîm ve rûsûmın edâ idüp kanûn üzere mu'attal komadukdan sonra sipâhi bî-vech-i /şer'/ ü kanûn bunun yirinden alup âhara virmek isterse, men' idüp temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

7

Şeyhlü kadısına ve subaşına hüküm yazıla ki

/s.2/ El-hâletü hâzihî dârende-i / hükm-i hümayûn subaşı Dergâh-ı mu'al-lâma âdem gönderüp /: *"Üzerüme hâsıl yazılmış yaylama, hâriç sancakdan gelüp yaylarlar, kanûn üzere /resm virmezler, defterde üzerüme/ yazılmış değirmenler vardır, kanûn üzere resm taleb idicek, vakf diyü virmezler ve /subaşıluğum serbest/ olmayan sipâhilerün cürm ü cinâyeti üzerüme yazılmışdır, virmezler"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, ihtimâm üzere olup teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup bunun defterde üzerine yazılmış yaylaları ve değirmen resminden ve serbest olmayan sipahilerün cürm ü cinâyetinden ve nısf-ı âdet-i ağnâmdan defterde bunun üzerine yazılmış ise mecâl virmeyüp hükm idüp aliviresiz ve defterde üzerine hâsıl yazılmış Yenice çayırına müsellemler sancağı beyi dahl ider imiş, anı dahı göresiz, bî-vech-i şer' ü kanûn dahl iderlerse, men' idesiz ve subaşıluğunda olan rûsûmdan ve mahsûlden şer'le ve kanûnla buna ne müteveccih olursa hükm idüp aliviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

8

Anadolu beylerbeyisine hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Ya'kub Dergâh-ı mu'al-lâma gelüp: *"Mustafa ve Cafer nâm kimesneler yamaklarum olup çiftlik tasarruf iderler, sefer olıcak hizmete hemân beni sürerler, anları nöbetlerine sürmezler"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, göresiz, kazıyye bu vechile olup mezbûr Mustafa

ve Ca'fer bunun yamakları olup ellerinde çiftlikleri varsa, kanûn üzere nöbetleri gelicek anları dahı nöbete sürdüresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

9

Çıbuk kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Davud Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Bundan evvel İnebahtı seferinde karındaşum Menteşe'yi Pîr Ahmed nâm yaya, kendü yirine bedel dutmuşdı, mezbûr Menteşe İnebahtı'ya yakın yirde vefât itdi, şimdi Pîr Ahmed ana ta'yîn itdüğü ücreti virmez"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, ihtimâm üzere olup teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup bunun karındaşın bedel dutmuş ise, vefât itdüğü yire dek mesâfeti hesâb idüp şer'le ve kanûnla üzerine ne müteveccih olursa, hükm idüp aliviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

10

Murtaza-âbâd kadısına hüküm yazıla ki*

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Turdı Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Kadîmî ra'yyet yazılduğım yirden göçüp gayri yirde çift tutup kanûn üzere öşr ve rûsûm virdükden sonra, kadîmî olan sipahi dahı ra'yyetüm oğlın diyü benden çift resmin taleb ider ve iki yirden avâriz taleb iderler"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, bunun atası kadîmî ra'yyet olduğu yirde bu çift bozup gitmeyüp gayri yirde yir dutup sâhib-i arza öşrin ve rûsûmın virdükden sonra hilâf-ı şer' ü kanûn bunu incidürlerse incitdürmeyesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

* Üzerine mükerrer kaydı düşülen bu hükmün bir diğer metni için bk. nr. 74.

11

Sultan Mehemed'e hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde Dergâh-ı mu'allâma mektûb ve âdem gönderüp Öte taht cânibinün ahvâlin ve Şeyh Haydar-oğlu elçi gönderdiğünü i'lâm idüp ve: *"Çerkes Vilâyeti'nden Tatar-güne dimekle ma'rûf il haber gönderüp size ra'yyet olalum, bizi Taman kurbında bir yirde mütemekkin eylen didikleri ecilden, kapu halkından bir mikdâr âdem gönderüp anları göçürürken Hemitek (?) mel'un Öte cânibden hayli âdem cem' idüp gelüp bunları basup âdemlerümüz mukabeleye mukavemet itmeyüp bir niçe kimesneler şehîd oldı"* dimişsiz, ma'lûm oldı. Eyle olsa bunun gibi husûsda bir kâfirin sözüne i'timâd idüp âdem göndermek vech değül idi, bundan böyle fart-ı teyakkuz ve kemâl-i ihtiyât üzere olup her erâcife hemân (?) mukayyed olmayup devlet-i ebed-peyvendüme münâfi âmel vâki' olmaya ve: *"Azak Kal'ası dârül'l-harb içinde olup hayli yerlerinin ta'mîre ve islâha şiddet-i ihtiyâcı vardır"* dimişsiz. Eyle olsa bu yıl ba'zı kal'alar meremmetiyyün ve binâsiyyün hayli maslahat dutulmuşdur, şimdi anun vakti değüldür, inşa'allahu'l-e'azz vaktiyle görile, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

12**/ Yanbolu(?) kadısına hüküm yazıla ki**

/s.3/

El-hâletü hâzihî / dârende-i hükm-i hümayûn Yusuf Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "Atadan ve dededen /tasarruf itdigümüz yiri/ emmüm Resul ile müşâ'ı müşterek tasarruf iderdüm. Hâliyâ mezbûr emmüm müşâ' yirden hayli yir /bulup İskender/ nâm kimesneye tapuya virmiş, benüm haberüm yokdur" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, ihtimâm üzere olup teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kaziyye bu vechile olup bunun kadîmden müşâ' tasarruf itdüğü yirin ba'zını mezbûr emmüsi İskender'e kanûna muhâlif tapuya virdiye, kanûn üzere amel idüp buna mütevec-cih olursa, hüküm idüp alıviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

13**Gerebine kadısına hüküm yazıla ki**

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Dimo /ve/ Evhad nâm voynuklar Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "Voynukluk için Dobroyani köyünde tasarruf itdigümüz baştinamıza Gerebine subaşı dahl ider, incidür" diyü bildürdiler. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kaziyye bu vechile olup bunlar defterde voynuk yazılıp hizmetlerin temâm idüp voynukluk için tasarruf itdükleri baştinalarına subaşı bî-vech-i şer' ü kanûn dahl iderse, men' idesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

14**Dimetoka kadısına hüküm yazıla ki**

Şimdiki hâlde Dergâh-ı mu'allâma şöyle arz olundu ki, ol kadılıkda merhûm Halil Bey'ün Hocabeyli nâm mülk karyesi var imiş, hâricden cürm ü cinâyetine ve resm-i arûsiyyesine dahl ü ta'arruz olunur imiş. Eyle olsa buyurdum ki, teftiş idüp göresiz, eğer zıkr olan karyenün cürmine ve cinâyetine ve resm-i arûsiyyesine hâricden dahl ü ta'arruz itmek isterlerse, men' idesiz, şöyle bilesiz ve ba'de'n-nazar bu hüküm-i şerîf/ elinde ibka idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

* Üzerine mükerrer kaydı düşülen bu hükmün bir diğer metni için bk. nr. 51

15**Tırnovi kadısına hüküm yazıla ki**

Hâliyâ Dergâh-ı mu'allâma şöyle arz olundu ki, mezkûr kadılıkdan Kupnik nâm derbend köyi, Rüstem nâm sipâhinün tîmâriymış, ammâ re'âyâsi hukukunu sancak beyi almak ister imiş. Eyle olsa buyurdum ki, teftiş idüp göresiz, eğer zıkr olunan karye-i mezkûr Rüstem'ün berâtında mastûr ise sâir derbendler âdeti üzere rûsûmların ve hukukların hüküm idüp alıviresiz ve sancak beyi tarafından dahl ü ta'arruz itmek isterlerse, men' idesiz ve ba'de'n-nazar bu hüküm-i şerîfüm elinde ibka idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

Hâliya dârende-i fermân-ı hümayûn Süleyman nâm kimesne Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, yaya imiş, elinde olan yayalık yirin Bekir nâm sipâhi: "*Ol yir benüm ra'yyetüm yiridür*" diyü bundan almak ister imiş ve mezkûr yayanun evi öninde yayalık yirinde evler yapup dahl ü ta'arruz idüp te'addi ider imiş. Eyle olsa buyurdum ki, hükm-i şerîfüm varıcak husemâyı beraber idüp dahı teftîş idüp göresiz, eğer mezkûr Bekir bundan taleb idüp almak istediği yir, ra'yyeti yiri olmayup yaya yiri olup ve il defterinde bunun üzerine kayd olunup hizmeti anun mukabelesinde iderlerse, sipâhiye dahl ü ta'arruz itdürmeyesiz, itmek isterlerse men' idesiz ve hilâf-ı şer' ü kanûn bunun yayalık yirinde evler yapmış ise, bunun yayalık yirinde idüğü, senin katında sâbit ü zâhir ola, hükm idüp anı andan göçürüp yirlerin girü mezkûra teslîm idüp viresiz ve bundan evvel bu bâbda hükm-i şerîf virilmiş imiş, elbetde bu defa hükm-i şerîfümle amel idüp hilâfına cevâz virmeyesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

/s.4/ Şimdiki hâlde dârende-i fermân-ı hümayûn Yazı nâm kimesne Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, bundan /akdem/ vakıf yirinden bir mikdâr yir tapulayup alup eküp biçüp öşrin ve rûsûmın virür imiş, hâliyâ gelen mütevellî ol yiri andan alup gayre virmiş. Eyle olsa buyurdum ki, hükm-i şerîfümle varıcak husemâyı beraber idüp teftîş idüp göresiz, eğer ol vakfa hâsıl kayd olunmuş ise, mütevellî-i sâbık hemân kendü zemânın tapuya virebilür, sonra gelen mütevellî ol yiri bundan alur ve eğer ra'yyet yiri olup mütevellî ma'rifeti ile bu kazıyye üzere tapulayup alup eküp biçüp öşrin ve rûsûmını virüp üç yıl özürsüz mu'attal komamış ise ol yir bundan alınmak kanûn değıldür, almak isterlerse men' idüp aldurmayasız ve eğer kazıyyenün bir gayri aslı var ise yazup arz eyleyesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilkâ'de sene sitte ve tis'a-mie.

Şimdiki hâlde dârende-i fermân-ı hümayûn Boğazkesen Kal'ası dizdârı İsâ Bâli cânibinden Dergâh-ı mu'allâma şöyle arz olundu ki, bir kimesnenün oğlu, babası yirinden gayri başka çiftlik idinüp eküp biçüp zirâ'at ider iken, oğlu fevt olup ol yir için babası: "*Oğlum yiridür*" diyü tapu virmemek ister imiş, imdi yir atadan oğula intikal ider, oğuldan ataya intikal itmez, buyurdum ki, teftîş idüp göresiz, eğer fevt olanun yiri dizdâr tîmârında ise ol yiri dizdâra hükm idüp alviresiz, babası il virdüğü tapusu virür ise ol yiri ana virdüresiz, il virdüğü tapusu virmez ise, ihtiyâr dizdârın elindedür, tapusuna ve zirâ'atine mültezim kimesnelere vire, ve dahı arz olundu ki, ba'zı kimesneler yirleri mu'attal koyup zirâ'at itmezler imiş. İmdi gerekdür ki, göresiz eğer üç yıl özürsüz mu'attal komışlar ise hükm idüp ol yirleri dahı dizdâra alviresiz, şöyle bilesiz ve bir karındaş fevt olsa, anun hissesi için sâir karındaşlarından tapu câizdür, alviresiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

* Bugünkü: Gebze

** Bu kelime iki defa yazılmış.

19

İzmir kadısına hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde dârende-i fermân-ı hümayûn İlyas nâm kimesne Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, İzmir Kal'ası erenlerinden imiş, tîmârında bir kimesne fevt olup yiri oğullarına intikal idüp hâliyâ karındaşları fevt olup sâir karındaşları müteveffâ hissesi için tapu virmemek isterler imiş. Eyle olsa buyurdum ki, teftiş idüp göresiz, kaziyye takrîr olunduğu gibi ise, fevt olan karındaş hissesinden tapu alınmak kanûndur, il virdüğü tapuyı karındaşları virür ise, ol yiri anlara virdüresiz, virmezler ise ihtiyâr mezkûrun elindedür, zirâ'atine ve tapusına mültezim olur kimesnelere vire ve bağ hakkını deftere kayd olan uslûb üzere hüküm idüp alıviresiz, ta'allül ve nizâ' itdürmeyesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

20

Yanbolu kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihi merhûm İsâ Bey-oğlu Üveys Çelebi'nün anda Yanbolu'da olan mescide kendünün mülk-i meşrû'ı içinde dört göz değirmeni var imiş ki, mezbûr mescide vakf olunmuş, şimdi Yanbolu subaşı ol değirmenlerden resm taleb ider imiş. Eyle olsa buyurdum ki, üzerine varup onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, şöyle ki, mezbûr değirmenler /Ü/veys Çelebi'nün mülki olup subaşılığa müte'allık olan yirde olmayup bî-vech-i şer' ü kanûn resm taleb iderse, men' idesiz, aldurmayasız, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

* Üzerine mükerrer kaydı düşülen bu hükmün diğer metni için bk. nr. 23.

21

Semendire sancağı beyine ve Semendire kadısına ve Semendire dizdârına hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde sen ki sancak beyisin dârende-i fermân-ı hümayûn Kuloğlu İbrahim eline mektûb virüp: "Kul oğlıdur" diyü bir gedik için hüküm-i şerîf inâyet oluna diyü arz itmişsin. Eyle olsa mezkûr anda size gönderdüm ve buyurdum ki, bir hisâr eri gediği düşicek mezkûra ta'yîn idüp mektûb virüp yazup arz idesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

22

İpsala kadısına hüküm yazıla ki

/s.5/ Bundan evvel iftihârü'l-efâhim atebe-i ulyâmda defter emîni olan /...svl/ -zîde kadruhû-ya çiftlik tarîkiyle tasarruf itdüğü yirden Tuz-depesi nâm karyenün cürmine ve cinâyetine ve resm-i arûsiyyesine hâricden nizâ' olunur imiş. Eyle olsa Dergâh-ı mu'allâmda hizmet iden huddâma çiftlik tarîkiyle virilen tîmâr serbestdür. Buyurdum ki, mezbûr köyün cürmine ve cinâyetine ve resm-i arûsiyyesine ve bâd-i hevâsına hâricden kimesneye dahl ü ta'arruz itdürmeyesiz ve mezbûrun tîmârına müte'allık yirün içinde her kimin kovanı var ise, öşr-i kovan arzla müte'allıkdur, sâhib-i arz her kim ise, kovan öşrin ana alıveresiz ve bâkî umûrda ve mahsûlâtda kanûn üzere amel idüp şer'le ve kanûnla bunlara müteveccih olan mahsûlâtın hüküm idüp alıveresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz

ve ba'de'n-nazar bu hükm-i şerîfi elinde ibka idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

* Defterde karışık olarak yazılan bu şahsın ismi muhtemelen Ali olmalıdır. Nitekim 1499'da Ali Çelebi'nin Defter emini olduğu bilinmektedir (T. Gökbilgin, "Un Registre de dépenses de Bâyezid II", s. 91).

23

Yanbolu kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî merhûm İsâ Bey-oğlu Üveys Çelebi'nün anda Yanbolu'da olan mescidine kendünün mülk-i meşrû'î içinde dört göz değirmeni var imiş ki, mezbûr mescide vakf olmuş imiş. Şimdi Yanbolu subaşı ol değirmenlerden resm taleb ider imiş. Eyle olsa bundan evvel bu husûs için sana hükm-i hümâyûn göndermişdim, sen dahı teftiş idüp sûret-i defter taleb itmişsiz. İmdi buyurdum ki, zikr olunan değirmenlerin üzerine varup onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz, şöyle ki, mezkûr değirmenler mülk-i meşrû'ları içinde olup şimdiye dek subaşıya ol değirmenlerden resm-i âsiyâb virilü gelmeyüp şimdi subaşı taleb ider ise, ol bâbda subaşının bir temessük-i kaviyyesi var mıdur ve sûret defterinde mukayyed midür, göresiz, şöyle ki, subaşının mezbûr değirmenlerin husûsiyyetiyle resm alınmağ için defteri sûretinde yoğise ki, bunların mülk-i meşrû'ları içinde dahı vâki' olmuş ola, andan bî-vech-i şer' ü kanûn subaşı resm taleb itmenün vechi yokdur, itdürmiyesiz, bî-vech-i şer' ü kanûn her ne almış ise hükm idüp girü alıviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz ve ba'de'n-nazar bu hükm-i şerîfi elinde ibka idesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

* Bu hüküm için ayrıca bk. nr. 20.

24

Ohri sancağı beyine ve Yanya kadısına hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde işbu dârendegân-ı fermân-ı hümâyûn Mihal Frankurt ve Asanas Frankurt ve Yani birader-i O ve Isani Radiç ve Yorgi Kaloyani ve Yorgi Mavrik ve Marko Kapadoka ve İspatas nâm karyeden İlya Kaloyan ve karye-i Vitodra (?)'dan Kosta Toma ve Mihal birader-i O ve İlya veled-i Makriyan ve Mihal Velici nâm kâfirler cebelü müsellemler oğulları olup kimi akrabası yirine ve kimi yine varup hâlî kalmış cebelü müsellemler baştinasına mutasarrıflar olup bunlarda bir gönder cebelü voynuk kayd olunmaları bâblarında arz itmişsiz. Eyle olsa buyurdum ki, mezkûrlar min-ba'd onu bir gönder cebelü voynuklar olup sâir voynuklar her ne vechile hizmet iderler ise, bunlar dahı ol vechile hizmet ideler, umenâ varup ol vilâyeti yazup defter itdüğü vakit, anları dahı sâir voynuklar gibi deftere kayd ide ve ba'de'n-nazar bu hükm-i şerîfi mezkûrların ellerinde ibka idesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

25

Mudurnu kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn Yusuf Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "Defterde üzerüme yazılmış yirlerüme Mustafa nâm kimesne babamdan kalmış yirümdür diyü nîzâ' idüp bana tasarruf itdürmez" diyü bildürdi. Eyle olsa

buyurdum ki, ihtimâm üzere olup teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, kaziiye bu vechile olup mezbûr mütenâzi'ü'n-fih yir defterde bunun üzerine yazılup şer'le ve kanûnla buna müteveccih olup mezbûr Mustafa bî-vech-i şer' ü kanûn nizâ' ider ise men' idesiz ve temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

26

Bergama (?) kadısına hüküm yazıla ki

/s.6/ El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Turak nâm kimesne Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "Üzerüme yazılan yayalık çiftliğinde /olan değirmeni/ Vardar Hüseyin ve Hasan nâm kimesneler tasarruf iderler, kanûn üzere resm taleb iderüm virmezler" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, kaziiye bu vechile olup mezbûr değirmeni bunun yayalık çiftliğinin içinde olup değirmen resmi şer'le ve kanûnla buna müteveccih olduktan sonra hükm idüp alıviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

27

Sivas sancağı beyine hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde Dergâh-ı mu'allâma mektûb ve âdem gönderüp: "Bundan evvel hükm-i hümayûn virilüp Erdebil sûfilerinden Erdebil-oğlu'na giderken dutulan sûfilerün soygunları dutan kimesnelere virilüp kendüleri siyâseten salb oluna diyü buyurulmuşdı. Hâliyâ Şehzâde tarafından kul gelüp anların gibi sûfilerün siyâseti ta'zîr bi'l-mâl olmak vech görüldi. Sen ana dahl itmeyüp mezbûr kulum sûfilerden dörder yüz, halîfelerden ikişer bin akça alına diyü emr olunmuş, ihtiyât için arz olundu" demişsiz. Eyle olsa mezbûr Edrebil-oğlu'na varan sûfiler husûsunda olan yasağım kemâkân mukarrerdür. Ol bâbda ihtimâm üzere olup âdemlerine ve sipâhilerine tenbih ü te'kid idüp ısmarlıyasız ki, sûfiyün tâifesinden şunlar ki, Erdebil-oğlu'na varalar, yolda, varışda ve gelişde, her kangısı ele girerse mecâl vermeyüp salb itdüresiz, soygunı ve esbâbı dutanın ola. Ammâ bu bâbda âdemlerinden ve sipâhilerinden ihtiyât ideler ki, hemân bir kisb /ü/ kâr murâd idinüp dutulan siyâset olunmayup esbâbı ve akçası alınmağla halâs olmayalar, ma'lûmundur ki, ol tâife ne vechile ehl-i fesâd tâife olup Yukarı tarafda ne tarîkiyle fesâd itmişlerdür, hemân anların ol taraftan men' olunması murâddur ve bu hükm-i şerîfüm vâsıl olduktan sonra sûfiyün tâifesinden ne denlû kimesne dutulup ve ne tarîkiyle tutulup salb olmur, karşı gelen ulağla i'lâm idesiz ki, ol bâbda senün istikametün ma'lûm ola, şöyle bilesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

28

Anadolu kadılarına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî iftihârü'l-efâhim Yenişehir yayası sancağı beyi Rüstem-dâme izzühü- Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "Sancağumda olan yayanun cürmine ve

cinâyetine fi'l-cümle serbest umûrına atlu sancağı beyleri nizâ' idüp bana müteveccih olan mahsûlden hayli nesne aldılar" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, her birinüz taht-ı hükûmetinizde gereği gibi teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, şol yayanun ki, kanûn-nâme mücebince cürminden ve cinâyetinden ve resm-i arûsiyesinden ve sâir serbestliğe müte'allık olan umûrda atlu sancağı beyi dahl itmeğin vechi yokdur itdürmeyesiz ve bunlara müte'allık olan mahsûlden ne aldılarsa, alıviresiz. Ammâ şol yaya ki, şer'le kıssâs olunmalu olup veyâhûd kat'-ı uzuv itmelü olup kadı hükm itmiş ola, ol siyâset atlu sancağı beyinündür. Ammâ sefer hizmeti için olan, yaya sancağı beyinündür, ana göre hükm idüp kazıyyeleri mümtâz ola, şöyle bilesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, alâmet-i şerîfe itimâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

29

Anadolu kadılarına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî iftihârü'l-ekâbir ve'l-efâhim Yenişehir yayası sancağı beyi Rüstem -zîde izzühû- /Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Köhne yaya çiftlikleri ki, mevkufât-ı köhne diyü bana tîmâr virilmiştir, şimdi anun gibi battâl kalmış yirleri ba'zı kimesneler açup zirâ'at iderler, kanûn üzere öşr ve rûsûm virmezler"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, her birinüz taht-ı hükûmetinizde teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, anun gibi yaya çiftliklerinden mevkufât-ı köhne ki, bunlara tîmâr virilmiştir, anlara müte'allık yirlerden her kim yir açup zirâ'at iderlerse, kanûn üzere öşrin ve rûsûmın alıviresiz ve bunların tîmârlarına koyun gelüp yaylar imiş, anı dahı göresiz, şol koyun ki, müddet-i yaylayı bunun tîmârında temâm itmiş ola, anun gibilerden kanûn üzere müteveccih olan resmin alıviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe itimâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

30

Sultan Alemşah'ın lalası ve Lazikiye ve Şeyhlü kadılarına hüküm yazıla ki

/s.7/ El-hâletü hâzihî Musa Subaşı Dergâh-ı mu'allâma âdem gönderüp: *"Beşparmak nâm dağ üzerüme hâsıl kayd olunmuşdur, Sarukavak subaşı mezbûr dağda yılda bir kez güncer (?) durur diyü hâric ez-defter diyü telbîsle kendü üzerine kayd itdürüp ra'yyetlerümden hayli nesne almış"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, hüsemâyı beraber idüp onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, mezbûr dağ defterde bunun üzerine hâsıl kayd olunup mezbûr /Saru/kavak subaşı telbîsle: *"Yılda bir kere güncer olur diyü"* üzerine: *"hâric ez-defter"* diyü kayd itdürmüş ise ki, dağ buna mukaddem yazılmış ola ve kademine hükm idesiz, yoğ eğer kapudan hükm virilmiş ise yazup Dergâh-ı mu'allâma i'âm idesiz, şöyle bilesiz, şöyle ki, defterde telbîs idüp ve kapudan hükm virilmeyüp bî-vech-i şer' ü kanûn her ne almış ise hükm idüp alıviresiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

Bundan evvel Şeyh Tâceddin Zâviyesi'ne merhûm /ve/ mağfûrû'n-leh Sultan Mehmed Han -tâbe serâhu- izniyle Akçağlak suyundan Yıldırım İmâreti'ne gelen sudan bir pâre su virilmiş imiş. Ol sudan Hoca Bahşayış kendü evine bir pâre su alup küp idüp andan kimesneye uğramayup varup zâviyeye anasma vâsıl olur imiş, sonra ol küp ile olan su çeşme olup anda kebce (?) konulup bir gayri kimesne evine varup zâviyeye su varmayup ol bâbda muzâyaka olduğu ecilden, girü suyu evvelki gibi olmağı hükm idüp ol bâbda Hoca Bahşayış kızı gelüp tazarru' itdüğü ecilden buyurmuşdum ki: *"Ol sudan evvelden kendü evine geldiği gibi su girü gelüp küp olup ol küpden doğru zâviyeye varup gayr kimesnenün evine varmaya, hemân küpden gidüp doğru anasına vâsıl ola, zâviyede aka, gayri yire varmaya"* diyü sana hükm-i hümayûn göndermişdim. Hâliyâ şöyle arz olundu ki, ol hükm-i şerîfümle amel olunmayup ol küp ile olan çeşme olup zâviyeye su varmaz olmuş. İmdi buyurdum ki, bu def'a bir dürlü dahı itmeyüp elbetde bu hükm-i şerîfümü icrâ idüp ol su evvelden küp olduğu gibi girü küp olup ol küpden doğru zâviyeye varup gayr kimesnenün evine varmayup hemân küpden gidüp doğru anasına vâsıl ola, zâviyede aka, gayr yire varmaya.

* Eksik kaldığı anlaşılan bu hükmün tam metni için bk. nr. 204

Şimdiki hâlde dârende-i fermân-ı hümayûn Rüstem ve Halil ve Hızır nâm kimesneler Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, mezkûrlara zevâyidden iki yüz akça hâsıl kayd olunmuş ammâ Yoros Kal'ası erenleri ta'allül idüp gâh bize kayd olmuşdur, gâh bir gayri özr idüp mezkûrlara kayd olan mahsûli virmemek isterler imiş. Eyle olsa Hazîne-i âmiremde olan **Rûznâme Defterleri'**ne nazar olunup görüldi: *"Hisse ez-zevâyid Akkilise tâbi'-i Gekivize, an-tahvîl-i İbrahim, hâsıl iki yüz akça"* diyü kayd olunmuş bulundu. İmdi buyurdum ki, hükm-i şerîfümle varıcak mezkûrların berâtlarına nazar idüp göresiz, zikr olunan eğer berâtlarında kayd olunmuş ise hükm idüp mezkûrlara hâsılın alıviresiz ve şimdiye dek alınmayup kalmış var ise anı dahı hükm idüp bî-kusûr alıviresiz, ta'allül ve nizâ' itdürmeyesiz, şöyle bilesiz, temerrüd ideni yazup Dergâh-ı mu'allâma arz idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i şehri-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

Bundan evvel atebe-i ulyâmda hizmet iden çavuşlarımdan Çavuş Lütfî'nün oğlanı merhûm Kurt Mustafa fevt olup mezbûr Kurt Mustafa kadılığına müte'allık olan yirlerde eşküncilü tasarruf itdüğü yurdın merhûmun karındaşı Yaya Haydar'a, ol vefât itdüğü târihten sadaka idüp Anadolu beylerbeyisine hükm-i hümayûn dahı virdüm. Eyle olsa buyurdum ki, mezbûr eşküncilü yurda merhûm ne vechile tasarruf iderse, bu dahı mutasarrıf olup ol vefât itdüğü târihten mahsûl-âtdan ne varise, hükm idüp alıviresiz, bu bâbda ihtimâm idesiz, ki nesne fevt olmalı olmaya, nakır ü kıtmîr ne varise, bunlara alıviresiz, eğer bu târihten berü her kim nesne aldıysa, buna alıviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz ve ba'de'n-nazar bu hükm-i şerîfi elinde ibka idesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

34

Vardar Yenicesi kadısına hüküm yazıla ki

/s.8/ El-hâletü hâzihî Karaca Ovası subaşı Evrenos-oğlu Hızır Dergâh-ı mu'allâma âdem gönderüp: *"Defterde üzerüme yazılan çift akçasından ve bive ve mücerred resminden hayli kimesnelerde hakkum vardır, taleb iderüm, ta'allül idüp virmezler"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, göresiz, bunun defteri sûretinde mastûr olup üzerine hâsıl kayd olan çift resminden ve bive ve mücerred resminden her kimin üzerinde varise, ki şer'le ve kanûnla buna müteveccih ola, hükm idüp aliviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

35

Nişân-ı hümâyûn hükmi oldur ki

El-hâletü hâzihî Hasköy Vilâyeti'nde Uzuncaova korusuna Ya'kub ve İlyas korucu olup ellerine hükm-i hümâyûn virilmiş, hâliyâ mezbûr Ya'kub fevt olup oğlu Davud: *"Mahall ü müstahikkdür"* diyü Hasköy kadısı i'lâm itdüğü ecilden bu hükm/ı virdüm ve buyurdum ki, olgelen kanûn ve ka'ide üzere ol hizmeti mü'eddâ kıla ve yasağı icrâ ideler, halkı ve davarı ol koruya tecâvüzden ve ta'arruzdan men' ideler ve kimesneye ağacını kesdürmeyeler ve otunu biçdürmeyeler, ol yirin kadısı ve subaşı ve yirlerine duran âdemleri bu bâbda mezkûrlara mu'âvin olup emr-i hümâyûnuma muhâlefet ve temerrüd idenlerin gereği gibi hakkından geleler, bir dürlü dahı itmeyeler, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

36

Daday kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn İbrahim Dergâh-ı mu'alâma gelüp: *"Bundan evvel atama bir pâre yir zamîme olup altmış yıldan berü tasarruf ideriz. Şimdi ol zamîme virilen yir için benden subaşı ziyâde akça alır"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, göresiz, kazıyye bu vechile olup altmış yıldan berü tasarruf idüp şimdiye dek viregeldüğü resmden ziyâde nesne taleb iderlerse, hilâf-ı şer' ü kanûn aldurmayasız, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

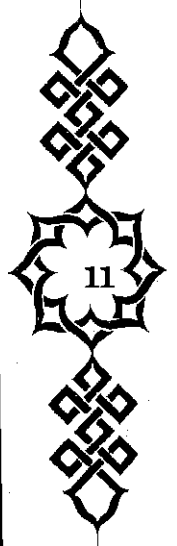
Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

37

Ankara kadısına hüküm yazıla ki

Bundan evvel Ankara'dan Moton'a sürülen İbâdullah'un oğlu Fethullah şugl itmeğiçün iç-ile gelüp ol tarafa varup anda tutulup habs olunmuş. Eyle olsa buyurdum ki, mezbûr Fethullah/ı habsden çıkarup bir hisâr eriyle göndere-siz ki, bu tarafa getirüp Moton'a îsâl olma, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

38

Yalvaç kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Hudâvirdi Dergâh-ı mu'al-lâma gelüp: "*Bundan evvel Seydi nâm kimesnenün karındaşı Kara Mehmed vefât idüp mezbûr Seydi'nün/ rızâsiyle karındaşı yirin sipahiden tapuya alup on yıldur ki tasarruf iderüm, hâliyâ mezbûr Seydi nizâ' idüp yiri elümden almak ister*" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, ihtimâm üzere olup teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, şöyle ki, mezbûr müteveffânun yiri kanûn üzere battâl olup bu dahı anun rızâsiyle tapuya alup öşrin ve rüsûmın virürse, hilâf-ı şer' ü kanûn bunu incitdürmeyesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

39

Karahisar kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Mustafa Dergâh-ı mu'al-lâma gelüp: "*Bundan evvel Çelebi Sultan'dan mâmeleğinde iki bin akçaya tapuya ve yılda yüz elli akça mukata'aya virdüm diyü elümüzde hükmümüz vardır, hâliyâ Pîrî nâm sipâhi mezbûr yir için benden öşür taleb ider*" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, göresiz, kazıyye bu vechile olup mezbûr Mustafa tapuya aldığı yirin kanûn üzere resmini virdikden sonra, hilâf-ı şer' ü kanûn bunu incitdürmeyesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

40

Alaşehir kadısına hüküm yazıla ki

/s.9/

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Memi Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "*Atadan dededen tasarruf itdügüm yiri emücem oğlu Arslan nizâ' idüp elümden aldı, be-gayet zulm itdi*" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idüp göresiz, kazıyye bu vechile olup bunun atadan dededen tasarruf itdüğü yiri, mezbûr Arslan bî-vech-i şer' ü kanûn elinden aldıysa, hükm idüp aliviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

41

Tırhala kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Tatarlar subaşı İskender Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "*Tîmârında keşişler ve sâir re'âyâ gelüp zirâ'at iderler ve Kapışkavad nâm karye halkı sınır üzerinde konup sınırında zirâ'at iderler, öşr ve rüsûm virmezler*" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, göresiz, şöyle ki, bunun tîmârında buna müte'allık olan yirlerde, keşişlerden ve sâir re'âyâdan ve müslümandan ve âhardan her kim gelüp konup zirâ'at iderse, kanûn üzere öşrin ve rüsûmın buna aliviresiz, fi'l-cümle bunun yirinde olan kovandan ve koyundan ve resm-i hınzırdan şer'le ve kanûnla buna ne müteveccih olursa hükm idüp aliviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

42

Kandırî kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn Hamza Dergâh-ı mu'al-lâma gelüp: *"Müteveffâ olan karındaşum İskender'le müşâ'ı müşterek yir tasarruf iderdüm, şimdi sipâhi olan karındaşum hissesin tapuya virmek ister, bâ-vücûd ki tapuyu ben dahı virürem"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup bunun karındaşıyle tasarruf itdüğü yir için anun emsâli yirlerün tapusu ne denlüyse, bu virdükden sonra ol yiri buna alıvirüp hâricden telbisle sipâhi ziyâde itdürüp hilâf-ı şer' ü kanûn buna hayf itdürmeyesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd kılasız.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

43

Demürcü kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn Veli Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Bundan evvel bir dağı subaşından tapuya alup ağacını kesüp zirâ'at idicek, Paşa Bâlî nâm kimesne atam çiftlüğidür diyü elümden aldı"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup bunun tapuya alup ağacını kesüp zirâ'at itdüğü yiri mezbûr Paşa Bâlî bi-vech-i şer' ü kanûn elinden aldıysa, hükm idüp alıviresiz ve Tur Bâlî /nâm/ kimesneyle yayla bâbından olan nizâ'n görüp emr-i şer' ü kanûn üzere amel idesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

44

Sandıklı kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn Halil Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Kadîmden yörük cemâ'atinden olup yörük resmin virdükden sonra, şimdi subaşı gelüp çeltükcisün diyü benden yüz akça ve karındaşumdan seksen akça alup be-gayet zulm itdi"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup bu kadîmden yörük olup yörük resmin virdükden sonra mezbûr subaşı bunları: *"Çeltükcisün"* diyü tutup hilâf-ı şer' ü kanûn akçaların aldıysa, hükm idüp alıviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

45

Seferîhisar kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn Mehemed Dergâh-ı mu'al-lâma gelüp: *"Yüz yıldan berü cemâ'atümüzle oturi geldüğimiz yaylamız ve suvadımız ve davarımız örüsün Gündoğmuş nâm /kimesne/ karındaşlarıyla tapuya aldık diyü bizi iletürmezler"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup bunların oturi geldükleri yaylalarına ve suvad-larına ve davarları örüsüne mezbûrları: *"Tapuya aldık"* diyü bi-vech-i şer' ü kanûn incidürse men' idüp incitdürmeyesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

46

Ankara kadısına hüküm yazıla ki

/s.10/ El-hâletü hâzihî dârende-i hükmi-hümâyûn Destan Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Mustafa nâm yaya benümçün yamağum oğlsun diyü beylerbeyi âde-mini getürüp beni tutdurup hükmi-kadı lâhık olmadan bin beş yüz akçam ve bir atum alup be-gayet zulm eyledi"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup bu asılda yaya olmayup mezbûr Mustafa bî-vech bunu tutdurup akçasın ve atın aldurdıysa, yazup Dergâh-ı mu'allâma i'lâm idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

47

Nişân-ı hümâyûn hükmi oldur ki

El-hâletü hâzihî Akyazı tevâbi'inden Dinsor suyu dimekle meşhûr su ve Balıklı suyu ve Eğlence suyu nâm suların üzerlerinde olan köprüleri yapup görüp gözedüp ihyâ itmeğicün dârendegân-ı hükmi-hümâyûn Ahmed ve Kasım ve Hamza ve Yusuf nâm kimesneler iltizâm itmişler imiş. Hâliyâ mezbûr Yusuf vefât idüp yirine oğlu Süleyman kalup ol dahı bu hizmete iltizâm itdüğü ecilden işbu hükmi-hümâyûnı virdüm ve buyurdum ki, mâdâm ki ol köprüleri görüp ve gözedüp yapup ta'mîr idüp ol hizmet üzerine olalar, ulakdan ve suhreden ve cerehordan ve azebden ve salgundan ve hisâr yapmasından ve nüzül tahılından ve doğancıdan ve sekbândan ve kürek-ciden ve sâir avârız-ı divâniyyeden mu'âf ve müsellemler olalar, hiç ahad kâyinen men kân mâni' vü müzâhim olmaya, şöyle bileler, alâmet-i şerife i'timâd ideler.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

48

Antalya kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükmi-hümâyûn İbrahim nâm müsellemler Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Üzerüme yazılup hizmetini edâ itdügüm müsellemlerlik yirümde ba'zı kimesneler ağaç ve bağ dikerler, bana nesne virmezler, taleb idicek tapuya aldık diyü nizâ' iderler"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup bunun üzerine yazılup hizmetin edâ itdüğü müsellemlerlik yirin tapuya alup ma'mûl bağ ve bağçe dikdilerse, ol bağın ve bağçenün rub' mahsûlin müselleme alıvirüp anun gibi müsellemler yirlerin hâli koyup: *"Tapuya aldık"* dirlerse ki, bağ ve bağçe olmaya, müsellemler yirine tapu olmaz, kanûn üzere müsellemlerlik yirin buna alıviresiz ve Yusuf ve Ali nâm müsellemler ile sınır bâbında olan nizâ'ın görüp elinde olan hüccetlerin görüp emr-i şer' ü kanûn üzere amel idesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

49

Bergama'nun Taş-ili kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükmi-hümâyûn Mavredi Mihal ve Uskuludi nâm kâfirler Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Bundan evvel harâmî levendler gelüp İmroz adasından iki kızumuz uğurlayup satdılar. Kızun birini Hoca Meydan nâm kimesneye satup iki aydan sonra bir kızı dahı girü Hoca Meydan'a satdılar. Şimdi"*

kızları Hoca Meydan'dan talep ideriz, ta'allül ider virmez" diyü bildürdiler. Eyle olsa buyurdum ki, mezbûr Hoca Meydan'ı ihzâr idüp bunlarınla beraber idüp ber-müceb-i şer'-i şerîf teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, şöyle ki, bunların kızların Hoca Meydan almış ise, elbetde hükm idüp buldurasız, yoğ eğer ta'allül iderlerse, mezbûr Hoca Meydan'ı kulum (...) ile kapuma gönderesiz ve kaziyye nice oldıysa yazup bildüresiz, bir dürlü dahı itmeyesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe itimâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

* Aynı konuda yazılan bir diğér hüküm için bk. nr. 73.

50

Rumeli kadılarına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Gabriyal Perviriz nâm yahudinün Pulya'da ta'allukatı ve avreti ve oğlancukları ve esbâbı olup memâlik-i mahrûseme getürmek için talep itdüğü ecilden buyurdum ki, mezbûr yahudi avretiyle ve oğlancuklariyle ve esbâbiyle memâlik-i mahrûseme gelmek için kangı iskeleden çıkarsa, mâni' olmayasız, ki gelüp gide, yolda ve izde kendüye ve oğlancuklarına ve esbâbına ve davarlarına bi-vechin mine'l-vücûh dahl ü ta'arruz itdürmeysesiz, temerrüd ideni sekidesiz, eslemeyeni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe itimâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

51

Dimetoka kadısına hüküm yazıla ki*

/s.11/ El-hâletü hâzihî kadılığına müte'allık olan yirde merhûm Halil Bey'ün Hocabeylü nâm mülk köyi var imiş, hâricden ba'zı kimesneler cürm ü cinâyetine ve resm-i arûsiyyesine ve bâd-i hevâsına dahl ü ta'arruz iderlerimiş. Eyle olsa buyurdum ki, mezbûr mülk köyün cürmine ve cinâyetine ve sâir bâd-i hevâsına, şimdiye dek serbestlik tarîkiyle sâir müllâk emlaklerinde ne vechile tasarruf iderlerse, bunlar dahı mutasarrıf olup hâricden kimesneye bi-vech-i şer' ü kanûn dahl ü ta'arruz itdürmeysesiz ve ba'de'n-nazar bu hükm-i şerîfi ol mülkde olan âdemleri elinde ibka idesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe itimâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

* Bu hüküm için ayrıca bk. nr. 14.

52

Semendire sancağı beyine ve Semendire kadısına ve Semendire dizdârına hüküm yazıla ki

İşbu dârende-i fermân-ı hümayûn Ahmed ma'zûl hisâr eriymiş, bunda dört buçuk akçalık bir gedik ta'yîn olunup virildi, buyurdum ki, bunı tasarruf ide dura, dahı beşlü bir gedik düşecek mezkûra ta'yîn idüp virüp yazup bildüresiz ve mezkûr biraz divâne olup mahall-i merhamet olduğı sebebden buyurdum ki, kadir olduğı hizmeti itdüresiz, kadir olmaduğı hizmeti teklîf itmeyesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

53

Migalkara kadısına hüküm yazıla ki

Bundan evvel Budak tasarruf itdüğü tîmârı, mezkûr fevt olup mahlûl olmağın dârende-i fermân-ı hümâyûn Hüseyin'e ta'yîn idüp berât-ı hümâyûn sadaka olundu. Hâliyâ şöyle arz itdi ki, hâricden müsellemler yamakları gelüp bunun tîmârı sınırında eküp biçüp öşrin virmemek isterler imiş. Eyle olsa hükm-i şerîfüm varıcak teftîş idüp göresiz, eğer buna sadaka olunan tîmârın mu'ayyen ve mümtâz sınırı var ise, ki bunun sınırında her kim eküp biçüp zirâ'at iderlerse, âdet ü kanûn üzere öşrlerin ve rûsûmların alıviresiz, eğer mümtâz sınırı yoğsa, bu bâbda kanûn ra'îyyetlû ra'îyyetin ölçmekdür, sen dahı emr idesin, her birisi ra'îyyetlû ra'îyyetini ölçeler ve bu husûs için bundan evvel müteveffâ-i mezbûra hükm-i şerîf virilüp fasl-ı husûmet olmuş imiş, bu defa gereği gibi mukayyed olup göresiz, deftere ve kanûna ve emr-i şerîfûme muhâlif iş itdürmeyesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

54

Vize ve Pınarhisar ve Kırıkkilise ve Kızılağaç ve Yanbolu ve Rus-kasrı ve Aydos ve Ahyolu ve Varna ve Prevadi kadılarını hüküm yazıla ki

Bundan evvel: "Süzepoli'de yapılan kadırgaların ağaçları dağdan inmeğiçün taht-ı hükûmetünüzden araba çıkarup Süzepoli'ye indüresiz" diyü buyurmuşdum, ol bâbda emrüm mücebince araba varmayup ihmâl olunmuş. Eyle olsa işde kulum Hızır'ı gönderüp buyurdum ki, varduğı gibi ale't-ta'cîl bir gün ve bir sâ'at tevakkuf itmeyüp bi'z-zât kendü nefsünüzle mübâşeret idüp taht-ı hükûmetünüzden emr olunan arabaları ale't-ta'cîl çıkarasız, kendünüz varup üzerine durup kesilen ağaçları Süzepoli'ye indürdesiz, bu defa dahı ihmâl ü müsâhele idersenüz, hudâvendigâr ruhiyçün mansibunuz almağla komazın, azîm belâlara ve kazâlara uğradırın, ki ihtiyât üzere olasız, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe ihtiyât idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

* Bu kelime "i'timâd" olmalı.

55

Nişân-ı hümâyûn hükmi oldur ki

El-hâletü hâzihî iftihârü'l-ümerâ'î'l-kirâm atebe-i ulyâmda emîr-i âhûrbaşı olan Hasan -zîde izzühû- İpsala'da/ olan Yund korusunun koruculuğın dârende-i hükm-i hümâyûn Çalış'a Nasuh hissesin virüp Dergâh-ı mu'allâmdan mukarrer-nâme taleb itdüğü ecilden işbu hükm-i hümâyûnı virdüm ve buyurdum ki, ba'de'l-yevm mezbûr Çalış zikr olan koruda Nasuh hissesinde korucu olup şol ki, koruculuk hizmetidür, menşûr üzere bu bâbda hiç ahad kâyinen men kân mâni' vü müzâhim olmaya, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

56

Ali Paşa'ya hüküm yazıla ki

/s.12/ El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn Gördöz'de hisâr eri olup: "Şenâ'at" ehlidür" diyü Hüseyin nâm hisâr eri mektûb getürüp bunun hisâr erliğin almış, bundan gayri telbîsle iki hisâr erinün ulûfesin kat' itdürmüş. Eyle olsa

buyurdum ki, mezbûr varduğı gibi mezbûr kal'anun dizdârından ve a'yânlarından onat vechile teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, vâkı'â bunun ve hisâr erlerinin bir günâhları var mıdur sebab-i azl olmağa müstahakk olalar, nev'an hod telbisle mi arz olunmuşdur, temâm tahkık idüp kaziyye nice olduysa yazup Dergâh-ı mu'allâma i'lâm idesiz ki, telbisle alınduğı zâhir olursa, cihetleri girü mukarrer oluna, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

* Defterde: "Bunun şenâ'at" şeklinde.

57

Bendereğli kadısına hüküm yazıla ki

Bundan evvel iftihârü'l-ümerâ'l-kirâm Karesi-ili sancağı beyi Firuz -zîde izzühû- Bendereğli'de bir hammâm yapmağa istîzân itdüğü ecilden destûr virmişdüm. Eyle olsa buyurdum ki, mezbûr hammâma kifâyet idecekce, ol yirde mermer bulunursa, ki kimesnenün binâsında olmaya, alup hammâm-larına sarf ideler, bu bâbda bir dürlü dahı olmaya, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

58

Sultanönü kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Mustafa Dergâh-ı mu'alâma gelüp: "Elli yıl vardur ki, bir yirde oturup zirâ'at idüp kanûn üzere öşrin ve rûsûmın sâhib-i arza edâ itdükden sonra, sancak beyi olan kimesne benüm ra'yye-timsin diyü tutup yılda yüz akçam olur, be-gayet zulm ider" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, kaziyye bu vechile olup bu oturduğı yirde öşrin ve rûsûmın virdükden sonra mezbûr sancak beyi defterinde mastûr olmayup bu anun ra'yyeti olmayup bî-vech-i şer' ü kanûn bundan akça alursa men' idüp aldurmayasız ve bî-vech aldugı ma'lûm olursa hükm idüp girü alıviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

59

Konurapa kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Yusuf Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "Tasarruf itdüğüm yir bir çâr-yek yirdür, kanûn üzere öşrin virmek isterüm, sipâhi olan kimesne benden temâm evlik resmin alup bana azîm hayf ider" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, kaziyye bu vechile olup bunun bir çâr-yek yiri olup sipâhi bundan temâm evlik resmin taleb iderse, sipâhiye teklîf idesiz ki, bunun yirin temâm ide ve illâ kanûn üzere dutduğı yirin öşrin ve rûsûmın ala, bî-vech-i şer' ü kanûn ziyâde nesne taleb itmeye, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

60

Nişân-ı hümâyûn hükmi oldur ki

El-hâletü hâzihî Kalkanlu tevâbî'inde Arsa (?) nâm kasabanun kethudâsı /Veli/ vefât idüp dârende-i hükm-i hümâyûn Yusuf mezbûr Veli'nün oğlu olup: "*Kethudâlığa lâyıkdur*" diyü Kalkanlu kadısı i'lâm itdüği ecilden işbu hükm-i hümâyûnı virdüm ve buyurdum ki, ba'de'l-yevm mezbûr yirde kethudâ olup şol ki, şerâit-i hidemât-ı mebrûredür, mü'eddâ ide, bu bâbda hiç ahad kâyninen men kân mânî' vü müzâhim olmaya, şöyle bileler, alâmet-i şerîfe i'timâd ideler.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

61

Göhlisar kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn Hasbey Dergâh-ı mu'al-lâma gelüp: "*Bundan evvel Akkerman seferi olıcak Hacı nâm yaya yirine bedel olup akçasın alup hizmete varmışdum, sancak beyi ma'rifetiyle hizmetiçün Burusa'dan dutmuşdum, şimdi mezbûr Hacı'nun oğlu benden üç yüz otuz beş akça taleb ider*" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, husemâyı beraber idüp ber-müceb-i şer' ü kanûn teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kaziyye bu vechile olup mezbûr Hacı-oğlu bî-vech-i şer' ü kanûn bundan akça taleb iderse, men' idesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

62

Bendereğli kadısına hüküm yazıla ki

/s.13/ El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn Tur Ali Dergâh-ı mu'al-lâma gelüp: "*Bundan evvel atamdan kalup karındaşum Nebî ile müşterek tasarruf itdüğüm yirümi, karındaşum vefât itdüği ecilden Sâdık Sofu nâm kimesne ben tapuladum diyü bana dahl itdürmez*" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, husemâyı beraber idüp onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kaziyye bu vechile olup bunun atasından kalup karındaşıyla tasarruf itdüği yiri kanûn üzere bunun emsâli yirlere ne vechile tapu virilürse, bu virdükden sonra ol yiri buna alıvirüp bî-vech-i şer' ü kanûn dahl itdürmeyesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

63

İzmir ve Çeşme kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn Samuyel nâm yahudi oğlu Yusuf ve İlya ve Paşa Bâli Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "*Bundan evvel Sakız'da te'ehhül iden tâcir Karmiye Zorzi, Ceneviz'de hayli meblağumuz alup taleb itmeğiçün Samuyel varup mezbûr Samuyel'i tutup üç yıl habs idüp hukukumuz vormeyüp âhirü'l-emr ikrâhla bizden hüccet alup andan sonra mahbûsı salıvirdiler*" diyü bildürdiler. Bu üzere siz dahı Dergâh-ı mu'allâma mektûb göndermişsiz. Eyle olsa buyurdum ki, mezbûr Sakız beylerine bir mu'temed âdem gönderüp ol kâfirleri kefilleyüp anda göndereler, siz dahı hüsemâyı beraber idüp ber-müceb-i şer'-i şerîf teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, şöyle ki, mezbûr kâfirler üzerinde bunların şer'î

alımları sâbit ü zâhir olursa, ki ikrâhla hüccet virilmiş ola, emr-i şer' amel idüp şer'le zâhir olan hakların alıviresiz, şöyle ki, Sakız beyleri inâd idüp ol kâfirleri göndermiyecek olurlarsa, Sakız bâzergânlarından ol yirlerde bulunanın bâzergândan bulunanın dutup bunların hasmı gelmeyince salıvirmeyisiz ve Toma nâm kâfirle olan hüccetlerin görüp emr-i şer' üzere amel idüp hakk-ı sarîha tâbî' olup bunların hakkı alıvirmeyince olmayasız, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

64

Silistre sancağı beyine ve Aydos kadısına hüküm yazıla ki*

İstanbul yahudilerinden Dellâle Hristin oğlu Süleyman'un İstefan Voyvoda âdemlerinden Simko nâm kimesneye biber ve sâir akmişe bahâsından bin dört yüz yirmi dokuz filorilik malı olup mezkûr Simko fevt olup meblağ-ı mezkûr üzerinde kalmış ve mezkûr Süleyman dahı fevt olup oğlancıkları kalmış. Eyle olsa buyurdum ki, hükm-i şerîfümle varıcak bu husûs için İstefan Voyvoda'ya mektûb yazup gönderesiz, eğer: "*Borcu vardır*" dir ise göndere, hakkın sâhibine teslim idesiz, eğer: "*Borcu yoktur*" dir ise bir âdemin göndere-gelüp sizün huzûrunuzda teftîş oluna, ol vakit şer'le anun üzerinde nesne zâhir olursa, hükm idüp alıviresiz, bundan evvel bu bâbda hükm-i şerîf virilmişdür, elbetde bu def'a kaziyyelerin fasl idesiz, tekrâr kapuma gelmelü itmeyesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

* Aynı konuda gönderilen bir diğer hüküm için bk. nr. 442.

65

Burgos kadısına hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde dârende-i hükm-i hümayûn Mehmed Subaşı Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "*Müteveffâ olan atam Mezid Ağa'dan müntakıl olan Oklağılu nâm karyenün sınırında, su basdığı yerde, otluk ve çayır ve çalı hâsıl olur, re'âyâ gelüp mezbûr su basduğu yir için davarımız örüsüdür diyü tasarruf itdürmezler, bâ-vücûd ki babam ve emmüm tasarruf itmişlerdür, yirmi yıldan berü bizüm tasarrufumuzdadur*" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, husemâyı beraber idüp ber-müceb-i şer' ü kanûn teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, kaziyye bu vech üzere olup mezbûr mülk köyünde su basduğu yerde olan çayır ve otluk ve çalı için re'âyâ: "*Davarımız örüsüdür*" diyü bî-vech nizâ' iderlerse men' idesiz, on yıldan berü korutı geldüğü yirleri, ber-karâr-ı sâbık koruyup tasarruf ideler, kimesneye dahl itdürmeyesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

66

Bursa kadısına hüküm yazıla ki*

/s.14/ Şimdiki hâlde şöyle istimâ' olundu ki, /../ buyurdum ki, hükm-i şerîfümle kulum İlyas varduğu gibi ol avreti ve dutulan hırsuzları mezkûra teslim idüp muhkem kayd u bend idüp gönderesiz ve kaziyyeleri ne vechile vâkî' olmuşsa, yazup bildüresiz ve eğlendürmeyüp ta'cil gönderesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

* Bursa kadısına hitaben bu hususta gönderilen bir diğer hüküm için bk. nr. 327.

67

Ciharşenbe kadısına hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde dârende-i hükm-i hümayûn Pazarlu Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, babası kötürüm olup anun yirin berâtla bir âhar kimesneyle müşâ-i müşterek eküp biçüp öşrin ve rüsûmın virürler imiş. Hâliyâ bir kimesne: "Ben ol yiri tapulayup dururun" diyü ol yiri gelüp bunların ellerinden almış. Eyle olsa buyurdum ki, hükm-i şerîfüm varıcak husemâyı beraber idüp teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, eğer ol kimesne, ol yiri bunlardan hilâf-ı şer' ü kanûn ve defter almış ise hükm idüp girü alıviresiz, ta'allül ve nizâ' itdürmeyesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

68

Antalya kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Yusuf Fakih nâm kimesne Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, bir kimesne fevt olup İvaz ve Mahmud ve Delü Yusuf nâm oğulları kalup babaları yiri bunlara intikal idüp sonra Delü Yusuf fevt olup anun hissesin sipâhi alup âhara tapuya virmiş. Eyle olsa buyurdum ki, hükm-i şerîfüm varıcak teftîş ü tefahhus idüp göresiz, kazıyye takrîr olunduğu gibi ise sâirinden ol yire bunlar müstahakkdur, il virdüğü tapusu, karındaşları virdükden sonra ol yiri anlara alıviresiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

69

Nişân-ı hümayûn hükmi oldur ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn üsvetü'l-mukarribîn um-detü eshabî'l-izz ve't-temkîn Saray-ı âmirem ağası Hüsameddin -dâmet me'âlihi- âsitân-ı gerdûn-âşiyânundan bir hammâm yapmağa istizân itdüğü ecilden destûr virüp işbu hükm-i âlem-ârâyı virdüm ve buyurdum ki, memâlik-i mahrûsemde her kangı kasabada hammâm yapmak taleb iderse, ol yirin kadısı teftîş idüp göre ki, müşârün-ileyh anda yapmağla, kimesnenün mülk ve vakf hammâmı olup anlara zarar gelmeyüp ve kıstına noksân lâzım olmayup ol yirde hammâm yapılmak mâlâ-büdd oldukdan sonra, kadı dahı hüccet vire ki, bunlar dahı şer'en ve örfe câ'iz olan mahalde ihtiyâr itdüğü uslûb üzere bir hammâm yapdurup mülkiyyet üzere mutasarrıf ola, dilerse sata ve dilerse bağışlaya, dilerse vakf ide, bu bâbda hiç ferd-i efrâd-ı âferîdede kâyinen men kân mâni' vü dâfi' olup tebdil ve tağyîr itmeye, şöyle bileler, alâmet-i şerîfe i'timâd ideler.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

70

Mağnisa kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Mustafa Dergâh-ı mu'al-lâma gelüp şöyle arz itdi ki, göçer yörüklerden imiş, Anadolu beylerbeyisinin ameldârları bunların koyunların sayup hilâf-ı defter bunlardan ziyâde nesne taleb idüp alup hayf iderler imiş ve gerdek değürini dahı ziyâde alurlar imiş. Eyle olsa buyurdum ki, teftîş idüp göresiz, eğer ameldârlar bunlardan hilâf-ı şer' ü kanûn ve

defter ziyâde koyun hakkın ve gerdek değürin resmin almak isterlerse, men' idesiz, eğer almışlar ise, hükm idüp alviresiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

71

Sultan Mahmud'a (?) hüküm yazıla ki

/s.15/ Bundan evvel: "Memâlik-i mahrûsemde ba'zı sûfiler yaraklarıyla Öte tarafa Erdebil-oğlu'na varup ol tarafdâ şekavât (?) idüp ol zümre-i tugat ve tâife-i eşkıyânun envâ' şenâ'atleri zâhir olup ol tâifenün Yukarı gitmesi men' ü def olunup niçe defa men'le memnû' olunmadukları ecilden mezbûr sûfilerden ol tarafa giderken yolda ve izde, varışda ve gelişde dutulanun soygunı dutanın olup kendüler siyâseten salb oluna" diyü emr idüp ol bâbda ahkâm-ı şerîfeler irsâl olunmuşdı. Hâliyâ şöyle istimâ' olundu ki, ol tâife-i eşirrâ husûsında gönderilen hükm-i şerîfümle amel olunmayup sûfilerin siyâsetleri mukabelesinde ta'zîr bi'l-mâl olup sûfilerden dört yüz ve halifelerden ikişer bin akça alınup siyâset olunmayup sûfiler hod hemân ol tarafa gitmeğe ruhsat bulup şekavet-zâtîler (?) ki, şirretle mecbûldür, ol denlü cerîme virmeğe râzı olup girü varup gelürler imiş. Eyle olsa ol tâifenün hakikat-i hâli hod temâm ma'lûmdur, anların şirret ve fesâdları temâm zâhir olup her yirde ne asıl hareket ve şenâ'at itdükleri, pâye-i serîr-i a'lâma arz olunup efâl-i kabîhleri ve şirret ü fesâdları mümted olduğu merrâren istimâ' olunmuşdur, anların cüzî nesnelere iltifât idüp emrüm mücebince siyâset olunmamak bir dürlüdü. İmdi emrüm kemâkân ol bâbda mukarrerdür, buyurdum ki, ol tâifeden şunlar ki, Yukarı tarafa teveccüh ideler, bâb-ı sa'âdet-me'âbında olan hüddâma ve sipâhiye ısmarlayasız ki, yolları görüp gözedeler, anların gibi sûfiyün tâifesinden her kim benüm hükmüme muhâlefet idüp Yukarı tarafa giderlerse, tutup muhkem bend ideler, soygunı ve esbâbı dutanın olup sen dahı mecâl vormeyüp dutulan sûfilere siyâseten salb idesiz ve bu hükm-i şerîfüm vâsıl olduktan sonra, ne denlü âdem dutulup salb olunursa, karşı bu tarafa i'lâm idesiz, ammâ bu bâbda âdemlerine ve sipâhilerine te'kiden ısmarlayasız ki, bu kazıyyeyi hemân bir kisb /ü/ kâr idinüp ol sûfilerün esbâblarına ve mallarına tama' idüp dutulan sûfilere salıvmeyeler ve illâ istimâ' olunursa, anlara itâb-ı azîm olup siyâset olunur, şöyle bilesiz, işte bu maslahatçün (...) irsâl olundu, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

72

Sadrü'l-vüzerâ'i'l-izâm fahrü'l-küberâ'i'l-fihâm nâzûre-i divânî'l-vizâre ayn-ı a'yânî'l-emâretî'l-muhtass bi-mezîd-i avâtıf-ı hâlıkî'l-arzı ve's-semâ' Vezîr-i a'zam Mesih Paşa -dâmet me'âlihi- tevki-i refî-i hümâyûn vâsıl olcâk ma'lûm ola ki

El-hâletü hâzihî ferzend-i ercümend es'ad-ı erşed nûr-ı sadaka-i saltanat ve kişver-küşâyî oğlum Şehinşah -tâle bekahu- Dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüp Lülüve Kal'ası'nun hazînesi ve nerdebanı ve anbarı meremmete muhtâc olduğın i'lâm itmiş. Eyle olsa buyurdum ki, bir sâhib-i vukuf kimesne gönderüp onat vechile gördüresiz ki, mezbûr kal'anun hazînesinde ve nerdebanında ve anbarlarında meremmete muhtâc ne denlü yirler var ise sen anda ne vechile tedârik idebilürsen idüp mümkün olduğu denlü meremmet itdüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe üzere i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

Bundan evvel Mavredi Mihal /ve/ Uskuladi nâm kâfirlerün, haramî Türk levendi iki kızın alup birini Hoca Meydan'a virüp birini bir avrete satmışlar, sonra ol avretten kızı hisârın kethudâsı ve dizdâr oğlu ve Ömer nâm kimesneler ol avretten kızı alup mezbûr Hoca Meydan'a virmişler. Eyle olsa buyurdum ki, kulum Kapucı Ali yardığı gibi mezbûr Hoca Meydan'ı ve hisâr kethudâsı ve dizdâr oğlını ve Umur'ı** elbetde buldurup onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, eğer kazıyye bu vechile olup elbetde teklif idüp bunların kızların buldurup mezkûr kâfirlere teslim idesiz, şöyle ki, ta'allül idüp kızları bulmayıcak olur ise mezbûr Hoca Meydan'ı kulumla kapuma gönderesiz ve kazıyyesin yazup bildüresiz, fi'l-cümle bu bâbda ihtimâm idesiz, elbetde kızları bulmayınca olmayasız, ihmâl ü müsâhele itmeyesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

* Bu konuda daha önce yazılan hüküm için bk. nr. 49.

** Bu isim yukarıda "Ömer" olarak yazılmıştır.

/s.16/ El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Turdı Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "Kadîmî /ra'iyet yazılduğum yirden göçüp/ gayri yirde çift tutup kanûn üzere sipâhiye öşr ve rûsûm /virdükden sonra, kadîmî olan sipâhi dahı/ sen ra'iyetüm oğlusın diyü benden çift resmin taleb ider ve iki yirden avâriz isterler" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, şöyle ki, kırk yıldan berü bir yirde oturup anda yir tutup sâhib-i arza öşrin ve rûsûmın virdükden sonra sipâhi olan kimesne, hilâf-ı şer' ü kanûn bunu incidürse men' idüp incitdürmeyesiz ve bî-vech avâriz taleb iderlerse kanûn üzere amel idesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

* Bu hüküm için ayrıca bk. nr. 10.

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Hatîb-zâde Mevlânâ Süleyman, kemâl-i ehliyyet ve fazliyyet ile mücellâ olup fakrû'l-hâl ve mahall-i merhamet olduğı ecilden buyurdum ki, merhûm /ve/ mağfurü'n-leh babam Sultan Mehmed Han aleyhi'r-rahmete ve'r-ırdvan türbesinde okunan cüz'lerden mahlûlden ve nâ-mahalden buna bir cüz' ta'yîn idüp viresiz ve yazup bildüresiz ki, berât-ı hümayûn virile, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Mehmed veled-i Mehdî üzerine bir öküzlük yir kayd olunup Hamza veled-i Ömer üzerine bir öküzlük yir kayd olunup hâliyâ mezbûr Hamza vefât idüp yiri Ahmed nâm kimesneye tapuya

virilmiş, şimdi mezbûr Ahmed nizâ' idüp benüm öküzlük yirimden iki tarla müşârün-ileyh Mehemed veled-i Mehdi yirinde dâhil olup incidürmüş. Eyle olsa buyurdum ki, göresiz, kaziyye bu vechile olup il yazıldığı vakit mezkûr Mehemed üzerine: "Öküzlük" diyü ne denlü yir yazılmış ise, mukarrer idüp il yazılduktan sonra bunun elinden yirin aldılarsa hükm idüp aliviresiz, bî-günâh hüccetlerin ve mukarrer-nâmelerin almışlar/sa/, hükm idüp hüccetden ve mukarrer-nâmeden ve mahsûlden ne varise bî-kusûr aliviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, bir dahı şikâyet gelmeli itmesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'da sene sitte ve tis'a-mie.

77

Bursa kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Hamallar kethudâsı Hacı Mahmud Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "Bursa'da yağcı olan kimesne, mumcılara ve sabuncılara hâsıl olan yağı, hisselü hissesince tevzî' itdükten sonra, yağı satmak hamallarındur, hâliyâ mezbûr yağcı olan kimesne hamallara dahı dahl idüp kendü götürmek ister" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kaziyye bu vechile olup mezbûr yağcıyı kendü hizmetin itdükten sonra bunların hamallığına dahl iderse, men' idüp dahl itdürmeyesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

78

Tire kadısına hüküm yazıla ki

Bundan evvel il yazılıcak Tire tevâbî'inde Sindel Bey vakfında Hamza âzâd-ı Hızır ra'yyet kayd olunmuş, şimdi bir niçe müsellemler defterde kendülere Hamza atik-ı Temrenci yamak kayd itdürmüşler, mezbûr vakıfda yazılan Hamza'yı: "Bize yamak yazılan sensin" diyü incidüp dâ'im akçasın alurlar imiş. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, müselleme yamak yazılan Temrenci âzâdlusu Hamza bu olmayup ol gayr Hamza, bu gayr Hamza olup bu dahı vakfa ra'yyet yazılıp vakfun yirin tutup öşrin ve rûsûmın virdükden sonra, müsellemler olanlar/ı/ bî-vech incidürlerse, men' idesiz, incitdürmeyesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

79

Ali Paşa'ya hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Hasan, Karitena'da hisâr eri Umur'un oğluymuş, babası fevt idüp bunun elinde ciheti ve dirliği yoğımış. Eyle olsa buyurdum ki, göresiz, şöyle ki, bunun habası hisâr eri olup kendüsü dahı dirlik olunmaluyssa, bir hisâr erliği düşicek buna tevcih idüp viresiz ve yazup bildüresiz ki, herât-ı hümayûn virile, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

80

/Antalya kadısına hüküm yazıla ki/

/s.17/ El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Emîr Kasım ve Emîr Mehmed sahîhü'n-neseb seyyidler olup ol taraflarda /../ zâviye dahı tasarruf iderlerimiş ve Emir Ali nâm karındaşları dahı, hâliyâ bunlara teklif-i avâriz /idüp sâir re'âyâ gibi/bunları hizmete sürerlerimiş. Eyle olsa /buyurdum ki/, bunlar Âl-i Resûl olup ehl-i berât olduklarından sonra, bunları re'âyâ gibi görmeğin vechi yokdur, göresiz, şöyle ki, ellerinde avâriz icâb ider yirleri /../ bunları avâriza katdurmayasız ve incitdürmeyesiz ve zahmet virmeyesiz ve ba'de'n-nazar bu hükm-i şerifi ellerinde ibka eyliyesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

81

Semendire sancağı beyine hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde Dergâh-ı mu'allâma mektûb ve âdem gönderüp Üngürüs Kralı'na varan elçiye destûr virüp: "*Gelmek ardıncadur*" diyü bildürmüşsiz, ma'lûm oldu. Eyle olsa buyurdum ki, bundan böyle dahı ol tarafdán her ne habere muttali' olursan yazup i'lâm idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

82

Piriştine kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn sülâletü'l-ekârim Duka-kin-ili'nün evvelki subaşı Abdülcelil Dergâh-ı mu'allâma âdem gönderüp: "*Duka-kin-ili'nde benüm tahvilümde hayli ispençemiz bâkı kalmışdur, taleb iderim*" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, âdemisi varduğı gibi teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, mezbûr ze'âmetde bunların tahvilinde bâkı kalmış ispençeden ne denlü varise hükm idesiz, bî-kusûr âdemleri cem' ü zabt ide, şöyle bilesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

83

Vilçitrın sancağı beyine ve Piriştine kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn sülâletü'l-ekârim Duka-kin-ili'nün evvelki subaşı Abdülcelil Dergâh-ı mu'allâma âdem gönderüp: "*Duka-kin-ili'nde benüm tahvilümde hayli ispençemiz bâkı kalmışdur, taleb iderim*" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, âdemisi varduğı gibi teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, mezbûr ze'âmetde bunların tahvilinde bâkı kalmış ispençeden ne denlü varsa hükm idesiz, bî-kusûr âdemleri cem' ü zabt ide, şöyle bilesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

84

Hurpışte kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn İsa Bâli nâm sipâhi Dergâh-ı mu'allâma âdem gönderüp: "*Timâruma müte'allık olan yirlerde ba'zı*

voynuklar ra'yyet yirlerin dutarlar, öşr ve rüsûm taleb iderim virmezler" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, husemâyı beraber idüp onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, şöyle ki, mezbûr voynuklar voynukluk baştinalarından gayri ra'yyet yirin tutup zirâ'at iderlerse, kanûn üzere öşr ve rüsûmı buna müteveccih oldukdan sonra hükm idüp alıviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

85 Serfice kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî Sर्फice dizdârı Sofu Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "Sर्फice Kal'ası'nda ba'zı hisâr erenleri vardur ki, kal'a hizmetinde olmayup ihmâl ü müsâhele iderler, kendü kolaylarında yürürler, temerrüd iderler" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, mezbûr hisâr erenlerinden şunlar ki, hizmetlerinde olmayup kendü maslahatlarında olup kal'aya hizmet itmezlerse, esâmileriyle yazup bildüresiz, bir dürlü dahı itmeyesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

86 Nişân-ı hümâyûn hükmi oldur ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn Yusuf, sipâhi oğlu olup kendü ma'lûl olup sipâhiliğe mahall olmaduğı için işbu hükm-i hümâyûnı virdüm ve buyurdum ki, ba'de'l-yevm azebden ve cerehordan ve sekbândan ve hisâr yapmasından ve doğancıdan ve nüzûl tahlından ve sürgünden ve kürekciden ve angaryadan fi'l-cümle mecmû' avâriz ve tekâlif-i dîvâniyyeden mu'âf ve müsellemler olalar, ammâ şöyle ki, ra'yyet yirin dutup zirâ'at ide, kanûn üzere öşrin ve rüsûmın ve ol yir için lâzım olanın vire ve bu bâbda hiç ahad kâyinen men kân mâni' vü müzâhim olmaya, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

87 Nişân-ı şerîf-i âlî-şân hükmi oldur ki

/s.18/ Şimdiki hâlde Ilıca kadısı dârende-i fermân-ı hümâyûn Kova-oğlu Satılmış eline mektûb virüp bundan evvel Ilıca asesliğın muhtesib olan iderlerdi, aseslik hâsıl şimdi kalil olup harcına vefâ itmedüğü sebebdan terk olunup mezkûr Satılmış: "Mahall ü münâsibdür" diyü arz itmeğın, bu fermân-ı hümâyûnı virdüm ve buyurdum ki, ba'de'l-yevm nefis-i Ilıca'da ases olup görüp gözedüp hizmet ve muhâfazat ide, bundan evvel anda ases olanlar, her neye mutasarrıf olgelmişler ise, bu dahı mutasarrıf ola, ol bâbda hiç ahad kâyinen men kân mâni' vü münâzi' olup dahl ü ta'arruz kılmaya, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

88 Anadolu beylerbeyisine hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn Kâtib Sinan sipâhi-zâde olup kendünün elinde dirliği ve ciheti olmaduğı ecilden anda sana gönderüp buyurdum ki, anda ma'mûlû'n-bih defterde göresiz, şöyle ki, anda babası sipâhi oldukdan

sonra buna dahı hâline göre tîmâr idesiz, bir dürlü dahı itmeyesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

89

Alacahisar sancağı beyine ve Niş kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn Kasım ve İlyas nâm sipâhiler Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "*Tasarruf itdüğümüz Fergara ve İvraha nâm derbendlerin keferesi müteferrik olup gittiler*" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, mezbûr derbend kâfirlerinden kaçup perâkende olmuş kâfir varise, hükm idüp girü yirlerine göçüresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

90

Bursa kadısına hüküm yazıla ki

Dârende-i fermân-ı hümâyûn Musa nâm kimesne Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, bundan evvel Emir Sultan mütevellisinden bir mikdâr yir tapulayup alup eküp biçüp öşrin ve rûsûmın virür imiş, hâliyâ gelen mütevellî mezkûrdan ol yir için tekrâr tapu taleb idüp almak istermiş. Eyle olsa buyurdum ki, teftiş idüp göresiz, eğer üç yıl mu'attal komamış ise ve bundan evvel ol yiri kanûn üzere tapulayıp almış ise, tekrâr tapu alınmak hayfdur, aldirmayasız, şöyle bilesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

91

Nişân-ı hümâyûn hükmi oldur ki

Bundan evvel dârende-i fermân-ı hümâyûn Nikola Nikita nâm kâfir Avlonya sürgünlerinden imiş, sürülüp İstanbul'a geldikten sonra, ba'zı zem-ânda iş dutup ol vesîle ile İstanbul'dan çıkup varup Avlonya'da eğlenüp ba'dehû emr-i hümâyûnla girü İstanbul'a gelüp sürgün silkine münselik olup mezkûr Nikola Nikita atebe-i âlem-penâhumdan hizmetümde olan Hazinesdar-başı (...) hışı olup mezkûrın halâsı husûsında benden istid'a itdüğü ecilden ben dahı sürgünlükden halâs buyurup hükm-i şerîf sadaka idüp ba'de'l-yevm: "*Kendü hüsn-i ihtiyâriyla her kanda dilerse anda ola, İstanbul subaşısından ve gayrinden kimesne avk itmeye ve mâni' olmaya ve varup ikamet itdüğü yirde dahı vülâtdan ve hükkâmdan ve sürgün için varan kullardan kimesne ta'arruz itmeye*" diyü emr itmişdüm ve hâliyâ ol hükm suya ıslanıp müzmahil olup tecdîd-i hükm taleb itdüğü ecilden ben dahı mezkûrun sürgünlükden halâsını hükm-i şerîf-i sabıkum mücebince mukarrer dutup işbu fermân-ı âlî-şân-ı âlem-ârâyı virdüm ve buyurdum ki, min-ba'd ber-karâr-ı sâbık her kanda diler ise anda ikamet idüp İstanbul subaşısından ve gayrinden ve sürgün için varan kullardan ve oturduğı yirde dahı vülâtdan ve hükkâmdan kimesne mezkûra: "*Sürgün*" diyü dahl itmeye ve mâni' olmaya ve ta'arruz idüp incitmeye, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

92

Uşak kadısına hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde dârende-i fermân-ı hümayûn Bedir Fakih ve Yusuf ve Abdullah Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, Paşa Çelebi nâm kimesne: "Karahisar'da olan Sabunhâne bana amele virilmiştir" diyü hâricden sabun getürmek isteyenlere te'addî idüp akça alur imiş. Eyle olsa buyurdum ki, hükm-i şerîfüm varıcak husemâyı beraber idüp teftîş idüp göresiz, eğer zıkr olunan Paşa /Çelebi/, kanûna muhâlif ve olgelen âdete muhâlif iş idüp te'addî itmek isterse, men' idesiz, itdürmeyesiz ve eğer hilâf-ı şer' akçaların almışsa, şer'le sâbit ü zâhir oldukdan sonra hükm idüp bî-kusûr alup girü sâhibine teslim idesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

93

Mihaliç kadısına hüküm yazıla ki

/s.19/ Şimdiki hâlde dârende-i fermân-ı hümayûn Dergâh-ı mu'allâma Bayhoca nâm kimesne gelüp şöyle arz eyledi ki, merhûm Kadri-oğlu, Ahmed nâm sipâhiden bir mikdâr yir tapulayup on altı yıl mikdârı var imiş tasarruf ider imiş, hâliyâ Ahmed nâm sâhib-i tîmâr zıkr olan /yiri/ mezkûrun elinden alup hayf itmek ister imiş, bâ-vücûd ki elinde hücceti dahı var imiş. Eyle olsa buyurdum ki, husemâyı beraber idüp ve bunun elinde olan hüccete nazar eyleyüp teftîş ü tefahhus kılup göresiz, fi'l-vâki' zıkr olan yir, bunun tapulu yiri olup ve hüccetün mazmûnı şer'e ve kanûna muvâfık ise ve mesfûr Ahmed bî-vech-i şer' almak ister ise, men' ü def idüp aldurmayasız ve eğer almış ise, girü alıviresiz, şöyle bilesiz, bir dürlü eylemeyesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

94

Burusa kadısına hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde dârende-i fermân-ı hümayûn Hacı Mehemmed nâm kimesne Burusa daşçılar cânibinden Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, Burusa muhtesibi bunlara hilâf-ı şer' ü kanûn zulm ü te'addî iderlermiş. Eyle olsa buyurdum ki, hükm-i şerîfüm varıcak teftîş ü tefahhus idüp göresiz, eğer Burusa muhtesibi bunlara hilâf-ı şer' ü kanûn dahl ü ta'arruz iderse, men' idesiz, itdürmeyesiz, temerrüd ideni yazup Dergâh-ı mu'allâma bildüresiz, bir vechile mukayyed olasız, bunlara zulm ü te'addî olmaya, şöyle bilesiz ve ba'de'n-nazar bu hükm-i şerîfi ellerinde ibka idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

* Defterde: kanûn bunlara.

95

Semendire sancağı beyine ve Semendire kadısına ve Semendire Kal'ası dizdârına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihi dârende-i fermân-ı hümayûn Manastırlı İlyas Semendire Kal'asında bölükbaşı olup altı akça cihet-i yevmiyyesi var imiş, mezkûr müstahıkk-ı âtifet kimesne olduğu ecilden buyurdum ki, kal'a-i mezkûrede bir akça ziyâde cedîd cihet-i mahlûl olıcak mezkûra tevcîh idüp eline mektûbunuz virüp Dergâh-ı mu'allâma arz idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

96

Anadolu beylerbeyisine hüküm yazıla ki

Bundan evvel yörüklerden Şamlu tâifesinden Mehemed nâm kimesne Dergâh-ı mu'allâma gelüp İniş nâm mevzi' Karahisar sancağı beyine altı yüz akça hâsıl kayd olunup anlar bunlardan ziyâde nesne taleb itdükleri sebebden Sandıklı kadısına teftiş için hüküm-i şerif gönderilüp ol dahı teftiş idüp Dergâh-ı mu'allâma mektûb göndermiş. Eyle olsa buyurdum ki, deftere nazar idüp göresiz, ol yirden sancak beyine ne kayd olunmuş ise, ana göre defterden sûret çıkarup mektûb viresiz ki, min-ba'd deftere muhâlif bunlara hayf itdürmeyesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

97

Semendire sancağı beyine ve Semendire kadısına ve Semendire dizdârına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihi dârende-i fermân-ı hümâyûn Dergâh-ı mu'allâma mektûbunuz gönderüp kal'a-i mezbûre erenleri eytâmından üç nefer yetime birer akça tevcih idüp arz itmişsiz. İmdi ol nesne mezkûrlara virilmeyüp âhara ta'yîn olundu. Eyle olsa buyurdum ki, kal'a-i mesfûrede mahlûl vâki' olıcak mezkûrlara birer akçacık ta'yîn idüp yazup Dergâh-ı mu'allâma arz idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

98

Brançova kadısına hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde Dergâh-ı mu'allâma şöyle arz olundu ki, bundan evvel Evraşa nâm karyenün ahâlisi Visaka Kal'ası'na hizmet idüp anun mukabelesinde: "Mu'âf ve müsellemler olalar" diyü hüküm-i şerif virilmiş imiş, hâliyâ bunlardan nesne taleb idüp te'addi iderler imiş. Eyle olsa buyurdum ki, teftiş idüp göresiz, mâdâm ki, hizmetlerinde kusûrları olmaya, ellerinde olan hüküm-i şerif mücebince mu'âf ve müsellemler olalar, emre muhâlif bunlara zulm ü te'addi itdürmeyesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

99

Mesih Paşa'ya hüküm yazıla ki

/s.20/ Şimdiki hâlde Dergâh-ı mu'allâma mektûb ve âdem gönderüp el-hâletü hâzihi binâ olunan Avgadi Kal'ası'nun ta'mîrine ikdâm-ı küllî olunup ümmîzdür ki an-karîb temâm ola, mezbûr kal'a ahmedeğine kethudâ ve bölükbaşları ve imâm ve müezzin ve iki kapucı ve mehterler ve beş nefer topcı ile, ki cümle altmış nefer ola, yayalardan emr olunup: "Sekkânbaşına hüküm-i hümâyûn virile" dimişsiz, işte sekkânbaşına hüküm-i hümâyûn irsâl olundu ve: "Re'îslerle ve odabaşları elli nefer Varsak konula" dimişsiz, ol bâbda her ne vechile fikr idersen eyle idesiz ve konulan yeniçerilerin ve Varsaklar'ın esâmilerin yazup defter idesiz ve: "Kesriye nâm kal'anun dizdârı İskender, on iki akça ulûfe tasarruf ider, eyü yarar kimesne olup Avgadi dizdârlığına yevmî yirmi akça ile nasb oluna" dimişsiz, be-gayet müveccih fikr olunmuş, işte mezbûr İskender'e Avgadi dizdârlığı sadaka olunup Kesriye dizdârlığı yevmî on beş akça ile Manyat Kal'ası dizdârlığından ma'zûl olan Kara-göz'e senün mektûbın mücebince sadaka itdüm ki, Kesriye Kal'ası'nda dizdâr olup

şol ki, şerâ'it-i muhâfazatdur, mü'eddâ ide, fi'l-cümle ol tarafın maslahatı sana tefvîz olunmuşdur, devlet-i ebed-peyvendüm maslahatı bâbında ne lâzım olursa, eyle idüp bir dürlü dahı vâki' olmaya, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

* Defterde: Farsaklar'un.

100

Mesih Paşa'ya hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde Dergâh-ı mu'allâma mektûb ve âdem gönderüp Karaman-oğlu adına zâhir olan bed-bahtun keyfiyyet-i ahvâlin ve boy beylerinin bu cânibe itâ'at ve inkiyâdların arz idüp emr olunan Avgadi bâbında gayet münâsib ve ne kadar gerekse kal'anun mahalli olup hâliyâ anun binâsına şürû' olunup inşâ'allahu'l-e'azz hayırla temâm olup: *"Ammâ Hacıfe (?) iken müfid değil, hemân yalnız Köpek-oğlu'nun yurdu üstinedür, ayruk kimesnenün yurdına duhûli yokdur, Silifke ve Mut boylarının asıl da yurdları Mara'dur, bu tarafa Avgadi, ol tarafa Mara kifâyet ider ve ol Hacıfe'nün hemân bir kuyusu vardır, andan ziyâde suyu yokdur, anda varup hisâr yapıcak, askere vefâ ider su yokdur, asker varması dahı müte'azzirdür"* demişsiz, ma'lûm oldı. Eyle olsa mezbûr Hacıfe'de hisâr yapılması zabt-ı memlekete nâfi' istimâ' olunup ana binâ ta'mîri maksûd olmuşdı. İmdi gerekdür ki, göresiz vâki'a ana bir zemânda ihtiyâc olmalı olursa, şimdi fırsâtıdur, ta'mîr itmesi münâsıbdür, ta'mîr oluna, şöyle ki, hiç bir zemânda ihtiyâc olmazsa, ihtiyâc olmaduğunun keyfiyyetin yazup Dergâh-ı mu'allâma i'lâm idesiz, fi'l-cümle münâsib budur ki, ol taraflarda gereklü olan maslahatlar, bu def'a görölüp: *"Bir zemânda şöyle olmak evlâ idi"* denilmelü olmaya, onat vechile fikr idesiz, ne vechile lâzım olur ise, girü ale't-ta'cil yazup i'lâm idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

101

Edremid kadısına hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde dârende-i hükmi-i şerîf Mustafa nâm kimesne Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki: *"Denize tereke satun"* diye sancak beyi tarafından dahl olunur imiş. Eyle olsa bunda emr itdim, İstanbul subaşı teftiş itdi, bunlar anda satdukları tereke/yi/ alan re'isler getirüp bunda satmışlar. İmdi gerekdür ki, bu husûsün anlara dahl ü ta'arruz itdürmeyesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

102

Kütahya kadısına hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde yörüklerden Akyâğ cemâ'atinden dârende-i fermân-ı hümayûn Ahmed nâm kimesne Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, kadî-mül'eyyâmdan çıkup yayla/du/kları yaylaların Danişmendlü cemâ'ati: *"Bizüm tapulu yaylamuzdur"* diyü ellerinden almışlar. Eyle olsa buyurdum ki, husemâyı beraber idüp teftiş idüp göresiz, eğer zikr olunan yaylayı bunlardan hilâf-ı şer' ü kanûn almışlarsa, hükm idüp girü aliviresiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie

103

Balya kadısına hüküm yazıla ki

/s.21/ Şimdiki hâlde dârende-i fermân-ı hümayûn Mustafa nâm sâhib-i tîmâr Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle /arz itdi ki, ../ fevt olup yirleri oğullarına intikal idüp oğulları dahı yirlerin terk idüp hârice gitmişler. Eyle olsa buyurdum ki, teftiş idüp göresiz, şol kimesne ki, mezkûra ra'yyet kayd olunmuşdur ki, sûret defterinde mastûr ola, anlar on yıldan berü gitmişlerse, göçürüp girü yirlerine getüresiz ve şol kimesneler ki, oğulları yirlerin terk idüp varup gayre gitmişler ve ellerinde olan yirlerin terk idüp mu'attal komışlar ise, ol yirleri buna teslim idüp zirâ'ate ve tapusına mültezim olur kimesnelere vire, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe itimâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

104

Konurapa kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i fermân-ı hümayûn Mustafa nâm /kimesne/ Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, mezkûrun değirmeni var imiş, altı ay yörür, altı ay yörümmez imiş, sipâhi olan kimesne: "*Benüm toprağumda vâki' olmuşdur*" diyü resmin alduktan sonra, bir resm dahı mevkufcî taleb idüp alup buna hayf itmiş. Eyle olsa buyurdum ki, husemâyı beraber idüp şer'le ve kanûnla teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, şöyle ki, bunun değirmeni sipâhi toprağında vâki' olup mevkufcî hilâf-ı şer' ü kanûn bundan ne mikdâr nesne almış ise, ki sâbit ü zâhir ola, hükm idüp hî-kusûr girü buna aliviresiz ve resm-i değirmeni sâhib-i arzdan gayri kimesneye aldurmayasız, hükm itmeyesiz ve hilâf-ı şer' ü kanûn kimesneye dahl ü ta'arruz itdürmeyesiz, şöyle bilesiz, temerrüd ideni yazup Dergâh-ı mu'al-lâma bildüresiz, alâmet-i şerîfe itimâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

* Defterde: mevkufcî bundan.

105

Samakov kadısına hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde kapulu derbend kâfirlerinden dârende-i fermân-ı hümayûn İstoyo ve Milo nâm zimmîler Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdiler ki, bunlara teklîf-i avâriz olunup dahl ü ta'arruz olunur imiş. Eyle olsa bundan evvel bunlara hükm-i şerîf virilmişdür ki: "*Ol derbendi görüp ve gözedüp mâdâm ki hizmetlerinde kusûrları olmaya, avâriz-ı dîvâniyyeden emîn, mu'âf ve müsellemler olalar*" diyü /emr itmişdüm/. İmdi gerekdür ki, sen dahı bunları avârıza katmayasız ve katdurmayasız, eğer nesnelerin almışlar ise, hükm idüp girü aliviresiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

106

Ciharşenbe kadısına hüküm yazıla ki*

Şimdiki hâlde dârende-i hükm-i hümayûn Pazarlu nâm kimesne Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, bundan evvel babası bir mikdâr yirin Hacı Yusuf nâm kimesneye icâreye virüp ol dahı fevt olup yir oğluna değüp hâliyâ mezkûr Pazarlu'nun babası kötürüm olup yir buna değüp hâliyâ ol kimesnenün oğlu ol yiri buna virmeyüp ta'allül ü nizâ' ider imiş. Eyle olsa buyurdum ki, teftiş idüp göresiz,

eğer anlar ol yiri kanûn üzere sipâhi ma'rifetiyle tapulayup almış ise, elinden alınmak olmaz, eğer tapulayup almamış ise, ol yiri girü bunlara alviresiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

* Bu konu ile ilgili diğer bir hüküm için bk. nr. 67.

107

Adala kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihi dârende-i fermân-ı hümayûn Musa nâm kimesne Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, Şehzâde'ye ra'yyet kayd olunup resm-i ganemi Sultan Korkud'a müte'allık olup ve resm-i ganem cem'ine gelen âmillerden Hacı Ali ve Kızıl Ahmed ve Tuğrul-oğlu Dede Bâli ve Han Paşa nâm kimesne bunu bi-vech yire döğüp bir dişin çıkarup azîm hayf eylemişler. Eyle olsa buyurdum ki, husemâyı beraber idüp ber-müceb-i şer'-i şerîf teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, fi'l-vâki' kaziyye takrîr olunduğı gibi olup mezkûrun âmiller bunu muhkem let idüp dişin çıkardılarsa, ki şer'le zâhir ü sâbit ola, emr-i şer'-i mutahhar mücebiyle amel idüp lâzım olanı hüküm idüp yirine koyasız, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

108

Anadolu beylerbeyisine hüküm yazıla ki

/s.22/ Şimdiki hâlde dârende-i fermân-ı hümayûn Musa nâm kimesne Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, mezkûra: "İvaz-oğlu Ali nâm yayanun oğlusın" diyü nizâ' ideşler imiş. Eyle olsa buyurdum ki, deftere müraca'at idüp ve husemâyı beraber idüp teftiş idüp göresiz, şöyle ki, bunun atası ve dedesi ve kendüleri defterde mastûr ve mukayyed olmayup yaya oğlu yaya değil ise, buna: "Yayasın" diyü dahl itmenün vechi yokdur, bi-vech dahl ü ta'arruz idenleri men' ü def idesiz, men'le memnû' olmayanları yazup atebe-i ulyâma arz idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

109

Rumeli beylerbeyisine hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihi sadrû'l-vüzerâ'i'l-izâm Mesih Paşa'nun kapucibaşısı İskender bu def'a Karaman'da hayli yoldaşlık idüp mezkûrun bâbında ferzend-i ercümend oğlum Şehinşah ve Anadolu beylerbeyisi Dergâh-ı mu'allâma mektûblar gönderdükleri ecilden buyurdum ki, mezkûrun hâline münâsib mahallerden mahlûl düşicek on beş bin akçalık subaşılık çıkarup i'lâm idesiz ki, berât-ı hümayûn virile, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

110

Rumeli beylerbeyisine hüküm yazıla ki

Sadrû'l-ümerâ'i'l-kirâm Ali Paşa'nun kapucibaşısı atebe-i âlem-penâhu-ma Anavarin Kal'ası'nun feth olduğı müjdeğânisine gelüp avâtıf-ı hüsvânemden mezkûra on beş /bin/ akçalık ze'âmet emr itdüm. İmdi gerekdür ki, sen dahı bir münâsib mahalden mahlûl düşicek mezkûra on beş bin akçalık subaşılık çıkarıviresiz ki, berât-ı hümayûn virile, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

111 Sultan Selimşah'a hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî Dergâh-ı mu'allâma mektûb ve âdem gönderüp bu tarafın muhâfazasıyçün bir kaç pâre gemiler irsâl oluna ve ba'zı kal'aların meremmete ihtiyâcı vardır, meremmet olunmak bâbında dimişsiz. Eyle olsa şimdi kal'a meremmetinün vakti değildir, inşâ'allahu'l-e'azz vaktinde tedârik oluna ve gemi husûsiyçün ki dimişsiz, imdi bunda olan gemilerin her birinün hizmeti vardır, anun gibi ol tarafa gönderilmeğe mülâyim gemi yokdur, ol sebebden gönderilmedi ve Erdebil sûfilerinin ve Şirvan tarafının ahvâlin i'lâm itmişsiz. İmdi gerekdür ki, bu kaziiyenün aslı ve hakikati nice ise yarar ve mu'temed kimesneler gönderüp temâm-ı keyfiyet-i ahvâline ittilâ'-i küllî hâsıl olduktan sonra tefâsiliyle yazup dâimâ bu haberden eksük itmeyüp karşı Dergâh-ı mu'allâma i'lâm idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

112 Sultan Alemşah'a hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî Dergâh-ı mu'allâma mektûb ve âdem gönderüp bundan evvel Hâdiye (?) nâm nâhiyeye altı pâre kadirga çıkup hayli bârî müslûmanları incidüp Kemer'e karîb olan mezra'aları ihrâk idüp ve ba'zı gemilerine koyup ziyâde zarar idüp ehl ü iyâlleri göçüp: "*Hâlleri be-gayet mûkedder olmuştur*" diyü bildürmüşsiz. Eyle olsa adâvet vaktinde bunun gibi hâdiseler olmak ba'id değildir, ammâ ol kenârda olan halka te'kid idüp ismarlayasız, gafil olmayup dâim ihtiyât üzere olup görüp gözedile ki, mallarına ve kendülere ve hurandalarına zarar ve noksan gelmeli olmaya ve sen dahı muhâfazat bâbında kemâl-i ihtimâm idüp ol bâbda dakika fevt itmesesiz ki, hilâf-ı mütevakkı' nesne vâki' olmalu olmaya, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

113 Sultan Şehinşah'a hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde Dergâh-ı mu'allâma mektûb ve âdem gönderüp Karaman-oğlu adına olan bed-bahtun ve ol tarafda olan askerün ve ol tarafun ahvâlin bildürmüşsiz, ma'lûm oldu. Eyle olsa buyurdum ki, bundan böyle dahı girü her ne haber olursa yazup Dergâh-ı âlem-penâhuma i'lâm idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

114 Sekbanbaşı Bâlî'ye hüküm yazıla ki

/s.23/ Şimdiki hâlde sadrül-vüzerâ'i'l-izâm Mesih Paşa Dergâh-ı mu'allâma mektûb ve âdem gönderüp şimdi binâ olunan Avgadi nâm kal'anun ahmedeğine konulmak içün altmış nefer yeniçeri taleb itmiş. Eyle olsa buyurdum ki, mûmâ-ileyh Paşa-yı a'zam ol kal'aya komak içün ne denlü hisâr eri taleb ider ise ve ne keyfiyetle ihtiyâr iderse, anların istedikleri mücebince altmış yeniçeri ta'yin idesiz, bir dürlü dahl itmesesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

115 İskender Paşa'ya hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî Dergâh-ı mu'allâma mektûb ve âdem gönderüp: "Bundan evvel Akhisâr ve Veliç (?) Kal'ası'nun meremmetiçün mübâşeret idicek dil almağıyçün Yayça'dan bir ispenç yaya kâfir gelüp yol bekleyüp âdemümüzden iki âdem alup giderken bizim âdemlerümüz ardına düşüp içlerinden Radomil nâm ehl-i fesâd kâfir dutulup Dergâh-ı mu'allâma gönderildi" dimişsiz, gelüp teslim olundu. Eyle olsa ol tarafın tahkik haberi dâimâ senün tarafundan arz olunur, ol bâbda i'timâdum sana olduğu ecilden buyurdum ki, ol tarafun keyfiyyet-i ahvâlinde hakikat-i hâle ne vechile muttali' olursan, tefâsiliyle yazup Dergâh-ı âlem-penâhuma i'lâm idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

116 Sultan Şehinşah'a hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Yusuf Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "Zâviyedârum, elümde tasarruf itdügüm yirleri, sipâhi olan kimesne elümden almak ister, bâ-vücûd ki defterde üzerüme kayd olunmuşdur" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, husemâyı beraber idüp onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, defterde bunun tasarruf itdüğü yirler ve Mahmudlu nâm köyün mâlikânesi, ne vechile kayd olunmuş ise, anun üzerine amel idüp hilâf-ı defter sipâhiye dahl itdürmeyesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

117 Rumeli kadılarına hüküm yazıla ki

Hâliyâ dârende-i fermân-ı hümayûn kıdvetü'l-ekârim ve'l-e'âzım İskender Paşa'dan Dergâh-ı mu'allâma bir mühimmi maslahat içün (...).

Ulak kağıdıdur, yazılmadı, âdet olmamağın.

118 Nişân-ı hümayûn hükmi oldur ki

Bundan evvel Gekivize nevâhisinde Tavşancıl'da ve Çerkeşlü nâm karyelerden ulak atı beslemek içün altmış nefer kimesne ta'yîn olunup avârıızdan mu'âfiyet ile hizmet iderler imiş. Anların ba'zı vefât idüp ve ba'zı gaybet eyleyüp ve ba'zı pîr ve kötürüm olup naks olmağın Gekivize kadısına hükm-i kazâ-i mezâ irsâl idüp: "Anlardan ne mikdâr kimesne eksilmiş ise teftiş idüp dahı her birinün yirlerine, ol hizmete avârıızdan mu'âfiyetle iltizâm kimesnelerden ta'yîn idüp atebe-i ulyâma bildüresiz" diyü emr eyleyüp hâliyâ kadı-i mezbûr Dergâh-ı felek-âşiyânuma mektûb gönderüp karye-i Çerkeşlü'den Kara veled-i Tahir vefât idüp yirine oğlu Ali kayd olundu ve İsâ veled-i Ali vefât idüp yirine Hüseyin bin Bahadır ve Mehemed veled-i Ya'kub pîr olup yirine Mahmud bin Ali Fakih ve Hamza veled-i Ece vefât idüp yirine oğlu Süleyman ve Karagöz atik-i Habîb fevt olup yirine oğlu Receb /ve/ Veli veled-i Mustafa fevt olup yirine Umur bin Aydın ve Ahmed veled-i Yusuf pîr olup yirine Emir veled-i Aydın ve Saru veled-i Tahir pîr olup yirine İsma'il kayd olundu ve karye-i Tavşancıl'dan Uğurlu veled-i Abdullah pîr olup yirine Yusuf veled-i

Erüm Paşa ve Şirmerd veled-i Durmuş pîr olup yirine Bahşayış veled-i Musa ve Devlethan veled-i Aydın fevt olup yirine Ömer bin Mes'ud ve Hoşkadem atîk-i İshak fevt olup yirine İbrahim bin Mustafa ve Pazarlu veled-i Tanrıvirmiş fevt olup yirine Mehmed veled-i Ahmed ve Tayyib veled-i Hüseyin fevt olup yirine Doğan bin Abdullah ve İvaz veled-i Musa fevt olup yirine oğlu Pîrî ve İlyas veled-i Hasan pîr olup yirine Ayas bin İsmâ'il ve Mehmed veled-i Musa fevt olup yirine Devlethan bin Mehmed ve Mustafa veled-i Mürsel gaybet idüp yirine Eynebeyi bin İsmâ'il ve Durmuş bin Aydın fevt olup yirine Hüseyin bin Güvenç nâm kimesneleri ta'yîn idüp Dergâh-ı felek-âşiyânuma arz eylemiş. Eyle olsa sen dahı mezkûrları mesfûr kadının arzı mücebince defter dutup ol hizmet için ta'yîn idüp mezkûrlara bu hükm-i şerîf-i âlem-ârâyı virdüm ve buyurdum ki, ba'de'l-yevm anların yirlerine ulak atın besleyici olup sâirleri ne vechile ulak atın besleyüp ve ne vechile hizmet idgelmişler ise, bunlar dahı ol minvâl üzere edâ-i hizmet idüp hizmetlerinde noksanları olmadukdan sonra cemî'i avâriz-ı dîvâniyyeden mu'âf ve müsellemler olalar, hiç ahad kâyinen men kân anlara teklîf-i avâriz itmeye ve ol husûs için dahl ü ta'arruz idüp incitmeye, şöyle bileler, alâmet-i şerîfe i'timâd ideler.

Tahrîren fî evâhir-i Zilkâ'de sene sitte ve tis'a-mie.

119 Kandırı kadısına hüküm yazıla ki

/s.24/ El-hâletü hâzihi dârende-i hükm-i hümâyûn Ali nâm sipâhi Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Tîmârımda olan ra'yyetlerüm gallelerinden kanûn üzere sâlârlıkların virmezler ve kanûn üzere harmanların âdemüme ölçdürmezler, temerrüd iderler"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup bunun tîmârında olan ra'yyetlerinden, ki bunun yirlerinde zirâ'at ideler, kanûn üzere öşür aldukdan sonra, sâlârlığın dahı alıviresiz ve Kemal nâm sipâhinün bunun yirinde kovarı ve değirmeni var ise, kanûn üzere resmin alıviresiz ve dutduğı çiftlik bunun yirinde ise kanûn üzere resmin alıviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilkâ'de sene sitte ve tis'a-mie.

120 Sultan Ahmed'e hüküm yazıla ki

Bundan evvel merhûm Tâceddin'ün Gedegra* nâhiyesinde Kurancı nâm mülk mezra'asının hudûdı ve sınırı bâbında Narlu-oğlu Ahmed'le nizâ'ı kazıyye/si/ kemâ hüve hakk teftîş olunup Edirne kadısı hüccet-i şer'ıyye virmiş, anın üzerine atebe-i ulyâmdan mukarrer-nâme dahı virilmiş, hâliyâ ol merhûm vefât itdüğü ecilden mezbûr Ahmed nizâ'ı idüp merhûmun oğulların incidür imiş. Ol bâbda virilen mukarrer-nâmeyi atebe-i ulyâma getürüp hüccetleriyle arz itdükleri ecilden kemâkân mukarrer ve musaddak ve müsellemler dutup buyurdum ki, mezbûr Ahmed'e bu husûs için kat'â dahl ü nizâ' ve te'addî itdürmeyesiz, şöyle ki, eslemeyüp girü dahl ider ise veyâhûd bir tarîkile atebe-i ulyâmdan hükm alup iledür ise, mukayyed olmayup gereği gibi te'dîb idüp hakkından gelesiz, bu husûs kat' olunmuşdur, şöyle bilesiz ve ba'de'n-nazar bu hükm-i şerîfi ellerinde ibka idesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilkâ'de sene sitte ve tis'a-mie.

* Defterde: Gederga.

121

Anadolu beylerbeyisine hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn Sadaka nâm hisâr eri Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Bundan evvel üzerüme yazılmış tîmârdan sekiz yüz akçalık hisse ifrâz olunup bir gayr kimesneye virilüp bana andan bedel tîmâr olmadın, ol hisse girü mevkufdur, taleb iderüm"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, deftere nazar idesiz göresiz, vâkı'â kazıyye bu vechile ise bundan alman hisse mevkuf ise, ki gayre virilmemiş ola, buna viresiz, veyâhûd bunun tîmârı bedeli bir tîmâr virüp bunun elinde olanın dahı bir gayre viresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

122

Kengırı kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn Yusuf Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Tîmârımda kışla resmi üzerüme hâsıl kayd olmuşdur, hâliyâ ba'zı yörükler iki sürü koyunu bir ağıla koyup bana temâm rûsûm virmezler"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, vâkı'â bunun tîmârında kışla resmi bunun üzerine hâsıl yazılup yörük tâifesinden iki sürü koyunu bir idüp bunun mahsûline dahl iderlerse, kanûn üzere hakkını buna alıviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

123

Rumeli kadılarına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn Yörük subaşı Ahmed Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Defterde üzerüme yazılan yamaklardan ve yörük eşküncilerine olan yamaklardan kanûn üzere ellişer akça emr olunmuşdı, hâliyâ yamaklarımız bize ve çeribaşına ve eşküncilerine sefer olduğu vakit ellişer akça virürüz, sefer olmaduğu vakit virmezüz diyü nizâ' iderler"* diyü arz itdükleri ecilden bu kazıyye Âsitân-ı sa'âdet-âşiyânuma arz olunup ben dahı yamaklara, subaşılar ve çeribaşılara ve yörük eşküncilerine sefer olsun olmasun, her yıl üzerlerine yazılan ellişer akçayı bî-kusûr emr itdüm. İmdi buyurdum ki, her birinüz taht-ı hükûmetünüzde teftîş idesiz göresiz bunların yamaklarından ve çeribaşı ve eşkünci yamaklarından üzerlerine yazılan ellişer akça, sefer olsun olmasun, her yıl bî-kusûr bunları alıviresiz, bu bâbda hükm-i hümâyûnuma muhâlif ellerinde hükümleri var ise alup mühürleyip kapuma gönderesiz, bunlara akçaların almayınca olmayasız, temerrüd ideni sekidesiz, eslemeyeni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

124

Kütahya kadısına hüküm yazıla ki

/s.25/ Şimdiki hâlde dârende-i hükm-i hümâyûn Pazarlı Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Defterde çift yazılup dururum, elümde olan çiftliği tîmâr eri bozup nısfını Durmuş nâm mücerrede virdi, be-gayet zulm itdi"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, husemâyı beraber idüp onat vechile teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup bu defterde çift yazılup kanûn üzere yirin battâl komayup

sipâhi bî-vech-i şer' ü kanûn yirin elinden aldıysa, hükm idüp girü alıviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

125 Yörük kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn Mes'ud Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "*Kadîmden cemâ'atümüzle yaylayu gelüp çıkdığımız yirleri, Kürd tâifesi ve Saçılar cemâ'ati elümüzden alup be-gayet zulm itdiler*" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, bunlar cemâ'atiyle kadîmden çıkageldükleri yaylayı, mezbûr cemâ'at bî-vech-i şer' ü kanûn elinden aldılarsa, hükm idüp girü alıviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, alâmet-i şerife itimâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

* Defterde: yirlere.

126 Ohri sancağı beyine ve Ohri kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn Ayaz nâm sipâhi Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "*Tîmârumun kadîmden mu'ayyen ve mümtâz olan sınırına, Ali ve İshak nâm sipâhiler nizâ' idüp incidürler*" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, husemâyı beraber idüp onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, mezbûr sipâhiler bunun kadîmden mu'ayyen ve mümtâz olan sınırına bî-vech-i şer' ü kanûn nizâ' iderlerse, men' idesiz, dahl itdürmeyesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

127 Anadolu beylerbeyisine hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn Umur Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "*Sultanönü yayası sancağı beyinin âdemîsi benüm için yayasın diyü incidüp nesne taleb ider*" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, anda defterde nazar idüp göresiz, şöyle ki, defterde yaya kayd olunmayup ve yaya oğlu olmayup bî-vech incidürlerse men' idüp incitdürmeyesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

128 Sultan Ahmed'e hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn Çorlayık (?) mütevellisi Şâdi Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "*Bundan evvel Emre Şeyhli tâifesi davarlarıyla gelüp vakfun tarlaları içine konup kasdla davarların salup vakfun terekesine hayli zarar itdüler*" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup mezbûr tâife bunlar tasarruf itdüğü vakfun tarlalarına davar koyup terekelerine zarar u ziyân itdilerse, şer'le zararların tazmîn itdürüp kanûn üzere dudulan davar sâhibin te'dib idüp hakkından gelüp cürmi neyse aldurasız, ki bir dahı zarar u ziyân itmeyeler, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife itimâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

* Defterde: sâhibinün.

** Defterde: itneyesiz.

129

Eğirdir kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Habîb Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "Sipâhiden yir tutup ba'zın çapayla açup ve ba'zın orman söküp ve ba'zı su basar yirlerdür, şimdi sipâhi olan cümlesinden iki dönüme bir akça alır, be-gayet zulm ider" diyü bildürdi Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup bunun sipâhiden tutduğu yirden her dönüme ikişer akça taleb iderse, yirinin eyüsine ve yatlusına göre aldurup hilâf-ı kanûn zulm ü te'addi itdürmeyesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

130

Kengırı kadısına hüküm yazıla ki

/s.26/ El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Emirze Dergâh-ı mu'al-lâma gelüp: "/Atadan ve dededen/ üzerüme yazılup tasarruf itdüğüm yirlerüme emmüm oğulları nizâ' idüp bana dahl itdürmezler" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, husemâyı beraber idüp ber-müceb-i şer' ü kanûn teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup hunun atasından kalup tasarruf idüp üzerlerine yazılan yirleri emmüsi oğulları bî-vech-i şer' ü kanûn nizâ' ider ise, men' idesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

131

Manavgad kadısına hüküm yazıla ki*

El-hâletü hâzihî bunda defter-i sultaniyyede Katrancı Yavacı Güzel yirine Hamza veled-i Ahmed müselleme ve Ulu Homa çiftlik-i Dulbazlu oğlu yirine İskender veled-i Hacı Mehmed müselleme kayd olmuştur. Eyle olsa buyurdum ki, defterde yazılan üzere amel idüp birbirlerinin yirine kat'â nizâ' itdürmeyesiz, yirlü yirine mutasarrıf olalar, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

* Üzerine mükerrer kaydı düşülen bu hükmün diğer metni için bk. nr. 217.

132

Elmalu kadısına hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde dârende-i fermân-ı hümayûn mefhari'l-emâcid Musa Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, el'an kabza-i tasarrufında olan ze'âmetün cürmine ve cinâyetine ve resm-i arûsına hâricden dahl iderler diyü ihtiyât ider imiş, imdi subaşılar tîmârı serbest olmak kanûn-ı mukarrerdür. Eyle olsa buyurdum ki, bunun tasarrufında olan ze'âmetün cürmine ve cinâyetine ve resm-i arûsına fi'l-cümle rûsûm-ı örfiyye-i âde-i serbestiyyesine, sancak beyi cânibinden ve subaşılardan ve gayrinden hiç ferdi dahl ü nizâ' itdürmeyesiz, nizâ' itmek isteyenleri men' idesiz, men'le memnû' olmayanları yazup Dergâh-ı mu'allâma i'lâm idesiz, şöyle bilesiz ve ba'de'n-nazar bu hükm-i şerîfümü mezkûrun elinde ibka idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

* Defterde: ideler.

133 Rumeli beylerbeyisine hüküm yazıla ki

İşbu dârende-i fermân-ı hümayûn Hüseyin, ferzend-i ercümend oğlum Mahmud -tâle bekahu-nun derzibaşısı imiş, mahall-i mâyet ve müstahıkk-ı âtîfet olmağın, ben dahı mezkûra yidi bin akçalık tîmâr emr idüp sana gönderdüm /ve/ buyurdum ki, düşen tîmârlardan mezkûra yidi bin akçalık tîmâr idesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

134 İznik subaşısına ve İznik kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i fermân-ı hümayûn Mustafa, İznik Kal'ası'n-da re'îs imiş, hayli vakit imiş, riyâseti alınup âhara virilüp ma'zûl yürür imiş. Eyle /olsa/ buyurdum ki, ol vilâyetde vâki' olan kal'aların birinde mezkûrun elinden gidene mu'âdil bir re'îslik veya bir kethudâlık mahlûl olduğu gibi mezhûra tevcih idüp yazup Dergâh-ı mu'allâma arz idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

135 Kengırı sancağı kadılarına hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde Kengırı sancağı beyi cânibinden Dergâh-ı mu'allâma şöyle arz olundu ki, kabza-i tasarrufında olan sancak hâslarına müte'allik ba'zı hırsuzlar ve müttehem ve siyâset olunmalu kimesneler kaçup varup vakf ve mülk köylere ilticâ idüp vakıf mütevellîleri ve câbîleri ve emlak sâhibleri nizâ' idüp ol müttehem olan kimesneyi virmezler imiş. Eyle olsa buyurdum ki, bu kaziyyeyi ihtimâm üzere onat vechile teftiş idüp göresiz, fi'l-vâki' kaziyye bu vechile olup anun gibi hırsuz ve müttehem ve siyâsete müstahakk kimesneler, ki varup vakf ve mülk köylere girüp mütevellî ve câbî ve sâhib-i mülk nizâ' idüp virmemek isterlerse, elbetde men' ü def idüp bunlara aliviresiz ki, günâhına göre şer'le ve kanûnla cezâsı sezâsı neyse icrâ idüp sizün ma'rîfetünüz ile yirine koya, bu bâbda ne kadar gerekse mukayyed olup hilâf-ı şer' ü kanûn mütevellîden ve câbîden ve sâhib-i mülkden ve gayrından kimesneye dahl itdürmeyesiz, ki anun gibi hırsuz ve müttehem ve siyâset olunmalu kimesneleri tutup bunlara teslim ideler ve hem arz olundu, ki re'âyâ tâifesinden ba'zı müşâ' çiftlik tasarruf idüp biri fevt olsa, ol fevt olanun hissesi için tapu taleb idicek nizâ' idüp virmezler imiş, imdi anun gibiden tapu alınmak câ'izdür. Buyurdum ki, ol bâbda dahı kimesneyi nizâ' itdürmeyüp kanûn üzere hükm idüp bunlara dahı tapusını aliviresiz, ta'allül ve nizâ' itdürmeyesiz, şöyle bilesiz, temerrüd ve ta'annüd idenlerin muhkem haklarından gelesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

136 Tırhala sancağı beyine hüküm yazıla ki

/s.27/ Şimdiki hâlde Dergâh-ı mu'allâma mektûb ve âdem gönderüp bi-ham-di'llahi ve'l-minneh Anavarın feth olunup bu taraf emn ü emân üzere olup Koron Kal'ası'nun binâsı dahı hükm-i hümayûn mücebince Pirizrin sancağı beyi ol maslahata mübâşeret idüp ol bâbda bize hizmet olmayup emr-i sâbık üzere Badra

câ nibine teveccüh itmek bâbında ki dimişsiz. Eyle olsa şimdi sana destûr virmeğün vakti değildir, gerekdür ki, sâbıkâ emr olunan üzere varup Badra ve Yenihisar câ niblerin gereği gibi muhâfazat idesiz, inşâ'allahu'l-e'azz destûr vakti olıcak sana hük-m-i hümayûn irsâl oluna, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

137

Mora sancağı beyi Ali Paşa'ya hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde Dergâh-ı mu'allâma mektûb ve âdem gönderüp feth olunan Anavarin Kal'ası'nun niçe meremmete muhtâc yirleri olup ve bu yıl niçe sûrete gelicek mühimmât vardır, düşman ağızıdır, gayr yirden bennâ ve ırgad tedârik olunmazsa, bari Moton ve Koron'un ba'zı mühimmâtları görölüp anda olan bennâ ve ırgad gelüp kal'a-i mezbûrenün lâzım olan mühimmâtın görmek bâbında dimişsiz. Eyle olsa ma'lûmundur ki, bu yıl Moton ve Koron binâlarına şürû' olunup ol maslahat dutulmuşdur, şimdi Anavarin meremmetinün vakti değildir, gerekdür ki, bu yıl âdem kuvvetiyle her ne tarîkiyle mümkün ise idüp muhâfazat itdüresiz, inşâ'allahu'l-e'azz gelecek yıl mezbûr Anavarin Kal'ası'nun meremmeti bâbında lâzım olan mehâmm ü mesâlihi neyse temâm görölüp ol bâbda nesne fevt olmaya ve bundan evvel Re'is Kemal güz faslına dek bu câ nibde alıkonulmak fikr olunmuşdı, şöyle fikr olundu ki, dört-beş pâre kayık ile Dânişmend Re'is bunda alıkonulup bâkı gemilerle ve bi'l-fi'l kâfirden alınan kadirga ile Kemal, devlet eşîğine gönderilmek bâbında dimişsiz, be-gayet müvecceh fikr itmişsiz, eyle idesiz, mezbûr Re'is Kemal'i eğlendürmeyüp göndermek ardınca olası ve: *"Cenderal la'n Anavarin alındukda on pâre kadirga ile Anavarin'e gelüp andan geçüp Holomiç civârında Pondikoz nâm limona varup andan geçüp Zaktiye ve Kefalonya'ya varup andan Körföze varup İspanya ve Efrenc beyleriyle aralarında mesâlih olmak ihtimâli vardır"* dimişsiz, ma'lûm oldı, gerekdür ki, bundan böyle dahı sâhib-i vukuf kimesneler gönderüp ol tarafun keyfiyyet-i ahvâllerine temâm hakikatıyla vâkıf olup her ne kazıyye olursa yazup bildüresiz ve bâkı yarak ve mühimmât husûsında her ne ki arz olunmuşdur, mecmû'ısı tecvîz olunup ahkâm-ı şerîfe gönderilmişdür, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

* Bugünkü: Zekinthos.

138

Uşak kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hük-m-i hümayûn İmâd Fakih ve Hüseyin Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Elli yıldan berü tasarruf idüp oturu geldüğümüz yurdu-muzu ve yaylamızı, bir niçe kimesneler almak isterler, be-gayet zulmdür"* diyü bildürdi: Eyle olsa buyurdum ki, husemâyı beraber idüp ber-müceb-i şer' ü kanûn teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup bunların elli yıldan berü tapuyla alınmış yurdlarına ve yaylalarına, bî-vech-i şer' ü kanûn her kim dahl iderse, men' idüp dahl itdürmeysesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

139 Bergama'nun Taş-ili kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Yahya Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "Avâriz vâki' olıcak Bahşı ve Ahmed ve Yusuf ve İbrahim ve Karagöz nâm kimesneler avâriz virmeyüp anların avârizını biz çekerüz" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, hüsemâyı ihzâr idüp onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, şöyle ki, ellerinde ra'iiyyet yiri olup bunlarınla bile avâriz virmezler ise, ki ellerinde avâriz virmemek için hükümleri var mıdur, yok mudur ve ne asıl kimesnelerdür, yazup Dergâh-ı mu'allâma i'lâm idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

140 Anadolu beylerbeyisine hüküm yazıla ki

/s.28/ El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Arslan (?) Dergâh-ı mu'alâma gelüp: "Sâbika üzerüme yazılmış müsellemlik çiftliğüme Emirze nâm kimesne nizâ' idüp bana /dahl itdürmez" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, anda defterde göresiz, şöyle ki, bunun üzerine yazılmış müsellemlik çiftliği /mezbûr/ Emirze bî-vech-i şer' ü kanûn dahl iderse, men' idüp defterle amel idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

141 Anadolu beylerbeyisine hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Bâyezid Dergâh-ı mu'alâma gelüp: "Tasarruf itdüğüm yayalık çiftliğinden gayri üzerüme bir ocak dahi zamm idüp bana anun dahi nöbetin itdürürler" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, bunda deftere nazar idüp göresiz, defterde ne vechile kayd olunmuş ise anunla amel idüp buna hilâf-ı kanûn zulm olmalı olmaya, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

142 Daday kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Mustafa Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "Üzerüme yazılan müsellemlik yirüme Ya'kub nâm kimesne ağaç diküp bağçe itmek ister, be-gayet zulm" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, hüsemâyı beraber idüp onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup bunun müsellemlik yirinde mezbûr Ya'kub bî-vech-i şer' ü kanûn ağaç diküp bağçe itmek isterse, men' idüp itdürmeyesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

143 Kütahya kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Yayla ve Mustafa ve Kasım Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "Kadîmden tasarruf itdüğümüz yirümüzi sipâhi olan kimesne, bir gayri kimesneye tapuya virüp, ol dahi gelüp yaylayup hayli

terekemüz zâyi' olur, be-gayet zulmdür" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, husemâyı beraber idüp ber-mûceb-i şer' ü kanûn teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup bunların kadîmden tasarruf itdükleri yirlerin mezbûr sipâhi bî-vech-i şer' ü kanûn âhara tapuya virdiyse, emr-i şer' ü kanûn üzere amel idüp dahl itdürmeyesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

144 Nişân-ı hümâyûn hükmi oldur ki

Bundan evvel merhûme ve mağfûre vâlide-i mükerre Sitti Hatun -tâbe serâhâ-nun Edirne'de vakf olan Karabuna ve Mavrova nâm köylerin ahâlisine mezîd merhamet idüp avârız-ı dîvâniyyeden mu'af ve müselle idüp hükm-i hümâyûn virmişdüm. Eyle olsa ol bâbda virilen hükm-i şerîfi atebe-i ulyâma getürüp tevdîd-i hükm taleb itdükleri ecilden müceddeden işbu hükm-i âlem-ârâyı virdüm ve buyurdum ki, ber-karâr-ı sâbık ulakdan ve suhreden ve azebden ve cerehordan ve sekbândan ve hisâr yapmasından ve doğancidan ve salgundan ve kürekciden ve nüzül tahlılından ve arpa ve saman salınmasından ve sâir avârızdan ve tekâlif-i dîvâniyyeden emîn ü mu'af ve müselle olalar ve: "Bitilü ve bitisüz dimeyeler" diyü benden hükm-i âmm dahı varırsa, anları incitmeyeler ve üşendürmeyeler ve zahmet virmeyeler, şöyle bileler, alâmet-i şerife i'timâd ideler.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

* Defterde: Edirne'de olan.

145 Rumeli kadılarına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî şöyle istimâ' olundu, merhûme ve mağfûre vâlidem Sitti Hatun -tâbe serâhâ-nun Edirne'de olan câmi'î evkafından Karabuna ve Mavrova nâm köylerin ba'zı re'âyâsı müteferrik olup asıl yirlerin koyup gayri yire göçüp gitmişler. Eyle olsa buyurdum ki, her birünüz taht-ı hükûmetünüzde teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, şöyle ki, mezbûr köyün ra'iyetlerinden on yıldan berü göçüp gitmiş varsa, hükm idüp girü yirlerine göçürdesiz, on yıldan ziyâde gidenün oturduğu yirden kanûn üzere resmin alviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

146 Haslar kadısına hüküm yazıla ki

/s.29/ Dârende-i hükm-i hümâyûn Anadolu'dan sürülen Kürd tâifesinden Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "Cemâ'atümüzle konup oturduğumuz yirde olan re'âyâ bizi incidüp hayli te'addî idüp göçürmek isterler" diyü bildürdiler. Eyle olsa buyurdum ki, göresiz, şöyle ki, bunlar sürgün olup oturdukları yirde kimesneye zarar u gezend itmezlerse, hilâf-ı şer' ü kanûn bunları incitdürmeyesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

147 Çağa kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Seydi Fakîh ve Halil Fakîh Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "Çağa gölinün ayağında bir köprü vardır, avârizdan mu'âf olmağışün mezbûr köprüyi meremmet itmeğe iltizâm iderüz" diyü bildürdiler. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, mezbûr köprü asılda kimündür ve şimdiye dek mu'âfiyet ile meremmet /mi/ olunur, yâhûd bir kimesnenün hayrı mıdur, temâm tahkık idüp yazup Dergâh-ı mu'allâma i'lâm idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

148 Gerede kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn İbrahim Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "Bundan evvel Ma'den nâm kimesneyle müşâ'ı müsterek yir tasarruf iderdüm, sonra Ma'den vefât idüp Mehemed nâm kimesne tapuya almış, bundan böyle tasarruf iderken mezbûr Mehemed fevt olup hissesin ben tapuya alup tasarruf iderken mezbûr Mehemed'ün oğlu Mahmud, ol yir için atamun tapulu yurddur diyü dahl idüp incidür" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, husemâyı beraber idüp ber-mûceb-i şer' ü kanûn teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, mezbûr yir evvelden bunun elinde olup kanûn üzere battâl komadukdan sonra, mezbûr Mahmud bî-vech-i şer' ü kanûn dahl iderse, men' idesiz, dahl itdürmeyesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

149 Gelibolu kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Musa Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "Bundan evvel Kilidü'l-bahr hisârı erenlerinden Mustafa beni bıçağla çalup ve Ali nâm tabbağ ile bile olup ikisin bile dutup habs itdiler, bir gice mezbûr Mustafa hisârda bukağusını bozup kal'adan taşra çıkup gitmiş" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile bu kazıyeyi teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye nice oldıysa, ki katunda sâbit ü zâhir ola, tafsîli ile yazup Dergâh-ı mu'allâma i'lâm idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

* Defterde: ba'ziyle.

150 Antalya kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Mehemed Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "Bundan evvel babamdan kalmış yiri karındaşum tasarruf iderdi, karındaşum vefât idüp yir bana müntakil olıcak, Parmaksuz Çelebi nâm kimesne ol yiri elümden almak ister" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup mezbûr karındaşından şer'le ve kanûnla buna müntakil olup mezbûr Parmaksuz /Çelebi/ bî-vech-i şer' ü kanûn dahl iderse men' idüp dahl itdürmeyesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

151 İstefe kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârendegân-ı hükm-i hümayûn İstefe Subaşı Sinan ve Hacı Dergâh-ı mu'allâma âdem gönderüp: *"Tasarruf itdüğümüz ze'âmetün cürmine ve cinâyetine ve bâd-i hevâsına Eğriboz sancağı beyi ve âdemleri dahl idüp bize müteveccih olan mahsûli anlar alurlar"* diyü bildürdiler. Eyle olsa buyurdum ki, göresiz, kaziiye bu vechile ise mezbûr subaşılik serbestdür, cürmine ve cinâyetine ve bâd-i hevâsına sancak beyini dahl itdürmeyesiz, bunlara müteveccih olan mahsûlâtıdan bî-vech-i şer' ü kanûn aldılar ise hükm idüp aliviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

* Defterde: beyine.

152 Rumeli kadılarına hüküm yazıla ki

/s.30/ El-hâletü hâzihî sadrül-vüzerâi'l-izâm Ahmed Paşa'nun Hüseyin nâm doğancı kulu kaçmış. Eyle olsa buyurdum ki, âdemîsi Kapucu Sefer her kangunuzun taht-ı hükûmetine varur ise, onat vechile teftiş ü tefahhus idüp göresiz, mezbûr doğancı her ne yirde bulunursa tutup muhkem bend idüp mezkûr kapucıya teslim idüp paşa-yı mûmâ-ileyhe gönderesiz ve esbâbindan her nesi var ise zâyî' itmeyüp /.../ ve mezbûr Kapucu Sefer'e menzil be-menzil hâcet olduğu yirde siz ulak viresiz, ömr ü bahâne itmeyesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

153 Antalya ve Elmalu kadılarına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn İlyas Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Bundan evvel Çakır nâm kimesne tasarruf itdüğüm yurdumuzu, benüm yurdumdur diyü nizâ' idüp bana hayli zarar itdünüz diyü benden ve cemâ'atümden bin akça aldı, bâ-vücûd ki yurd girü bize hükm olunup elümûze hüccet virildi, be-gayet şerir ve müzevvir kimesnedür"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, mezkûr her kanda ise buldurup bunlarınla beraber idüp onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kaziiye bu vechile olup bunlardan bî-vech-i şer' ü kanûn akçaların aldıysa hükm idüp aliviresiz, şöyle ki, bu husûs için bir dahı nizâ' idüp tezvîr ider ise gereği gibi hakkından gelesiz, bu kaziiye Dergâh-ı mu'allâmda kat' olunmuşdur, şöyle bilesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

154 Nişân-ı şerîf-i âlî-şân hükmi oldur ki

Ali Paşa: *"Dârende-i fermân-ı hümayûn Bigan İhlitos nâm zimmi nefsi Mizistre'den yarar ve mu'temed kimesnedür ve devletlü padişahun ol kenârda her ne maslahatı vâki' olur ise, emânet ve istikamet ile hizmet ider"* diyü mu'âfiyet için hükm-i şerîf taleb idivermeğin, ben dahı mezkûr kâfire bu hükm-i şerifi virdüm ve buyurdum ki, ba'de'l-yevm cemî'i avâriz-ı divâniyyeden emîn ü mu'âf ve müsellemler ola, ol bâbda hiç ferd-i efrâd-ı âferîdeden mâni' vü münâzi' olup dahl ü ta'arruz kılmaya, şöyle bileler.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

155

Simav kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i fermân-ı hümayûn Misli nâm kimesne Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, sipâhi olan kimesne bunlardan öşrin alduktan sonra, ba'zı nesneler ihdâs idüp alup bunlara hayf iderler imiş ve bir kovandan iki akça alurlar imiş. Eyle olsa buyurdum ki, husemâyı beraber idüp teftiş idüp göresiz, eğer nefs-i emrde öşrin ve sâlârlığın alduktan sonra hilâf-ı şer' ü defter bunlardan ziyâde nesne alup te'addî itmek isterler ise, men' idesiz ve kovan kaziyyesin dahı göresiz, eğer defterde kovandan akça kayd olunmuş ise, kaç kovandan bir akça kayd olunmuş ise, anı aldurasız, ziyâde aldurmayasız, eğer akça kayd olunmamış ise, eyülü yatlılu on kovandan bir kovan aldurasız, ziyâde nesne aldurup zulm ü hayf itdürmeyesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

156

Varna kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i fermân-ı hümayûn Tur Ali nâm kimesne Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, atadan dedeye küreci imiş, on beş yıl var imiş ki, kürecilik hizmetin ider imiş, hâliyâ mezkûrı ra'iyet kayd idüp hem kürecilik hizmetini teklif idüp ve hem rüsûm-ı ra'iyet taleb iderler imiş. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idüp göresiz, mezkûr kadim küreci midür ve on beş yıldan berü kürecilik hizmetin edâ ide gelmiş midür ve elinde ra'iyet yiri var mıdur ve yok mudur ve ne haysiyyetle ra'iyet kayd olunmuşdur ve ra'iyet silkine münselik olmasına ba'is nedür ve kim kayd itmiş, niçedür, kaziyyenün gavrına irüp tahkıkı üzere ma'lûm idinüp dahı yazup Dergâh-ı mu'allâma i'lâm idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

157

Mihaliç kadısına hüküm yazıla ki

/s.31/ Şimdiki hâlde dârende-i fermân-ı hümayûn Hamza nâm sâhib-i tîmâr Dergâh-ı ma'delet-penâhuma gelüp şöyle arz itdi ki, deftere mastûr u mukayyed olan re'âyâsının ba'zı perâkende olup varup âhar sipâhi yirinde oturup buna hukuk-ı şer'îyye ve rüsûm-ı örfiyye-i âdiyelerin virmezler imiş, ol cihetle bunun tîmârına noksan târî olur imiş. Eyle olsa buyurdum ki, mezkûrun elinde olan sûret-i deftere nazar idüp teftiş ü tefahhus idüp göresiz, bunun sûret-i defterinde mastûr olan re'âyâdan şol kimesne kalkup varup gayri yirde temekkün ideli ki, on yıldan berü, anı göçürüp yine evvelki yirine iletdüresiz ve şol kimesne ki, göçüp gidüp âhar yirde tavattun ideli on yıldan ziyâde ise, anları göçürmeyesiz, ammâ hükm idesiz, şer'le ve kanûnla buna müteveccih olan hukuk-ı şer'îyye ve rüsûm-ı örfiyyeyi bî-kusûr alıviresiz, bir dürlü dahı itmeyesiz, temerrüd ideni yazup Dergâh-ı mu'allâma bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

* Bu kelime iki defa yazılmış.

158 Çeşme kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i fermân-ı /hümâyûn/ Hoca Ahmed nâm kimesne Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, yaya imiş, babası yayalık yirinden gayri sipâhiden dahı yir dutup babası fevt oldukdan sonra, ol yiri mezkûr Ahmed emmüsi ile tasarruf iderler imiş, hâliyâ emmüsi dahı fevt olmuş, bir kimesne: "*Ben ol yiri emmünden satun aldum*" diyüp buna dahl ittürmemek isterler imiş. Eyle olsa yirde bey' ü şirâ örfen memnû'dur, buyurdum ki, teftiş idüp göresiz, il virdüğü tapuyu bu virir ise, sâirinden bu müstahakkdur, ol yiri buna alıviresiz, ammâ sipâhiye hîle itdürmeyesiz, ol yirin kudemâsi, ol yir içün ne mikdâr tapu alınmak tecviz iderlerse, hemân anı aldurasız, şöyle bilesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

159 İnebahtı nâzırı İbrahim'e hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde İnebahtı keferesinden dârendegân-ı fermân-ı hümâyûn Dimitri Ponaça ve Petri Palya nâm kâfirler Dergâh-ı ma'delet-penâhuma gelüp şöyle arz itdiler ki, kal'a-i mezbûrenün Azeb ağası mezkûr Dimitri Ponaça ve azeb tâifesinden ba'zı mesfûr Petri Palya'yı evlerinden cebrle sürüp çıkarup kendüler girüp oturup bozup yıkup zarar u ziyân eylemişler. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, fi nefsi'l-emr kazıyye arz olunduğı gibi olup azeb ağası ve azeb tâifesi, bunların rızâları yoğıken cebrle evlerine zulmen konmuşlarsa, men' idesiz, anları bunların evinden kaldurasız ki, varup tayyib-i hâtırla kim rızâ gösterür ise anların evinde temekkûn ideler ve bunların evlerin yıkup zarar u ziyân itdilerse, zâhir ü sâbit ola, şer'le zararların ve ziyânların tazmîn itdüresiz, fi'l-cümle hilâf-ı şer' ü kanûn bunlara kimesneyi dahl ü ta'arruz itdürmeyesiz, şöyle bilesiz, temerrüd ideni yazup Dergâh-ı mu'allâma bildüresiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

* Defterde: Petro Balya'yı.

160 Yenişehir kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn çavuşlarumdan /Tura/ Çavuş Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "*Tasarruf itdüğüm tîmârda hayli bağlar vardur, bağ sâhibleri olan kimesne, bağ bâbında nizâ' idüp ve ba'zı bağların dönümi ziyâde olup temâm resm taleb iderüm virmezler, anun gibi nizâ'lu bağları ölçmek isterüm*" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, üzerine varup her bağı görüp kaç dönüm ise temâm ölçdürüp ol yirde dönüm akçası kanûn u ka'ide ne denlü ise hükm idüp bî-kusûr alıviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

161 Burusa kadısına hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde hizmetümde olan çavuşlardan dârende-i fermân-ı hümâyûn Tura Çavuş Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, bundan esbak Yenişehir hâslarından bir mikdâr yirün ahâlisi kırılıp harâbe müteveccih oldukdan sonra babası eküp biçüp zirâ'at ider imiş, sonra ol hâsalar teftiş olunmak emr olunup Çardak nâm

karyenün halkı: "Uğurlayın yir zirâ'at iderler" diyü şehâdet itdükleri sebebeden arz olunup ol yir bunlara tîmârlığa virilmiş, hâliyâ Çardak köyünün halkı: "Ol yir bizüm üzerimizedür" diyü bunlara dahl itdürmezler imiş. Eyle olsa buyurdum ki, hükm-i şerîfüm varıcak sen kendü nefsinle mübâşir olup varup teftîş idüp göresiz, ol yir bundan evvel ne idi ve tîmâra ne vechile virüldi ve ol köyün halkı: "Örümüzdür" didüklerinün aslı nedür ve ne vechile vâki' olmışdur ve bundan esbak: "Ol yir beylikdür" diyüp el'an: "Örümüzdür" didüklerine bâ'is nedür, fî'l-cümle cem'î kazıyyelerine vâkıf olup mufassal yazup arz idesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

162 Mihaliç kadısına hüküm yazıla ki

/s.32/ El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn çavuşlarumdan Çavuş Tura Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "Tîmârımda ra'ıyyetüm oğulları vardır, dutdukları yirlerin ba'zın zirâ'at idüp ba'zın hâlî tutup varup gayri yirde zirâ'at iderler, bana öşr ve rûsûm hâsıl olmaz" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, husemâyı beraber idüp ber-müceb-i şer' ü kanûn teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup bunun ra'ıyyeti oğulları ki, dutdukları yirleri temâm zirâ'at itmeyüp bunun yirin hâlî koyup varup gayri yirde zirâ'at iderlerse, teklîf idesiz ki, bunun yirin kanûn üzere temâm zirâ'at idüp hâlî komayalar, şöyle ki, eslemeyüp bunun yirin temâm zirâ'at itmeyüp varup gayri yirde zirâ'at iderlerse, sâhib-i arz öşr alduktan sonra bir öşr dahı buna alıviresiz ve ra'ıyyet oğullarının koyunı olup bunun yirinde yörürler imiş: "Ehl-i berâtuz" diyü koyun âdetin virmezler imiş, anı dahı göresiz, şöyle ki, bunun tîmârında olan âdet-i ağnâm gayr kimesneye kayd olunmayup bunun ra'ıyyeti oğlu olup koyunı dahı bunun yirinde yörüye, kanûn üzere buna müteveccih olduktan sonra hükm idüp alıviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

163 Elmalu kadısına hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde Antalya Kal'ası erenlerinden dârende-i fermân-ı hümâyûn Mehmed nâm hisâr eri Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, ba'zı kimesneler bunlara bennâk kayd olunup kendü yirlerin eküp biçüp öşrlerin ve rûsûmların virdükden sonra kendü yirlerinden gayri dahı yirler dutup eküp biçüp andan nesne virmemek isterler imiş ve dahı ba'zı ra'ıyyetleri: "İmâmlaruz" diyü çift hakkını ve rûsûmların virmekte nizâ' iderler imiş. Eyle olsa buyurdum ki, teftîş idüp göresiz, eğer nefsi emrde bunun tîmârına müte'allık bennâkler kendü yirlerinden gayri, bunun tîmârına müte'allık yirden eküp biçüp zirâ'at iderlerse, andan dahı bunlara öşrlerin ve rûsûmların alıviresiz ve eğer ra'ıyyetleri dahı: "İmâm olduk" diyü nesne virmemek isterlerse, sen hükm idüp üzerlerine yazılan rûsûmların buna alıviresiz ve ba'zı yayalar bunların tîmârlarında eküp bunlara nesne virmemek isterler imiş, göresiz yayalık yirlerinden gayri tîmârlarında bunların yir dutarlarsa, öşrlerin alıviresiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

164

Antalya sancağı beyine ve Elmalu kadısına hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde dârende-i fermân-ı hümâyûn Antalya hisâr erenlerinden Hasan nâm kimesne Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, Mezid nâm kimesne bunun üzerine bütün çift ra'yyet kayd olunmuş, hâliyâ ol kimesne buna nesne vermeyüp ta'allül ü nizâ' iderler imiş. Eyle olsa buyurdum ki, husemâyı beraber idüp teftiş idüp göresiz, eğer ol kimesne buna ra'yyet kayd olunup nişânlu sûret defterinde mastûr ise, andan her ne kayd olunmuş ise, hükm idüp bî-kusûr alıviresiz, ta'allül ü nizâ' itdürmeyesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

165

Vidin sancağı beyine hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn Mehemmed, Resava'-da hisâr eri oğlıymış, dizdârdan ve kadıdan arz nâme getürdi. Eyle olsa buyurdum ki, teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, vâkı'â mezbûr hisâr eri oğlıysa, ki temâm ma'lûm ola, anun gibi hisâr erliği mahlûl düşecek buna tevcih idüp yazup bildüresiz ki, berât-ı hümâyûn virile, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

166

Çağa kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn Veli Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "Sipâhi olana defterde iki müd çeltük kayd olmuştur; şimdi sipâhi yirinde çeltük ekilmez olup zirâ'at olunur yirlerden kanûn üzere öşr ve rûsûm aldıktan sonra, üzerine yazılan iki müd çeltüğü dahi alup be-gayet zulm ider" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, husemâyı beraber idüp ber-müceb-i şer' ü kanûn teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup bunların yirinde sipâhi olan, ekilmeyen çeltükden bî-vech-i şer' ü kanûn çeltük taleb iderse, men' idüp kanûn üzere amel idesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

167

Hersek-ili sancağı beyine ve Foça kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn İlyas Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "Bundan evvel oğlum Eynebeyi için imâm olan İskender tezvîr kâğıd yazdurdı, bî-günâh gamz idüp habs itdürdi, el'an mahbûsdur" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup ol bâbda bunun oğlu bî-günâh ise yazup Dergâh-ı âlem-penâha i'lâm idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

168

Kal'acık kadısına hüküm yazıla ki

/s.33/ Şimdiki hâlde dârende-i fermân-ı hümayûn Halil Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, babasının vakf yirinde bir müdlük yiri var imiş, eküp biçüp öşrin ve rüsûmın virüdükden sonra âhar kimesnenün yirinde dahı zirâ'at idüp anda dahı öşrin ve rüsûmın virürler imiş. Eyle olsa buyurdum ki, teftiş idüp göresiz, eğer vakf olan yirlerde eküp biçüp zirâ'at itmeğe kabil yirler var iken, terk idüp varup âharun yirinde zirâ'at iderlerse, iki öşr hükm idüp aliviresiz, birin sâhib-i tîmâra, birin sâhib-i ra'yyete aliviresiz, eğer vakfda eküp biçmeğe kabil yir yoğsa, âharun yirinde eküp biçdüklerinde nesne aldurmayasız, şöyle bilesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

169

Haymana ve Barçınlu kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i fermân-ı hümayûn Hamza Dergâh-ı mu'al-lâma gelüp: *"Bundan evvel subaşıdan bir hâli yiri kanûn üzere tapulayup davarumuz için tasarruf ideriz, şimdi Tatar cemâ'ati biz dahı tapuladuk ve kona geldüğümüz yirdür diyü nizâ' iderler"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, husemâyı beraber idüp ber-müceb-i şer' ü kanûn teftiş ü tefahhus idesiz, kazıyye bu vechile olup bunun mukaddem tapuya alduğı yirin bî-vech-i şer' ü kanûn nizâ' iderlerse men' idesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sine sitte ve tis'a-mie.

170

Anadolu beylerbeyisine hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Mehemed Dergâh-ı mu'al-lâma gelüp: *"Eğirdir'de hisâr eri iken bir kimesnede emânet çuka kodum, sonra taleb itduğüm için beni döğüp ben dahı kadiya varup dizdâr beni döğüp bî-günâh tîmârım aldurdi, be-gayet zulm oldı"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, göresiz vâkıâ kazıyye bu vechile olup bunun bir gayri galiz günâhı olmayup mücerred bunun için tîmârı alınmış ise, girü mukarrer idüp bundan böyle sancak beyi mektûbı olmadın yalnız dizdâr ve kadı mektûblariyle hisâr erinün tîmârın almayasız, günâhların sancak beyi arz idicek göresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

171

Yalvaç kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Mehemed Dergâh-ı mu'al-lâma gelüp: *"Eğirdir dizdârı olan Hasan, gice ile kal'a kapusun açup halkı taşra çıkardı ve bizi cebrle ulağla gönderür ve hisâr içinde olan beylik yirleri tapuya virdi ve nöbetçilerin rüşvetin alup düğün çalmağın gönderür ve bir oğluna hisâr eri tîmârı alınıp hem imâmlık tasarruf ider, hizmet itmez ve beylik evleri ednâ bahâya satup akçasın bel' itdi ve nöbethâne yirinde çalınmaz ve beylik evler yıkıldı, be-gayet*

hayf itdi" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, mezbûr kal'aya varup dizdârı ihzâr idüp zikr olunan kazâyâyı hisâr erenlerinden ve gayrinden teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, vâkı'â kazıyye bu vechile ise mecmû' kazıyyesin ve taru kazıyyesin yazup Dergâh-ı mu'allâma i'lâm idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

172 Silistre sancağı beyine hüküm yazıla ki*

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Eyne Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Akkerman'da Ayazma yolında varoş kapusunun kapucusı idüm, günâhum yoğken bilâ-sebeb elümden alınup be-gayet zulm oldı"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, şöyle ki, mezbûr yirde kapucı olup bî-günâh kapucılığı alınmış ise, ki bir galîz günâhı olmaya, mukarrer idüp bir dahı arz itmelü itmeyesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

* Üzerine tekrar kaydı düşülen bu hükmün bir diğer metni için bk. nr. 173

173 Silistre sancağı beyine hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Eyne Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Akkerman'da Ayazma yolında varoş kapusunun kapucusı idüm, otluk biçme-giçün gidüp yirüme âdem koyup bir iki gün eğlendüğüm için günâhum yoğken, kapu elümden alınup ulûfe ile bir kimesneye virdiler, bâ-vücûd ki benüm ulûfem yoğdı"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, bunun hemân günâhı bu olup yerine mu'temed kimesne koyup bir gayri galîz günâhı yoğise, kapucuğuzın girü mukarrer idüp bir dahı arz itmelü itmeyesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

174 Anadolu beylerbeyisine hüküm yazıla ki

/s.34/ Bundan evvel dârende-i hükm-i hümayûn Hacı Mehemmed'ün tîmârı oğluna virilmeyüp oğlı fevt olup tîmârı oğlunun oğlı Bayat'a virilmiş, mezbûr ol tîmâra bunları /../ bunlar fakırü'l-hâl olmuşlar. Eyle olsa buyurdum ki, göresiz, vâkı'â kazıyye bu vechile ise /../ ısmarlayasız ki, mezbûr Bayat ol tîmârdan bunların dahı mü'ettebleri ve mühimmâtları ne ise görüp bu husûs için tekrâr arz olunmalu olmaya, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

175 Balat kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Veli Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Bundan evvel sipâhiden tapuya alınmış bir pâre armudluğu bir kimesneden alup on yıldan ziyâdedür ki, tasarruf iderüm, şimdi bir avret atamdan kalmış yirümdür diyü elümden alup bana azım /hayf/ itdi"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, husemâyı beraber idüp onat vechile teftîş ü tefahhus idesiz göresiz,

vâkı'â kazıyye bu vechile ise avrete yir olmaz, hilâf-ı şer' ü kanûn elinden aldıysa hüküm idüp alviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

176 Birgi kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükmi-i hümayûn Fazlullah Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Bundan evvel babam emmümle müşâ'-ı müsterek yir tasarruf iderlerdi, emmüm vefât idüp babam müstakil tasarruf iderdi, hâliyâ babam vefât idüp ol yir bana müntakil oldu, şimdi Seydi Ahmed nâm bir kimesne emmücen yiri tapuya almışdum diyü nizâ' idüp elümden almak ister"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, husemâyı beraber idüp ber-müceb-i şer' ü kanûn teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, vâkı'â kazıyye bu vechile olup bunun babası emmüsiyle müşâ'-ı müsterek yir tasarruf idüp sonra ol yir buna müntakil olup mezbûr Seydi Ahmed bî-vech-i şer' ü kanûn nizâ' iderse men' idesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

177 İnönü kadısına hüküm yazıla /ki/

Dârende-i hükmi-i hümayûn Ahmed Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Karasu'da olan köylerde hâricden koyun eri gelüp konduğu yoğdı, bir kaç yıldır ki, gelüp üzerümüze konup terekemüze zarar iderler"* diyü bildürdi, bu üzere sen dahı arz nâme göndermişsiz. Eyle olsa buyurdum ki, göresiz şöyle ki, zıkr olunan yire hâricden koyun eri gelüp şimdiye dek ol yirde kona gelmeyüp şimdi temerrüd idüp gelürlerse, men' idüp bir dahı şikâyete gelmelü itmeyesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

178 Anadolu beylerbeyisine hüküm yazıla ki

El-hâletü /hâzihî/ dârende-i hükmi-i hümayûn İbrahim'un İnepazarı yanında Burgos ve Çamluca nâm yirler bunun kadimî yurdu olup bir gayri kimesneye virilmiş. Eyle olsa buyurdum ki, mezkûr Burgos bunun kadimî yurdu olduktan sonra, ki anı tasarruf idenler, Çamluca'yı dahı bile tasarruf iderler imiş, buyurdum ki, mezkûr Burgos ve Çamluca'yı ber-karâr-ı sâbık buna viresiz ki, mutasarrıf ola, şimdi mutasarrıf olana dahı ol mikdâr bir münâsib yirden tûmâr çıkarup viresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

179 Niğbolu sancağı beyi /ve/ kadılarına hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde İvraca subaşı Ahmed Dergâh-ı mu'allâma âdem gönderüp şöyle arz itdi ki, kabza-i tasarrufında olan ze'âmetün ba'zı ra'iyetleri yirlerin terk idüp varup hârice gitmişler. Eyle olsa buyurdum ki, hükmi-i şerîfümle, ya âdemîsi veya kendü, her kangınızın taht u hükûmetine varırlarsa, elimde olan nişânlu sûret

defterine nazar idüp göresiz, eğer buna kayd olunan ra'yyetleri, yirlerin terk idüp varup gayri yire gitmişler ise ve gitdikleri dahı on yıldan berü ise, anları göçürüp yine yirlerine getüresiz, eğer on yıldan ziyâde ise oturdukları yirden üzerlerine vaz' olunan rüsûmların vireler, ta'allül ve nizâ' itdürmeyesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

180 Ergiri kasrı kadısına hüküm yazıla ki

/s.35/ Hâliyâ dârende-i fermân-ı hümâyûn Hasan sâhib-i tîmâr Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, tîmâruma müte'allık bir karyenün kâfirleri yirlerini terk idüp varup gayri yire gitmişler, sonra varup ba'zı haymana kâfirler ile gelüp bir derbend köymi muhâfaza iderlerimiş, ammâ koyup gitdikleri yirlerin girü eküp biçüp zirâ'at idüp öşrlerin ve rüsûmların virmekde nizâ' iderler imiş. Eyle olsa buyurdum ki, teftîş idüp göresiz, kazıye takrîr olunduğı gibi ise bunun tîmârında eküp biçüp zirâ'at iden her kim olursa olsun, âdet ü kanûn üzere öşrin ve rüsûmın hükm idüp alıviresiz ve çünkü ol kâfirler il defterinde bunun üzerinde yazılmış ra'yyetleridür, defterde üzerlerine vaz' olan rüsûmların ve âdetlerin hükm idüp alıviresiz, derbend muhâfızı için benüm emrüm haymanadan yazılmakdur, ra'yyetden yazılmak değildir, eğer şimdiye dek virilneyüp üzerlerinde nesne kalmış ise hükm idüp bî-kusûr alıviresiz ve dahı arz itdi ki, bunun bir ra'yyeti Delvine Kal'ası erenlerinden Mehmed ve Süleyman nâm kimesneler, bir ra'yyetini: "Bizümdür" diyü almışlar, imdi göresiz, eğer ol kimesne bunun üzerinde ve defterinde mastûr ise anlara dahl ü ta'arruz itdürmeyesiz, eğer dahl idüp nesnelerin almış ise hükm idüp girü alıviresiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

181 Eğirdir kadısına hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde dârende-i fermân-ı hümâyûn Çalabvirdi nâm kimesne Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, yaya imiş, yamakları gaybet idüp anların hizmetlerine bunu sürerler imiş. Eyle olsa buyurdum ki, teftîş idüp göresiz, eğer ol gaybet iden yamaklar hâs yayadan ise, yaya sancağı beyi teklif idüp anları buldurup getürdüp nöbetlerinde hizmetlerine sürdüresiz, eğer yayabaşı yayasından ise yayabaşına teklif idesiz, eğer anlar hiç bilünmezler ise anların yirleri hissesin dahı buna virüp dahı il yazılup yamak tertib oluncaya değin her yıl bunu sürdüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

182 Mora sancağı beyi Ali Paşa'ya hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde Dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüp şöyle arz itmişsin ki, Gördös Kal'ası erenlerinden on üç nefer kimesnelerin tîmârları Anapoli civârında olmağın, iki yıldır ki, bi'l-küllîye perâkende ve müteferrik olup kimi Anapoli'ye dâhil ve kimi bâğı ve mütemerrid köylerde temekkün itdüklerin bildürmüşsiz. Eyle olsa buyurdum ki, hükm-i şerifüm varıcak ne kadar gerekse bu bâbda sa'y u ikdâm idüp anları buldurup girü yirlerine getüresiz ve bunların virilmeyüp üzerlerinde kalan hakların dahı alıviresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

183

Tarhaniyat kadısına ve dizdârına hüküm yazıla ki

Dârende-i hükm-i hümayûn Tanburcı Bâli İstanbul sürgünü olup anda Foça'ya varup anda Vasil nâm kâfirün kızın nikâhla alup ol avretten iki oğlu olmuş, şimdi avretin dahı bunda getürmek ister imiş. Eyle olsa mezbûr Vasil, çünkü bunun İstanbul sürgünü idüğün bilüp kızın virüp anda oğlancıkları olmuşdur, buyurdum ki, avretün ve oğlancukların mâni'-i şer'isi yoğise, bunda gönderesiz ki, eriyle zindegânî ide, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

184

Eğirdir kadısına hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde dârende-i hükm-i şerif Habib yaya Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, kadîmü'l-eyyâmdan dutageldüğü yirinde, sipâhi iki dönüme bir akça resm taleb iderimiş, bâ-vücûd ki kır-bayır olup hâsıl virür yir değil imiş. Eyle olsa buyurdum ki, husemâyı beraber idüp ber-mûceb-i şer' ü kanûn teftiş ü tefahhus kılup göresiz, fi'l-vâki' kaziyye bu vechile olup bunun tasarrufında olan yir, her yıl hâsıl virmeyüp eyü hâs yir değil ise, andan iki dönüme bir akça resm taleb itmek câ'iz değildir, bu bâbda kanûn-ı mukarrer budur ki, bir yıl zirâ'at olunur hâs yirden iki dönüme bir akça ve evsatül-hâl yirden üç dönüme bir akça ve ednâ yirden dört-beş dönüme bir akça almakdur, gerekdür, sen de kanûn-ı münifümü mer'î tutup bunun yirinden dahı hâline göre aldurasız, ziyâde nesne taleb itdürmeyesiz ve hem mezkûrun ba'zı yamakları fevt olup ve kimi gaybet idüp yirleri kalup âhar kimesneler almak isterler imiş. Eyle olsa gerekdür ki, göresiz, şöyle ki, bu anların hizmetlerine iltizâm getürüp ol yirleri zirâ'at ve hırâset idüp oşrin ve resmin virmeğe kadir ise, ol yirleri dahı mezkûra tapuladasız, şöyle bilesiz, bir dürlü dahı eylemeyesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

185

Ohri sancağı beyine ve Petrik (?) kadısına hüküm yazıla ki

/s.36/ Şimdiki hâlde Petrik Kal'ası /dizdârı Dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüp/ kal'a-i mezkûre erenlerinden Nasuh nâm hisâr eri, sâbika dizdâr olanların /ehl-i iyâllerin ve câriyelerin ayardup/ evinde dutup zinâ ider ve bundan gayri ba'zı şenâ'atlerin arz eylemiş. İmdi buyurdum ki, hükm-i şerifüm varıcak teftiş idüp göresiz, zikr olunan kaziyyeler vâki' midür, gayr-ı vâki' midür, fi'l-cümle nice olmuş ise mufassal yazup arz idesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

186

Yalvaç kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i fermân-ı hümayûn Veli-oğlu Umran nâm kimesne Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, eban an ceddin tasarruf itdüğü yirini, Kara Bâli nâm kimesne zulmen elinden alup buna hayf eylemiş. Eyle olsa

buyurdum ki, husemâyı beraber idüp ber-müceb-i şer'-i şerîf-i nebevî ve kanûn-ı münîf-i Mustafavî teftiş ü tefahhus kılup göresiz, şöyle ki, mezkûr Kara Bâlî bunun atadan dedeye tasarruf idegeldüğü ve hukuk-ı şer'iiyesin ve rûsûm-ı örfiyye âdetin edâ eyledüğü yirlerini zulm idüp hilâf-ı şer' ü kanûn aldıysa, ki zâhir ü sâbit ola, mecâl vormeyüp hükm idüp bî-kusûr girü buna alıviresiz, bî-vech dahl ü nizâ' itdürmeyesiz, şöyle bilesiz, temerrüd ideni yazup Dergâh-ı mu'allâma bildürsüz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

187

İnebahtı kadısına ve İnebahtı eminine hüküm yazıla ki

Hâliyâ dârende-i fermân-ı hümâyûn Andoni Papadiya nâm kâfir Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, İnebahtı'nun haraç-güzâr keferesinden imiş, hisârdan taşra ba'zı tarla ve bağçe gibice nesnecikleri ve üzerlerinde bir ma'mûr kilise dahı var imiş, emr-i hümâyûn ile yazılan defterde dahı bunun üzerine yazılmış imiş, bundan evvel ba'zı ısk ve torlak tâifesinden gelüp gasb ile ol tarlayı ve bağçe ve kiliseyi, gelüp bunun elinden alup kendülere süknâ idüp tasarruf eyleyüp buna hayf eyledükleri sebebden hükm-i şerîf virilmiş idi ki: "*Anları andan gideresiz*" diyü hâliyâ anlar gidüp yirlerine gayri ışıklar gelüp yine hayf iderler imiş. İmdi gerekdür ki, hükm-i şerîfüm varıcak teftiş idüp göresiz, kaziiye takrîr olunduğı gibi ise ve zikr olunan bağ ve bağçe ve kilisedür, kadîmü'l-eyyâmdan bunun elinde ve tasarrufında olup ale'l-husûs emr-i hümâyûnumla yazılan defterde dahı bunun üzerine yazılup rûsûmın ve hukukın virmeğe mültezim iken ol ışıkların alup tasarruf itdükleri şer'e ve ve kanûna ve deftere mugayir te'addi olduktan sonra hükm idüp girü alıviresiz, bir dürlü dahı itmeyesiz, eslemesiz ise mezkûr ışıkların muhkem haklarından gelesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

* Aynı konuda yazılan bir diğer hüküm için bk. nr. 226.

188

Mihaliç kadısına hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde kıdvetü'l-ümerâ'il-kirâm Hudâvendigâr sancağı beyi Mehemmed -dâme izzühû- cânibinden Dergâh-ı ma'delet-penâhuma şöyle arz olundu ki, ol kadılıkda Karakaya nâm mahalde dört nefer hırsuz tutulup hırsuzluklarına ellerinde ba'zı alâyim bulunup anlar dahı delâlet idüp müşârün-ileyh sancak beyi cânibinden anların şer'le, kanûnla günâhlarına göre cezâsı ve sezâsı icrâ olup hak yirine varmağa mâni' olurlar imiş. Eyle olsa buyurdum ki, hükm-i kazâ-i mezâm varduğı gibi ihtimâm idüp ol tutulan hırsuzları onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, ol tutulan kimesneler, ne hallü kimesnelerdür ve hırsuzlukları zâhir ü sâbit olmuş mudur ve ellerinde alâyim bulunup hırsuzluklarına delâlet itmiş midür, niçedür, onat vechile tettebbü' idüp kaziiyenün temâm gavrına irüp hırsuzlukları şer'le zâhir ü sâbit olduktan sonra hükm idesiz, mûmâ-ileyh sancak beyi cânibine, hırsuzluklarına göre kanûn-nâme mücebince siyâsetleri ne ise icrâ olup yirine konula, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

189

Şile kadısına hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde dârende-i fermân-ı hümayûn Boğazkesen Kal'ası erenlerinden İlyas'un Murad nâm sipahiyle bir çiftlik bâbında nizâ'ları var imiş. Buyurdum ki, hükm-i şerifüm varıcak mezkûr Murad'ı bununla beraber koşup gönderesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

190

/Yanbolu kadısına hüküm yazıla ki

/s.37/ Şimdiki/ hâlde Dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüp Yanbolu bez-zâzistanında oturan /bâzergânlardan ve yörüyüp pazar .../ bâzergânlardan varup araba ile bârgir ile Edirne'den kumaşlar getirüp ve ba'zın satarlar ve ba'zın âhar yire alup giderler, bu bâbda Yanbolu subaşıyla nizâ'ları olduğın bildürmişsiz. Eyle olsa buyurdum ki, hükm-i şerifüm varıcak mezbûr subaşı/yı/ ihzâr idüp dahı elinde olan nişânlu sûret defterinde ne kayd olunmuş ise ve ne yirden ve neden kayd olunmuş ise, anı aldurasız, hilâf-ı şer' ü defter halka zulm ü te'addî itdürmeyesiz, itmek ister ise men' idesiz, fi'l-cümle benüm /emr-i/ şerifüm şöyledür ki, ol yirin halkına, şer'e ve kanûna ve deftere ve oligelen âdeta muhâlif iş itdürmeyesiz, itmek isterlerse yazup arz idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

191

Avlonya sancağı beyine hüküm yazıla ki

Anda Viyes* suyuında olan gemilerün kalafat olması lâzım ü lâ-büdd olduğı ecilden buyurdum ki, ol yirde olan kalafatçılardan kifâyet idecekce kalafatçı bulup ol gemileri koşup mümkün oldukça kalafatladasız, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

* Bugünkü: Viyosa.

192

Nişân-ı şerif-i âlî-şân hükmi oldur ki

Şimdiki hâlde Manastır kadısı Dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüp Manastır asesbaşı olan hizmetinde özri olduğı sebebdan bir gayri kimesne ta'yîn idüp: "Mahall" diyü arz itmeğın ana virilmeyüp hâliyâ dârende-i fermân-ı hümayûn Temür'i anda asesbaşı ta'yîn idüp bu hükm-i şerifi virdüm ve buyurdum ki, anda asesbaşı olup görüp gözedüp muhâfazat ve muhâreset ide ve bundan evvel asesbaşı olanlar her neye mutasarrıf olgelmışler ise, bu dahı ol bâbda hiç bir ferd-i efrâd-ı âferîdeden mâni' vü münâzi' olup dahl ü ta'arruz kılmaya, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilka'de sene sitte ve tis'a-mie.

193

Mekri kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Yusuf Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "Çelebi Sultan'la ortak çeltük ekeriz, temâm çeltük sûrete gelicek Yayabaşı Kebe Hızır ben ortak olurum diyü çeltüğü alup be-gayet zulm ider" diyü bildürdi.

Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, şöyle ki, kaziyye bu vechile olup mezbûr yayabaşı hilâf-ı şer' ü kanûn dahl idüp incidürse, men' idüp incitdürmeyesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

194 Filibe kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Kara Hacı ve Kara Derzi ve Ahmed ve Ya'kub Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Kadîmü'l-eyyâmdan yörüklerüz, cürm ü cinâyetümüz nâhiye subaşımız olan kimesneye virürüz, şimdi Siroz subaşısı bizi tekrâr incidür, cürm taleb ider"* diyü bildürdiler. Eyle olsa buyurdum ki, husemâyı beraber idüp onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kaziyye bu vechile /olup/ bunlar evvelden cürm ü cinâyetlerin kendü subaşılmasına virüp Siroz subaşısı âdemîsi bî-vech-i şer' ü kanûn her ne aldıysa, hükm idüp aliviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

195 Siroz kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i /hükm-i/ hümayûn Kara Fakih Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Bundan evvel İsmâ'il nâm kimesne yüz altmış üç koyun ve bir öküz ve dört yüz yirmi beş akça ve yedi ünüğe" yağ emânet komışdı, mezbûr İsmâ'il akına gittiği ecilden Siroz subaşısı âdemîsi Kara Mustafa ve Resul ve Hızır Fakih nâm kimesneler, benden ol emâneti aldılar, sonra İsmâ'il gelüp ol emâneti benden aldı, anlardan ben taleb iderüm virmezler"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, husemâyı beraber idüp onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kaziyye bu vechile olup mezbûr Siroz subaşısı âdemleri Kara Mustafa ve Resul ve Hızır Fakih üzerlerinde şer'le bunların alınan esbâbdan ne hakları zâhir ü sâbit olursa hükm idüp aliviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

* Defterde: ünügeye.

196 Sultanönü kadısına hüküm yazıla ki

/s.38/ El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn /.../: *"Kadîmden davarumuz için olan sularumuza emîn mâni' olup davarlarımız susuz kaldı, be-gayet zulm itdi"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kaziyye bu vechile olup bunların kadîmden davarları sularına emîn olan kimesneyi bî-vech-i şer' ü kanûn dahl iderse men' idesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

197 Simav kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Kağan ve Tursun nâm kimesneler Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Tapulu yurdumuza hâricden koyun eri gelüp*

koyun otın yidürür, bize otlak virmez" diyü bildürdiler. Eyle olsa buyurdum ki, husemâyı beraber idüp onat vechile teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup bunların tapulu yirlerine hâricden koyun eri gelüp konup te'addi iderlerse, men' idüp emr-i şer' ü kanûn üzere amel idesiz ve sipâhi ile subaşı resm bâbında kanûn üzere amel idesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

198 Taşköprü kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Tursun Dergâh-ı mu'al-lâma gelüp: *"Bundan evvel iki sipahinün bir müşterek ra'ıyyeti var idi, ol ra'ıyyet fevt olıcak, sipâhi ol bir hisseyi bana tapuya virüp bir sipâhi dahi bir hisseyi Hızır nâm kimesneye tapuya virdi, şimdi mezbûr Hızır benüm hisseme dahi nizâ' idüp bana tasarruf itdürmez"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, husemâyı beraber idüp ber-mûceb-i şer' ü kanûn teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup bunun kanûn üzere tapuya aldığı yir/e/, mezbûr Hızır bî-vech-i şer' ü kanûn dahl iderse men' idesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

199 Anadolu beylerbeyisine hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Ümid Hatun'un bunda Dergâh-ı mu'allâmda bir kazıyyesi olup ol sebebden bu yıl sefere varmayup hizmet itmedi, hâliyâ mezbûrun dört yüz elli akçalık tîmârı var imiş, imdi bunun sefere varmadığı benüm izz-i huzûrumda ma'fûvvdür, buyurdum ki, bu husûs için bunun tîmârın almayasız ve tîmârı mahsûlinden buna müteveccih olanın hükm idüp alıviresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

* "Hâliyâ mezbûrun" iki defa yazılmış.

200 Vidin kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i/ hümayûn Vidin voynuklarından Radosav ve Istanco nâm voynuklar Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Gece ve gündüz hizmetden hâlî olmayup fevt olan voynukların yirlerine oğulları yazılurdu, ispençleri alınmazdı, şimdi Vidin sancağı beyi olan, şimdi bizüm voynukluk baştinamuzdan intifâ' idüp oğullarumuzdan ve karındaşlarımızdan ispenç alır ve koyunumuzdan resm almak ister, be-gayet zulmdür"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup bunların voynukluk baştinalarından intifâ' iden oğullarından ve karındaşlarından sancak beyi bî-vech-i şer' ü kanûn ispenç veya gayri resm taleb iderse men' idüp incitmeyesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

201**Nişân-ı hümâyûn hükmi oldur ki**

Bundan evvel dârendegân-ı hükmi-i hümâyûn Şeyh Mevlânâ Seydi ve karındaşı Abdi ve Hacı Mahmud evveliden avârız-ı dîvâniyyeden mu'âf ve müsellemler olup ellerine hükmi-i hümâyûn virilmiş imiş, ol bâbda virilen hükmi-i şerif zâyî' olup ferzend-i es'ad-ı erşed oğlum Alemşah -tâle bekahu- Dergâh-ı mu'alâma mektûb gönderüp bunlara tecdid-i hükmi virilmek bâbında iltimâs itdüğü ecilden ben dahı mezîd merhamet idüp işbu hükmi-i hümâyûnı virdüm ve buyurdum ki, ber-karâr-ı sâbık mezkûrlar ulakdan ve azebden ve cerehordan ve salgundan ve sekbândan ve hisâr yapmasından ve doğancıdan ve nüzûl tahlılından ve angaryadan ve bil-cümle mecmû' avârız ve tekâlif-i dîvâniyyeden mu'âf ve müsellemler olalar, hiç ahad kâyinen men kân mâni' vü müzâhim olmaya, şöyle bileler, alâmet-i şerife itimâd ideler.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

202**/Nişân-ı hümâyûn hükmi oldur ki**

/s.39/ Şimdiki hâlde merhûm ve mağfûrû'n-leh/ nişâncım Mevlânâ Sinan Çelebi -tâbe serâhu-ya Ohri tevâbi'inde karye-i Evraşta ve karye-i Gizani temlik idüp ol karyelerin ahâlîsine mezîd merhamet idüp ulakdan ve suhreden ve cerehordan ve hisâr yapmasından ve sekbândan ve azebden ve salgundan ve kürekci yazılmakdan ve kalan avârız-ı dîvâniyyeden ve tekâlif-i örfiyyeden ve oğlanların yenîçeriliğe alınmakdan emîn ü masûn ve mu'âf ve müsellemler olmağışın hükmi-i hümâyûn virmişdüm, hâliyâ ol hükmi-i şerifi getürüp tecdid-i hükmi taleb itdükleri ecilden, müceddeden işbu hükmi-i hümâyûnı virdüm ve buyurdum ki, mezbûr köylerin halkı, ber-karâr-ı sâbık zikr olunan avârızdan mu'âf ve müsellemler olalar, hiç ahad kâyinen men kân mâni' vü müzâhim olmaya ve zahmet virmeye ve üşendirmeyeler, şöyle bileler, alâmet-i şerife itimâd idesiz.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

203**Ohri sancağı beyine ve Ohri kadısına hüküm yazıla ki**

El-hâletü hâzihi merhûm Sinan Çelebi'nün vakıf köyleri re'âyâsının koyunları kışlaya gidicek, Çermiça subaşı: "Göçer hakkı" diyü incidüp koyun alur imiş. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, şöyle ki, mezbûr subaşının berâtında ve defteri sûretinde anun gibi koyun kışlaya gidicek: "Göçer hakkı" diyü hâsıl kayd olunmamış ise, hilâf-ı kanûn re'âyâyı incidüp nesne taleb itmeye ve illâ temerrüd iderse, yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife itimâd idesiz.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

204**Burusa kadısına hüküm yazıla ki**

Bundan evvel Şeyh Tâceddin zâviyesine merhûm /ve/ mağfûrû'n-leh babam Sultan Mehmed Han -tâbe serâhu- izniyle Akçağlak suyundan Yıldırım imâretine gelen sudan bir pâre su virilmiş imiş, ol sudan Hoca Bahşayış kendü

evine bir pâre su alup küp idüp andan gayri kimesneye uğramayup varup zâviye anasına vâsıl olur imiş, sonra ol küp ile olan su çeşme olup anda kebçe (?) konulup ve gayri kimesne evine varup zâviyeye ol alınan su varmayup ayağı yabana gidüp ol bâbda muzâyaka olduğu sebebden girü cemî'i suyu evvelki gibi temâm zâviyede akup ba'zı hisse alınup ayağı yabana akmamağa hükm virilmiş idi, ba'dehû Hoca Bahşayış kızı gelüp tazarru' itdüği ecilden buyurmuşdum ki: *"Ol sudan evvelden kendü evine geldüğü kadar su girü gelüp ammâ küp olup ol küpden doğru ol su yine anasına varup kavuşup cemî'i su zâviyeye virildüğü üzere, bi't-temâm zâviyeye varup akup gayr kimesnenün evine varmayup hemân küpden gidüp anasına vâsıl olup zâviyede temâm aka, gayri yire varmaya"* diyü /emr itmişdüm/, hâliyâ şöyle arz olundu ki, ol hükm-i şerîfümle amel olunmayup ol küp ile su çeşme olup çeşmeden ayağı Ahmed nâm kimesne evine varup anda çeşme olup ayağı bağçesine akup asıl anasına varmayup zâviyeye ol alınan su varmaz olmuş. İmdi buyurdum ki, bu def'a bir dürlü dahı itmeyüp elbetde bu hükm-i şerîfi icrâ idüp ol sudan bulunup alınan suyunı Bahşayış kızı evinde küp idüp andan doğru kimesneye varmayup asıl anasına ulaştırup suyu bi't-temâm zâviyeye akıdasın, bir dürlü dahı itmeyesiz, gereğince ihtiyât idesiz ki, gayr kimesnenün evine varmayup hemân küpden gidüp doğru anasına vâsıl ola, zâviyeye temâm aka, gayri yire varmaya, şöyle bilesiz, bir dürlü dahı itmeyesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

* Bu konuda eksik yazılan diğer bir hüküm için bk. nr. 31.

** Bu kelime iki defa yazılmış.

205

Rumeli kadılarına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Baruh veled-i Musa nâm yahudi, hurandasiyle Körföz'den gelüp memâlik-i mahrûsemde mütemekkin olmak taleb itdüğü ecilden buyurdum ki, mezbûr yahudi, her kangı iskeleden ihtiyâr iderse, gelüp memâlik-i mahrûsemde mütemekkin ola, bu bâbda kendüye, oğluna, kızına ve malına ve davarına ve esbâbına ve hurandasına kimesne dahl ü ta'arruz itmeye ve incitmeye ve üşendürmeye, şöyle bileler, alâmet-i şerîfe i'timâd ideler.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

206

Niğbolu sancağı beyine ve Tırnovi kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Ali Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Tuzcu Ömer-oğlu Hızır Çelebi'nün oğlyum, babam ulûfe tasarruf iderken oturak kitâbet virilmişdi, benüm elümde cihetüm yokdur"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, vâki'â bunun atası ulûfe ve cihet tasarruf itmiş midür, aslı nedür, temâm tahkık idüp yazup Dergâh-ı âlem-penâhuma i'lâm idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

207**Rumeli beylerbeyisine hüküm yazıla ki**

/s.40/ El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn İlbasanlı Ali bunda Dergâh-ı mu'allâmda ahur halkundan olup ulûfe tasarruf iderdi, hâliyâ şöyle buyurdum ki, bunun hâline münâsib mahalden mahlûl düşecek dört bin akçaluk tîmâr çıkarup viresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

208**İskender Paşa'ya ve Sarayovası kadısına hüküm yazıla ki**

Bundan evvel Barça Eflakleri'nün Semendire Eflakleri'ne sınır bâbında ve diğer husûslarda nizâ'ları olup teftiş itmeğiçün hükm-i hümayûn irsâl olunmuşdı, hâliyâ Semendire Eflakleri telbisle hükm-i şerîf ve kapucı alup Uzice kadısından hüccet almışlar. İmdi buyurdum ki, varduğı gibi Uzice kadısının ol bâbda olan hüccetine mukayyed olmayup elbetde ol Eflakleri getürdüp sınırın üzerine varup husemâyı beraber idüp onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, mezbûr sınır bâbında merhûm İsa Bey ne yirden sınır ta'yîn itmiş ise, ki ma'mûl ü mümtâz olmuş ola, anun üzerine mukarrer idüp aralıkda olan nizâ'ların hemân bu defa kat' idüp telbisle olan hüccetlerin alup yırtup zâyî idesiz ki, bir dahı bir sûretle tecdid-i nizâ' olunmalu olunmaya, fi'l-cümle bu maslahat sizlere tefvîz olunmuşdur, bir dahı arz itmelü itmeyesiz, işte bu bâbda Semendire sancağı beyine dahı hüküm gönderildi ki, ol Semendire Eflakleri'nün a'yânlarından göndere ki, bunlarınla şerîate beraber olalar ve anda gayri birbirleriyle şer'î ve örfî ne kazıyyeleri varise görüp emr-i şer' ve örf niçe ise hükm idüp yirine koyasız, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

209**Semendire sancağı beyine hüküm yazıla ki**

Bundan evvel Barça Eflakleri'nün Semendire Eflakleri'yle sınır bâbında ve gayr husûsda nizâ'ları olduğı ecilden İskender Paşa'ya ve Sarayovası kadısına teftiş içün hükm-i hümayûn göndermişdüm, ol bâbda Semendire Eflakleri telbisle kapucı ve hükm alup Uzice kadısından hüccet almışlar. Eyle olsa işte müşârün-ileyh İskender Paşa'ya ve Sarayovası kadısına tecdid-i hükm-i hümayûn gönderüp buyurdum ki, ol bâbda telbisle alınan hüccetlere i'tibâr itmeyüp kazıyyelerin alâ-vechî'l-ihimâm teftiş ü tefahhus ideler, kadîmden merhûm İsa Bey ta'yîn itdüğü sınır ki, şimdiye dek ma'mûl ü mümtâz ola, anı mukarrer idüp: "Aralarında olan nizâ'ı kat' ideler" diyü. İmdi gerekdür ki, sen dahı ol bâbda te'hîr itmeyüp Semendire Eflakleri'nün a'yânlarından ve ol kazıyyeye vâkıf olan Eflakler'den anda kulum ile İskender Paşa'ya gönderesiz ki, varup Barça Eflakleri'yle beraber olup sınır bâbında ve gayr husûsda ne nizâ'ları var ise, şer'le ve örfle görölüp emr-i şer' ve örf niçe ise hükm olunup yirine konulup kat'-ı nizâ' oluna, bu bâbda temerrüd ideni sekidüp hakkından gelesiz, bir dürlü dahı itmeyesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

210 Sultan Alemşah'a hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde Dergâh-ı mu'allâma mektûb ve âdem gönderüp bundan evvel Rodos kâfirleri, Gelibolu bâzergânlarından niçe müslûmânların gemilerin ve rızkların alup taleb itmeğiçün kapudan hüküm virilmiş, ol bâbda silahdarbaşını, sonra bir hüküm-i âharla sekbanbaşını göndericek ikisini dahı alıkoyup envâ' illetler idüp cevâb-ı şâfi virmeyüp ve bir niçe müslûmanlar dahı Rodos'da mahbûs olduğın bildürmişsiz. Eyle olsa işte bu bâbda Rodos beyine hüküm-i hümâyûn gönderildi ki, bir dürlü dahı itmeyip senün âdemlerün ol husûs içün dutulan kimesneleri ihmâl ü te'hîr itmeyüp salıvrüp göndere, bundan böyle girü kazıyye nice olursa yazup Dergâh-ı âlem-penâhuma ilâm idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe itimîd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

211 Nişân-ı hümâyûn hükmi oldur ki

El-hâletü hâzihî nefsi Görice/de/ merhûm /ve/ mağfûrû'n-leh babam Sultan Mehmed Han -tâbe serâhu-nun câmi'i olup mezbûr câmi'in meremmete ihtiyâcı olup dârende-i hüküm-i hümâyûn Gordan veled-i Peter bennâ ve neccâr olup mezbûr câmi'in meremmet olunacak yirlerin meremmet idüp kadısı dahı ilâm itdüğü ecilden işbu hüküm-i hümâyûn virdüm ve buyurdum ki, mezbûr câmi'in meremmet olunacak yirlerin mādâm meremmet ide, haracdan ve ispençden ve azebden ve ulakdan ve suhreden ve cerehordan ve sekbândan ve hisâr yapmasından ve kürekçiden fi'l-cümle mecmû' avâriz ve tekâlif-i dîvâniyyeden mu'âf ve müsellemler olalar, hiç ahad kâyinen men kân mâni' vü müzâhim olmaya, şöyle bileler, alâmet-i şerîfe itimâd ideler.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

212 Anadolu ve Karaman kadılarına hüküm yazıla ki

/s.41/ El-hâletü hâzihî dârende-i hüküm-i hümâyûn kulum ulûfeci Murad'la sadrû'l-vüzerâi'l-izâm Mesih Paşa'ya avâriz akçasından yüz kırk bin akça irsâl olundu. Eyle olsa buyurdum ki, mezbûr kulum her kangınuzun taht-ı hükûmetine vâki' olursa, yarar âdemler koşup bir kadılıktan bir kadılığa iledüp gice ile akçayı bekledüp ve sarb ve derbend olan yirlerden geçüresiz, ihmâl ü müsâhele itmeyesiz ve illâ itâb-ı azime müstahakk olursuz, ki ihtiyât üzere olasız, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe itimâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

* Defterde bu kelimenin üzerine "varırsa" yazılmış.

213 Yenişehir kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hüküm-i hümâyûn Nasuh Dergâh-ı mu'al-lâma gelüp: *"Hâricden on beş hâne vardır ki, gelüp köyümüz üzerine konup davarımız örüsü kalmayup yirlerümüzü tutup zirâat iderler, bize gayet zarar oldu"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup hâricden evler gelüp bunların köyünde konup davarları örüsüne ve terekelerine ve yirlerine zarar iderlerse, on yıldan berü göçüp gelmiş

varsa, girü yirlerine göçüresiz, ki varup gideler, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

214 Nişân-ı hümayûn hükmi oldur ki

Bundan evvel Akçahisar'un köprüsine ve nöbethânesine ve top yasdıklarına ve top taşların bulup hisâra getürmesine ve sâir husûslara bir nice kâfirler konulup anların dahı ba'zı mürd olup sancak beyi ve dizdârı, ba'zı kâfirler ta'yîn idüp esâmilerin yazup bildürmişler, bunlardur /ki/ zikr olunur: Radic veled-i Miço, Grek Petro, Todor Görö, Grek Nika, Niko veled-i Miço, Petro veled-i Niko, Marko veled-i Olad, Radko veled-i Nikola, Kolo veled-i Istanko, Goroç veled-i Bonko, Miço veled-i Bonko, Niko veled-i Petro, Gön veled-i Palamar, Miço veled-i Pop, Hart veled-i Nikodin, Niko veled-i Niko nâm kâfirler iltizâm itdükleri ecilden işbu hükm-i hümayûnı virdüm ve buyurdum ki, mezkûr kâfirler haracların virdüklerinden sonra, ispençden ve bâkî avârizdan mu'âf ve müsellemler olalar ve mezbûr kal'ada kadîmden konulan kâfirler bunlardur ki zikr olunur: Niko becâ-yı pedereş Kolobondar, Dimitri veled-i Bornovî, Pojdar veled-i Todor, Pio becâ-yı pedereş Verniko Todorco, Dimitri veled-i Fodo, Dimitri veled-i Lazar, Ismogra veled-i Doncal, Nikola birader-i O, Ranko veled-i Dimitri, Pop Niko, Vaško veled-i Nikola, Niko veled-i Dragomir, bu mezkûr kâfirler ber-karâr-ı sâbık hizmetlerinde olup evvelden ne vechile mu'âf olgeldilerse, girü mu'âf olalar, şöyle bileler, alâmet-i şerîfe i'timâd ideler.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

215 Rumeli beylerbeyisine hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i /hükm-i/ hümayûn Çerkes Murad sâbık atabe-i ulyâmda eski kullardan olduğı ecilden buyurdum ki, mezkûra bir münâsib mahalden mahlûl düşecek on beş bin akçalık tîmâr çıkırı virüp Dergâh-ı mu'allâma arz idesiz ki, berât-ı hümayûn virile, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

216 Yabân-âbâd kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Hasan ve Hacı Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Elmalu cemâ'atinün atadan /ve/ dededen tasarruf idegeldükleri yurdlarına ve yaylalarına Çorman cemâ'ati kendülerün yaylalarına giderken gelüp yanımızda bir gün konup girü yaylalarına giderlerdi, bu hâl üzere mu'tâd oldukları ecilden şimdi yaylamuza ve yurdumuza nizâ' idüp envâ' te'addîler iderler ve Çerçi Veli ve Saru Süleyman nâm kimesneler, mezbûr cemâ'atden olup şer'iate itâ'at itmeyüp be-gayet mütemerrid kimesnelerdür"* diyü bildürdiler. Eyle olsa buyurdum ki, mezbûr cemâ'atün a'yânlarından getürdüp teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, şöyle ki, mütenâzi'ü'n-fih yayla ve yurd kadîmî Elmalu cemâ'atinün olup Çorman cemâ'ati mücerred yaylalarına giderken gelüp anda konup bir gün ârâm itmeğle, Elmalu cemâ'atinün kadîmî yaylalarına ve yurdlarına ta'arruz iderlerse, men' idüp Elmalu cemâ'atinün yaylaların ve yurdların kemâkân mukarrer idesiz, Çorman halkından

şunlar ki, emr-i şer'e ve hükme itâ'at itmeye, getürdüp müntehâ te'dib idüp teşhîr idüp gereği gibi haklarından gelesiz, inâd ve temerrüd iderlerse, esâmîleriyle yazup i'lâm idesiz, bir dürlü dahı itmeyesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

217

Manavgad kadısına ve subaşısına hüküm yazıla ki*

/s.42/ El-hâletü hâzihi defter-i sultaniyyede karye-i Katrancı Yavacı Güzel yirine Hamza veled-i Ahmed müselleme ve karye-i Ulu Homa çiftlik-i Dulbazlu oğlu yirine İskender veled-i Hacı Mehmed müselleme kayd olmuştur. Eyle olsa buyurdum ki, defterde yazılan üzere karye-i Katrancı Yavacı müselleme kat'â karye-i Ulu Homa'ya dahl ü ta'arruz itmeye ve Ulu Homa müselleme dahı karye-i Katrancı Yavacı/ya/ dahl itmeye, aralarında kat'-ı nizâ' ve fasl-ı husûmet olup telbîsle deftere muhâlif hükm iderlerse dahı makbûl olmaya ve ba'de'n-nazar bu hükm-i şerîfi Ulu Homa çiftliği müselleme elinde ibka idesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

* Bu hüküm içü ayrıca bk. nr. 131.

218

Karahisar kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihi dârende-i hükm-i hümayûn Kurtbaş ve Veli Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "Bundan evvel Ahmed nâm kimesne vefât idüp çiftliği bana virilüp il yazıcısı dahı üzerümüze yazup tasarruf iderken mezbûr Ahmed'ün güvegüsü Nasuh ol çiftliği bir gayr kimesneye satup bize be-gayet zulm oldu" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, kaziyye bu vechile olup mezbûr çiftlik üzerine bunlar yazıup tasarruf iderken mezbûr Nasuh bî-vech-i şer' ü kanûn dahl idüp çiftliğin gayre virdiyse, şer'le ve kanûnla bunlara alıviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

219

Kesriye kadısına hüküm yazıla ki*

El-hâletü hâzihi dârende-i hükm-i hümayûn İshak veled-i Avraham nâm yahudi Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "Bundan evvel karındaşım Yosif veled-i Avraham, Frengistan'dan gelürken, Cemile ve Kalan nâm kızları, Kesriye'de bir yirde emânete komış, şimdi taleb idicek, kâfire oldu diyü kızları virmezler" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, mezkûr kızları getürdüp onat vechile teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, şöyle ki, kaziyye bu vechile olup mezbûre kızlar emânete konulmuş ise, ki ol kızlar müslüman olmamış olalar, hükm idesiz, bunlara alıviresiz, şöyle bilesiz, temerrüd ideni esâmîleri ile yazup bildüresiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

* Kesriye kadısına hitaben bu hususta gönderilen bir diğer hüküm için bk. nr. 362.

220**Rumeli kadılarına ve subaşlarına hüküm yazıla ki**

El-hâletü hâzihî Ayasofya mütevellîsi Sinan'un iki kulu kaçmış, biri Uğurlu adlı, ki orta boylu, yassı yağrınlu, gök gözlü, kurgıl kâfirdür ve birisi Atmaca adlı uzun boylu, kurgaz, ki yüzinde yarası var, tıraş kâfirdür ve Divân-ı âlî kâtibi Kıvamüddin'ün Avlonya'ya gelen gemi kâfirlerinden alınmış bir kulu kaçmış, ki orta boylu, arık yüzlü, saruşunî gök gözlü, başı tıraş müzellef kâfir libâsiyle Tanrıvirmiş nâm kâfirdür. İmdi buyurdum ki, her biriniz taht-ı hükûmetünüzde yavacılar ve gayri mazınne olan yirlerde gereği gibi teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, bu zikr olunan kâfirlerden dutulacak veyâhûd dutulmuş ise muhkem bend idesiz, sâhiblü sâhibine isâl idesiz, bu bâbda sa'y idüp ihtimâm idesiz ki, şöyle ki, bulunacak olursa, yarar kimesneyle gönderesiz ve yavacıya ve gayre kanûn üzere ne lâzım olursa yazup bildüresiz, ki bunda akçaları virile, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

221**Kütahya sancağı kadılarına hüküm yazıla ki**

Şimdiki hâlde Kütahya sancağında, gayri sancakdan gelen koyun bâbında otlak hakkında nizâ' olunup bunda defterde görüldi: *"Resm-i mirlivâ için orta sürüden vasat köyün, ki bahâsı on beş akça ola, ednâ sürüden on akça değer bir tokludur ve a'lâ sürüden yirmi akça kıymetlü bir koyundur, yirmiden ziyâde alınmak şer'e ve örfe muhâlif vâcibü'd-defdür"* diyü yazılmış. İmdi buyurdum ki, siz dahı otlak hakkını defterde yazılan üzere alıviresiz, re'âyâya ziyâde zulm ü te'addî itdürmeyesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

222**Avlonya sancağı beyine ve Belgrad kadısına hüküm yazıla ki**

/s.43/ El-hâletü hâzihî şöyle istimâ' olundu ki, avarız gelicek veyâhûd harâccı veyâhûd gayri hizmet olıcak papasları sorup envâ' te'addiler idermiş, bâ-vücûd ki ol hizmet kethudâların imiş. Eyle olsa buyurdum ki, ol bâbda kadimden kanûn ve ka'ide nice ise, eyle idüp olgelen kanûna muhâlif bunlara te'addî itdürmeyesiz ve incitdürmeyesiz, bunlar kendü harâcların virdüklerinden sonra kanûna muhâlif sordurmayasız ve ba'de'n-nazar bu hükm-i şerifi ellerinde ibka idesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

223**Nişân-ı şerif-i âlî-şân hükmi oldur ki**

Şimdiki hâlde Burusa kadısı dârende-i fermân-ı hümayûn Acem-oğlu Mustafa eline mektûb. virüp, hâliyâ mahrûse-i Burusa'da âmmeten dellâllara kethudâ olan Birader Kasım ölüp kethudâlığı mahlûl olup ve bezzâziyede olan hocalar ve a'yân, şehir kethudâlığına mezkûr Mustafa'yı taleb itdükleri sebebeden arz olundu dinmiş. Eyle olsa mesfûr Mustafa'ya bu hükm-i şerifi virdüm ve buyurdum ki, ba'de'l-yevm müteveffâ-yı mezkûrun yirine dellâllar kethudâsı olup bundan evvel anda kethudâ olanlar ne vechile kethudâ olup görüp gözedüp dellâllara kethudâ olgelmiş ise, bu dahı ol vechile kethudâ olup görüp gözede ve ol şehirde olan

dellâllar mezkûrî kendülere kethudâ bilüp kethudâlîğa müte'allık olan umûra rücû'ı/ mezkûra kılup sözinden tecâvüz itmeyeler, ol bâbda hiç ferd-i efrâd-ı âferîde dahı mâni' vü münâzî' kılmayalar, dahl ü ta'arruz kılmayalar, şöyle bileler, alâmet-i şerîfe i'timâd ideler.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

224

Rumeli kadılarına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hüküm-i hümâyûn Akadiyo nâm keşişi bir maslahatiçün gönderdüm. Eyle olsa buyurdum ki, mezbûr keşiş/i/ varışda ve gelişde, yolda ve izde kimesneye incitdurmeyesiz ve zahmet virmeyeler ve üşendürmeyeler ve atın ulağa tutmayalar, bu bâbda bî-vech mine'l-vücûh kendüye ve esbâbına dahl ü ta'arruz olunmaya ve ihtiyât olunacak mahallerden geçüresiz, sahîh ü sâlim atebe-i ulyâma gele, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

225

Balıkesri kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i fermân-ı hümâyûn Hamza subaşı Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Bundan evvel Mihaliç kadısı, iki hırsuz/i/, ki siyâset olunmaluydu, haklarından gelinmeden habsden salıvırmış"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, mezbûr kadı ile ikinüz bir araya gelüp bu kaziyyeyi onat vechile teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, mezbûr kadı ne asıl hırsuzlar salıvırmışdır, temâm tahkuk idüp yazup Dergâh-ı âlem-penâhuma ilâm idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

226

İnebahtı nâzırı İbrahim'e ve İnebahtı kadısına hüküm yazıla ki*

El-hâletü hâzihî dârende-i fermân-ı hümâyûn Andoni Papadiya nâm kâfir Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, hisârdan taşra ba'zı tarla ve bağçe gibice nesnecikleri ve üzerinde bir ma'mûr kilise dahı var imiş, ba'zı dervişler gelüp oturup bundan hükm-i şerîf virilüp anlar andan göçürölüp hâliyâ yirlerine gayri dervişler gelüp te'addî vü tecâvüz iderler imiş. Eyle olsa buyurdum ki, teftîş idesiz göresiz, kaziyye arz olunduğı gibi ise ve ol tarla ve bağ ve bağçe ve kilise bunun mülki olup defterde dahı bunun üzerine mastûr ise, anları andan göçürüp gönderesiz ve min-ba'd bir ferdî anda kondurmayasız, dahl ü ta'arruz itdürmeyesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

* Bu konuda yazılan bir diğer hüküm için bk. nr. 187.

227

Anadolu kadılarına hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde Çamaş cemâ'ati yörüklerinden dârende-i fermân-ı hümâyûn İlyas Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, Kütahya sancağında olurlar imiş, ammâ andan göçüp âhar sancaklara varıcak bunlardan kanûndan ziyâde nesne taleb idüp alurlar imiş. Eyle olsa buyurdum ki, her kangınuzun taht-ı

hükûmetine varırlar ise kanûn üzere âdetlerin ve rûsûmın virdükten sonra hilâf-ı şer' ü kanûn bunlara dahl ü ta'arruz itdürmeyesiz, itmek isterler ise men' idesiz şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

228

İstanbul'da olan Câmi'-i Cedid mütevellisine hüküm yazıla ki

/s.44/ Şimdiki hâlde dârende-i fermân-ı hümâyûn Hoca nâm kimesne Dergâh-ı mu'allâma şöyle arz itdi ki, sâbıkda yeniçeri imiş, gözleri ma'lûl olmağın /.../ bir akçacık ta'yîn olunmuş imiş, hâliyâ mahall-i merhamet olmağın buyurdum ki, bir akçacık dahı mahlûl düşicek mezkûra ta'yîn idüp viresiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

229

Anadolu kadılarına hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde yörük tâifesinden dârende-i fermân-ı hümâyûn Ali nâm kimesne Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, Kütahya'da olurlar imiş, andan göçüp Saruhan ve gayri yire gitdükleri vakit, koyunlarından ziyâde nesne taleb idüp alup hayf iderler imiş. Eyle olsa hıızâne-i âmiremde olan deftere nazar olunup görüldi: "Üç yüz koyundan yirmi akça değer bir koyun ziyâdesinden ve eksüğünden ana göre alına" diyü mastûr bulundu. Eyle olsa buyurdum ki, min-ba'd defter mücebiyle amel idüp hilâfına cevâz virmeyesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâil-i zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

230

Kütahya kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihi dârende-i hükm-i hümâyûn Dede nâm kimesne Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, Kütahya'da mütemekkin olan yörüklerden imiş, ba'zı kimesneler gelüp cebrle evlerine konup zulm ü te'addi iderler imiş. Eyle olsa buyurdum ki, teftîş idüp göresiz, eğer cebrle bunların evlerine konup te'addi itmek isterlerse, men' idüp zulm ü te'addi itdürmeyesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte tis'a-mie.

231

Nişân-ı hümâyûn hükmi oldur ki

Şimdiki hâlde Karlu-ili sancağ beyi ve Ayamavra Kal'ası dizdârı Dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüp mezkûr kal'a mesâlihiyçün: "Durûdger ve taşçı hâcetdür" diyü arz idüp işbu dârendegân-ı fermân-ı hümâyûn: "Pavlo Nikolo Pulo ve Nikola Kandiyoti ve Galya Comnolci ve Yakomo Londiya nâm kâfirler durûdgerliğe ve Dimitri Yorgo Pulo ve Andiriya Yorgo Pulo taşçılığa ta'yîn olundılar, hükm-i şerîf inâyet oluna" diyü arz itdükleri sebepten ben dahı mezkûr kâfirlere bu hükm-i şerîfi virdüm ve buyurdum ki, ba'de'l-yevm zikr olunan kal'ada vâki' olan hizmeti idüp mâdâm ki hizmetlerinde kusûrları ve noksanları olmaya, cemî' avâırız-ı divâniyyeden emîn ü mu'âf ve müsellemler olalar, ol bâbda kimesne mâni' olup dahl ü ta'arruz kılmaya, şöyle bileler, alâmet-i şerîfe i'timâd ideler.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

232**Sultan Ahmed'e hüküm yazıla ki**

Şimdiki hâlde dârende-i fermân-ı hümayûn Tur Çelebi nâm kimesne Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, elinde olan eşküncilü mülkini sâbika lalan olan Bâlî alup ahâra virmiş. Eyle olsa buyurdum ki, varıcak teftiş itdürdüp göresiz, eğer kazıyye takrîr olunduğu gibi olup bunun eşküncilü mülki alınup âhara virilmiş ise, ana gayri tîmâr idüp buna girü yurdın viresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

* Defterde: eşkünciler.

233**Vidin sancağı beyine hüküm yazıla ki**

Şimdiki hâlde Dergâh-ı mu'allâma gelüp mektûb ve âdem gönderüp evvelce Üngürüs tarafının ahvâlin ilâm idüp ve elçimüze destûr virdüğün bildürmüşsüz, ma'lum oldı. Eyle olsa gerekdür ki, bundan böyle girü sâhib-i vukuf kimesneler gönderüp ol tarafın hakikat-i hâli niçe ise temâm tahkık idüp bir sahîh haber bilüp bu tarafa ilâm idesiz, bir dürlü dahı itmeyesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

234**Kütahya ve Karahisar kadılarına hüküm yazıla ki**

Şimdiki hâlde dârende-i fermân-ı hümayûn Hacı ve İskender nâm kimesneler Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdiler ki, bundan evvel Ulucak derbendin yayalar bekleyüp anun mukabelesinde sefer-i hümayûnuma eşmezlermiş, hâlîya bu yıl sefere sürmüşler. Eyle olsa buyurdum ki, hükm-i şerîfüm varıcak teftiş idüp göresiz, bundan evvel ne vechile olgelmüşler ise, girü eyle idesiz, olgelen âdete ve kanûna muhâlif iş itdürmeyesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

235**Semendire sancağı beyine ve Semendire kadısına ve Semendire Kal'ası dizdârına hüküm yazıla ki**

/s.45/ Şimdiki hâlde dârende-i fermân-ı hümayûn Vidinlü İlyas Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, ma'zûl hisâr eriymiş. Eyle olsa buyurdum ki, teftiş idüp göresiz, eğer nefis-i emrde ma'zûl hisâr eri ise, bir gedik düşicek mezkûra ta'yîn idüp viresiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

236**Çatalburgos kadısına hüküm yazıla ki**

Dârende-i fermân-ı hümayûn Abdullah Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, yaya imiş, elinde olan yayalık yirinde Hacı Ya'kub nâm hisâr eri: "Ol yir benüm tîmârıma müte'allık yirdür" diyüp çeküp elinden almış. Eyle olsa buyurdum ki, teftiş idüp göresiz, eğer ol yir bunun yayalık yirinden ise, ol kimesne almağın vechi yokdur, hükm idüp ol yiri girü alup mezkûra viresiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

Şimdiki hâlde Dergâh-ı mu'allâma mektûb ve âdem gönderüp: "Sâir emrelerüm hazretlerinün Âsitâne-i sa'âdet-penâhlarında nişâncılık hizmeti kendü murâdları olduğu yarar âdemlerine ta'yîn olunup cemî'isinün başka nişâncıları olup bunda dahı eyle olunmağa himmet oluna" demişsiz. Eyle olsa buyurdum ki, sen dahı her kimi ihtiyâr idersen, sen kendün tarafından nişâncı nasb idesiz ki, vâki' olan hizmeti mü'eddâ idesiz ve bi'l-fi'il lalan olandan râzı ve şâkir olup ahlâk-ı hamîde ve ef'âl-i pesendidesinden ve kemâl-i emânetinden ve hüsn-i istikametinden hoşnud olup anun yerine bir gayri lala gönderilmek kasd olunmaya ve mezbûr lalanun: "Vech-i ma'îşeti kalıldır, ziyâdece dirlik oluna" demişsiz. Eyle olsa mezbûr laladan çünkü vücûh-ı tâmla hoşnûd ve şâkir olup her ef'âline râzı olup durursın, hizmetinde mukarrer olup anun yerine gayri lala gönderilmez ve şimdi ta'yîn olunan cihet ile zindegânı idüp hizmet ide ve: "Kefe vilâyetinde vâki' olan kılâ'mızdır, zamanla ziyâde köhne olmağın, bu vilâyet halkı avâruz tarîkiyle her yıl ta'mîr ve islâh itmekden hâlî olmayup bunda olan kılâ'un ta'mîri ve islâhından gayri bennâ ve neccâr ve kalafatçı taleb olunmaya" demişsiz. Eyle olsa mesâlih-i sultaniyye için bennâ ve neccâr ve kalafatçı hâcet olup ol yerde bulundukdan sonra, elbetde taleb olunur: "Ol tarafda maslahat vardır" diyü ferâgat olunmaz, anun gibi vâki' olıcak emr-i şerîfüm ne vechile sâdır olursa, anunla amel oluna, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe itimâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

Şimdiki hâlde dârende-i hükm-i hümayûn Mehmed nâm kimesne Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, bundan evvel bir yirün çalısın kırup ormanın açup ba'dehû ba'zı kimesneler: "Ol yir benümdür" diyü bunun elinden almak isterler imiş. Eyle olsa buyurdum ki, husemâyı beraber idüp teftîş idüp göresiz, eğer hilâf-ı şer' ü kanûn ol yiri bunun elinden almak isterler ise men' idüp aldurmayasız, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

Şimdiki hâlde dârende-i fermân-ı hümayûn Hüseyin nâm kimesne Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, Kürd imiş, bundan evvel dahı anda Semendire'de olur imiş, sılaya varup el'an gelüp mezkûrı anda gönderüp buyurdum ki, bir beşlû gedüğü düşicek, mezkûra ta'yîn idüp viresiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

/s.46/ Şimdiki hâlde Dergâh-ı mu'allâma mektûb ve âdem gönderüp Karaman-oğlu adına olan müfsîd Taş-ili'nden çıkup Tarsus cânibine gidüp akabince Ankara sancağı beyin gönderüp mezbûr Karaman-oğlu adına olan mesfûrı Kuşte-

mür-oğlu deniz kenârından geçürmiş, Şam tarafına veyâhûd Şark cânibine gidüp veyâhûd: "Ol yirde pinhân olduğı ma'lûm olmadı" diyü bildürmişsiz. Eyle olsa gerekdür ki, bu bâbda kemâl-i ihtimâm ve hüsn-i ikdâm zuhûra getürüp ol müfsidün ne yire varup ve ne yire ilticâ itdüğün temâm tahkık idüp bilmeyince olmayasız ve hakikat-i hâl temâm ma'lûm olduktan sonra yazup Dergâh-ı âlem-penâhuma i'lâm idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

241

İznik kadısına hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde dârende-i fermân-ı hümayûn Ali nâm kimesne Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, Yusuf nâm yayadan bir yaylayı iki yüz akça ağırlık virüp bir yıl mutasarrıf olmak için alup ba'dehû Mehemed nâm yaya dahı: "Ol yaylayı evvelde ben zabt idegeldüm" diyü ol dahı iki yüz akçasın almış. Eyle olsa buyurdum ki, husemâyı beraber idüp teftiş idüp göresiz, eğer kazıyye takrîr olunduğı gibi ise kangısı hilâf-ı şer' ü kanûn akçasın almış ise hükm idüp girü bî-kusûr alıviresiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

242

Mekri kadısına hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde Dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüp Derviş İbrahim ve karındaşı oğlanları İlyas ve Yusuf ve Nasuh nâm kimesneler, kazâ-i mezbûrda Hacibel demekle ma'rûf bir savb derbend ki, memerr-i nâs olup ve ol derbendün harâb olan yirlerin ta'mîr idüp hâlî komadıkların i'lâm itmişsiz. Eyle olsa buyurdum ki, mezbûrlar mâdâm ki, ol derbendi görüp gözedüp gelen giden müslümanlar âsûde ve râhat olup huzûrla geçeler, bunlar dahı mecmû' avârızdan mu'af ve müsellemler olalar, hiç ahad kâyinen men kân mâni' vü müzâhim olmaya ve ba'de'n-nazar bu hükm-i şerîfi elinde ibka idesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

243

Nişân-ı hümayûn hükmi oldur ki

Dârende-i hükm-i hümayûn Hacı Mehemed-oğlu İbrahim, Mekri'ye kethudâ olup elinde hüccet-i kadı olup Dergâh-ı mu'allâmdan berât-ı hümayûn taleb itdüğü ecilden işbu hükm-i hümayûnı virdüm ve buyurdum ki, ba'de'l-yevm mezbûr yirde kethudâ olup şol ki kethudâlığa müte'allık hizmet-i mezbûredür, mü'eddâ ide, bu bâbda hiç ahad kâyinen men kân mâni' vü müzâhim olmaya, şöyle bileler, alâmet-i şerîfe i'timâd ideler.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

244

Mekri kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihi ferzend-i ercümend es'ad-ı erşed oğlum Alemşah -tâle bekahu- Dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüp karye-i Yıva'da Bektemür nâm kimesne, Mehemed ve Hamza ve Ali ve Bâli ve Kabil ve Ahmed nâm oğullariyle mâ-tekaddemden Akpınar yolın görüp gözedüp ol bâbda avârızdan mu'af olmağışın iltimâs itdüğü ecilden buyurdum ki, mâdâm ki mezkûrlar ol hizmetde olalar,

mecmû' avârizdan mu'âf ve müsellemler olalar, bu bâbda hiç ahad kâynen men kân mâni' vü müzâhim olmaya ve ba'de'n-nazar bu hükm-i şerîfi ellerinde ibka idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

245

Mekri ve Gölhisar kadılarına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Hızır nâm sipahi Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Bundan evvel Ali Fahreddinlü cemâ'atinden Ma'lûmlu halkı ekilmiş tahlum bozdular ve harîmlerim yakdılar ve kulum çaldılar, be-gayet zulm itdiler, üzerlerine yazılan mahsûllerin virmezler"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, husemâyı beraber idüp ber-müceb-i şer' ü örf, teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup mezbûr cemâ'at buna te'addî itdilerse, şer'le ve örfle lâzım olursa hükm idesiz, Mekri subaşısı İbrahim yirine koya ve kazıyye niçe olursa yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

246

Kula kadısına hüküm yazıla ki

/s.47/ El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Kaya Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Mâ-tekaddemden öşr virilü gelen yirleri, ba'zı kimesneler harîm idüp zirâ'at iderler, öşr virmezler"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, husemâyı beraber idüp onat vechile teftiş idüp göresiz, kazıyye bu vechile olup evvelden öşr virilü gelen harîm idüp zirâ'at iderlerse kanûn üzere öşrlerin aliviresiz ve hâssa çayırlarından her kim alup tasarruf iderse, kanûn üzere buna müteveccih olan hakkını aliviresiz ve tîmâr husûsında olan nizâ'ların görüp emr-i şer' ü kanûn üzere amel idesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

247

Anadolu beylerbeyisi hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî bunda defterde Kemaller köyinde Şeyh Ebri Çiftliği ve Rub'-ı Dünderli Çiftliği, Ali veled-i Seydi müsellemler kayd olunmuş. Şimdi Urdu Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Zikr olunan çiftlik elümde olup Emirze nâm tîmâr erine zamîme olunmuş"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, kazıyye bu vechile ise müsellemler çiftliği sipâhiye zamîme olmak kanûn değildir, müsellemler çiftliğinin buna alivirüp mahsûlinden şer'le ve kanûnla ne müteveccih olursa, hükm idüp aliviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

248

İstefe kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn İstefe subaşısı Dergâh-ı mu'allâma âdem gönderüp: *"Otluk akçası Mayıs'da ve değirmen hakkı harman vaktinde olur, mezbûr subaşılıkta Eğriboz sancağı beyi Davud Bey, benüm*

tahvîlümde otluk akçasından ve değirmen akçasından hayli akça aldı" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, kaziyye bu vechile olup otluk akçası ve değirmen akçası bunun tahvîlinde olup Eğriboz sancağı beyi kendü tahvîlinde olmayup bî-vakt aldıysa, ki bunlara müteveccih ola, hükm idüp alıviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

249

Manyat ve Ermenak ve Aydos ve Mut dizdârlarına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihi dârende-i hükm-i hümâyûn Hasan, Aydos Kal'ası'nda hisâr erliğıyçün Dergâh-ı mu'allâma mektûb getürdi, ol hisâr erliğı buna müyesser olmaduğı ecilden buyurdum ki, mezbûr kal'alarda anun gibi bir mahlûl hisâr erliğı düşecek, buna tevcîh idüp yazup bildüresiz, ki berât-ı hümâyûn virile, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

250

Nişân-ı hümâyûn hükmi oldur ki

El-hâletü hâzihi nefsi-i Karinovası'nda Hundi Hatun/un/ binâ itdüğü Eski Câmi' meremmete muhtâc olup defterde Bekir ve Emirce ve Saruca ve Karagöz-oğlu Bekir nâm kimesneler meremmetçi olup meremmete bunlar yapışmayup Karinovası kadısı: "*Sâbika mütevellî olan Kasım'un oğlu Süleyman'a ve atığı Şirmerd ve meremmetçi Bekir'ün atığı Evrenos meremmetçi olmağa iltizâm iderler*" diyü arz itdüğü ecilden, işbu hükm-i hümâyûnı virdüm ve buyurdum ki, mezkûrlar mâdâm ki meremmetçi olalar, azebden ve cerehordan ve salgundan ve sekbândan ve hisâr yapmasından ve kürekçiden fi'l-cümle mecmu' avârız ve tekâlif-i divâniyyeden mu'af ve mütesellem olalar, bu bâbda hiç ahad kâyinen men kân mâni' vü müzâhim olmaya, şöyle bileler, alâmet-i şerîfe i'timâd ideler.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

251

İznik kadısına hüküm yazıla ki

/s.48/

El-hâletü hâzihi dârende-i hükm-i hümâyûn /Turası Dergâh-ı mu'al-lâma/ gelüp: "*Bundan evvel babam tasarruf itdüğü müsellemlik yirin zamânında bir kimesneye tapuya virmiş, babam feragat idüp müsellemlik yirin ben tasarruf idüp hizmet iderüm, hâliyâ Tayyib Fakih nâm kimesne, atam bunu tapuya alup dururdu diyü yirümi elümden aldı, bâ-vücûd ki otuz beş yıldur ki tasarruf iderüm*" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, kaziyye bu vechile olup bunun müsellemlik yirin atası kendü zamân/ın/da tapuya virmekle, mezbûr Tayyib Fakih: "*Babam tapuya almışdur*" diyü dahl ider ise, müsellemler yirine tapu olmaz, hilâf-ı şer' ü kanûn bunun müsellemler yirine dahl itdürmeyesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

252**Avlonya sancağı beyine ve Avlonya kadısına hüküm yazıla ki**

Bundan evvel Dergâh-ı mu'allâmdan elçi teveccüh itse ve ol tarafdand elçi gelse, berü yakaya getürmesine ve iletmesine evvelden azeb tâifesi hizmet iderler imiş, sonra Avlonya keferesine itdürürler imiş ve bârgîrlerin ve gemilerin cebrle ulağa dutarlar imiş ve Avlonya keferesinin bağları olup hâsıl olan şıralarından haraçların ve ispençlerin edâ idüp hâriçden sıra getürüliccek, anlara zarar olur imiş, evvel dahı hükm-i şerîf göndermişdüm, Avlonya'nun evvelki kadısı dahı Dergâh-ı mu'allâma mektûb göndermiş. Eyle olsa buyurdum ki, mezkûr husûslarda evvelden ne vechile olgeldiyse, girü anun üzerine mukarrer idüp olgelene muhâlif azeb hizmetinde ve bârgîrlerin ve gemilerin ulağa tutup ve şıraları husûsında şimdiye dek niçe oldıysa, anun üzerine mukarrer idüp bir dahı Dergâh-ı mu'allâma şikâyet gelmelü itmeyesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

* Bu hüküm için ayrıca bk. nr. 298.

253**İnegöl ve Yenişehir kadılarına hüküm yazıla ki**

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Derviş Musa Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Kadîmden tasarruf itdüğüm yirümi, Karakoyunlu gelüp konup sancak beyi âdemîsinden topuya alup be-gayet zulm itdi"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup bunun kadîmden tasarruf itdüğü örüsine Karakoyunlu gelüp konup: *"Sancak beyi âdemîsinden tapuya alduk"* diyü hilâf-ı şer' ü kanûn dahl iderse, men' idesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

254**Edirne kadısına hüküm yazıla ki**

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Yorgi Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Edirne yapucılarına ve durûdgerlerine mu'âfiyet için hükm-i şerîf virilmişdür, hâliyâ girü bizi avârıza katup incidürler"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, bunlara virilen hükm-i şerîfümle amel idüp ellerinde olan hükm-i hümayûnlarma muhâlif bunlara te'addî itdürmeyüp avârıza katdurmayasız, bir dürlü dahı itmeyesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

255**Anadolu beylerbeyisine hüküm yazıla ki**

El-hâletü hâzihî dârende-i fermân-ı hümayûn, Mehemedî, Divriği Çavuş'un karındaşı oğlu imiş, elinde dirliği ve ciheti olmayup rikâb-ı hümayûnuma arz olunup mahall-i merhamet ve müstahıkk-ı âtîfet olmağın dört bin akçalık tîmâr emr idüp sana gönderdüm /ve/ buyurdum ki, düşen tîmârlardan dört bin akçalık tîmâr ta'yîn idüp berâtın viresiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

256**Piriştine kadısına hüküm yazıla ki**

/s.49/ Şimdiki hâlde Dergâh-ı mu'allâma arz olundu ki, bundan esbak dârende-i fermân-ı hümayûn /... ze'âmete tasarruf/ iderken re'âyâ üzerinde alınmayup kalmış, hakkı varmış, bundan evvel merhûm Şâdi Bey'e ve sana hüküm-i şerîf gönderilüp teftiş olunmak emr olunmuş idi, sonra merkum Şâdi Bey fevt olmağın teftiş emri te'hîre kalmış. Eyle olsa ol emrüm yine mukarrerdür, buyurdum ki, ol hüküm-i şerîfümle amel idüp hilâfına cevâz vormeyesiz ve dahı arz olundu ki, Aydın nâm sipâhi yirmi dört müdre şıraların almış ve Süleyman nâm sipahide dahı iki yıllık öşrleri var imiş, bunları dahı şer'le göresiz, her ne zâhir olursa alıviresiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

* Defterde: sipâhide.

257**Şehirköy ve Berkofça ve Sofya ve Ilıca ve Filibe ve Ustrumça ve İştîp kadılarına hüküm yazıla ki**

Bundan evvel ol kadılıklardan İstanbul maslahatı için celeb-keş yazılup her birine bir mikdâr koyun vaz' olunup ve merrâren ahkâm-ı şerîfe ve kullar gönderüp emr itmiş idim: *"Ol kadılıklarda olan celeb-keşler üzerlerinde ta'yîn olunan koyunların bi-kusûr İstanbul'a getüreler"* diyü hâliyâ kimi gaybet idüp kimi iflâs izhâr idüp koyunların getürmeyüp ta'allül iderler imiş. Eyle olsa, zıkr olunan kadılıklarun sûret-i defterleri çıkarılup kulum (...) ile gönderildi, buyurdum ki, varıcak her biriniz taht-ı hükûmetinize müte'allık olan deftere nazar idüp göresiz, ne mikdâr celeb-keş yazılmış ise ki, şol celeb-keşün elindeki koyun İstanbul'a getürdüğüne İstanbul muhtesibinden virilmiş yeni hücceti ola, anlara mukayyed olmaya, şunların ki, ellerinde hüccetleri yokdur, anlara koyun teklîf idüp buldurup İstanbul'a gönderesiz, şunlar ki, koyun bulmayup ta'allül iderler, anları anda kefile virüp mezkûr kuluma koşup Dergâh-ı mu'allâma gönderesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

* "Deftere nazar idüp" iki defa yazılmış.

258**Üsküp kadısına ve Üsküp dizdârına hüküm yazıla ki**

İşbu dârende-i fermân-ı hümayûn Mehemedî, bundan esbak Dergâh-ı mu'allâmda hizmet idüp ulûfe tasarruf iderdi, sonra bir sebep ile kat' olunup sıfrü'l-yed kalmış. Eyle olsa mezkûrî anda size gönderdüm ve buyurdum ki, mezkûr kal'ada bir gedik düşicek ta'yîn idüp viresiz, mahall-i merhametdür, eğlendürmeye-siz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

259**Rumeli kadılarına hüküm yazıla ki**

Şimdiki hâlde emîrül-ümerâi'l-kirâm Rumeli beylerbeyisi Mustafa Paşa -dâme ikbâluhû- çavuşlarından dârende-i fermân-ı /hümayûn/ Yusuf benüm berât-ı hümayûnumla tasarruf itdüğü tîmârının serbestliğine hâricden dahl ü ta'arruz olunur imiş. Eyle olsa çavuş tîmârı serbest olmak kanûndur, buyurdum ki, her kangnuzun

taht-ı hükûmetinde tîmâr tasarruf iderlerse, cürmine ve cinâyetine ve resm-i arûsiyyesine, sancak beyi olsun ve subaşılar olsun ve gayr olsun, hiç bir ferdi dahl ü ta'arruz itdürmeyesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

260

Vilçitrın sancağı beyine ve Haslar kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihi şöyle istimâ' olundu ki, emîrül-ümerâi'l-kirâm Rumeli beylerbeyisi Mustafa Paşa -dâme ikbâluhû-ya müte'âllık haslardan Topolyani nâm karye re'âyâlarından dört bin koyunların Dukakin vilâyetinden Mamza ve Sirvi ve Kinamza ve Ulumış nâm karye kâfirleri kışladan gelürken yağmalayup garet itmişler. Eyle olsa buyurdum ki, mezbûr Dukakin-ili'nden olan köylerin keferesi ihzâr idüp mezbûr Topolyani nâm karye re'âyâlarıyla beraber idüp ber-müceb-i şer' ü örf, teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, vâkı'â kazıyye bu vechile olup bunların koyunların yağmalayup aldılar ise, elbetde ne mikdâr koyunların aldılarsa, bî-kusûr tahsîl /idüp/ sâhiblü sâhibine teslim idesiz, bu bâbda ihmâl ü müsâhele itmeyesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

261

İskender Paşa'ya ve Sarayovası kadısına hüküm yazıla ki

/s.50/ Bundan evvel Vuk veled-i Boğdan nâm zimmî kadîmî harac-güzâr olup ba'zı müddet varup Dubrovnîk'de mutavattın olup iki kızı olup sonra Srebreniçe'de mütemekkin olup anda fevt olup kadîmî yirinde olan karındaşı oğulları ve emmüleri metrûkâtın taleb idicek Dubrovnîk kâfirleri nizâ' idermiş. Eyle olsa işte Dubrovnîk beyine hükm-i hümayûn gönderüp buyurdum ki: *"Ol taraftan bir vekîl-i şer'î gelüp bunda husemâsiyle beraber olup ber-müceb-i şer'-i şerîf teftiş oluna, müteveffâ-yı mezkûrun metrûkâtından cihet-i irsle kızlarına ve karındaşı oğullarına şer'le ne müteveccih olursa, hükm olup virile"* diyü, imdi buyurdum ki, ol bâbda Dubrovnîk'den vekîl-i şer'î gelicek siz dahı şer'le görüp emr-i şer' niçe ise anunla amel idüp şer'le ne hisse müteveccih olursa hükm idüp aliviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte tis'a-mie.

262

Trabuzon kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihi dârende-i hükm-i hümayûn İsa Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Bundan evvel Mehmed nâm sipâhiden bir niçe mezra'alar mahlûl olduğı ecilden kanûn üzere tapuya alup hüccet-i şer'iyye almış idim, hâliyâ mezbûr sipâhi ma'zûl olup şimdiki sipâhi olan Bostan Re'is mezbûr tapuya alınmış mezra'aları elümden alup bana azîm hayf itdi"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, husemâyı beraber idüp onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, vâkı'â kazıyye bu vechile olup şöyle ki, mezbûr mezra'alar sipâhiye defterde hâssa kayd olunmayup ve bu dahı tapuya aldıkdan sonra kanûn üzere mutasarrıf olup üç yıl battâl komayup

sipâhi olan hilâf-ı şer' ü kanûn tapuya alınmış yirlerin elinden aldıysa, hükm idüp aliviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

263

Ohri sancağı beyine ve Petrik Kal'ası dizdârına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî Dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüp: "*Petrik Kal'ası'nun meremmete ihtiyâcı olup meremmet olunmak lâzımdur*" diyü bildürmişsiz. Eyle olsa bu yıl hayli kal'aların ve binâların meremmetine şürû' olunmuşdur, şimdi anun vakti değildir, inşâ'allahu'l-e'azz ol kal'anun meremmeti dahı vaktinde görüle, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

264

Nişân-ı hümâyûn hükmi oldur ki

Bundan evvel İskenderiye Kal'ası'nun kapudanlığı dârende-i hükm-i hümâyûn Trabuzonlu Yunus'a virilüp berât-ı hümâyûn virilmiş, mezbûr yirde bundan esbak kapudan olan Turhan, ol yirde olan âdet-i geştî ki, bin akça yazar ve müselleman-ı bâd-i hevâ ki, beş yüz akça yazar, anı dahı bile tasarruf idüp ol bâbda berât-ı hümâyûn virilmiş, hâliyâ ol husûs atebe-i âlem-penâhuma arz olunup mezbûr Trabuzonlu Yunus'a dahı zikr olunan âdet-i geştî ve bâd-i hevâ için hükmi şerif taleb itdüğü ecilden mukarrer dutup işbu hükmi hümâyûnı virdüm ve buyurdum ki, mezbûr âdet-i geştîye ve bâd-ı hevâyâ bundan evvel kapudan olan Turhan ne vechile tasarruf ide geldiyse, bu dahı mutasarrıf olup şol ki, şerâ'it-i hidemât-ı mebrûredür, mü'eddâ ide, bu bâbda hiç ahad kâinen men kân mâni' vü müzâhim olmaya, şöyle bileler, alâmet-i şerife i'timâd ideler.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

265

Ali Paşa'ya hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî devlet-i kahirem sebebiyle feth olunan Anavarin Kal'ası'nun alındığı eyyâmda yoldaşlık iden subaşılardan ve kapum halkının esâmileriyle defter idüp sûret-i defteri Dergâh-ı mu'allâma göndermişsiz. Eyle olsa işte senün defterün mücebince, mezbûr subaşılardan her birinün hallü hâline göre mezîd inâyet olunup ri'âyet olundu ve kapum halkından şunlar ki, yoldaşlık itmişlerdür, inşâ'allahu'l-e'azz gelicek her birine avâtıf-ı husrevânemden envâ'-ı himmet ü merhamet ve kemâl-i âtîfet olup ri'âyet olunalar, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

266

Anadolu beylerbeyisine hüküm yazıla ki

/s.51/ Dârende-i fermân-ı hümâyûn Seydi bundan evvel dört bin dokuz yüz doksan dokuz akçalık tîmâr tasarruf ider imiş, hâliyâ Saruhan -ili sancağında dört bin akçalık sadaka olundu, berât-ı hümâyûn virildi. Buyurdum ki, alınan tîmârınun berâtına nazar idüp göresiz, ne mikdâr eksüğü var ise ana bütün ol mikdâr bir

tîmâr düşicek mezkûra viresiz, ol vakit bunı dahı âhara tevcîh idüp viresiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

267 Avlonya sancağı beyine ve Belgrad kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî Dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüp Tula veled-i Mila ve Radovi veled-i Tula ve Leka veled-i Gön ve Menik veled-i Gön ve İstoyo veled-i Petre ve Petre Skravliça veled-i Todor ve Petre veled-i Gişi ve Dimo veled-i Kosta ve Simon nâm kâfirler kadimden sipâhi-zâde olup haraç ve rûsûm virügel-memişler, on neferi bir cebelü voynuk olmak bâbında dimişsiz. Eyle olsa buyurdum ki, mezbûr kâfirler çünki müsellemler-zâde olup kimesneye haraç ve ispenç virü gelmeyüp ve voynukluk hizmetin iderse kanûn üzere bunlara voynukluk hizmetin itdürüp il yazıcısı varıcak bunları deftere voynuk kayd ide, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

268 Ayasofya mütevellisine hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn Derviş Ali sâlih ve müte dey-yin ve fakrû'l-hâl ve mahall-i merhamet olduğu ecilden buyurdum ki, Ayasofya'da okunan ihlâs-hânlardan birisi mahlûl olcak sâ'irinden bunı takdîm idüp viresiz ve yazup bildüresiz, ki berât-ı hümâyûn virile, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

269 Nişân-ı hümâyûn hükmi oldur ki

El-hâletü hâzihî nefsi İstefe'nün kethudâsı Kalatripinos, kethudâlık emrinde âciz olup ferâgat itdüğü ecilden dârende-i hükm-i hümâyûn: "*Kâtib Sinan mahall ü müstahıkkdür*" diyü İstefe kadısı ilâm itdüğü ecilden sadaka idüp işbu hükm-i hümâyûnı virdüm ve buyurdum ki, ba'de'l-yevm mezbûr İstefe'de kethudâ olup şol ki, şerâ'ite müte'allık hidemât-ı mebrûredür, mü'eddâ ide, bu bâbda hiç ahad kâyinen men kân mâni' vü müzâhim olmaya, şöyle bileler, alâmet-i şerîfe i'timâd ideler.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

270 Kütahya kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn Hacı ve İskender Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "*Tîmârumuzda olan re'âyâlarda kovan vardur, defterde yazılan üzere ve kanûn üzere resm taleb ideriz virmezler*" diyü bildürdiler. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kaziyye bu vechile olup bunların tîmârlarında kovan olup kanûn üzere ve defterde yazılan üzere ne müteveccih olursa, kovan resmin hükm idüp alıviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

271 Edirne kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn Hüsâm kemâl-i ehliyyet ile mahall olup elinde olan cihet, vech-i ma'îşetine kifâyet itmedüğü ecilden buyurdum ki, anda Edirne'de bunun hâline münâsib ve mülâyim bir cihet düşecek tevcih idüp yazup bildüresiz ki, berât-ı hümâyûn virile ve anda Edirne'de Yıldırım İmâret-i'nden âdet üzere yevmî bir aş alıviresiz, ki mutasarrıf ola, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

272 Anadolu kadılarına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn Ali Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "Üzerimüze âmil olan kimesne otlak resmi diyü bizden ziyâde akça olur" diyü bildürdi. Eyle olsa bunda defterde görüldi, a'lâ sürüden yirmi akça bahalu bir koyun ve evsat sürüden on beş akça bahalu bir koyun ve ednâ sürüden on akça bahalu bir toklu alınmaktır, gerekdür ki, bu kanûn üzere amel itdürüp kanûna muhâlif ziyâde aldurmayasız, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce /sene sitte ve tis'a-mie/.

273 Borlu kadısına hüküm yazıla ki

/s.52/ El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn Asılhan Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "Bundan evvel karındaşım Receb ile müşâ'-i müşterek yir tasarruf iderdüm, karındaşım vefât itdüğü ecilden anun hissesin Sungur nâm kimesne tapuya aldum diyü nizâ' idüp incidür, bâ-vücûd ki ol virdüğü tapuyı ben virirem" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum, ki onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup karındaşıyle tasarruf itdüğü müşâ'-ı müşterek yiri, karındaşı vefât itdüğü ecilden Sungur: "Tapuya aldım" dirse, ol yirün tapusu bâbında hakk-ı karâr ne ise ve anun emsâli yirlere ne denlü tapu virilürse, bu virdükden sonra, ol yiri buna alıviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

274 İnebahtı nâzırı İbrahim'e ve İnebahtı kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn Cebelbud Luka Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "İnebahtı'da kâfir zamânında olan kazâya içün, ki faysal bulup hüccet alınmışdır, şimdi /Se/bastiyan Luka telbîsle hükm alup incidür" diyü bildürdi. Eyle olsa mezbûr yirde kâfir zamânında olan kazıyye sorulmak benüm emrüm değıldür, ol bâbda hükm-i hümâyûn virilmişdür, gerekdür ki, göresiz, bunun kazıyyesi dahı kâfir zamânında olmuş ise dinlemeyüp mukayyed olmayasız, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

275**Tire ve Peçin kadılarına hüküm yazıla ki**

El-hâletü hâzihî sen ki Tire kadısının Dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüp: *"Rodos ve Sakız kâfirlerinden bu diyârda illik esirler teftiş için gelen Kul Ali, kadı nâibiyle hilâf-ı şer' re'âyâyâ zulm idüp bir sipâhinün câriyesi müslüman olup nikâh olduktan sonra bir kâfir gelüp mezbûre câriye avretümdür diyüp mezbûr sipâhi seferde iken câriyeyi kâfir alup bir niçe zamân zinâ itdi"* diyü bildürmişsiz. Eyle olsa buyurdum ki, ikinüz bir yire gelüp bu kazıyyeyi ber-müceb-i şer'-i şerîf, teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, şol ki, muktezây-ı şer'dür, anunla amel idüp emr-i şer'den kat'â udûl itmeyesiz ve bâkî kazâyâsı bâbında dahî şer'-i şerîf niçe ise anunla amel idüp her ne olur ise, şer'le hüküm idüp yirine koyasız, hilâf-ı şer' nesne itmekden ihtiyât idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

276**Burusa'nun Taş-ili kadısına hüküm yazıla ki**

El-hâletü hâzihî dârende-i hüküm-i hümayûn Flordinlü Yakumi'nün anda Mudanya'da bir karındaşı fevt olmuş, on üç bin beş akçası bulunup emânete konulmuş, şimdi mezbûr Yakumi taleb itdüğü ecilden buyurdum ki, mezbûr Flordinlü ile olan ahidnâme mücebince teftiş idesiz göresiz, şöyle ki, mezbûr müteveffâ bunun karındaşı olup ol akça buna müteveccih olursa hüküm idüp alviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

277**Anadolu ve Rumeli kadılarına hüküm yazıla ki**

El-hâletü hâzihî dârende-i hüküm-i hümayûn Cuvan Karansik nâm Flordin bâzergânı, kendü memleketlerinden gemi navlun dutup kumaşlarıyla ve esbâblarıyla gelüp memâlik-i mahrûsemde ticâret idüp: *"Her kangı iskeleden çıkarsa, kanûn üzere resmin virdükden sonra, kumaşlarına ve davarlarına ve esbâblarına, gelmesinde ve gitmesinde, hiç kimesne dahl ü ta'arruz itmeye"* diyü hüküm-i hümayûn virmişdüm. Eyle olsa buyurdum ki, bu bâbda gereği gibi ihtimâm idesiz, mezbûr bâzergân varışda ve gelişde, her kangı iskelede çıkarsa, kanûn üzere resmin virdükden sonra, varışda ve gelişde zahmet vermeyeler ve nefti(-?)lerin donanmalarum mesâlibiyçün âletci yazmayalar ve incitmeyeler ve yolda ve izde kayıklar tuş olup bunu incitmeyeler, şöyle bileler, alâmet-i şerîfe i'timâd ideler.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

278**/../ kadısına hüküm yazıla ki**

/s.53/ El-hâletü hâzihî dârende-i hüküm-i hümayûn Karaca ve Çomak ve Buhayr nâm köyler halkı Dergâh-ı âlem-penâhuma gelüp: *"Saruhan yürüğüne müte'allık olan İldelik cemâ'ati, bağumuz ve bağçemiz ve terekemiz üzerine konup davarların salıvirüp bozup zarar u ziyân iderler, bu husûs bir defa teftiş olunup*

mezbûr yörükler gelüp konmamak için rızalaşup kadı hüccet virmişdür, şimdi girü nizâ' iderler" diyü bildürdiler. Eyle olsa buyurdum ki, göresiz, şöyle ki, mezbûr cemâ'at-i İldelik girü gelüp temerrüdlük idüp konarlarsa, men' idüp gereği gibi sekidüp haklarından gelesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

279 Simav kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn Çavuş Mehemed Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "Bundan evvel Eğrigöz dizdâriyken tasarruf itdüğüm dizdârlık tîmârından benüm tahvîlümden vâki' olmuş resm-i çiftten ve gayr mahsûlden hayli bâkîlerüm vardır, taleb iderüm" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, mezburun dizdârlık tîmârından çift resminden ve bâkî mahsûlden şer'le ve kanûnla buna ne müteveccih olursa, hükm idüp aliviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

280 Edirne kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî ferzend-i ercümend es'ad-ı erşed oğlum Alemşah -tâle bekahu- Âsitâne-i sa'âdet-âşiyânımdan hekim taleb itdüğü ecilden dârende-i hükm-i hümâyûn kulum (...) gönderdüm ve buyurdum ki, varduğı gibi anda Edirne'de Dârüşşifâ'da hekim olan Mevlânâ Şemseddin'i bunda Dergâh-ı mu'allâma göndere-siz ki, müşârün-ileyh oğlum -tâle bekahu- cânibine irsâl oluna, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

281 Sultan Mahmud'a hüküm yazıla ki

Bundan evvel: "Erdebil-oğlı'na varup gelen fitne ve fesâda sebep olan sûfîlerden yolda ve izde, varışda ve gelişde dutulan sûfînün soygunı dutanın olup kendüsi siyâseten salb oluna" diyü kerrâtla kırâ'etli ahkâm-ı şerîfe irsâl olunmuş idi ki, hâliyâ şöyle istimâ' olunur ki, ol tâife husûsında gönderilen ahkâm-ı münîfe ile amel olunmayup siyâsetleri mukabelesinde ta'zîr bi'l-mâl olup mürîd dutulsa dört yüz akça, halife dutulsa iki bin akçaları alınup siyâset olunmaz imiş, be-gayet yaramaz vâki' olurmuş, akça alınmak benüm emrüm değildir ve akça alınmağa kat'â rızâm dahı yokdur. Eyle olsa buyurdum ki, bu def'a hükm-i şerîfüm varup vusûl bulduğı gibi gerekdür ki, taht-ı eyâletünde olan vülât-ı vilâyete tehdîd ü te'kid idüp ısmarlayasız ki, bu husûsda kemâl-i ihtimâmıla mücidd ü mukayyed olalar, her sûfî ki, gelürken veya giderken dutula veya evine geldükden sonra, anda varduğı ma'lûm u zâhir ola, halife olsun mürîd olsun, hiç kimesneye meyl ü muhâbâ itmeyüp salb eyleyeler, zamânla akrabâsı demin da'va itmekde hazer eylemeyeler, emr-i şerîfüm budur ki, ol asıl sûfîlerden her kim siyâseten salb oluna, hiç bir zamânda anun demi husûsında olan da'vâ mesmû' olmaya, şöyle ki, atebe-i âlem-penâhumdan gelüp bir sûretle teftişe hükm dahı alurlar ise, ol hükümle dahı

amel olunmaya, elbetde elbetde * dutulan sūfî siyâset için salb olup emrüm yirine varmak gerekdür, bir kaç aydan sonra yarar âdemler ve mu'temed kimesneler gönderüp bu husûsiyyâtı alâ vechin bi'l-ihimâm teftiş itdürsem gerek, şöyle ki, bunların siyâseti bâbında i/hmâ/l olunmuş bulunacak olursa, senün lalalarından olsun hudâvendigâr -enâra'llahu burhanehû- rûhiyçün azille konmayup mu'âteb bi'l-mu'âkab olurlar ve ger subaşılarından ve sipâhilerden ve senün bâb-ı sa'âdet-me'âbun halkından olsun ve sâir halkdan olsun ol halâs itdükleri kimesne yirine kendüleri salb itdürsem gerekdür, şöyle bileler ve sen dahı her üç ayda bir taht-ı hükûmetünde vilâyeti teftiş itdürüp kazıyye ne vechile olup ve kaç neferi sūfî salb olunduğunu ma'lûm idmüp dahı tefâsiliyle yazup Dergâh-ı mu'allâma i'lâm eylesiz ve subaşılarından ve sipâhilerden her kim benüm emrüm yirine koyup ol sūfîleri siyâseten salb ide, anun bu hizmeti, benüm izz-i huzûrumda pesendide vâki' olup envâ' inâyetümle mer'i ve mahzûz olalar, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

/s.54/

Sultan Ahmed'e dahı bu uslûb üzere hüküm yazıla.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

Sultan Alemşah'a dahı bu uslûb üzere hüküm yazıla.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

Sultan Selimşah'a dahı bu uslûb üzere hüküm yazıla.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

* İfadeyi kuvvetlendirmek için böyle yazılmış olmalı.

282

İstefe kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn İstefe kethudâsı Yusuf Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"İstefe'nün bağına ve bağçesine ve bostanlarına sarf olunacak suyu, evvelki subaşıdan Kasım nâm subaşı tapuya alup suyu evvel aka geldiği yire akdurmayup kendü bağçesini suvardukdan sonra, bâkı re'âyâya satup zulm ider"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup kadîmden cârî olan suyu: *"Tapuya aldum"* dirse, i'tibâr itmeyüp akan suya tapu olmaz, evvelten ol su ne vechile aka gelüp re'âyâ bağına ve bağçesine ve bostanlarına, ne vechile intifâ' idegeldilerse, girü intifâ' ideler, bir dürlü dahı itmeyesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

283

Eğriboz sancağı beyine hüküm yazıla ki

"Lazaros Koçi ve Yorgi Kripişi, yarar sipâhiler olup Anapoli Kal'ası'ndan istimâletle çıkup mahall-i merhamet kimesnelerdür, dirlikçik sadaka oluna" diyü bildürmüşsüz. Eyle olsa buyurdum ki, üç bin akça yazar bir tîmâr mahlûl düşicek, mezkûrlara ta'yîn idüp mektûb virüp yazup arz eylesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

284 Nişân-ı hümâyûn hükmi oldur ki

Şimdiki hâlde kıdvetü'l-ümerâ'il-kirâm Eğriboz sancağı beyi dârendegân-ı fermân-ı hümâyûn Lika Koçi ve Gön Koçi ve Kosta Koçi ve Lazar Toşkes nâm zimmîler için: "Anapoli Kal'ası'nda istimâletle çıkmışlardır" diyü mu'âfiyet için hükmi-i şerif taleb idivirmeğin, bu hükmi-i şerifi virdüm ve buyurdum ki, ba'de'l-yevm cemî'i avâriz-ı divâniyyeden emîn ü mu'âf ve müsellemler olalar, ol bâbda kimesne mâni' vü münâzi' olup dahl ü ta'arruz kılmaya, şöyle bileler.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

285 Yenişehir kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükmi-i hümâyûn Elvan Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "Kadimü'l-eyyâmdan karındaşumla bile müşterek tasarruf idüp öşrin ve rûsûmın edâ idegeldüğüm yirümüzi, karındaşum fevt olduğu ecilden sipâhi alup gayre virmek /ister/" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, husemâyı beraber idüp onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup bunun karındaşıyla kadimden tasarruf itdüğü yiri sipâhi gayre virmek isterse ki, ol yirün hakk-ı karârı üzere anun emsâli yirlerine virilen tapuyı bu virdükden sonra, hârice virmegün vechi yokdur, buna aliviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

286 Eğrigöz ve Simav kadılarına ve Simav subaşısına hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde dârende-i fermân-ı hümâyûn Ali nâm kimesne Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, yirinden ve çiftliğinden kalkup varup bir gayri köyde oturup ve andan ol çiftliği tasarruf idüp sefer-i hümâyûn hizmetin ider imiş, hâliyâ Elvanlar ve Hüseyin-Beylü nâm yörük cemâ'atleri gelüp ol yirün üzerinde oturup buna dahl itdürmezlermiş. Eyle olsa buyurdum ki, husemâyı beraber idüp onat vechile teftiş idüp göresiz, eğer kazıyye takrîr olunduğu gibi olup ol yir bunun müsellemlik yirinden olup ve il defterinde dahı üzerine kayd olunmuş ise, yörükleri andan göçürüp girü ol yiri buna viresiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

* Defterde: üzerine dahı.

287 Kütahya ve Domaniç kadılarına hüküm yazıla ki

/s.55/ Şimdiki hâlde dârende-i fermân-ı hümâyûn Mahmud Fakih ve Hamza Fakih ve Abdurrahman nâm yörükler Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdiler ki, kadimü'l-eyyâmdan çıkup yaylayı geldükleri yaylaları için bir kimesne: "Benüm kadimden çıkup yaylayı geldüğüm yayladur" diyüp dahl ü ta'arruz iderler imiş. Eyle olsa buyurdum ki, husemâyı beraber idüp teftiş idüp göresiz, eğer nefsi-i emrde, ol yayla kadimden bunların olup çıkup yaylayı gelüp el'an ol kimesne hilâf-ı şer' ü defter ve kanûn dahl idüp bunlardan almak isterler ise, men' idesiz, aldurmayasız, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

288

Ohri kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Perbişi nâm karyeden Pop Pavli nâm zimmi Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, tîmâr eri olan Murad nâm sâhib-i tîmâr bunların nâ-bâlig' oğullarından ispenç taleb idüp alup hayf iderler imiş ve ellerinde olan hükm-i şeriflerin alup te'addî iderler imiş. Eyle olsa buyurdum ki, teftiş idüp göresiz, şol oğlancıklar ki, haraca müstahikk olmuş olalar, anlardan ispenç alınur, şol oğullarından ki, haraç alınmaz, ispenç dahı alınmaz ve bundan gayri şer'e ve kanûna ve deftere muhâlif sipâhiye iş itdürmeyesiz, iderlerse yazup arz idesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

289

Mekri kadısına ve subaşısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Yayabaşı Kara Hızır Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Defterüm sûretinde Menteşe gerdânı(?) bir yaya kayd olunmuşdur, mezkûrdan gayri Teke-ili gerdânı iki yaya kayd olunmuşdur, anlardan iki yıldır, ki nizâ' idüp kanûn üzere tahıl akçasını virmezler, nizâ' iderler"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kaziyye bu vechile olup elinde olan defter mücebince amel idüp şer'le ve kanûnla tahıl akçasından buna ne müteveccih olursa, hükm idüp alıviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

290

Anadolu beylerbeyisine hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Ali Paşa sipâhlardan olup teka'üd itmiş imiş. Eyle olsa Gölhisar kapucılığı bir ecnebi kimesnenün elinde imiş, gerekdür ki, göresiz, ol kapucılık eğer ecnebi elinde ise, ol kapucılığı buna tevcih idüp virüp berât viresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

291

Ayasuluğ kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn İbrahim Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Bundan evvel Derviş Ali nâm gemi re'îsi, gice ile on sekiz levendle gelüp evüm basup Ali nâm oğlumu cebrele alup gidüp bile hayli esbâbım aldı, bu husûsa Kara Sinan-oğlu Ali ve İdris-oğlu nâm kimesneler kılâğuzluk itdiler"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, mezkûrlardan her kangısı ele girerse tutup onat vechile teftiş ü tefahhus idüp göresiz, kaziyye bu vechile ise, ki bunun oğlın çekmiş olalar, şer'le ve örfle ne lâzım olursa hükm idesiz, sancak beyi subaşısı yerine koya ve kılâğuzluk ideni dahı göresiz, şer'le ve örfle ne lâzım olursa hükm idüp yerine koyasız, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

292 Mekri kadısına hüküm yazıla ki

Dârende-i hükm-i hümayûn Mehmed ve Hamza Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "*Kadîmden Teke-ili'nden olup Mekri subaşı defterde bize dahı yazılıp durursız diyü tutup bizden resm taleb ider*" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, husemâyı beraber idüp onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kaziye bu vechile olup iki yire yazılmış ise, akdemine hüküm idüp Mekri subaşına hilâf-ı şer' ü kanûn ziyâde nesne taleb itdürmeyesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife üzere itimâd idesiz.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

293 Burusa kadısına hüküm yazıla ki

/s.56/ El-hâletü hâzihî sadrül-ümerâ'il-kirâm kapum /.../ İznik nâhiyesinde Pambucuk nâm karyeyi ber-müceb-i şer'-i şerif satun alup /.../ asıl mülknâmesi merhûm ve mağfûrû'n-leh ceddüm Orhan -tâbe serâhu- nişâniyle yazılmış /.../: "*Mezbûr karyenün hadd-i evveli Karaca Kaya, ikinci haddı Hisarlık, üçüncü haddı Kozcuğuz deresi, dördüncü haddı Hatun yirine irişür*" diyü kayd olunmuş. Eyle olsa mezbûr hadd-ı evvelde Karaca Kaya ki zikr olunur, bu sınırın içinde bir doğancı çiftliği var imiş, ki bu çiftliğin içinde dâhil imiş, eyle olsa sana itimâd-ı tām olduğu ecilden bi-nefsihi mezbûr sınırın üzerine varup zikr olunan köyün kadîmî mu'ayyen ve mümtâz sınırın ibka ve mukarrer idesiz, şöyle ki, mezbûr doğancı çiftliği, mezbûr sınırın içinde dâhil olup ne tarıkıyla doğancılığa kayd olunmuşdur ve ne târîhden berü almış ve sınır içinde duhûlî ne vechiledür, temâm tahkık idüp defter idüp yazup Dergâh-ı mu'allâma i'lâm idesiz, bu bâbda onat vechile ihtimâm idesiz, ol yirün kudemâsın ve eşki kimesneleri bulup hakikatıyla yazup bildüresiz ve mezbûr doğancıdan gayri yirde köyün sınırında yir almış mıdur, bilüp şer'le kadîmîsine hüküm idüp yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife itimâd idesiz.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

294 Mekri kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Hüseyin Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "*Atadan /ve/ dededen tasarruf idüp hizmetin edâ idegeldüğüm müsellemlik yirümi, müstereküm Turgud ve Ahmed ve Ali ve Delü Ali nâm kimesneler elümden almak isterler*" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, husemâyı beraber idüp onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kaziye bu vechile olup bunun atasından ve dedesinden tutagelüp hizmetin itdüğü müsellemlik çiftliğin mezbûrlar bi-vech-i şer' ü kanûn almak isterlerse, men' idüp temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife itimâd idesiz.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

295 Rumeli beylerbeyisine hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Fındıkdar-oğlu Sağır Resul nâm sipâhi İstanbul'a sürülmüş imiş, hâliyâ şöyle buyurdum ki, elinde olan tîmârî denlû Rumeli'nden bir münâsib mahalde mahlûl tîmâr düşecek viresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife itimâd idesiz.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

296

Piriştine kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihi dârende-i hükm-i hümayûn Düzenlü Rüstem Dergâh-ı mu'allâma âdem gönderüp: *"Bundan evvel tîmârum içinde bir niçe kâfirler yolum basup dutsakum elümden alup oğlanum döğerler, be-gayet zulm oldu"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, mezbûrı husemâsiyle beraber idüp ber-mûceb-i şer'-i şerîf, teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, vâkı'â bunun yolını basup dutsağın elinden alup oğlanın döğdülerse, şer'le ve örfle ne lâzım olursa hükm idüp yerine koyasız, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

297

Yanbolu kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihi dârend-i hükm-i hümayûn Ya'kub subaşı Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Tasarruf itduğüm Tavuslu ze'âmetine Yanbolu subaşı nizâ' idüp yavasına ve beytül-mâlîna ve kaçgununa ve cürm ü cinâyetine bî-vech-i şer' ü kanûn dahl ider"* diyü bildürdi. Eyle olsa buna virilen ze'âmet müstakil ze'âmetdür, buyurdum ki, mezbûrlar bunun subaşılığında vâkı' olan cürmine ve cinâyetine ve sâir mahsûline dahl ü ta'arruz itmeye ve bunun tîmârında olan ra'yyet oğlu ra'yyetdür ve bunun ra'yyetinün âzâdlu kulu, ki defterde gayri kimesneye ra'yyet yazılmış olmaya, ol dahı hemân ra'yyet kısmındandır, şöyle bilesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

* Defterde: mezbûrları.

298

**/Avlonya sancağı beyine ve Avlonya kadısına/
hüküm yazıla ki**

Avlonya'nun evvelki kadısı Dergâh-ı mu'allâma mektûb /gönderüp: *"Sâbıka gönderilen/ hükm-i hümayûn mücebince Dergâh-ı mu'allâdan elçi teveccüh itse ve ol taraftan elçi gelse, /berü yakaya getürmesinde ve/ girü iletmesinde, evvelden azeb tâifesi hizmet iderler imiş, sonra Avlonya keferesine itdürür olmuşlar ve bârgirlerin ve gemilerin cebrle ulağa tutarlarmış ve Avlonya keferesinin bağları olup hâsıl olan şıralarından haraçların ve ispençlerin edâ idüp hâricden sıra getüricek, anlara zarar olurmış"* diyü bildürdüğü ecilden buyurdum ki, anun gibi öte yakaların ve berü taraftan elçi vâkı' olıcak, berü yakaya getürmesine ve öte yakaya iletmesine, evvelden azeb tâifesi ne vechile hizmet idegeldilerse, girü ideler ve bunların bârgirlerin ve gemilerin cebrle ulağa dutmayalar ve hâricden gelen sıra bâbında dahı evvelden ne vechile yasağ olıgeldiyse, girü yasak idüp bunlara kanûna muhâlif te'addi olmaya, şöyle bilesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

* Bu hüküm için ayrıca bk. nr. 252.

299**Bursa kadısına hüküm yazıla ki**

/s.57/ El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Ramazan bundan evvel Bursa'da ba'zı eyyâm kethudâ olup ve ba'zı eyyâm serçin olup hâliyâ ma'zûl imiş. Eyle olsa anda gönderüp buyurdum ki, mahrûse-i Bursa'da bunun hâline münâsib ve mülâyim bir nesnecik düşecek buna tevcîh idüp yazup bildüresiz ki, berât-ı hümayûn virile, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

300**Daday kadısına hüküm yazıla ki**

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Hasan Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Turnalı Câmi'i'nün mü'ezziniyem, hâliyâ beni avârıza katmak isterler"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, göresiz, şöyle ki, bi'l-fi'il mü'ezzin olup ikamet-i hizmet iderse, ki kendü ra'yyet olmaya veyâhûd elinde ra'yyet yiri olmaya, bunu avârıza katdurmayasız ve incitdurmeyesiz ve zahmet virmeyesiz ve ba'de'n-nazar bu hükm-i şerîfi elinde ibka idesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

301**Kütahya ve Simav kadılarına hüküm yazıla ki**

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Çavuş Mehemmed Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Eğrigöz kadısı benümle bir küdürreti olduğu ecilden, Dergâh-ı mu'allâya hilâf-ı vâki' kaziyye arz idüp beni azl itdürdi"* /diyü bildürdi/. Eyle olsa buyurdum ki, mezbûr kadı ile bunu beraber idüp kadı ile bunun küdürretin görüp andan sonra bunun anda kal'ada yaramazlığı var mıdır, azl olunduğu bir mu'temedü'n-bih kaziyye için mi olmuşdur, veyâhûd bi-günâh mı arz olunmuşdur, temâm tahkik idüp yazup Dergâh-ı âlem-penâhuma ilâm idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

302**Ohri sancağı beyine ve Akçahisar Kal'ası dizdârına hüküm yazıla ki**

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Topçî Hızır, Akçahisar'da topçî olup hizmete yarar oğlu var imiş. Eyle olsa buyurdum ki, mezbûr kal'ada anun gibi bir hisâr erliğı mahlûl olıcak bunun büyük oğluna tevcîh idüp yazup bildüresiz, berât-ı hümayûn virile, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

303**Anadolu beylerbeyisine hüküm yazıla ki**

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Mahmud, Biçeri-oğlu kızının oğlu Ahmed subaşının oğludur, hâliyâ anda sana gönderüp buyurdum ki, mezkûra bir münâsib mahalden üç bin akçalık tîmâr çıkarup viresiz, ki kendi büyü/yü/p sefere yarayınca mutasarrıf olup eşküncüğün eşdüre, bu bâbda te'hîr vâki' olmaya, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

304

Sultan Ahmed'e hüküm yazıla ki

/s.58/ Bundan evvel dârende-i hümayûn /... Abdal tasarruf itdüği Ku/tluca nâm mezra'anun behresini virdükden sonra, Şehsuvar nâm kimesne dahl itmeye diyü hükm-i hümayûn /.../, hâliyâ mezbûr Abdal Dergâh-ı âlem-penâhuma gelüp: *"Ol hükm-i şerîfle amel olunmayup girü nizâ' ider"* diyü bildürdüğü ecilden buyurdum ki, bu bâbda ihtimâm üzere olup göresiz, mezbûr Abdal tasarruf itdüğü mezra'anun kanûn üzere behresini virdükden sonra, mezbûr Şehsuvar'a kat'â dahl ü ta'arruz itdirmeyesiz ve incitdirmeyesiz ve zahmet virmeyesiz ve ba'de'n-nazar bu hükm-i şerîfi elinde ibka idesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

305

Eyne kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Yusuf Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Bundan evvel mütevellî olan karındaşum Mustafa tasarruf itdüğü Veliyüddin-oğlu evkafından, bazı yirlerin şimdi ben tasarruf etmek isterem, mütevellî olan kimesne gayr kimesneye tapuya vermek ister"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup bunun karındaşı tasarruf itdüğü yir için ol yirün emsâlme ne vechile tapu virilürse, bu dahı virdükden sonra ol yiri buna alıviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

* Defterde: kimesneyle.

306

Migalkara kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî Migalkara müsellemleri varup Gelibolu tarafında yalı muhafızın iderler imiş, mezbûr müsellemlerün yamakları ellişer akça virmekde nizâ' iderler imiş. Eyle olsa buyurdum ki, mezbûr müsellemlerün yamaklarına hükm idesiz ki, her birisinin üzerlerine yazılan ellişer akçayı ihmâl ü te'hîr itmeyüp bî-kusûr viresiz, ihmâl ü te'hîr idenün hakkından gelesiz ve mezbûr müsellemlerün çiftliklerinden dahı kanûn üzere mahsûllerin alıviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

307

Yanbolu kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî Tırhala'ya şimdi kadı olan Mevlânâ Abdülvehab Dergâh-ı mu'allâma âdem gönderüp: *"Tırhala'da kadılık timârından benüm tahvîlümde olan ispenç senünçün ol alup kabz itmiş, taleb iderüm"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, göresiz, şöyle ki, Mart'ın evveli anun tahvîlünde vâki' olup ispençesin kable'l-vakt olup şer'le ve kanûnla ana müteveccih oldukdan sonra bî-kusûr viresiz, bir dürlü dahı itmeyesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

* Defterde: mu'allâma gelüp.

El-hâletü hâzihî Dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüp anda imâretde ser-mahfil olan Emir Yusuf kemâl-i ehliyyet ile ma'rûf olup anda olan mu'allimlik için buna virilmek bâbında ki arz itmişsiz. Eyle olsa bir kimesnenün tasarruf itdüğü ciheti bilâ-sebeb elinden alup buna virilmek bir dürlüdür, ammâ göresiz, şöyle ki, ana bir münâsib nesnecik vâki' olup ol mu'allimlik mahlûl olıcak buna tevcîh idüp yazup bildüresiz ki, berât-ı hümayûn virile, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîf üzere i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

Bundan evvel merhûm ve mağfurü'n-leh Sultan Mehmed -tâbe serâhu-nun mahrûse-i Kostantiniyye'de olan imâreti mütevellisinün ve âdemîlerinün ve câbîlerin ve kâtiblerin ve evkafa mübâşir olan ummâlin mahâyifleri ve mezâlimleri teftîş itmek emr itmişdüm, hâliyâ şöyle buyurdum ki, taşra evkafa varup ale'l-infirâd karye be-karye yürüyüp her karyenün üç yıllık hâsılın görüp nakidden ve galleden ve sâir mahsûlâtдан cüz'î ve küllî ne hâsıl olmuş ise temâm tahkîk idüp mufassal yazup defter idesiz, andan sonra bu hâsılun masrafın mütevelliden ve câbîlerden ve yazıcılardan müfredât defterleriyle görüp asıl hâsıl vâki' olan harca muvâfık ve mutâbık ise yazup mufassal defter idesiz, şöyle ki, hâsıl harca mutâbık olmayup bel'îyyâtдан ve taksîrâtдан ve zâyî'âtдан her ne varsa, anı dahı her kimün üzerinde olursa, defter idüp atebe-i âlem-penâhuma arz idesiz ve mezbûr evkafda teftîş itdüğün mahallerde alâ-vechî'l-umûm şimdi mütevellî olan Mevlânâ Şemseddin, mütevellî olduğu eyyâmdan berü, kendüden ve âdemlerinden ve yazıcılarından ve câbîlerden her kimün şikâyeti varsa, ki gelüp şikâyet ideler, anlardan ve âmillerden her kim olursa olsun husemâyı beraber idüp şer'îsi şer'le ve kanûna müte'allık olanları görüp zâhir /s.59/ ü sâbit olanın yazup defter idüp Dergâh-ı mu'allâya arz idesiz, fi'l-cümle mezbûr evkafun üç yıllık hâsılın ve harcın görmekte, mütevelliden ve âdemlerinden ve kâtiblerinden ve câbîlerinden ve âmillerden olan şikâyetin görüp ol bâbda dakıka fevt itmeyüp nakır ü kıtmîr ne varsa, temâm hakikatıyla görölüp defter oluna ve Bigadoz'a tâbî' ba'zı köyler varmış ki, bundan evvel merhûm İbrahim Paşa tîmâr tarîkıyle tasarruf idüp ol dahı vakıfдан olduğu ma'lûm olduğu ecilden vakfa ilhâk olunmuş idi, anı dahı teftîş itmeğiçün hükm-i hümayûn virmişdüm. İmdi gerekdür ki, anı dahı hükm-i sâbıkum mücebine gereği gibi görüp mahsûllerinden ve gayrinden ne vechile zâhir olursa yazup defter idesiz, fi'l-cümle teftîş itdüğün yirlerde bir kaziyye vâki' olursa, ki hükm-i şerîfümde mastûr olmaya, ki lâzımu't-teftîş ola, bu tarafa arz itmezsüzün, sen anı teftîş idüp hiç nesne fevt itmeyüp deftere sebt idesiz ve her ne kaziyye olursa, sonra Dergâh-ı mu'allâma arz idesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Filci Seferşah atebe-i ulyâmda hizmet iderken, anda sana gönderüp buyurdum ki, buna Anadolu'da olan kal'alarda bir hisâr erliğı düşicek buna viresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

311 Belgrad kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Danyil nâm zimmi Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, tahıllarından ve şıralarından öşr almayup anların mukabelesinde nakd akça alup hayf iderlermiş. Eyle olsa buyurdum ki, teftiş ü tefahhus idüp göresiz, kaziye takrîr olunduğı gibi ise akça alınmak benüm emrüm değildir, defter mücebince hüküm idüp öşr alviresiz, nakd akça aldurmayasız, şöyle bilesiz.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

312 Nişân-ı hümayûn hükmi oldur ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Mevlânâ Hatib Hüsameddin'e işbu hükm-i âlem-ârâyı virdüm ve buyurdum ki, mahrûse-i Kostanti-niyye'de merhûm ve mağfûrû'n-leh babam Sultan Mehmed Han -nevvera'llâhu merkadehû-nun câmi'inde okuyan aşır-hânlardan ve cüzhânlardan ve müsebbihlerden ve mühellilden fi'l-cümle müte'allık olan hizmetlerden bi'l-fi'il müdâvemet iden kimesnelerden şunlardan ki, birisi mahlûl olup gayri kimesne ol yire nasb olunmalu olıcak ol kimesneyi mukaddemâ müşârûn-ileyh Mevlânâ Hüsameddin imtihân tarîkıyle göre, şöyle ki, liyâkati olup bunlar kabûl idicek olursa, andan sonra mütevellî kabûl idüp arz-nâme vire, ammâ şunlar ki, mahlûl olan mahalle liyâkati olmayup bunlar kabûl itmeyeler, mütevellî: "*Bunı nasb iderüm*" diyü benüm hükm-i şerîfûme muhâlefet itmeye, ihtiyât-ı tâm üzere ola, şöyle bileler, alâmet-i şerîfe i'timâd ideler.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

313 Burusa kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Haydar anda Burusa'da cihet tasarruf idüp hayli zamândan berü ma'zûl imiş. Eyle olsa buyurdum ki, anda Burusa'da bunun hâline münâsib bir cihet mahlûl düşicek virüp yazup bildüresiz, ki berât-ı hümayûn virile, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

314 Nişân-ı hümayûn hükmi oldur ki

Dârende-i hükm-i hümayûn Hacı Yar Ali, Acem tarafından atebe-i ulyâma hayli cebeler getürmişdi, hâliyâ mezbûr cebeler bunda maksûd olmaduğı ecilden mezkûra destûr virüp işbu hükm-i hümayûnı virdüm ve buyurdum ki, elinde olan cebelerin her ne yire ihtiyâr iderse alup gide ve sata, yolda ve izde, kendüye ve davarlarına ve esbâbına ve cebelerine kimesne dahl ü ta'arruz itmeye ve üşendürmeye ve zahmet virmeye, şöyle bileler, alâmet-i şerîfe i'timâd ideler.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

315**Sultan Alemşah'a ve lalasına ve Mekri kadısına hüküm yazıla ki**

/s.60/ El-hâletü hâzihi dârende-i hükm-i hümayûn Mahmud Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "*Köyümüzde sipâhi kethudâsı olan Resul, hâsıl olan öşrden uğurlayın denize Frenke hayli buğday ve tereke satar*" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, mezbûr Resul'ı ihzâr idüp onat vechile teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup mezbûr Resul benüm hükm-i şerîfüm olmadın uğurlayın denize Frenke buğday satduğı zâhir ü sâbit olur ise, muhkem kefile virüp yazup Dergâh-ı âlempenâhuma ilâm idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe itimâd idesiz .

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

* "Şöyle bilesiz idesiz" iki defa yazılmış.

316**Yanbolu kadısına hüküm yazıla ki**

El-hâletü hâzihi dârende-i hükm-i hümayûn Yanbolu subaşı Dergâh-ı mu'allâma âdem gönderüp: "*Timârında Serfiçe nâm karyenün kâfirleri perâkende olup gayr köye varmışlardır; taleb iderüm virmezler*" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, bunun defteri sûretinde mastûr olan ra'iyetleri, on yıldan berü göçüp gitdilerse, hükm idüp girü yirlerine getüresiz, şöyle ki, on yıldan ziyâde gitmiş var ise, oturduğı yirden kanûn üzere resmi ne ise bi-kusûr alıviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe itimâd idesiz.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

317**Gelibolu sancağı beyine ve Galata kadısına hüküm yazıla ki**

El-hâletü hâzihi Galata'da pâsbân konulmak lâzım olduğı ecilden buyurdum ki, ol bâbda kifâyet idecekce, mezbûr yirde pâsbân koyasız ki, her gice tâ sabaha dek dükkânları görüp gözedüp muhafazat ide ve mezbûr pâsbâna dahı olıgelen kanûn ve ka'ide üzere her dükkândan aydan aya, sâhib-i dükkân birer akça vireler, özr ü bahâne itmeyeler, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe itimâd idesiz.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

318**Yanya sancağı beyine ve Yanya kadısına hüküm yazıla ki**

El-hâletü hâzihi sen ki kadısın Dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüp Yanya tevâbi'inde Kakotraf dimekle ma'rûf köyün keferesinden Todoğr/ ve Dimo Ebnar Rumbalu ve Dominiko Progonu ve Nikola nâm kâfirler, köylüyi cem' idüp sipâhileri üzerine yürüyüp katl itmek isteyüp bin belâyla halâs olduğıni bildürmüşsiz. Eyle olsa buyurdum ki, mezbûr Todor ve Dimo'yı ve Dominiko ve Nikola'yı bulup dutup mecâl vermeyüp anda köyde salb idesiz ki, gayriler dahı andan ibret alalar ve mezbûrlar dutulup salb oldukdan sonra kazıyye nice olduysa yazup Dergâh-ı mu'allâma ilâm idesiz, bir dürlü dahı itmeyesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe itimâd idesiz.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

319

Gerede ve Çağa kadılarına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn Ali Fakih Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Kadîmden tasarruf /itdügüm/ çiftliğüm civârında yaylayu geldüğim yirleri ve davarum örüsini Seydi Ahmed ve İskender nâm kimesne, bir niçe kimesneler ile gelüp konup biz tapulayup dururuz diyü beni gidermek isterler"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, husemâyı beraber idüp onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kaziyye bu vechile olup kadîmden bunun tasarrufında olan çiftliği dâiresi ki, bunun davarı örüsü ve kona geldüğü yiri olup bî-vech-i şer' ü kanûn dahl idüp incidürlerse, men' idüp incitdürmeyesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

320

Mekri kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn Yayabaşı Kara Hızır Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Defterüm sûretinde Menteşe gerdânı(?) bir yaya kayd olmuşdur ve Teke-ili gerdânı iki yaya kayd olmuşdur, hâliyâ sefer olıcak mezbûr cemâ'at, yayalar çıkarmazlar, inâd iderler"* diyü bildürdi. Eyle olsa bunda defterde görüldi, vâkı'â kaziyye bu vechile yazılmışdur. İmdi buyurdum ki, sefer olıcak mezbûr cemâ'atden defter mücebince yayaların çıkarasız, ki varup hizmet ideler, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz ve yayanun gerdeği bâbında evvelden kanûn niçe ise amel idüp bir dürlü dahı itmesiz.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

321

İzmir kadısına ve subaşısına hüküm yazıla ki

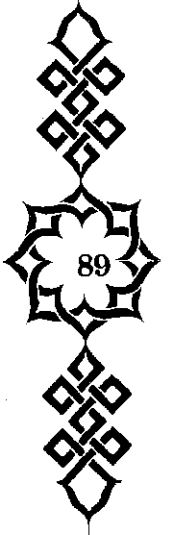
/s.61/ El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn Halil Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"On yıl vardır, bir ağılda kışlardum, sonra ağılun sâhibinden şer'le satun alup bey'ini virdükden sonra İlyas ve Kara Hacı-oğlu nâm kimesneler, aldığımız ağıla nizâ' idüp bize dahl itdürmez"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kaziyye bu vechile olup on yıldan berü tasarruf idüp satun aldığı ağılına mezbûr İlyas ve Kara Hacı-oğlu bî-vech-i şer' ü kanûn nizâ' iderlerse, men' idesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

322

Eğrigöz ve Simav kadılarına ve Simav subaşısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn Ali Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Kadîmü'l-eyyâmdan tasarruf itdügüm müsellemlik çiftliğüme Hızır ve Satılmış ve Yusuf nâm kimesneler yaylamuzdur diyü çiftliğüme nizâ' iderler, gelüp konarlar, terekemüz bile alurlar, be-gayet zulm iderler"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, husemâyı beraber idüp onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kaziyye bu vechile olup bunun müsellemlik çiftliğine mezbûrlar gelüp durup bunun terekesine zarar idüp otın yidürürlerse göçürüp giderdesiz, temerrüd ideni yazup

bildüresiz, şöyle bilesiz ve göçde bunun üzerine konarlarmış, anı dahı göresiz, te'addî idüp gelüp cebrle uğrayup konarlarsa men' idesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

323

İskender Paşa'ya hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihi Dergâh-ı mu'allâma mektûb ve âdem gönderüp bundan evvel Vincus(?) Kal'ası'nun meremmeti için konulan âdemi basmak için İlyas nâm ban, bir niçe atluyla Yayça'ya gelüp İsmâ'il Voyvoda, yaya voynuğıyla ve altmış mikdâr atluyla varup kâfir dahı yaya üzerine hücum idicek, pusuda olan Yiğit Bey'le çıkup kâfir üzerine at salup kâfir mukabele idemeyüp kaçup ba'zı kâfir kırulup bir kâfir ki, kıraldan gelmiş imiş, dutulup Dergâh-ı mu'allâma göndermişsiz, getürüp teslim idüp haberi neyse mufassal ma'lûm oldı. Eyle olsa gerekdür ki, bundan böyle dahı dâ'im teyakkuz üzere olup ol cânibün ahvâlin dâ'im tecessüs itdürüp vâkı' olan kazâyâyı yazup Dergâh-ı âlem-penâhuma i'lâm idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

324

Gelibolu sancağı beyine ve Gelibolu kadısına ve Gelibolu emînine hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihi şöyle buyurdum ki, bundan böyle gayet ihtiyât üzere olup bu taraftan varan ırgad kâfirlerin kat'â Öte yakaya geçürmeyesiz ve her ne tarikiyle geçmek isterse destûr vermeyesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

325

Tekfurdağı kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihi iftihârü'l-efâzıl Kâtib Şeyhzâde Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "Tasarruf itdüğüm Kara-Musa ve Nusret-Virânı nâm karyelerde üzerüme hâssa yazılmış çayır vardır, hâricden koyun getirüp ağıl iderler, çayıra ve otına zarar iderler ve ba'zı re'âyâ, ziyâde yir tutup temâm zirâ'at itmezler, ba'zı yirlerin battâl korlar ve re'âyâ hâsıl olan öşrlerin akreb pazara iletmezler, inâd iderler" diyü bildürdi. Eyle olsa ihtimâm üzere olup teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, vâkı'â kazıyye bu vechile olup tîmârda defterde üzerine hâsıl yazılmış çayıra her kim koyun getürüp ağıl zararı varsa, tazmîn itdüresiz ve ra'ıyyetlerinden şunlar ki, yir tutup kanûn üzere zirâ'at itmeyüp zirâ'at olunacak yirleri üç yıl mu'attal korlarsa, sâhiblerine teklîf idüp zirâ'at itdüresiz, ihmâl ü müsâhele iderlerse, hükm idesiz ki, bunlar ol yiri alup battâl oldukdan sonra zirâ'at idüp kimesneye vireler ve re'âyâlarına hükm idesiz ki, hâsıl olan öşrlerin akreb pazara iledüp temerrüd ve inâd ideni yazup bildüresiz, fi'l-cümle bu husûslardan gayri-kanûna ve şer'e muvâfık olan kazıyyelerin görüp emr-i şer' ü kanûn üzere hükm idüp bunlara müteveccih olan mahsûlâtların hükm idüp alıviresiz ve ra'ıyyetlerin birbirine hilâf-ı şer' ü kanûn te'addî itdürmeyesiz, şöyle ki, eslemeyüp te'addî idenin muhkem te'dîb idüp haklarından gelesiz, bir dürlü dahı itmeyesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

326

Gelibolu sancağı beyine hüküm yazıla ki

/s.62/ El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Re'is Deli Yusuf'a denize gazâ itmeğe destûr virdim, eyle olsa kendünün kalyetesine gemi esbâbından ne hâcet olursa, ki lâzım olup taleb ide, girü getürüp teslim ideceğine muhkem kefil virdükden sonra taleb itdüğü esbâbı viresiz ve deftere sebt idesiz, ki gelicek virilen esbâb aynıyle taleb oluna, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

327

Bursa kadısına hüküm yazıla ki*

Bundan evvel: *"Bursa'da dutulan hırsuzları, kulum İlyas ile yarar asesler koşup Dergâh-ı mu'allâma gönderesiz"* diyü buyurmuşdum, hâliyâ mezbûr hırsuzlardan on yedi kişi ve iki avret, ki cümle on dokuz olur, mezbûr kulumla ve Aşes Saru Yusuf'la kapuma göndermişsiz, getürüp teslim itdiler ve dutulan hırsuzların esbâbları bâbında iştibâh olunmuş. Eyle olsa şol hırsuz ki, hırsuz adına olup kaçup gide, veyâhûd bir yirde haberin alup varup tudup isteseler, ases olsun ve gayri olsun, ol hırsuzı her kim dutarsa hırsuzun ol hinde elinde bulunan atdan ve esbâbdan ne var ise kanûn üzere dutanun olur, anunla amel idesiz, ba'de'n-nazar bu hüküm-i şerîfi asesler elinde ibka idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

* Bu konuda daha önce gönderilen bir hüküm için bk. nr. 66.

328

Balıkesri kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî vezîr-i a'zam emîr-i ekrem vezîrüm Ahmed Paşa -dâmet me'âlihî- Balıkesri nâhiyesinde ber-vech-i şer'î şerîf satun aldugı Aîşe Bacı nâm mülk köyünün serbestliğine hârieden sancak beyinden ve subaşılarından nizâ' olunmuş. Eyle olsa mezbûr mülk köy serbest olup mefrûzü'l-kalem /ve/ maktû'ül-kademdür, bunların mülk-i meşrû'ına sancak beyinden ve gayrinden dahl itmeğün vechi yokdur, gerekdür ki, cürmine ve cinâyetine ve bâd-i hevâsına ve resm-i tayyârâtına ve resm-i arûsiyyesine ve sâir vücûhât-ı şer'iyyesine ve kâffe-i hukuk-ı rûsûm-ı örfiyyesine bi-vech mine'l-vücûh kimesne dahl ü ta'arruz itmeyüp paşa-yı mûmâ-i leyh vücûh-ı mülkiyyet üzere mutasarrıf ola, şöyle ki, bu husûsiyyâtdan nesne alınmış ise, bî-kusûr girü alıviresiz ve ba'de'n-nazar bu hüküm-i şerîfi âdemleri elinde ibka idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

329

Mekri kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Hacı İvaz Dergâh-ı mu'alâma gelüp: *"Subaşılığumuzda iki kardaş müşâ'-ı müsterek yir tasarruf iderken, biri fevt olup anun hissesin karındaşı tapuyla almayup gayre tapuya dahi virmeğe râzı olmaz"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, göresiz, kazıyye bu vechile ise anun gibi iki kardaş müşâ'-ı müsterek yir tasarruf idüp biri fevt olsa, ol yirde sâhib-i

vukuf kimesnelerden sorup ol müteveffâ olan kimesnenün hissesinün emsâli olan yirlerden, ne denlû tapu alınmak câ'iz ise, ol yir karındaşınun, eğer rızâsı ve yirden safâsı var ise, ol tapuyı virdükden sonra gayre virmeyüp yir ana virile, şöyle ki, ol karındaş yiri taleb itmezse, yiri sipâhiye hükm idesiz, ki yiri kime dilerse tapuya vire, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

330

Sivas sancağı beyine hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihi Dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüp Şark cânibine tecessüs idüp âdem gönderüp Erdebil-oğlı'nun ve Murad Han'un ve Ebulfeth Mirza'nun ve Şirvanşah Bey-oğlı Gazî Bey'ün keyfiyyet-i ahvâllerin bildürmüşsiz, ma'lûm oldu. Eyle olsa buyurdum ki, bundan böyle dahı sâhib-i vukuf kimesneler gönderüp ol tarafun temâm haberi ne ise bilüp hakikat-i hâli ile yazup Dergâh-ı mu'allâma i'lâm idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

331

Vidin sancağı beyine hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihi şöyle istima' olundu ki, Üngürüs kıralının nev'-i hareketi olup bu tarafa adâveti tevehhüm olunup dârende-i hükm-i hümayûn kulum (...) gönderdüm ve buyurdum ki, varduğı gibi sancağına müte'allık olan subaşılardan ve sipâhilerden fi'l-cümle asker halkından kim varsa, müretteb ve mükemmel düşmen yarağıyla hâzır u müheyyâ olup durasız, şöyle ki, ol tarafdah il urmağıçün ya nehb ü garet içün âdem gelürse, ale't-ta'cîl bu tarafa i'lâm idesiz, ammâ ol cânibe kat'â dahl ü ta'arruz itmeyesiz, sâbika anlarınla olunan ahd kemâkân mukarrerdür, nakz-ı ahd olmak evvel bizden olmayup ol tarafdah ola, ammâ şöyle idesiz ki, siz dahı hâzır idüğünüz anlar dahı bile, girü her ne ki olursa ale't-ta'cîl ulağla yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

/s.63/

Alacahisar sancağı beyine dahı bu uslûb üzere hüküm yazıla.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

Semendire sancağı beyine dahı bu uslûb üzere hüküm yazıla.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

Bosna ve Hersek ve İzvornik beylerine bile yazıldı.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

332

Mesih Paşa'ya hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde Dergâh-ı mu'allâma mektûb ve âdem gönderüp: "Avgadi Kal'ası'nun binâsı üzerine beylerbeyi ve sancak beyleri ikdâm-ı tâm idüp taş a ve kirece, yaya ve müsellemler ile her biri çalışup gice ve gündüz üzere durup sa'yılar idüp

yayanun ve müsellemin kulluğun ekser sipâhi idüp içerüsi ve taş bârûsı temâm olup mezbûr kal'a on güne kalmayup temâm olur ve Mara Kal'ası'nun bârûsı dahı on beş güne dek temâm olur; ayrık bunda kul durıcak maslahat kalmayup asker halkının dahı mecâli kalmayup Lârende'ye teveccüh olundı" diyü bildürmişsiz, ma'lûm oldu. Eyle olsa gerekdür ki, mezbûr kal'aların ve ol tarafun mehâmmı ve mesâlihi ne varsa görüp ol bâbda nesne fevt olunmayup temâm ola, inşâ'allahu'l-e'azz eğlenmeyüp icâzet için kul varsa gerekdür, ol vakit emr olunan üzere bu tarafa müteveccih olup gelesiz ve Taş-ili'nün benâmca boy beylerinden ba'zı günâhlarına mu'terif olup: "Şeytan iğvâsiyle bir yüz karalığını idüp devletlû hudâvendigârun günâhkâr kullarıyuz, varup devlet eşigine yüz sürüp yüzümüz karasın dileyelüm, ol dahı lütf ü inâyet idüp yüzümüz karasın afv eylemişdür, yine fermân hudâvendigârundur" diyü tazarrû' itdüklerin i'lâm itmişsiz. Eyle olsa ol bâbda mezbûr boy beylerine tenbih idesiz ki, kendüler rızâlarıyle ve ihtiyârlarıyle her kangısı gelmek dilerse, gelüp şeref-i bisât-bûsıyla müşerref olalar, şunlar ki, kendü rızâlarıyle gelmek taleb itmeyeler, anlara cebr olunmayup gelmek isterlerse geleler, gelmek istemezler ise kendüler bilürler, gelmeyeler, şöyle bilesiz ve girü her ne olursa yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

333

İlbasan sancağı beyine ve İlbasan kadısına hüküm yazıla ki

Bundan evvel Maşive'den Mekşa Dobre nâm kâfir nefis ile istikamet itdüğü ecilden ve il tapdurmasında ve harâc aldurmasında sa'y u cehd idüp ben dahı mu'âf u müsellemin olup ve hukuk ve rûsûm alınmak için hükm-i hümayûn virmişdüm, hâliyâ mezbûr kâfirden ve oğullarından, ki kendüyle bile olurlar, sancak beyi ve subaşı İbrahim Voyvoda bin akça alup ve müslüman olmuş oğlından dahı harâcı almur imiş. Eyle olsa mezkûra virilen hükm-i hümayûnum mukerrerdür, buyurdum ki, mezbûr İbrahim Subaşı getürdüp bununla beraber idüp göresiz, şöyle ki, vâkı'â bunun oğullarından bî-vech-i şer' ü kanûn ve ellerinde olan hükm-i hümayûn/a muhâlif/ akça aldıysa, hükm idüp alıviresiz ve müslüman olan oğlından harâc alınmak bir dürlüdür, anı dahı göresiz, vâkı' ise kat'â aldurmayasız ve bundan böyle bunun elinde olan hükm-i şerif ile amel idüp hükme muhâlif her nelerin aldıysa, girü alıviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, bir dürlü dahı şikâyet gelmelü itmeyesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

334

Hersek-ili sancağı beyine hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî Dergâh-ı mu'allâma mektûb ve âdem gönderüp Venedik beylerinden kal'aları beylerine gönderdikleri mektûbı, aynıyle Dergâh-ı mu'allâma göndermişsiz ve bir dil göndermişsiz, getürüp teslim idüp haberi neyse temâm alındı. Eyle olsa buyurdum ki, bundan böyle dahı ahvâli ve ahbârı neyse temâm tahkik idüp yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

335

Hamid-ili sancağı kadılarına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Pîr Budak Dergâh-ı mu'alâma gelüp: *"Eğirdir Kal'ası'nda hisâr eri olup tîmârında olan ra'îyyetlerümden defter mücebince çift resmiyçün kırk ikişer akça taleb iderem, sancak beyi olan on beş akça ol dahi almak ister"* diyü bildürdi. Eyle olsa bunda defterde görüldi, hisâr erenlerine bin dört yüz akça tîmâr ki virilmiş, çift akçası kırk ikişer akça üzerine hesâb olunup virilmiş. İmdi buyurdum ki, defterde yazılan üzere mezbûr hisâr erenlerine çift akçasını temâm alıviresiz, sancak beyi deftere muhâlif bunlara te'addî itmeye ve hisâr erenlerinin tîmârlarında olan gallelerin kanûn üzere akreb pazara iletdüresiz, temerrüd ideni sekidesiz, eslemeyeni yazup bildüresiz ve ba'de'n-nazar bu hükm-i şerîfi ellerinde ibka idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

336

İstefe kadısına hüküm yazıla ki

/s.64/ El-hâletü hâzihî dârende-i hümayûn sadrül-vüzerâ'il-izâm vezîrüm Ya'kub Paşa -edâmallâhu me'âliyhû-nun kendülere müte'allık vezâret tîmârının sınırında: *"Hâricden hisâr erenleri ra'îyyetleri ve gayriler zirâ'at iderler, kanûn üzere öşr ve rûsûm virmezler"* diyü arz olunduğı ecilden buyurdum ki, mezbûr mütenâ-zî'ü'n-fih yirün üzerine varup husemâyı beraber idüp onat vechile tefîş ü tefahhus idesiz göresiz, şöyle ki, bunların vezâret tîmârına müte'allık köylerin sınırında hâricden her kim zirâ'at iderse, kanûn üzere öşri ve rûsûmı bunlara müteveccih ola, hükm idüp bî-kusûr alıviresiz, temerrüd ideni sekidesiz, eslemeyeni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

337

Sivas sancağı kadılarına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî iftihârül-ümerâ'il-kirâm Sivas sancağı beyi Bahşı -zîde izzühû- Dergâh-ı mu'allâma mektûb ve âdem gönderüp: *"Sivas sancağının beytül-mâlî ve mevkufâtı ve yavasî üzere hâsıl yazılıp beş bin akça kayd olmuşdur, hâliyâ sipâhiler nizâ' iderler, tasarruf itdürmezler ve sancağa müte'allık tuzlalar, yasağla satılmayınca gayri tuzlalar satılmazdı, şimdi ana dahi nizâ' olunur"* diyü bildürmüş. Eyle olsa bunda defterde görüldi, vâkı'â mezbûr sancağın beytül-mâlî ve yavasî ve mevkufâtı sancak beyine beş bin akça hâsıl kayd olmuşdur. Buyurdum ki, sipâhiden ve gayriden kimesneye dahl ü ta'arruz itdürmeyesiz ve sancağa müte'allık tuzla bâbında evvelden oligelen kanûn üzere ne vechile yasak olunugel-diye, girü ol müceb üzere yasak itdürüp hilâf-ı kanûn kimesneye te'addî itdürmeyesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

338

Mesih Paşa'ya hüküm yazıla ki

Bundan evvel Dergâh-ı âlem-penâhuma mektûb gönderüp ol tarafdâ olan maslahat temâm olup asker-i mansûra icâzet olması bâbında isticâze itmışdük. Eyle olsa destûr virüp dârende-i hükm-i hümayûn iftihârül-emâsîl ve'l-emâcîd

kulum Çaşnigir Ahmed -zîde kadruhû-yı/ irsâl idüp buyurdum ki, kapum halkın-
dan, silahdârlardan ve yeniçerilerden, evlü evine gelmeğiün destûr virüp sen
kendün ale't-ta'cîl Âsitân-ı sa'âdet-âşiyânuma, ki fi'l-hakıka kıble-i ikbâl ve ka'be-i
âmâldür, çün devlet ü ikbâl müteveccih olup gelesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe
i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

339 Anadolu beylerbeyisine hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde ol tarafda emr olunan kal'anun binâsı temâm olup ol
tarafda dahı maslahat kalmaduğı ecilden dârende-i hükm-i hümayûn iftihârü'l-emâ-
sil ve'l-emâcid kulum Çaşnigir Ahmet -zîde kadruhû-yı irsâl idüp mecmû' asker
halkına destûr virdüm ve buyurdum ki, sen dahı sancak beylerine ve subaşılar ve
sipâhilere ve yayalara ve müsellemlere ve bâkı asker halkına destûr viresiz ki,
gelüp evlü evine müteveccih olup gideler, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

340 Sultan Alemşah'a hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihi iftihârü'l-ümerâ'il-kirâm İskenderiye sancağı beyi Fi-
ruz Dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüp Venedik kâfirleri hîle idüp anda senün
taht-ı eyâletünde tîmâr tasarruf iden Cerne (?) -oğlı'nı idlâl idüp denizden veyâhüd
kurudan bir sûretle ol tarafa alup gitmek istedüklerin bildürmiş. Eyle olsa vâkı'â
Menteşe-ili denize karîb olup ol bâbda mahall-i ihtiyât olduğı ecilden dârende-i
hükm-i hümayûn kulum (...) gönderdüm ve buyurdum ki, mezbûr Cerne-oğlı'nı
getürdüp bir kaç yarar sipâhileriyle kuluma koşup gönderesiz ki, anda Yukarı
Rum'a iledüp anda ferzend-i ercümend es'ad-ı ersed oğlum Ahmed -tâle bekahu-ya
teslîm ideler, ki mezbûr Cerne-oğlı'nun anda tasarruf itdüğü tîmârına göre anda
Rum'da tîmâr idüp anda mütemekkin ve mutavattın olup andan gayri yire gaybet
itmeli olmaya, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

Kabz-ı Hasan, ulûfe-i tâbi'-i sağ, fî 13 Zilhicce sene sitte /ve tis'a-mie/.

341 Sultan Ahmed'e hüküm yazıla ki

/s.65/ El-hâletü hâzihi Mentese-ili'nde tîmâr tasarruf iden Cerne-oğlı, ol
yirde bir tarik ile gaybet idüp asıl vatan-ı me'lûfeye gitmek ihtimâli olduğı
ecilden dârende-i hükm-i hümayûn kulum (...) gönderdüm ve buyurdum ki,
mezbûr kulum müşârün-ileyh Cerne-oğlı'nı Mentese-ili'nden kaldurup anda se-
nün yanuna ilede, sen dahı gerekdür ki, varduğı gibi anda tasarruf itdüğü
tîmârın berâtın göresiz, berâtında ne denlü tîmârı varise, Rum'da bir münâsib
mahalden, ana ol denlü tîmâr çıkarup viresiz, ammâ dâ'imâ nazarun üzerinden
eksik olmaya ki, bir sûretle kaçup gaybet idüp denize girüp gitmeli olmaya, şöyle
bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

Kabz-ı Hasan, ulûfe-i tâbi'-i sağ, fî 13 Zilhicce sene sitte /ve tis'a-mie/.

342 İskenderiye sancağı beyine hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî Dergâh-ı mu'allâma mektûb ve âdem gönderüp Venedik tarafından casus gelüp ol tarafun keyfiyyet-i ahvâlin temâm tahkık idüp yazup Dergâh-ı mu'allâma i'lâm itmişsiz, ma'lûm oldu. Eyle olsa gerekdür ki, bundan böyle dahı sâhib-i vukuf kimesneler gönderüp hakikat-i hâl neyse temâm tahkık idüp mufassal yazup Dergâh-ı mu'allâma i'lâm idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

343 Avlonya sancağı beyine hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde Dergâh-ı mu'allâma mektûb ve âdem gönderüp Pulya ve Venedik taraflarının ahabârın mufassal yazup Dergâh-ı âlem-penâhuma i'lâm itmişsiz ve Pulya beyi kendü üzerine düşmen gelicek bu taraftan yardım için asker taleb itdüğünü bildürmüşsiz, ma'lûm oldu. Eyle olsa ma'lûmudur, şimdi bu tarafda dahı temâm askere ihtiyâc vardır, şâyed bir mühim maslahat vâkı' ola, ol takdîrce askeri perâkende itmek mülâyim değildir, ol öte Pulya tarafına ahsen vechile taltif-i ibâret idüp şimdi yardım için asker gönderilmediğine bir vechile cevâb viresiz ki, anlar dahı mütesellî olup rencide olmalı olmayalar, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

344 Midilli sancağı beyine hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde Molova dizdârı Hamza Dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüp: "Molova hisârı erenlerinden İsa ve Ali nâm kimesneler üzerüme gulüvv idüp yakamı yırtup ve başımı yarup bana envâ' te'addîler itdiler" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, mezbûr hisâr erenlerin getürdüp onat vechile teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, vâkı'â kazıyye bu vechile olup mezbûr hisâr erenleri dizdâra bu vechile te'addî itdilerse, tutup yarar kimesneler ile Dergâh-ı mu'allâma gönderesiz, bir dürlü dahı itmeyesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

345 Lazıkiye kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Resul Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "Otuz kırk yıldan berü tasarruf itdüğüm yurdumı Orhan nâm müselleml bizüm müsellemlik yirümüzdeydir, alup zirâ'at itmek ister, bâ-vücûd ki çapayla açılmış yirdür" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, husemâyı beraber idüp ber-müceb-i şer' ü kanûn, teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup bunun otuz kırk yıldan berü çapayla açılmış yurdına mezbûr müselleml üzerine yazılmış müsellemlik yiri olmayup bî-vech-i şer' ü kanûn dahl iderse, men' idesiz, ki incitdürmeyesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

346

Anadolu beylerbeyisine hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn Alâeddin Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Kadîmden ra'yyetüm ra'yyetlik resmin edâ itdükdən sonra bir yaya başı benüm için yayasın diyü beni incidür, ziyâde te'addi ider"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, yaya başıyla bunu beraber idüp ve deftere nazar idüp göresiz, şöyle ki, bu kadîmden yaya olmayup ve defterde mastûr ve mukayyed olmayup hemân ismi bir olmağla, bunu nâ-hakk yire incidürse, men' idüp incitdürmeyesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

347

Yenişehir kadısına hüküm yazıla ki

/s.66/ El-hâletü hâzihî Elvan Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Hatuniyye evkafından bir pâre yiri kırk elli yıldan berü tasarruf idüp resmin virürdüm, Mustafa nâm kimesne yılda on müd galle virmek için iltizâm idicek mütevellî yirümi elümden alup ana virdi, şimdi mezbûr Mustafa iltizâm itdüğü on müd galleyi virmez, virdüğüm terekeyi virür"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup bunun kırk yıldan berü tasarruf idüp kanûn üzere resmin virdüğü yiri mezbûr Mustafa iltizâm tarıkıyla alup şimdi ol mültezim olduğu terekeyi dahı virmeyüp hemân bu virdüğü galleyi virüp hilâf-ı şer' ü kanûn yiri elinden aldıysa hüküm idüp alıviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fi evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

348

Vidin sancağı beyine ve Vidin sancağı kadılarına ve ol sancakda olan dizdârlara hüküm yazıla ki

İşbu dârende-i fermân-ı hümâyûn Ahmed-oğlu Eynebeyi için: *"Kul oğludur"* diyü arz olunduğı sebebden buyurdum ki, ol sancakda olan kal'aların birinde bir mahlûl gedik düşicek mezkûra ta'yîn idüp mektûb yazup Dergâh-ı mu'allâma ilâm idesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fi evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

349

Anadolu beylerbeyisine hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde Sultanönü sancağı beyi Şahruh Dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüp: *"Bir nice tîmâr var ki, an-kadîmü'l-eyyâm resm-i ağnâm bizüm idüğü, hâliyâ ba'zı tîmârların çavuşlarına virüp ve dizdâra ve gayra virüp tîmârümüz serbestdür diyü dahl itdürmezler"* diyü bildürmiş. Eyle olsa buyurdum ki, göresiz, kazıyye arz olunduğı gibi ise resm-i ganem sancak beyinün üzerinde hâsıl kayd olunmuş ise hüküm idüp alıviresiz, resm-i ganem serbestden değildir ve bundan gayri sancak beyinün cürmine ve cinâyetine ve resm-i arûsiyyesine hâricden bir ferdi dahl ü ta'arruz itdürmeyesiz, ammâ dizdâr ve çavuş tîmârı dahi serbestdür, anların dahı cürmine ve cinâyetine ve resm-i arûsiyyesine sancak beyine dahl itdürmeyesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fi evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

350

Boyovası ve Taşköprü kadılarına hüküm yazıla ki

Dârende-i hükm-i hümayûn Devlethan Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "Kadîmden tasarruf itduğüm çiftliğümi Zakar (?) nâm kimesne vakf yirdendür diyü bî-vech-i şer' ü kanûn alup bana hayf-ı azîm itdi" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftîş ü tefahhus idesiz, göresiz, kazıyye bu vechile olup bunun tasarruf itduğu yir kadîmden hâssa yir olup vakf yirden olmayup hilâf-ı şer' ü kanûn elinden aldıysa, hüküm idüp alıviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife itimâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

351

Mekri kadısına hüküm yazıla ki*

Şimdiki hâlde dârende-i hükm-i hümayûn İskender nâm kimesne Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, bir kimesne mezkûrî âzâd idüp bir sipâhinün tîmârında eküp biçüp öşrin ve rûsûmın virürmiş, hâliyâ sancak beyi olan: "Haymanasın" diyü bundan çift resmin taleb idüp alup hayf itmek isterler imiş. Eyle olsa buyurdum ki, teftîş idüp göresiz, kazıyye arz olunduğu gibi ise kimin tîmârında eküp biçüp zirâ'at ider ise öşrin ve çift resmin ve sâir rûsûmın, il yazılıp defter oluncaya değin, ol almak gerekdür, hâricden dahl itdürmeyesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

* Bu konuda gönderilen bir diğer hüküm için bk. nr. 446

352

Ohri sancağı beyine hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn âdemün Hamza ile bundan evvel Liş (?) adasından istimâletle çıkan kâfirlerden on iki kâfir ve üç dil göndermişsiz, getirüp teslim itdi. Eyle olsa mezbûr istimâlet ile çıkan kâfirlerin her birine hallü hâline göre dirlik olundu, gerekdür ki, bundan böyle dahı dâ'im görüp gözedüp ol tarafun ahvâlinde ve ahbârından her ne olursa, temâm hakikatıyla bilüp vâkı' olan kazâyâyı mufasssal yazup Dergâh-ı âlem-penâhuma ilâm idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife itimâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

353

Boyovası kadısına hüküm yazıla ki

/s.67/ Şimdiki hâlde dârende-i hükm-i hümayûn Mehmed nâm kimesne Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, müsellemler imiş, il defterinde üzerine kayd olunup hizmeti anun mukabelesinde itdiği yiri için bir hisâr eri: "Benüm tîmâruma müte'allık yirümden" diyü elünden almış ve bundan evvel ol bâbda hüküm-i şerif virilüp mezkûr Mehmed'e bu bâbda şer'î hüccet dahı virilmiş. Eyle olsa buyurdum ki, bu def'a hüküm-i şerîfüm varduğu gibi husemâyı beraber idüp elinde olan şer'î hüccete nazar idüp göresiz, eğer ol yir bunun müsellemler yiri olup ol sipâhi yiri bundan hilâf-ı şer' ü defter almış ise hüküm idüp alıviresiz ve min-bâ'd dahl ü ta'arruz itdürmeyesiz ve tekrâr kapuma gelmelü itmeyesiz, fasl-ı husûmet idesiz ve ba'de'n-nazar bu hüküm-i şerîfi mezkûrun elinde ibka idesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

354**Boyovası kadısına hüküm yazıla ki**

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Hamza Dergâh-ı mu'al-lâma gelüp: *"Defterde atam üzerine yazılıp atam tasarruf itdüğü yiri, Turası nâm kimesne tapulayup aldı, bâ-vücûd ki işlemelerüm vardır, taleb iderüm, virmez"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup bunun atası tutup tasarruf itdüğü yir ki, defterde anun üzerine yazılmış ola, babası vefât idüp şer'le ve kanûnla buna müteveccih olursa, hükm idüp aliviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâil-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

355**Onikidivan kadısına hüküm yazıla ki**

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Güvendük Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Velî nâm kimesne ile müsellemleriz, İnebahtı seferinde hasta olup sefere varımayup yerümüze bedel dutmak istedik, kabûl itmeyüp sancak beyi iki yüz elli akçam aldı, be-gayet zulm itdi"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup anun gibi sefer vaktinde, bu hasta olup sefere varmağa iktidârı olmayup sancak beyi âdemîsi, hilâf-ı şer' ü kanûn akçasın aldıysa, hükm idüp aliviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

356**Nişân-ı hümayûn hükmi oldur ki**

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn iftihârü't-tüccâr, muhtârü'l-ahyâr Hoca Şeyh Ali Gılânî atabe-i âlem-penâhuma ba'zı yakut-nigîn getürüp şeref-i bisât-bûsumla müşerref olup inâyât-ı pâdişâhânemle mer'î olup girü gitmeğe istîzân itdüğü ecilden destûr virüp işbu hükm-i âlem-ârâyı virdüm ve buyurdum ki, memâlik-i mahrûsemde durup veyâhûd kangı tarafa teveccüh idüp giderse, yolda ve izde, kendüye ve âdemlerine ve esbâbına bi-vech mine'l-vücûh dahl ü ta'arruz itneyeler ve atların ulağa tutmayalar ve incitmeyeler ve üşendürmeyeler ve zahmet virmeyeler, şöyle bileler, alâmet-i şerife i'timâd ideler.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

357**Çeşme kadısına ve subaşısına hüküm yazıla ki**

El-hâletü hâzihî şöyle istimâ' olundu ki, Veled-oğlu Hacı Hızır nâm kimesne ki, bi'l-fi'il anda imâmlık idüp re'âyâya hayli zulm ü te'addî idermiş, bâ-vücûd ki İstanbul sürgünü olup İstanbul'a sürgün gelüp bir niçe zemân İstanbul'da durup telbîsle İstanbul'dan çıkup girü fesâd üzere olup atebe-i ulyâma hayli kazâyâ arz olduğu ecilden buyurdum ki, mezbûr Hacı Hızır'ı getürdüp onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, şöyle ki, mezbûr Hacı Hızır sürgün tarîkıyle İstanbul'a gelüp nev'an telbîsle çıkup gitdiyse ki, anda durup girü fesâd üzerine olduğu sâbit ü zâhir olduktan sonra tutup habs idüp mâ-vak'ayı temâm tafsîl idüp yazup Dergâh-ı âlem-penâhuma i'lâm idesiz, bir dürlü dahı itmeyesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

358**Nişân-ı hümâyûn hükmi oldur ki**

/s.68/ El-hâletü hâzihî Bozburun dağına korucu olan Ya'kub, koruculuk itme-yüp dârende-i hükmi-i hümâyûn: *"Hasan korucılığa lâayık ve müstahıkkdur"* diyü Yalakovası kadısı ilâm itdüğü ecilden sadaka idüp işbu hükmi-i hümâyânı virdüm ve buyurdum ki, ba'de'l-yevm mezbûr yirde korucu olup şol ki koruculuk hizmetidür, mü'eddâ idüp bundan evvel korucu olanlar/ ne tasarruf idegeldilerse, bu dahı mutasarrıf olup/hiç ahad/ kâynen men kân mânî' vü müzâhim olmaya, şöyle bileler, alâmet-i şerife i'timâd ideler.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

359**Yalakovası kadısına hüküm yazıla ki**

El-hâletü hâzihî sadrû'l-vüzerâi'l-izâm fahrû'l-küberâ'i'l-fihâm nâtuk-ı divânî'l-vezâret ayn-ı a'yânî'l-emâret el-muhtass bî-mezîd-i avâtıfû'l- mülkü's-samed vezîrüm Ahmed Paşa -edâmallahu me'âliyhû- Dergâh-ı mu'allâma şöyle arz itdi ki: *"Temlik olunan Dil köyünde kadîmî koz ağaçları ve armud ağaçları vardır, kimesnenün aşılması ve dikmesi değildir, kanûn üzere sâhib-i arza ta'allukdur, mahsûllerin zabt itmek isterüz, mânî' olurlar ve mezkûr köyde keten hâsıl olur, kanûn üzere vaktiyle öşr taleb iderüm, inâd iderler ve mezbûr yirde olan bağlarda kiras ağaçları vardır, kanûn üzere öşr taleb idicek bağlarımızdan mukata'a virürüz diyü kiras ağaçlarından öşr virmezler ve otluk dahı hâsıl olmuştur, öşr virmezler"* diyü arz itdüğü ecilden buyurdum ki, âdemleriyle üzerine varup göresiz, mezbûr köyde şol koz ağaçları ve armud ağaçları ki, kadîmî kâfir zamânından kalmış ağaçlar olup kimesnenün dikmesi ve aşılması olmaya, kanûn üzere sâhib-i arzundur, anı bunlara hüküm idüp alıviresiz ve mezbûr köyde olan ketenden kanûn üzere öşrin alıviresiz, temerrüd ideni sekidesiz ve bağlarda olan kiras ağaçlarından dahı kanûn üzere öşr alıviresiz ve vâkî' olan otlukdan dahı öşr alıviresiz, temerrüd ideni sekidesiz, eslemeyeni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

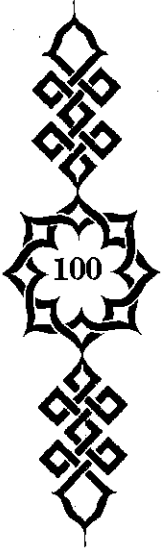
360**Mihaliç ve Yalakovası kadısına hüküm yazıla ki**

El-hâletü hâzihî sadrû'l-vüzerâi'l-izâm vezîrüm Ahmed Paşa -dâmet me'âlihi-nün mülki olan Dil köyünden ba'zı re'âyâ müteferrik olup varup gayri yirlerde mütemekkin ve mutavattın olmuşlar. Eyle olsa buyurdum ki, sûret-i defterle âdemleri varduğı gibi her birinüz taht-ı hükûmetinizde onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, mezbûr köy ra'yyetlerinden şunlar ki, defterde mastûr olup on yıldan berü asıl yirinden göçüp gitmiş olalar, hüküm idüp girü yirlerine göçüresiz, şöyle ki, on yıldan ziyâde gitmiş var ise, kanûn üzere oturduğı yirden resmlerin alıviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

361**Dimetoka kadısına hüküm yazıla ki**

El-hâletü hâzihî dârende-i hükmi-i hümâyûn Nikola nâm kâfir Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Yirmi beş yıl vardır ki, Pişrolar nâm köyde orman açup zirâat*

iderüm, hâliyâ Kızılderbend'inde olan dervişler, il yazıcısı gelüp yazıcak beni kendülere ra'yyet yazdurup beş aydur ki avretümüz alup gitdiler, be-gayet zulm oldu" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup yirmi beş yıl ol köyde oturup şimdi göçürmek isterlerse, on yıldan ziyâde oturanı göçürmek emrüm değildir, oturduğu yirden ra'yyet olduğu yire resmin virdükden sonra incitdürmeyesiz ve avretin girü alıviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

362 Kesriye kadısına hüküm yazıla ki*

/s.69/ El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn İshak veled-i Avraham yahudi Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "Bundan evvel karındaşım Yosif veled-i Avraham, Frengistan'dan gelürken, Cemile ve Kalan nâm kızların Kesriye'de bir yirde emânet komuş, şimdi taleb idicek kâfir/e/ oldu diyü kızları virmezler" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, hükm-i şerifüm varduğu gibi mezbûre kızları buna virüp bu tarafa gönderesiz, bir dürlü dahı itmeyesiz, temerrüd ideni esâmileriyle yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

* Bu konuda daha önce gönderilen bir diğer hüküm için bk. nr. 219.

363 Çakırcıbaşına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Alaşehirli Bahşı evvelden doğancıbaşı olup dört yıl mikdârı var imiş ki ma'zûl olup yörür imiş. Eyle olsa mezkûrı sana gönderüp buyurdum ki, göresiz doğancıbaşılarından kulluğında kusûrı olandan ve suğludan ve mahlûlden bir doğancıbaşılığın bulup buna tevehhüd idüp tezkiresini virüp Dergâh-ı mu'allâma bildüresiz, berât-ı hümayûn virile, şöyle bilesiz, eğlenmelü itmeyesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

364 Bursa kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî anda Bursa'da aseslerden Okçı Ali nâm bölükbaşı ases varmış ki, bir vakit elinde uğruluk nesne bulunmuş. Eyle olsa buyurdum ki, kulum (...) varduğu gibi mezbûr Okçı Ali/yi/ dutup muhkem bend idüp ve andan gayri Hammâl-oğlu ve Paşa Çelebi kulları Hurrem ve Behram ki anda hasta olup kalup gönderilmemişdi, anları dahı kulumla ale't-ta'cîl kapuma gönderesiz ve mezbûr ases Okçı Ali'nün kazıyyesi niçe olmuşdur, yazup Dergâh-ı mu'allâma arz idesiz ve bundan evvel kulla atebe-i ulyâma gönderdiğün hırsuzlar için ba'zı kazâyâ defter idüp bile göndermişsiz, bunda muvâcehe okunacak: "Bizi kadiya iletmediler, bu sözlerden haberümüz yoktur, ga'ibâne yazılmışdur" diyü inkâr itdiler, gönderilen defterde: "Hod sicillâtdan nakl olunup yazıldı" dinilmiş, bu kazıyyenün aslı nedür, temâm tafsîl idüp yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

365

Manastır müderrisi Mevlânâ Şah Çelebi'ye hüküm yazıla ki

Bundan evvel merhûm baban Ali Çelebi -tâbe serâhu- Târîh-i Âl-i Osman cem' idüp her birinün kıssaların tedvîn idüp bir kitâb yazdırmış idi, hâliyâ ol kitâb maksûd olmağın dârende-i hükm-i hümayûn kulum (...) gönderdüm ve buyurdum ki, varduğı gibi ol kitâbı bir kîseye koyup mühürleyüp kulumla kapuma gönderesiz, bir dürlü dahı itmeyesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

366

Alaşehir kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihi dârende-i hükm-i hümayûn Üzümi (?) subaşı Dergâh-ı mu'allâma âdem gönderüp: "Tîmârımda Hamza nâm ra'yyetüm il yazılacak dutduğı yirin mahsûlin bir cüz'i nesneye mukata'aya yazdırmış, kanûn üzere mahsûlinden öşr taleb idicek defterde mukata'aya yazılmışdır diyü bana öşr vermeyüp inâd ve temerrüd ider" diyü bildürdi. Eyle olsa mahsûl-i arâzi mukata'a tarîkiyle virilmesi men' olunmuşdur. Buyurdum ki, mezbûr Hamza'nun bunun tîmârmda buna müte'allık olan yirlerden, tutduğı yirlerden, zirâ'atden olsun gayr mahsûlden olsun kanûn üzere buna öşrin ve rûsûmın aliviresiz: "Defterde mukata'a yazılmışdır" didiğine i'tibâr itmeyesiz, şöyle ki, bunun tahvilinde vâkı' olmuş mahsûlâtдан buna ne mikdâr öşr müteveccih olmuşsa, bî-kusûr mecâl vermeyüp aliviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

367

Yanya sancağı beyine ve Yanya kadısına hüküm yazıla ki

/s.70/

El-hâletü hâzihi dârende-i hükm-i hümayûn Cayım (?) -ili subaşı Yusuf Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "Tîmârımda resm-i otluk diyü üzerime hâsıl olmuşdur, şimdi nizâ' iderler virmezler ve tîmârımda subaşılar ve sipâhiler ve bir niçe kimesneler yir tutup zirâ'at iderler, kanûn üzere öşr ve rûsûm virmezler" diyü bildürdi. Eyle olsa bunda defterde görüldi, vâkı'â resm-i otluk bunun üzerine hâsıl kayd olunmuş. Buyurdum ki, ol yirde olan kanûn ve ka'ide üzerine otluk akçasından ne denlü hakkı varsa, mecâl vermeyüp aliviresiz ve bunun tîmârında zirâ'at idüp ra'yyet yirin tutan subaşıdan ve sipâhidenden ve gayrinden kanûn üzere buna öşr ve rûsûm aliviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

368

Tırhala kadısına hüküm yazıla ki

Dârende-i hükm-i hümayûn Mustafa Subaşı Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "Fenar ze'âmetinden altı bin iki yüz yetmiş altı akça hisse ta'yîn olunup berâtımda kayd olunmuşdur; hâliyâ mezbûr ze'âmeti tasarruf iden Veys Bey üç yıldır ki, bana hissem virmez" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, üzerine varup onat vechile teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, mezbûr ze'âmetden buna ta'yîn olunan hisseyi nizâ' idüp virmezse, hesâbın alvirüp buna müteveccih olan hissesim mecâl vermeyüp bî-kusûr aliviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

369

Rumeli beylerbeyisine hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Kâtib Sinan, Teke-ili'nde dokuz bin beşyüz otuz akçalık tîmâr tasarruf ider imiş, hâliyâ mezbûr İstanbul'a sü/rüldüğü ecilden buyurdum ki, Rumeli'nde bunun tîmârına bedel tîmâr bulup eline tezkiresini virüp bildüresiz, ki berât-ı hümayûn virile, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

370

Vidin sancağı beyine ve Vidin kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî şöyle arz olundu ki, Güğercinlik Kal'ası'n burcun prankısına çivi kakılmış. Eyle olsa buyurdum ki, anda kal'aya varup hisâr erenlerin ve dizdârın ihzâr idüp onat vechile teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, mezbûr prankıya her kim çivi kakmış ise, ki zâhir ü sâbit ola, tutup muhkem bend idüp Dergâh-ı mu'allâma gönderesiz ve kazıyye niçe oldıysa yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

371

Anadolu beylerbeyisine hüküm yazıla ki

İşbu dârende-i fermân-ı hümayûn Musa, Görele subaşı Elvan'un oğlıymış, babası fevt olup bu yetim kalmağın mezkûrî sana gönderüp buyurdum ki, sende olan kanûn-nâmeğe nazar idüp göresiz, bunun emsâline ne mikdâr tîmâr virilmek kanûn ise, buna dahı düşen tîmârlardan ol mikdâr tîmâr idesiz ve arz itdi ki, bir karındaşı tîmâr tasarruf idermiş, göresiz, eğer mümkün ise bunu karındaşıyla müşterek idesiz, ol virilecek tîmâr ile, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

372

Mekri kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Hüsâm Seydi Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Tasarruf itdüğüm vakf-ı evlâd tîmârda ba'zı kimesne fevt olup yiri mahlûl olıcak karındaşları müşâ' yirdür diyü tapu virmemek isterler ve yeni değirmen ihdâs olunmuşdur, kanûn üzere resm virmezler ve bağ içinde kadîmî kâfiri ve gayri koz ağaçları vardır, bağ virürüz diyü ol ağaçların resmin virmezler"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup anun gibi müteveffânun yiri mahlûl olup: *"Müşâ'dur"* diyü nizâ' iderlerse, ol mahlûl olan yirin emsâline ne denlü tapu virilirse, ol tapuyı karındaşların virürlerse, ki yire tâlib olalar, tapuyı anlar virdükden sonra yiri anlara viresiz, yoğ eğer: *"Yir bizim hâcetümüz değildir"* dirlerse, kime ihtiyâr iderse viresiz ve bunun tîmârında ihdâs olunan değirmenden dahı kanûn üzere resmin alıviresiz ve bağları içinde olan koz ağaçlarından dahı kanûn üzere ne müteveccih olursa, hükm idüp alıviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

373**Anadolu ve Rumeli kadılarına hüküm yazıla ki**

/s.71/ El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn Cenevizlü Aleksandri Velodisyan Peronmoz Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Ticâret itdüğüm yirlerde ba'zı kimesneler akçam almağışün gâh ağzuma söğdün ve gâh dinümüze söğdün diyü te'addî idüp incidürler"* diyü bildürdi. Eyle olsa her birinüz taht-ı hükümetünüzde onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz, göresiz, şöyle ki, buna tezvîr idüp akçasını almağışün iftîra edüp: *"Ağzumıza ve dinümüze söğdün"* diyü te'addî iderlerse men' idüp tezvîrât idenün muhkem hakkından gelesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

374**Tırhala ve Narda kadılarına hüküm yazıla ki**

Hâliyâ Rumeli beylerbeyisinün çavuşlarından dârende-i hükm-i hümâyûn Çavuş Ahmed Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, kabza-i tasarrufında olan tîmârınun ba'zı ra'yyetleri yirlerin terk idüp varup hârice gitmişler. Eyle olsa buyurdum ki, hükm-i şerîfümle varıcak elinde olan berât-ı şerîfûme ve nişânlu sûret-i defterine nazar idüp göresiz, eğer nefis-i emrde bunun ra'yyetleri yirlerin terk idüp varup hârice gitmişler ise ve ol hârice giden kimesnelerün esâmîleri bunun elinde olan sûret-i defterinde mastûr ise ve göçüp gitdikleri on yıldan berü ise anları girü evleri ve barkları ile göçürüp mezkûra teslim idüp yazıldıkları yirlerine gönderesiz ve eğer anda vardıkları on yıldan ziyâde ise defterde üzerlerinde mastûr ve mukayyed olan rûsûmların hükm idüp oturdukları yirden aliviresiz, eğer tîmârında: *"Sâlih yir bu kadar"* diyü inâd iderlerse, göresiz, eğer bunun tîmârında zirâ'ate kabil yir var ise iki oşr hükm idesiz, birin sâhib-i ra'yyete ve birin sâhib-i arza aliviresiz ve buna bir hâssa değirmenden iki yüz akça hâsıl kayd olunmuş imiş, sâbıkâ ol tîmâra mutasarrıf olan sipâhi: *"Kefereden satun aldum"* diyü nizâ' ider imiş, bu kazıyeyi dahı göresiz, eğer deftere ve kanûna muhâlif ol sipâhi buna kayd olunan hâssa değirmenün almış ise girü mezkûra teslim idüp viresiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

* Bu kelime iki defa yazılmış.

375**Nişan-ı hümâyûn hükmi oldur ki**

El-hâletü hâzihî Teke Karahisarı'nda Ali nâm kimesne demürçi olup mezbûr Ali vefât idüp mezbûrun yirine dârende-i hükm-i hümâyûn Hamza demürçi olup avârizdan mu'âf olmağışün kadı ve dizdârı i'lâm itdüğü ecilden işbu hükm-i hümâyûnı virdüm ve buyurdum ki, mezbûr Hamza mādâm ki, kal'a-i mezbûrede demürçilik ide, ki kimesnenün ra'yyeti olmaya, ulakdan ve cerehordan ve azebden ve suhreden ve salgundan ve sekbândan ve doğancıdan fî'l-cümle mecmû' avâriz ve tekâlif-i divâniyyeden mu'âf ve müsellemler ola, hiç ahad kâyinen men kân mâni' vü müzâhim olmaya, şöyle bileler, alâmet-i şerîfe i'timâd ideler.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

376 Vize kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî çiftlik-i Paşa Yiğitli, on yıldan berü mevkuf ve mahlûl olup müsellemler çeribaşısı Elvan-oğlu Âdilhan nâm kimesnenün ba'zı yirleri âhara virilmişdür, elinde yirleri: "Şey'-i kalîl kalmışdur" diyü ilâm etmeğin üzerine kayd olunmuşdı, hâliyâ merhûm Davud Paşa oğullarının tasarrufında olup ellerinde hükm-i hümayûnları olmağın mezbûr çeribaşından ihrâç olup Rumeli müsellemlerin yazan Sofi İlyas ve Kâtib Hayreddin tezkire virmiş. Eyle olsa buyurdum ki, mezbûr yirlere hâricden kimesneleri dahl ü ta'arruz itdür-meyesiz ve çayırına ve örüsüne nizâ' ideni men' idüp sekidüp hakkından gelesiz ve ba'de'n-nazar bu hükm-i şerîfi ellerinde ibka idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

* Defterde: kimesnelere.

377 Burusa kadısına hüküm yazıla ki

/s.72/ İşbu dârende-i misâl-i şerîf Burusa kethudâsı olan Enlik-oğlu Mustafa mahall-i merhamet ve müstahikk-ı âtifet olduğu sebebeden buyurdum ki, hâline münâsib ve şânına mülâyim bir nesnecik düşecek mezkûra ta'yîn idüp eline mektûb virüp yazup Dergâh-ı mu'allâma arz idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

378 Yanya ve Karlı-ili beylerine hüküm yazıla ki

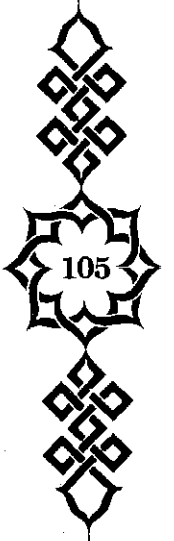
El-hâletü hâzihî Dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüp Manastır sancağında Ayamavra muhâfazasıyçün konulan subaşılar ve sipâhiler hayli müddetdür ki hizmet iderler, anlara destûr olmak bâbında dimişsiz. Eyle olsa: "Deryâ yüzünde dahi hayli ihtiyât vardır" diyü arz olunmağın buyurdum ki, mezkûr sancak halkı ber-karâr emr olunan kenârları muhâfaza ideler, in-şâ'allahu'l-e'azz destûr vakti olıcak destûr virile, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

379 Onikidivan kadısına hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde dârende-i fermân-ı hümayûn Lutfi nâm kimesne Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, sâhib-i berât imiş, ammâ teklif-i avârizdan emîn değil imiş. Eyle olsa buyurdum ki, teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, eğer bunun elinde çifti ve çubuğu ve avâriz icâb ider yiri yoğsa ve avâriz hânesinde dâhil değil ise, mezkûra teklif-i avâriz itdürmeyesiz, itmek isterlerse men' idesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

380

Biga kadısına hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde dârende-i fermân-ı hümayûn Ali nâm kimesne Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, yaya imiş, nöbeti değilken yaya sancağı beyi buni sefere sürer imiş. Eyle olsa buyurdum ki, hükm-i şerîfümle varıcak sancak beyi ile beraber idüp teftiş idüp göresiz, eğer nefis-i emrde ol ocağın yamakları temâm olup veyâhûd illet idüp kimesneden akça alup bunu sürmüş ise, te'kidâtla ısmarlayasın, nöbeti olmayınca sefere sürüp dahl ü ta'arruz itmeye, eğer nöbeti olmayup sefere sürüp nesnesin almış ise, hükm edüp zâhir olduktan sonra aliviresiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

381

Avlonya sancağı beyine hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde Dergâh-ı mu'allâma mektûb ve âdem gönderüp Cendral mel'un on iki pâre kadirge ve iki mavna ve iki parça mükemmel donadup Avlonya Limonu ağzına gelüp hayli bârî ceng idüp âhirü'l-emr sulanmağa varıcak bir dil alinup Dergâh-ı mu'allâma göndermişsiz ve Frenc ve İspanya ve Rim Papa ve sâir cezîre beyleri, Venedik beyleriyle ittifâk idüp yörüyüp Pulya vilâyetine gelüp andan Avlonya'ya gelüp garet itmek istediklerin bildürmüşsiz, ma'lûm oldu. Eyle olsa gerekdür ki, sen dahı sancağın halkıyla ve senün halkunla bir vechile hâzır olup durasız ve ol kenârları gereği gibi muhâfazat idesiz ki, hiç bir taraftan düşmen zâhir olup re'âyâyâ zarar u gezend yetişmelü olmaya ve dâimâ haberden ne zâhir olursa, temâm tahkık idüp yazup bildüresiz ve: "Pulya'nun yarar âdemîsi gelüp mühürlü mektûblariyle devlet âsitânesine gönderildi" demişsiz, geldi, haberi neyse, temâm ma'lûm oldu, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

382

İskilip kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî Dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderürp: "Nefs-i İskilip'ün câmi'i garîb mescid olup evkafından nesne kalmayup şehrin ulemâsından on yedi nefer kimesne her Cum'a gün devletlû pâdişâh için bir hatm-i Kur'ân okurlar, hemân avârızdan mu'âf olurlar, şimdi girü avârıza katarlar" diyü bildürmüşsiz. Eyle olsa buyurdum ki, mezbûr on yedi nefer kimesne, mādâm her Cum'a gün müdâvemet idüp bir hatm-i Kur'ân kırâet idüp sevâbım bu tarafa bağışlayalar, anları kat'â avârıza katdurmayasız, bir dürlü dahı itmeyesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

383

Bolu kadısına hüküm yazıla ki

/s.73/ Şimdiki hâlde dârende-i fermân-ı hümayûn Yusuf nâm kimesne Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, doğancılık tarîkiyle tasarruf itdüğü çiftliği, bundan esbak mutasarrıf olan kimesne, ba'zı kimesnelere tapuyla virmiş, şimdi nizâ' idüp ol çiftliği buna virmemek isterler imiş. Eyle olsa buyurdum ki, teftiş idüp göresiz, eğer nefis-i emrde bunun berâtında kayd olunan çiftliği, sâbıka mutasarrıf olan tapuya virmiş ise, zâhir olduktan sonra her kimde ise hükm idüp alup girü mezkûra viresiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

384

Ohri sancağı beyine hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihi Dergâh-ı mu'allâma mektûb ve âdem gönderüp: "*Hâin İskender-oğlu'nun atasından kalmış i'timâd kıldığı yarar âdemlerinden bir kimesneye il-cân virüp getürdüp istimâlet idicek cevâb virdi ki, pâdişâh-ı âlem-penâhun adl ü insâfına binâ idüp devlet eşiğine varmağa meylî vardır, ammâ yanında olan kimesnelerden ihtiyât idüp gelmez, ammâ mezkûra bir ahidnâme göndericek temâm mutma'in olup gelüp çıkar*" diyü bildürmişsiz. Eyle olsa şimdi mezbûr Hâin İskender-oğlu'ndan atebe-i âlem-penâhuma yarar âdemi gelmeye ve murâdî neydüğü ma'lûm olmadan şimdi âhidnâme gönderilmek bir dürlüdür, ammâ şöyle gerekdür ki, bir âdem gönderüp sen anunla söyleşesiz, şöyle ki, bu tarafa gelmeğe rızâsı ve safâsı olursa, bir mu'temed âdemün gönderüp kazıyyesi neyse temâm i'lâm idüp bunda Dergâh-ı mu'allâmda görüle, anun iltimâsına göre tedârik neyse görölüp ana göre ahidnâme virilmeliyse virile, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

385

Karahisar kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihi dârende-i hükm-i hümayûn İlyas Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "*Kendü atumla, anda Karahisar'da hamallık işlerdüm, şimdi Kirdecî İbrahim nâm kimesne cebrele atum satdurup hamallık itdürmeyüp arkayla işletmek ister, be-gayet zulm ider*" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup kendü atıyla hamallık idüp mezbûr Kirdecî İbrahim bunı bir mu'temedü'n-bih kazıyye için men' iderse yazup bildüresiz ve illâ bî-vech dahl idüp incidürse men' idesiz, incitdürmeyesiz, ber-karâr rençberliğinde olup hamallık ide, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

386

Anadolu beylerbeyisine hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde dârende-i fermân-ı hümayûn Mustafa nâm kimesne Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz eyledi ki, elinde olan yayalık yiri için Ali nâm yaya: "*Otuz yıldan berü ol yir benüm elümdedür*" diyü mezkûrun elinden almış. Eyle olsa buyurdum ki, hükm-i şerîfimle varıcak anda olan defter-i sultânîye nazar idüp göresiz, eğer ol yaya, hilâf-ı defter ü kanûn bunun yirini elinden almış ise hükm idesiz, girü ol yiri mezkûra teslim idesiz ve min-ba'd deftere muhâlif iş itdürmeyesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

387

Anadolu beylerbeyisine hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde dârende-i fermân-ı hümayûn Resul nâm kimesne Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, müselleme imiş, elinde olan Yunus Çiftliği için Hızır nâm sipâhi: "*Benüm tîmârımdandır*" diyü nizâ' ider imiş, hâliyâ mezkûr olan Hızır'un âdemîsi Yusuf dahı hâzır olup: "*Ol yirin müselleme ta'allukı yokdur, kadîmden tîmâra tasarruf olunu gelmişdür*" diyü bildürdi. Eyle olsa mezkûrları anda sana gönderdüm ve buyurdum ki, defter-i sultânîye nazar idüp göresiz, dahı müsellemeün yirin müselleme ve tîmâra müte'allık olan yiri sâhib-i tîmâra hükm

idesiz, eğer zikr olunan yir, nîm sipâhiye ve nîm müselleme kayd olunmuş ise, müselleme mukaddemdür, müselleme hükm idesiz, fi'l-cümle emrüm şöyledür ki, defterde müselleme kayd olunan yiri müselleme virüp dahi gayri yir ki, sipâhiye müte'allık ola, ana dahl ü ta'arruz itdürmeyesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fi evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

388

Edirne kadısına ve Edirne'de olan mütevellilere hüküm yazıla ki

/s.74/ El-hâletü hâzihi dârende-i hükm-i hümayûn Hacı Mustafa fakırü'l-hâl ve mahall-i merhamet olduğu ecilden buyurdum ki, anda Edirne'de olan imâretlerden bunun haline münâsib ve mülâyim bir nesnecik düşecek tevcih idüp yazup Dergâh-ı mu'allâma ilâm idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

389

Anadolu beylerbeyisine hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihi dârende-i hükm-i hümayûn Ahmed, haymana emîni olan Menteşe'nün oğlu olup mezbûr Menteşe fevt olup bunun elinde dirliği ve ciheti olmadığı ecilden buyurdum ki, bunun hâline münâsib tîmârdan bir nesnecik düşecek tevcih idüp viresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

390

Rumeli beylerbeyisine hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihi dârende-i hükm-i hümayûn Yahya, atebe-i ulyâmda hizmet idüp Tercüman Hacı İbrahim'ün oğlu olup elinde dirliği ve ciheti olmadığı ecilden buyurdum ki, mezbûra bir münâsib yirden üç bin akçalık tîmâr çıkarıviresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

391

Nişân-ı hümayûn hükmi oldur ki

Bundan evvel dârende-i hükm-i hümayûn Derviş Ca'fer'ün babası Davud ve dedesi Mustafa, Şeyh Hacı Bayram -nevvera'llâhu merkadehû-ya mensûb derviş olmağın, resm-i ganemden emîn ü mu'af idüp hükm-i hümayûn virülmüşdi, hâliyâ mezbûr Davud vefât idüp Derviş Ca'fer, Âsitân-ı murâd-bahşümden tecdîd-i hükm taleb itdüğü ecilden, müceddeden işbu hükm-i hümayûnı virdüm ve buyurdum ki, ber-karâr-ı evvel mahsûs resm-i ganemden emîn ü mu'af ola, hiç ahad kâyinen men kân mâni' vü müzâhim olmaya, resm taleb itmeye, şöyle bileler, alâmet-i şerife i'timâd ideler.

Tahrîren fi evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

392

Nişân-ı şerîf-i âli-şân hükmi oldur ki

Şimdiki hâlde Şeyhlü kadısı Dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüp: *"Menderos suyu üzerinde olan köprünün meremmetini Ahmed nâm kimesne idüp anun mukabelesinde avârizdan mu'af olurdu, hâliyâ mezbûr Ahmed fevt olup karındaşı dârende-i fermân-ı hümayûn Paşa Bey ol hizmete mültezim oldu"* diyü arz

itmeğin, ben dahı bu hükm-i şerîfi virdüm ve buyurdum ki, mādâm ki hizmetinde kusûrı olmaya, ulakdan ve suhreden ve cerehordan ve sekbândan ve hisâr yapmasından ve salgundan ve azebden ve kürekciden ve nüzül tahlılından ve sâir avâriz-ı dîvâniyyeden emîn ü mu'âf ve müsellemler olalar, ol köprünün binâsını ve meremmetini görüp gözedüp dakıka fevt itmeye, şöyle bileler.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

393 Nişân-ı hümayûn hükmi oldur ki

El-hâletü hâzihî dârende-i misâl-i ferhûnde-fâl ıftihârü'l-fudelâ Mevlânâ Hacı Muslihiddin Âsitân-ı sa'âdet âşiyânımdan bir kassâb dükkânın ve aşçı dükkânın ve sâir dükkânlar yapmağa istizân itdüğü ecilden destûr virüp işbu hükm-i âlem-ârâyı virdüm ve buyurdum ki, mezbûr yirde kendünün tapuya alınmış yirinde ve gayri yirde ne mikdâr dükkân yapmak ihtiyâr iderse, şer'en ve örfen câ'iz olduktan sonra yapup mülkiyyet üzere mutasarrıf ola, dilerse sata ve dilerse bağışlaya ve dilerse vakf ide, bu bâbda hiç ferd-i efrâd-ı âferîdeden bi-vech mine'l-vücûh dahl ü ta'arruz itmeyeler, şöyle bileler, alâmet-i şerîfe i'timâd ideler.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

394 Mekri kadısına hüküm yazıla ki*

/s.75/ El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Yusuf dergâh-ı mu'allâma gelüp: "*Çelebi Sultan'la ortak çeltük ekeriz, suvarma gelicek re'îs olan kimesne ben dahı ortak olurum diyü çeltüğü alup*" be-gayet zulm ider" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup bunun ortaklığa ekdüğü çeltüğe re'îs olan bî-vech-i şer' ü kanûn dahl idüp incidürse men' idesiz, incitdürmeyesiz ve: "*Zirâ'at itdiğümüz çeltük yirinden ve gayrinden ekilsün ekilmesün, dönüm akçasını alurlar*" didi, anı dahı göresiz, ol yirde kanûn ve ka'ide nenün üzerine cârî olgeldiyse, andan ziyâde aldurmayasız ve terekelerinden kanûn üzere oşr ve sâlârlık alıviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

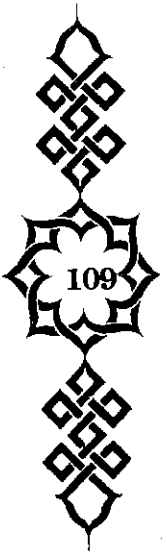
* Bu konuda daha önce yazılan bir hüküm için bk. nr. 193.

** Defterde: olup.

395 Kütahya kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Nasuh Dergâh-ı mu'al-lâma gelüp: "*Kanûn üzere yayla resmin virdükden sonra terekemüz arasında koyunumuz yörüdüğü vakit bizden otlak resmin taleb iderler*" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup bunlar kanûn üzere yayla resmin virdükden sonra, terekeleri arasında yörüyên koyunlardan bî-vech-i şer' ü kanûn otlak resmin taleb iderlerse, men' idesiz, hilâf-ı kanûn cürmine ve cinâyetine, şimdiye dek kanûn üzere her kim dahl idegeldiyse, girü anlar alup hilâf-ı kanûn kimesneye dahl itdürmeyesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

396**Nişân-ı hümâyûn hükmi oldur ki,**

El-hâletü hâzihî dârende-i hükmi-i hümâyûn Yani veled-i Kalavriça nâm kâfir okçı olup Balyabadra civârında olan Yenihisâr'a her yıl dört yüz ok virüp ve kal'anun meremmetin itmeğe iltizâm idüp iftihârü'l-ümerâ'il-kirâm Ali Paşa ilâm itdüğü ecilden işbu hükmi-i hümâyûnı virdüm ve buyurdum ki, mezbûr kâfir mādâm ki kal'a hizmetinde olup her yıl dört yüz ok kal'aya virüp ulakdan ve azebden ve cerehordan ve salgundan ve sekbândan ve hisâr yapmasından ve kürekçiden ve angaryadan fi'l-cümle mecmû' avâriz ve tekâlîf-i dîvâniyyeden müselleme ve mu'âf olalar, hiç ahad /kâyinen men kân/ dahl ü ta'arruz itmeye, şöyle bileler, alâmet-i şerife i'timâd ideler.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

397**Rumeli beylerbeyisine hüküm yazıla ki**

El-hâletü hâzihî dârende-i hükmi-i hümâyûn Fındıkdar-oğlu Hacı, İstanbul'a sürülüp evvelden Anadolu'da tîmâr tasarruf idermiş. Eyle olsa buyurdum ki, Anadolu'da tasarruf itdüğü tîmâr bedeli berâtını görüp bir münâsib mahalden Rumeli'nde tîmâr bulup çıkarıviresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

398**Alâiyye kadısına hüküm yazıla ki**

El-hâletü hâzihî dârende-i hükmi-i hümâyûn Osman Dergâh-ı mu'al-lâma gelüp: *"Kadîmü'l-eyyâmdan tasarruf itdüğümüz davarımız suvadına ve odumuz yolına Topçı Yahya ve Ali Fakih ve Hasan nâm kimesneler sürüp zirâ'at iderler. be-gayet zulm iderler"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kaziiye bu vechile olup bunun kadîmdan tasarruf itdüğü davarı örüsine ve odunu yolına mezbûrlar bî-vech-i şer' ü kanûn dahl idüp zirâ'at iderlerse, men' idesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

399**Ankara kadısına hüküm yazıla ki**

/s.76/ El-hâletü hâzihî dârende-i hükmi-i hümâyûn Ali Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Tîmârımda defterüm sûretinde hâs çiftliğümden üç pâre yirimi Veli ve Musa Fakih nâm kimesneler sürüp zirâ'at iderler, bana dahl itdürmezler, bâ-vücûd ki kadîmü'l-eyyâmdan hâs zevelden /.../"* buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, bunun tîmârında defterinde mastûr olan hâssa çiftliğinden mezbûr Musa Fakih ve Veli, bî-vech-i şer' ü kanûn almışlar ise hükmi idüp alıviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

400

Selânik beyine ve Selânik kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn Mehmed'le Dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüp Selânik'de olan hergele için berât taleb olunmuş. Eyle olsa anun gibi cüz'î husûs için atebe-i ulyâmdan berât virilmek münâsib değıldür, siz anda göresiz, ol hizmetün ehli kim ise ve uhdesinden gelür mahall ise viresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

401

Samakov kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn Turgud nâm sipâhi Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "Tîmârumda olan ra'yyetlerüm, kanûn üzere ispençlerin ve sâir rûsûmların ve öşrlerin virmezler, temerrüd iderler" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kaziyye bu vechile olup bunun tîmârında olan re'âyâ ki, defteri sûretinde mastûr ola, kanûn üzere ispençden ve öşrden ve sâ'ir rûsûmdan üzerlerinde ne var ise mecâl virmeyüp hükm idüp aliviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

402

Bursa kadısına ve Bursa'da olan mütevellîlere hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde dârende-i fermân-ı hümâyûn Hâfız Pîr'nün elinde olan ciheti alınıp âhara virilmiş. Eyle olsa mezkûr anda gönderüp buyurdum ki, bunun hâline münâsib ve şânına mülâyim bir nesnecik düşicek mezkûra ta'yîn idüp yazup bildüresiz, şöyle bilesiz,

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

403

Rudnik kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn Eynebeyi nâm sipâhi Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "Tîmârumda ba'zı ra'yyetlerüm perâkende olup yirleri hâlî olduğı ecilden, yirlerine filorici kâfirler konup zirâ'at iderler, kanûn üzere öşr ve rûsûm taleb iderüm, virmezler" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kaziyye bu vechile olup bunun tîmârında müteferrik olan ra'yyetlerinin yirlerine hâricden kâfirler gelüp konup zirâ'at iderlerse, kanûn /üzere/ öşr ve rûsûmın buna aliviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

404

Ali Paşa'ya hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî şöyle buyurdum ki, Anavarin Kal'ası'nda olan hisâr erenlerine ve azeblere zahîre olıcak ol tarafdân tedârik idesiz ve kal'aya yaycı ve

okçı ve durûdger ve bennâ hâcet olursa, ol tarafda olan yaycıdan ve okçıdan ve durûdgerden ve bennâdan mu'âf olmağla, her kim iltizâm ider ise yazup bildüresiz, ki hükm-i hümâyûn virile, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâsıt-ı Zilhicce sene sitte tis'a-mie.

405

İskilip kadısına hüküm yazıla ki

/s.77/ Sâbika Mevlânâ Alâeddin müderris-i İskilip bir iki kıt'a atasından kalan yirlerin tasarruf idüp Umur Bey Defteri'nde dahı mu'âf kayd olunmış, bu üzere berât-ı hümâyûn dahı virilmiş, /sonra karındaşı Mevlânâ Muhyiddin/ tasarruf idüp ana dahı hükm-i hümâyûn virilmiş, hâliyâ mezbûr Mevlânâ Muhyiddin müteveffâ olup iki oğulları kalup dârende-i hükm-i hümâyûn Celâl ve Sa'dullah anun oğulları olup ellerinde olan ahkâm-ı şerîfelerin arz itdüğü ecilden buyurdum ki, ber-karâr-ı sâbık evvelden mu'âfiyet üzere tasarruf itdükleri yirlere, bunlar dahı ber-karâr mutasarrıf olalar, bu bâbda hiç ahada dahl ü ta'arruz itdürmeyesiz ve ba'de'n-nazar bu hükm-i şerîfi ellerinde ibka idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

406

Anadolu beylerbeyisine hüküm yazıla ki

El-hâletü hazihî dârende-i hükm-i hümâyûn Mahmud Dergâh-ı mu'alâma gelüp: *"Bursa'da Sultan Murad İmâreti evkafında mütemekkin olup ol köyde ra'yyet yazılup kanûn üzere mütevellîye rûsûm-ı re'âyâ edâ olunur, hâliyâ bir yayabaşı, yayasın diyü beni dutup incidür, sefere sürmek ister"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, ol bâbda yayabaşıyla bunu beraber idüp ve deftere nazar idüp göresiz, şöyle ki, bu yaya defterinde mastûr olup kadîmî yayalardan olduğı ma'lûm olursa, yayalığa hükm idüp bunu: *"Ra'yyetsin"* diyü incitmeyeler, illâ meğer ki, ra'yyet yirin dutup zirâ'at iderse, ol vakit ol yir husûsiyçün rûsûm-ı re'âyâ edâ oluna, ammâ şöyle ki, bu yaya defterinde yaya olmayup yayabaşı bî-vech bunu incidüp te'addî iderse, men' idesiz, kadîmden oturup rûsûm-ı re'âyâyı ne vechile edâ iderse, girü edâ idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

407

Sultan Ahmed'e hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî Dergâh-ı mu'allâma mektûb ve âdem gönderüp şeh-zâdelerin sünnet olmaları bâbında ki arz olunmuş. Eyle olsa bu ma'nânun vuku'ı benüm hâtır-ı âtırumda an-karîb temâm mukarrerdür, gerekdür ki, ol husûs içün ne maslahat varsa, görüp itmâm ardınca olasız, inşâ'allahu'l-e'azz vakti gelüp fırsat el viricek devlet ü sa'âdetle ol maslahata şürû' olunur, te'hîr olunmaz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

408

Burusa kadısına hüküm yazıla ki

Hâliyâ Burusa kethudâsı olan dârende-i fermân-ı hümâyûn Mustafa Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, mahrûse-i Burusa'da olan bennâlar ve neccârlar ve nakkaşlar, bir kimesnenün evin yapmağa kavlı idüp işleyü dururken, anun evin koyup varup gayri kimesne evine el urup mütevâtir dört beş kişinün evlerin böyle idüp müslümanlara avk iderlermiş. Eyle olsa buyurdum ki, teftiş idüp göresiz, takrîr olunduğı gibi ise bennâ ve neccâr ve nakkaş olsun hakk-ı ücretlerin virdüklerinden sonra, bir müslümanın evin koyup varup ahârın evine el urmaya, bu bâbda gereğı gibi yasak idesiz, inâd iderler ise, muhkem haklarından gelesiz ve ba'de'n-nazar bu hükm-i şerîfi mezkûr Mustafa'nun elinde ibka idesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

409

Şile kadısına ve korucu Büyük Mustafa'ya hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî şöyle istimâ' olundu ki, anda hâssa koruda hâriçden ırgad kâfirlerinden ve gayrinden gelüp anda koruda gelüp mütemekkin olup ağaç keserlermiş. Eyle olsa buyurdum ki, bundan böyle yasak eyliyesiz ki, ırgad kâfirlerden ve gayrinden kimesne gelüp korudan ağaç kesmeye ve koruda mütemekkin olmaya ve devletli mezbûr koruya varup şikâr etmekiçün teveccüh idicek şikâyetçilerden, avretten ve erden varup anda gözedüp zahmet virmek isterlermiş. İmdi ol bâbda dahı yasak idesiz ki, devletli anda varıcak şikâyetçilerden kimesne erden ve avretten anda bulunmaya ve illâ anlara ideceğüm siyâseti size iderüm, işte bu maslahat için kulum İlyas irsâl olundu, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

410

Akşehir kadısına hüküm yazıla ki

/s.78/ Hâliyâ Dergâh-ı mu'allâma şöyle arz olundu ki, mezkûr kadılıkda hazret-i Resûl rûhiyyün bir hammâm binâ olunmuş, sonra: "Yıkasın" diyü hükm-i şerîf varmış imiş. Eyle olsa hükm-i şerîfüm varduğı gibi ol: "Yıkasın" diyü varan hükmü mühürleyip Dergâh-ı mu'allâma gönderisiz ve ol hammâmı kim binâ itmişdür, emirle mi itmişdür, aslı nedür ve ol: "Yıkasın" hükmünü kim iletmışdür, aslı ile temâm ma'lûm idinüp mufassal yazup arz idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîf üzere i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

411

Sultan Ahmed'e hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî Dergâh-ı mu'allâma mektûb ve âdem gönderüp iftihâr-ü'l-ümerâ'î'l-kirâm lalan olan Yusuf -dâme ikbâluhû-nun kemâl-i emâneti ve hüsn-i istikameti ve adl ü insâfı temâm ma'lûm olup tîmârınun kıletî bâbında ki arz itmişsiz. Eyle olsa ma'lûmundur ki, vilâyet-i Rum tîmâr bâbında ancak ol mikdâra mütehanımıldür, ziyâdeye mütehammil değildir, şimdi ol mikdâr dirlik ile kanâ'at ide dursun, inşâ'allahu'l-e'azz vaktiyle tedârik oluna, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

* Defterde: Rum'un.

412

Sultan Ahmed'e hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde Dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüp Koyluhisar suba-şısı Rüstem için bundan evvel Karahisar sancağı beyi hilâf-ı vâkı' kazıyye arz idüp devlet eşiğine irsâl olunmuşdur, hâliyâ mezbûr subaşının bundan olan ta'allukatı meserret ve ol bî-günâh anda hayret-i firkat içinde kalup ol tarafa gönderilmek bâbında iltimâs itmişsiz. Eyle olsa anun emri şimdi bir mikdâr müddet te'hîr olunmak görülüp inşâ'allahu'l-e'azz vaktiyle anun husûsı görülüp gönderilmeliyse gönderile, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

413

Biga kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i fermân-ı hümâyûn Eynebeyi nâm kimesne Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, müsellemin imiş, sefer-i hümâyûna kendü bi-nefsihi eşmeğe iktidârı olmayup ma'lûl imiş. Eyle olsa buyurdum ki, göresiz eğer kendü eşmeğe kudreti yoğsa, bunun gibi bedeli câ'izdür, bedel dutup göndere, ol bâbda kimesne mezkûra mâni' olup dahl ü ta'arruz kılmaya, şöyle bileler.

Tahrîren fî evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

414

Anadolu beylerbeyisine hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde dârende-i fermân-ı hümâyûn Turhan nâm kimesne Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, Amasrı Kal'asında hisâr eriymiş, elinde olan tîmârında beş yüz akçalığı ifrâz olunmuş. Eyle olsa buyurdum ki, deftere nazar idüp göresiz, takrîr itdüğü gibi ise bir bütün gedik düşecek, mezkûra ta'yîn idüp viresiz, ol vakit elinde bâkı kalan hisseyi dahı alup âhara viresiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

415

Nişân-ı hümâyûn hükmi oldur ki

Hâliyâ Şuhud kadısı dârende-i fermân-ı hümâyûn Hamza nâm kimesne eline mektûb virüp ve Dergâh-ı mu'allâma gönderüp: "*Nefs-i Şuhud'un kethudâsı yoktur*" diyü: "*Kethudâlığa yarar*" diyü arz itmeğin, ben dahı mezkûr Hamza'ya bu hükmi-i şerifi virdüm ve buyurdum ki, ba'de'l-yevm nefsi-i Şuhud kasabasına kethudâ olup kethudâlığa müte'allık hizmeti görüp gözedüp dakika fevt itmeye ve kethudâlık için bir ferdden bir akça ve bir habbe almaya ve il kethudâlığı memnû'dur, ana dahl ü ta'arruz itmeye, hemân nefsi-i Şuhud'a kethudâ ola, şöyle bileler.

Tahrîren fî evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

416

Nişân-ı hümâyûn hükmi oldur ki

/s.79/ Bundan evvel Seyyid Necm-oğlu Seyyid Ahmed, Ereğlü tevâbi'inde Gözkülek nâm mezra'a ki, hâsıl-ı divânîsi iki yüz kırk akça yazar ulûfesi üzerine yurdruk tarikiyle tasarruf iderdi, hâliyâ mezbûr Seyyid Ahmet vefât idüp dârende-i hükmi-i hümâyûn Sabbah anun karındaşı olup bu dahı atebe-i ulyâmda ulûfe tasarruf idüp mezbûr yurdruk tarikiyle tasarruf olunan mezra'a taleb idüp Ereğli kadısı i'lâm itdüğü ecilden sadaka idüp işbu hükmi-i hümâyûnı virdüm ve buyurdum ki, ba'de'l-yevm taht-ı yedinde olup yurdruk tarikiyle mutasarrıf ola, bu bâbda hiç

ahad kâyinen men kân mâni vü müzâhim olmaya, şöyle bileler, alâmet-i şerîfe i'timâd ideler.

Tahrîren fi evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

417 Sultan Ahmed'e ve Lalasına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Hüseyin Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "*Defterde üzerüme yazıldığı yiri Receb nâm kimesne elümden aldı, bana azîm zulm eyledi*" diyü bildürdi. Eyle /olsa/ buyurdum ki, onat vechile teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup bunun defterde üzerine yazılıp kanûn üzere tasarruf idüp öşrin ve rüsûmın virüp bî-vech-i şer' ü kanûn elinden aldıysa hükm idüp alıviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

418 Burusa kadısına hüküm yazıla ki

Burusa'da olan şerbetcilerden dârende-i fermân-ı hümayûn Mehmed Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, muhtesib olan bunlara olıgelen âdete ve kanûna muhâlif zulm ü te'addî ider imiş. Eyle olsa buyurdum ki, teftîş idesiz, eğer muhtesib âdete ve kanûna muhâlif bunlara zulm ü te'addî iderse, men' idüp itdürmeyesiz, fi'l-cümle olıgelen âdete ve kanûna muhâlif bunlara dahl ü ta'arruz itdürmeyesiz, şöyle bilesiz ve ba'de'n-nazar bu hükm-i şerîfi elinde ibka idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

419 Burusa kadısına hüküm yazıla ki

Hâliyâ dârende-i fermân-ı hümayûn Mehmed nâm kimesne Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, Kutlu Hasan ve Rumlu Hasan ve Yaralu Mehmed ve İsa nâm kimesneler var imiş, her kim muhtesib olur ise, anun yanına varup müslümanlara azîm zulm ü hayf iderler imiş. Eyle olsa buyurdum ki, teftîş idüp göresiz, arz olunduğu gibi ise anları muhtesib yamndan giderüp ve yasak idesiz, ki min-ba'd muhtesib yanına varup durmayalar, inâd iderler ise muhkem haklarından gelesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

420 Teke sancağı beyine ve Mekri kadısına hüküm yazıla ki

Bundan evvel Hızır nâm kimesne ve bir niçe nâm kimesneler, deryâda yörülen harbî kâfir gemilerine zahîre satup anların husûsları teftîş olunmalu olıcak mezbûr Hızır şer'e itâ'at itmeyüp temerrüdlük itdüğünü Kaş kadısı yazup Dergâh-ı mu'allâma i'lâm itmiş. Eyle olsa buyurdum ki, hükm-i şerîfüm varduğu gibi mezbûr Hızır'ı her kanda /ise/ buldurup ve andan gayri her kim benüm iznümsüz deryâya harbî kâfire tereke satdıysa buldurup ber-müceb-i şer' ü örf, teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, şöyle ki, tereke satdukları vâkı' ise, ki sâbit ü zâhir ola, tutup muhkem bend idüp yarar âdemleriyle Dergâh-ı mu'allâma gönderesiz ve kazıyyelerin yazup bildüresiz ve bu husûs olıcak mezbûr Hızır Antalya kadısına mensûb olmağın, mezbûr kadı dârende-i hükm-i hümayûn Sofi Kemâl'i ve akrabasın ve ta'allukatın

mensûbına hilâf-ı vâkı' kazâyâ arz idüp hükm getürdüp tutdurup bî-günâh habs itdürüp âmme sorup üzerine nesne sâbit olmayup yemîn itdürmeyince halâs itmemiş, buyurdum ki, bu kaziyye/yi/ dahı kemâ huve hakk teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, mezbûr kadı bunu arz idüp tutdurmağın aslı nedür ve bunun günâhı nedür ve buna ne tarîkiyle te'addî olup hayli akçası zâyî' olmuş, bunun kaziyyesin alâ-vechi'l-ih-timâm görüp aslı niçe ise temâm tahkık idüp tafsiliyle yazup Dergâh-ı mu'allâma i'lâm idesiz, bir dürlü dahı itmeyesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

421 Mudurnu kadısına hüküm yazıla ki

/s.80/ El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Sevindük Dergâh-ı mu'al-lâma gelüp: "On beş yıldan berü tasarruf idüp öşrin ve rûsûmın edâ idüp tapuya aldığım yirümi, Mustafa nâm kimesne alup bana azîm zulm itdi" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, kaziyye bu vechile olup bunun on beş yıldan berü tasarruf itdüğü öşrin ve rûsûmın edâ itdüğü yiri bî-vech-i şer' ü kanûn elinden aldıysa hükm idüp alhviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd edesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

422 Anadolu beylerbeyisine hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Mehemed nâm sipâhi Anadolu'da tîmâr tasarruf idüp hayli zemân imiş ki, ma'zûl olmuş, mülâzemet idermiş. Eyle olsa mezkûrî anda sana gönderüp buyurdum ki, elinden olan berâtını görüp hâline münâsib bir tîmâr bulup buna tevcih idüp vîresiz, eğlemeyesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

423 Nişân-ı hümayûn hükmi oldur ki

El-hâletü hâzihî Karesi sancağında Fırt nâhiyesinde Hatîb derbendi hayli mahûf derbend olup Ömer-oğlu nâm karye halkı ol derbendi görüp ve gözedüp, âyende vü revendeye zahmet olmayup avârizdan mu'âf ve müsellemler olurlarmış, hâliyâ Fırt kadısı i'lâm itdüğü ecilden bunda defterde görüldi, mezbûr köy, derbend muhâfazasıyçün olduğu ma'lûm olup kayd olduğu ecilden işbu hükm-i hümayûnı virdüm ve buyurdum ki, mādâm ki ol derbendi muhâfazat ideler, ulakdan ve azebden ve cerehordan ve salgundan ve sekbândan ve hisâr yapmasından ve doğancıdan fi'l-cümle mecmû' avâriz ve tekâlîf-i dîvâniyyeden mu'âf ve müsellemler olalar, hiç ahad dahl ü ta'arruz itmeye, şöyle bileler, alâmet-i şerife i'timâd ideler.

Tahrîren fi evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

424 Şuhud kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Lutfullah Dergâh-ı mu'al-lâma gelüp: "Bundan evvel babam İlyas kendü tasarruf itdüğü ol altı dönüm yiri tapuya alup hîzâne-i âmireye akçasını verüp kapudan hükm-i hümayûn alınmışdı,

hâliyâ Karakazancı ve Ali Bey, mezbûr yiri tapuladum diyü elîmden aldılar, be-gayet zulm oldu" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup bunun beylikden tapuya alup tasarruf idüp kanûn üzere mu'attal komayup öşrin ve rûsûmın virdükden sonra bî-vech-i şer' ü kanûn elinden aldıysa, hükm idüp alıviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

425

Arım kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Emîr Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Tasarruf itdüğüm müsellemlik çiftlikden Saruca nâm âmil behre aldı, bâ-vücûd ki ol müsellemlik yir için sefer hizmetin edâ iderüm, be-gayet zulm itdi"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, bunun tasarruf idüp sefer hizmetin edâ itdüğü müsellemlik yirinden âmil olanlar, bî-vech-i şer' ü kanûn behre almak isterse, men' idüp emr-i şer' ü kanûn üzere amel idüp te'addî itdürmeysesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

426

Yanya sancağı beyine hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî: *"Deniz yüzinde Frenk gemilerinden hayli ihtiyât vardır"* diyü arz olunduğı ecilden buyurdum ki, kulum (...) varduğı gibi sancağın halkıyla subaşılarından ve sipâhilerden kim varsa, müretteb ve mükemmel düşmen yarağıyla hâzır ve müheyyâ olup durasız, anun gibi Frenk gemileri gelüp Badra'da Anadolu askeri binâ itdüğü burgoza düşüp muhâsara iderse, ihmâl ü te'hîr itmeyüp üzerine varup kâfirle ceng idüp şol senden umulan âsâr-ı şecâ'at ve fart-ı şehâmet zuhûra gelicek demdür, er gibi olası, anun gibi olıcak kat'â bir gün ve bir sâ'at te'hîr itmeyesiz.

427

Karlı-ili sancağı beyine hüküm yazıla ki

/s.81/ El-hâletü hâzihî: *"Deniz yüzinde Frenk gemilerinden hayli ihtiyât vardır"* diyü arz olunduğı ecilden buyurdum ki, kulum (...) varduğı gibi sancağın halkından, subaşılarından ve sipâhilerden kim varsa, müretteb ve mükemmel düşmen yarağıyla hâzır ve müheyyâ olup durasız, dâ'im teyakkuz üzere olası, şöyle ki, deniz yüzinden kâfir gelüp Karlı-ili tarafından Anadolu /askeri/ binâ itdüğü hisâra düşüp muhâsara itmek ihtimâli ola, varup şol hizmetden umulan âsâr-ı şecâ'at ve kemâl-i şehâmet zuhûra gelicek demdür, er gibi olası, bir vakit ve bir sâ'at te'hîr itmeyesiz.

428

Tırhala sancağı beyine hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî: *"Deniz yüzinde Frenk gemilerinden hayli ihtiyât vardır"* diyü arz olunmağın buyurdum ki, kulum (...) varduğı gibi bir gün ve bir sâ'at tevakkuf itmeyüp sancağın halkıyla sâbika emr olunan üzere Badra tarafında olan Yenihisar'ı muhâfazat idüp ol cevânibi gereğı gibi görüp gözedesiz, şöyle ki, kâfir

gelüp Rumeli /askeri/ binâ itdüğü burgozı muhâsara iderse, sen dahı varup şol senden umulan âsâr-ı şecâ'at ve fart-ı şehâmet zuhûra gelicek demdür, er gibi olasız, şöyle bilesiz.

429 Kırkkilise kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn İshak Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "Yörükler çeribaşılığiyçün elümde berât vardır, hâliyâ berâtumda altmış hâne yamak kayd olunmuşdur, ki ellişer akça virürler, şimdi taleb idicek sefer olıcak virirüz, sefer olmayıcak virmezüz diyü nizâ' idüp bana hakkum virmezler" diyü bildürdi. Eyle olsa şimdi emrüm bunun üzerinedür ki, defterde ellici yazılan kimesneler sefer olsun olmasun her yıl ellişer akça vireler, gerekdür ki, buna dahı yazılan yamaklardan vakti gelicek ellişer akça alviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

430 Ankara kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî şöyle istimâ' olundu, azebden ve Türkmen'den ve gayrinden Ankara sancağında hırsuz dutulup getirüp Ankara'da zindanda habs olundukdan sonra beylerbeyi âdemleri gelüp şikâyetçi olmayup hırsuzı zindandan çıkarup alup cürümleyüp ve esbâbın alırmış. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, vâkı'â kazıyye bu vechile ise, şol hırsuz ki, anda dutulup şikâyetçileri beylerbeyisine varup anun hükmüyle âdemi gelicek hırsuzı alup suçına göre te'dîb oluna, şöyle ki, siyâsete müstahakk olmalu olmayup cürm alınmak olursa, ol sancakda dutulan hırsuzun cürmi sancak beyinündür, ana hükm idüp alviresiz, ammâ şol hırsuzun ki, şikâyetçisi beylerbeyisine varmayup anun mektûbıyla adı gelmeye, varup taleb iden kimesneye iltifât itmeyüp emr-i şer' ü örf niçe ise anda hükm olunup yerine konula ve hırsuzun tutulduğu vakit yanında bulunan atdan ve esbâbdan ne varsa, dutan kimesnenün olur, gayre dahı ü ta'arruz itdürmeyesiz, bir dürlü dahı itmeyesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

431 Sultan Şehinşah'a hüküm yazıla ki

Hâliyâ Mavga Kal'ası erenlerinden dârende-i fermân-ı hümayûn Ahmed Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, elinde olan gedüğü içün: "İki hisârda ulûfe tasarruf ider" diyü alınup âhara virilmiş. Eyle olsa buyurdum ki, hükm-i şerifümle varıcak bu kazıyyenün aslı nedür ve nice vâkı' olmuşdur, aynıyle yazup arz idesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

432 Anadolu beylerbeyisine hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Hamza Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "Bundan evvel tasarruf itdüğüm timârı bî-günâh elümden alup bir ecnebi Türk'e virdiler, bana gayet zulm oldu" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki,

onat vechile teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, kaziyye bu vechile olup bunun tîmârî bî-günâh alınup ecnebî tîmâr yimemiş kimesneye virilmiş ise, kanûn üzere buna mukarrer olmaluysa, tîmârını girü viresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

433

Karesi-ili sancağı beyine hüküm yazıla ki

/s.82/ Şimdiki hâlde yörüklerden Arıklar cemâ'atinden dârende-i fermân-ı hümâyûn Hamza Dergâh-ı mu'allâma gelüp, şöyle arz itdi ki, Anadolu beylerbeyi-sinün âmildârları zulm idüp kanûndan ziyâde bunlardan nesne taleb idüp alur imiş. Eyle olsa buyurdum ki, her kangınızın taht-ı hükûmetinde vâkı' olursa teftîş idüp göresiz, eğer nefs-i emrde bunlardan ziyâde nesne taleb idüp kanûna muhâlif nesnelerin almak isterlerse, men' idüp aldurmayasız, fi'l-cümle emrüm şöyledür ki, bunlara şer'e ve kanûna ve emrûme muhâlif zulm ü te'addî itdürmeyesiz, inâd ideni yazup Dergâh-ı mu'allâma arz idesiz ki, ben anun hakkından gelem, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

434

Anadolu beylerbeyisine hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn Seydi Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Babam Bâyezid-oğlu Debbağ Ali'dür, yayabaşı gelüp benümçün yaya oğlusın diyüp incidür, bâ-vücûd ki defterde görüldi, İvaz-oğlu Ali yazılmış, anunçün babandur diyü incidür, bana azîm hayf oldı"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, yaya başiyle bunu beraber idüp ve deftere nazar idüp göresiz, şöyle ki, defterde yazılan bunun babası olmayup ol bir gayri Ali olup bî-vech-i şer' ü kanûn bunu incitmek isterse men' idüp incitdurmeyesiz ve bunun bî-vech her nesin almış ise hükm idüp alıviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

435

Nişân-ı şerîf-i âlîşân hükmi oldur ki

Şimdiki hâlde Alacahisar kadısı Dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüp: *"Nefs-i Alacahisar'un kethudâsı yokdur, dârende-i fermân-ı hümâyûn Ayas'ı kethudâhğa ihtiyâr eylediler"* diyü arz itmeğin, ben dahı mezkûr Ayas'a bu hükm-i şerîfi virdüm ve buyurdum ki, ba'de'l-yevm nefs-i Alacahisar'da kethudâ olup şol ki vezâ'if-i hidemât-ı kethudâlıkdur, mü'eddâ kıla ve kethudâlık için hiç bir ferdden bir akça ve bir habbe almaya, il kethudâlığı memnû'dur, ana dahl ü ta'arruz itmeye, hemân nefs-i Alaca/hisar'da/ kethudâ ola, şöyle bileler, alâmet-i şerîfe i'timâd ideler.

Tahrîren fî evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

436

Kütahya kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümâyûn Hamza Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Kadîmü'l-eyyâmdan tasarruf itdüğüm bağçe ve arpalık yirümi Resul nâm müsellemler elümden almak ister, be-gayet zulm ider"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, kaziyye bu vechile olup

bunun kadîmden tasarruf itdüğü bağçe ve arpalık, müsellemlik yirden olmayup bunun elli altmış yıldan berü elinde olup mezbûr müsellemlik telbîs ile elinden almak isterse, men' idüp incitdürmeyesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

437

Tire kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Yusuf Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle arz itdi ki, babası yaya imiş, fevt olmuş, anun hizmetini el'an bu iderimiş, ammâ babası hayatda iken elinde olan yirin âhara satmış, şimdi buna dahl itdürmezlermiş. Eyle olsa buyurdum ki, hükm-i şerîfümle varıcak teftîş idüp göresiz, nefs-i emrde bunun babası elinde olan yayalık yirin âhara satmış ise, anun gibi yirin satışı câ'iz değildir, şer'le ve kanûnla ma'lûm olduktan sonra, ol yiri hükm idüp girü buna alviresiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

438

Aydos kadısına hüküm yazıla ki

Hâliyâ dârende-i hümayûn Bahşı nâm kimesne Dergâh-ı mu'allâma gelüp şöyle raz itdi ki, yörük yamakları imiş, bunlara teklîf-i avâriz olunur imiş. Eyle olsa buyurdum ki, teftîş idüp göresiz, şol yıl ki, sefere eşenlere ellîşer akça harçlık vireler, bunlara teklîf-i avâriz itmeyesiz ve itdürmeyesiz ve itmek isterlerse men' idesiz ve ba'de'n-nâzar bu hükm-i şerîfî elinde mezkûrun ibka idesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

439

Filibe ve Hasköy kadılarına hüküm yazıla ki

/s.83/

Hâliyâ sen ki Hasköy kadısının Dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüp: "Musa ve karındaşı Dursun ve Yamak Şahin nâm kimesneler, Karagöz subaşının beylik maslahat için varup âdemîsin muhkem let ve darb urdular" diyü arz eylemişsin. Eyle olsa buyurdum ki, sen ki Filibe kadısının, göresiz, kaziyye bu arz olunduğı gibi ise zikr olunan kimesnelerin gereğı gibi haklarından gelesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

440

İvranya kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Dinîtri ve İvladsav nâm voynuklar Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "Kadîmî ahur için hizmet eden voynuklardan olup hizmetümüz temâm itdikden sonra sancak beyi subaşı ve çeribaşı, bizi hizmete sürüp envâ' te'addîler iderler" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, kaziyye bu vechile olup bunlar âhar voynukları olup hizmetlerin temâm itdüklerinden sonra subaşı ve çeribaşı hilâf-ı kanûn bunları incidüp hizmete sürerlerse, men' idüp incitdürmeyesiz ve çeribaşı bunlardan kanûna muhâlif akça almaya, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

441

Hersek-ili sancağı beyine ve Foça ve Neretve kadılarına hüküm yazıla ki

Plagay tevâbi'inde Boşna Krozne nâm mezra'a ki il yazıcısı, Ya'kub veled-i Yusuf adına yazup deftere kayd itmiş ve: "*Mezra'a-i Kuruzan*" diyü defterde: "*Bezer nâm karye halkı zirâ'at idüp âdet üzere öşrin vireler*" diyü deftere kayd etmiş. Eyle olsa mezbûr Ya'kub, karye halkı bunda kapumda beraber oldukları ecilden girü anda gönderüp buyurdum ki, ikinüz bir yire gelüp ol mütenazi'ü'n-fih mezra'anun üzerine varup onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, şöyle ki, Boşna Krozne ayrı olup ve Kuruzan ayrı olup her biri başka mezra'alar ise, defterde kimün üzerine yazılmış ise, anun üzerine mukarrer idüp hüccet viresiz, yoğ eğer mezra'a bir olup sonra il yazıcısı varıcak, sonra tekrâr ismile müsemma olup ayrı ayrı yazılmış ise, kadimden ol mezra'ayı her kim tasarruf ide geldiyse, akdemine hükm idüp anun üzerine mukarrer idesiz, fi'l-cümle şöyle idesiz ki, aralarında kat'-ı nizâ' fasl-ı husûmet olup bir dahı şikâyet gelmelü itmeyesiz ve mezbûr mezra'aların öşrlerin kim alur, anı dahı yazup bildüresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

* Bu konuda gönderilen diğer hükümler için bk. nr. 463 ve 464.

442

Silistre kadısına hüküm yazıla ki

Bundan evvel Dellâle Hristin'ün oğlu /Süleyman'un/ İstefan Voyvoda âdemlerinden Simko nâm kimesnede biber ve sâir kumaş bahâsından bin dört yüz yirmi dokuz filorilik hakkı olup mezbûr Simko fevt olup sadrül-vüzerâ'il-izâm Mesih Paşa anda sancak beyi iken teftiş için hükm-i humâyûn göndermişdüm, ol dahı mezbûr İstefan Voyvoda'ya mektûbla âdem göndermiş, ol taraftan emr-i şer'e muhâlefet idüp itâ'at itmeyüp teftiş olunmamışlar, mezkûra hakkı vâsıl olmayup girü Dergâh-ı mu'allâma arz itdüğü ecilden buyurdum ki, hükm-i şerîfüm varduğı gibi bir yarar âdemin gönderesiz ki, mezbûr İstefan Voyvoda, ol müteveffâ olan kâfir üzerinde bunun alımı olup sâbit ü zâhir olduğdan sonra hükm idüp metrukâtından aliviresiz, eğer nizâ' kılarısa bir yarar kimesne vekil göndere ki, sizün yanunuzda husemâ beraber olup ber-müceb-i şer'-i şerif teftiş olunup şer'le zâhir olan hakkını aliviresiz, ta'allül ü nizâ' itdürmeyesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

* Bu konuda daha önce gönderilen hüküm için bk. nr. 64.

443

Rumeli beylerbeyisine hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i humâyûn Kâtib Sinan bundan evvel Anadolu'da Teke sancağında timâr tasarruf idermiş, hâliya mezbûra Rumeli'nde timâr olmak emr idüp buyurdum ki, elinden giden timârına bedel mezkûrun hâline münâsib ve mülâyim çıkarıvirüp tezkiresin virüp Dergâh-ı mu'allâma arz idesiz ki, berât-ı humâyûn virile, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

/s.84/ Bundan evvel muhrûse-i Edirne'de benüm ulûfem tasarruf idüp bana hizmet eden yayıcılardan üstâd Yayı Sinan'un Eskisaray kurbmda dükkânı olup mezkûrı andan kaldurup aşğa dükkânlarâ iletmek isteyüp mezbûr üstâd Sinan pîr olup ve benüm kadîm hizmetkâr/um/ olup anun bâbında mâyetüm olup buyurmuşdum ki: *"Mezkûrı ve İbrahim nâm bir kulın ve kendinün sâir hizmetkârların oturdukları dükkândan kaldırmayup ve nakl itdürmeyip yirlerinde ibka idesiz"* diyü, hâliyâ mezbûrı yine incitmek isterlermiş. Buyurdum ki, sâbika olan emrüm üzerine bunı ol husûşçün kimesne incitmeye ve zahmet virmeye ve kendü hizmetkârı oturgeldükleri dükkân-da oturup san'atların işleyüp bu bâbda temerrüdlük ideni sekidüp hakkından gelesiz, eslemeyeni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, âlâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Ali nâm sipâhi Dergâh-ı mu'allâma âdem gönderüp: *"Defterde ve berâtta üzerüme hâsıl kayd olmuş mezra'a-nun öşri ve değirmen resmin ve bağ haracın, Mustafa Kethudâ nâm kimesne cum'a yapup vakf itmiş, ol üzere telbîsle kapudan hükm almış, bâ-vücûd ki timâr vakf olduğu bir dürlüdür"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, bunun timârmda üzerine hâsıl kayd olmuş mezra'adan ve değirmen resminden ve bağ haracmdan ki mezbûr Mustafa'nun mülk-i meşrû'ı olmaya ve şer'le mülkiyeti dahı ma'lûm olmayup timâr vakf olmaz, buna müteveccih mahsûlden ne varsa hüküm idüp bi-kusûr alıviresiz ve mezbûr Mustafa ol bâbda aldığı hükmi aynıyle mühûrleyip bir emîn kimesne ile kapuma gönderesiz, bir dürlü dahı itmesiz, şöyle bilesiz, âlâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn İskender Dergâh-ı mu'al-lâma gelüp: *"Efendim bir subaşının ra'ıyyeti olup rûsûm-ı re'âyâyı ana virdüm, efendim beni âzâd idicek ben dahı rûsûm-ı re'âyâyı ana virdüm, şimdi sancak beyi olan haymanasın diyü benden resm taleb ider"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, vâkı'â kazıyye bu vechile ise bunun efendisi rûsûm-ı re'âyâyı kime virürse hüküm idesiz ki, il yazılınca bu dahı rûsûm-ı re'âyâyı ana vire, il yazıldığı vakit her kime ra'ıyyet yazılırsa, anun üzerine mukarrer ola, şimdi sancak beyi ve gayri: *"Haymanasın"* diyü bunı incitmeyeler, şöyle bilesiz, âlâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

El-hâletü hâzihî Dergâh-ı mu'allâma şöyle arz olundu, merhûm /ve/ mağ-furü'n-leh Mahmud Paşa -tâbe serâhu-nun imâretine vakf olunan köylerde, hâricden haymanadan gelüp vakıfda sâkin olup anda zirâ'at idüp yir tutup vakfa öşr ve rûsûm

virüp beş-on yıl ve ba'zı yirmi yıl olup anda mütemekkin olduktan sonra, ummâl tâifesinden ve gayrinden ba'zı haymanadur ve ba'zı ra'yyet oğludur, nizâ' idüp dahl itmek isterler imiş. Eyle olsa buyurdum ki, taht-ı hükûmetünüzde evkafda teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kaziyye bu vechile ise mezbûr evkaf hod serbest mefrûzü'l-kalem /ve/ maktû'ül-kademdir, rûsûm-ı şer'iyyesine ve kâffe-i hukuk-ı örfiyyesine hâricden kimesneye dahl ü ta'arruz itdürmeyesiz, bu bâbda mezbûr evkafda beş-on yıldan ve yirmi yıldan berü mütemekkin olup zirâ'at iden kimesnelerün öşrine ve sâir rûsûmına hâricden kimesneye dahl itdürmeyesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, bir dürlü dahı itmeyesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

448

Vidin sancağı beyine ve Vidin kadısına hüküm yazıla ki

/s.85/ El-hâletü hâzihî şöyle istimâ' olundu ki, Vidin sancağında olan voynukların ba'zı fevt olup ve ba'zı ga'ib olup ve ba'zı müteferrik olup hayli noksan vâkı' olup mezbûr voynuklar defter olup yazılması lâ-büdd olduğu ecilden bunda defter sûreti çıkarılıp gönderildi. Eyle olsa buyurdum ki, mezbûr deftere nazar idüp göresiz, şol voynuk ki, fevt olup veyâhûd ga'ib olup yiri mahlûl olmuş ola, anun gibilerün oğullarından ve akrabalarından var ise, anun yirine yazasız, şöyle ki, ol müteveffâ olanların yirlerine oğullarından ve akrabalarından bulunmaya, haymana kâfirden şöyle ki, kimesnenün ra'yyeti ve yazılısı olmaya, anun gibi haymanalardan bulup ol müteveffâ ve ga'ib olan voynuk yirine yazasız, fi'l-cümle bundan gönderilen defter bir dürlü dahı olmayup tağyir olmak olmaz ve defterde mevcûd olan voynuklardan ne denlü ga'ib olup ve ne denlü voynuk fevt olmuşdur ve yirlerine ne denlü yazılmışdur, defter idüp mühürleyüp Dergâh-ı mu'allâma gönderesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

449

Gönen kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Eğirdir hisârı erenlerinden Pîr Budak ve bâkı hisâr erenleri Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "Tîmârumuzda ba'zı imâmlar vardır ki, tasarruf itdüğümüz re'âyâ yirlerinden, vakıfdur diyü öşr alup bize nesne virmezler ve yirümüzde kovan vardır, yayaların olduğu ecilden kanûn üzere öşr virmezler ve mezbûr yayalar ra'yyet yirin tasarruf iderler, öşr virmezler" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kaziyye bu vechile olup mezbûr imâmlar re'âyâ yirlerinden öşr alurlarsa, ellerinde hükümleri varsa, aynıyle bunda kapuma gönderesiz, yoğ eğer hükümleri olmayup ol yirin öşri bunlara müteveccih olursa, hükm idüp alıviresiz ve bunlara müte'allık olan tîmârda olan yirlerde kovan varsa, öşr-i kovan sâhib-i arzındur, bunlardan hükm idüp alıviresiz ve bunların yirlerinde yayalardan ve gayrinden her kim zirâ'at iderse, ki kanûn üzere öşri ve rûsûmı bunlara müteveccih olursa, hükm idüp alıviresiz, fi'l-cümle tîmârlarına müte'allık olan kazâyâda ve umûrda şer'le ve kanûnla olan kaziyyelerin görüp emr-i şer' ü kanûn üzere amel idüp şer'le ve kanûnla olan hakların alıviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz ve ba'de'n-nazar bu hükm-i şerifi ellerinde ibka idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Ali nâm sipâhi Dergâh-ı mu'allâma âdem gönderüp: "Tîmârımda bir kimesne vefât idüp üç oğlu kalup babalarından kalan yiri müşâ'ı müşterek tasarruf iderken, üçü dahı vefât itdi, birisinin bir ma'sûm oğlu kalup ol bâkı emmülerinin hisselerin tapuya virmek isterüm, Antalya kadısı ana hüküm idüp hüccet virmiş, bana tapu virilmedi" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup bunun gibi husûsda kanûn-ı mukarrer bunun üzerinedür ki, ol ma'sûm oğlan şöyle ki, ol yirin uhdesinden gelüp anun gibi yerlerin ensâline tapu virilürse, ol tapuyı ol virdükden sonra emmülerinin yirin anun elinden almayup ana virile, şöyle ki, emmülerinin yirinin uhdesinden gelmeyüp ve tapusunu dahı vormeyüp kanûn üzere ol yir üç yıl battâl kalmış olursa, sipâhi kime dilerse tapuya vire, sen dahı bundan böyle bu uslûb üzere hüküm idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

/s.86/ Şimdiki hâlde sadrül-vüzerâ'îl-izâm vezîr-i a'zam Mesih Paşa -edâmal-lâhu me'aliyehû- senün bâb-ı sa'âdet-me'âbına mektûb gönderüp: "Taş-ili'nün boy beylerinin her birini da'vet eyleyüp istimâlet idüp ahd u şartla inandurup getürdükden sonra münâfıkın iğvâsiyle yine nefret itdürüp kaçururlar, bizim sa'yimiz işbu memlekete kıyâm ve nizâm virüp maslahat temâm olması maksûddur, bu bâbda şöyle cezm olundu ki, bu fesâd, Nasuh'a mensûb kimesnelerdendir ve bu memleketün harâbına ve bu olan fesâdlara sebep ol olmuştur"/diyü bildürdüğü eclden sen dahı Dergâh-ı âlem-penâhuma ol mektûbı aynıyle gönderüp ve sen dahı mektûb yazup ve mezbûr Nasuh'dan ve ana müte'allık âdemlerinden: "Envâ' şenâ'at ve fesâdâta muttali' olup bu diyârda bunca işler olup bunca gavgalara sebep ol olup şenâ'ati ve hıyâneti olduğına şâ'ibe-i şübhe olmayup vâcibü'l-katl olmasında iştibâh yokdur" diyü bildürmişsiz. Eyle olsa işte bu bâbda paşa-yı mûmâ-ileyhe hükm-i hümayûn gönderüp buyurdum ki, mezbûr Nasuh'ı bir tarîkile ele getirüp kendüyi ve kendünün ta'allukatından ve ethâ'ından ve oğlından ve kızından ve avretinden nesne komayup cümlesini ihzâr itdürüp kadr-i kifâyetce silâhdârlardan yarar ve mu'temed kimesneler ile cümlesini esbâblariyle ve davarlariyle Dergâh-ı mu'allâma göndereler, sen dahı kapun halkından yarar âdemler koşup bile gönderesiz ki, mezbûr Nasuh'ı ve ta'allukatın ne varise, yolda ve izde hiç birin kaçurmayup cümlesini mahfûz ve mazbût Dergâh-ı mu'allâma getirüp teslim ideler, bu bâbda mezbûr Nasuh ve ta'allukatı ve evlâdı ve etbâ'ı, ne denlû âdem gönderilürse cümlesini esâmîleriyle defter idüp defteri bile gönderesiz ki, defter mücebince getirüp teslim ideler, yolda ve izde kimesnesini kaçurmazlar, bu bâbda gereği gibi ihtimâm oluna ki, mezbûr Nasuh'dan ve ta'allukatından kimesne kalmayup cümlesi gönderile, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

Şimdiki hâlde ferzend-i ercümend es'ad-ı erşed oğlum Şehinşah -tâle beka-hu-ya mektûb gönderüp: "Taş-ili'nün boy beylerinin her birini da'vet eyleyüp istimâ-

let idüp ahd u şartla inandırıp getürdükden sonra, münâfıkın iğvâsiyle yine nefret itdürüp kaçururlar, bizüm sa'yimüz işbu memlekete kıyâm ve nizâm virüp maslahat temâm olması maksûddur, bu bâbda şöyle cezm olundu ki, bu fesâd Nasuh'a mensûb kimesnelerdendür ve bu memleketün harâbına ve bu olan fesâdlara sebep ol olmışdur" diyü mektûb göndermişsiz, müşârün-ileyh oğlum -tâle bekahû- dahı ol mektûbı Dergâh-ı mu'allâma gönderüp ve kendü dahı mektûb yazup mezbûr Nasuh'dan ve ana müte'allık âdemlerden: "Envâ' şenâ'at ve fesâdâta muttali' olup bu diyârda bunca işler olup bu gavgalara sebep ol olup şenâ'ati ve hıyâneti olduğına şâ'ibe-i şübhe olmayup vâcibü'l-katl olmasına ıstibâh yokdur" diyü bildürmiş. Eyle olsa buyurdum ki, mezbûr Nasuh'ı bir tarîkile ele getürüp ve kendünün ta'allukatından ve etbâ'ından ve oğlundan ve kızından ve avretinden nesne komayup cümlesini ihzâr itdürüp mezbûr Nasuh bile kadr-i kifâyetce silâhdârlardan yarar ve mu'temed kimesneler ile ve oğlum -tâle bekahû- dahı kendü kapusı halkından yarar âdemler koşup cümlesini esbâblariyle ve davarlariyle ve ta'alluklariyle Dergâh-ı mu'allâma gönderesiz ve ne mikdâr nefer irsâl olunursa bir defter idüp sûret-i defteri dahı bile gönderesiz, işte bu bâbda oğlum -tâle bekahû-ya dahı hükm-i hümayûn gönderildi ki, ol dahı mücidd olup mezbûr Nasuh'un oğlundan ve kızından ve âdemlerinden ve ta'allukatlarından kimesnesini kaçurmayup mahfûz Dergâh-ı mu'allâma getürüp teslim ideler, fi'l-cümle koşulan âdemlere ve silâhdârlara gereği gibi te'kid ü tehdîd oluna ki, yolda ve izde, Dergâh-ı mu'allâma gelince, ihtiyât üzere olalar, kimesnesini kaçurmayup cümlesini getürüp defter mücebince teslim ideler, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

453

Sultan /Ahmed'e/ hüküm yazıla ki

/s.87/ Şimdiki hâlde Dergâh-ı mu'allâma mektûb ve âdem gönderüp Yukaru Şark diyârına gönderilen âdemden biri gelüp: "Sûfî tâifesi Kür suyunun öte kenârında oturup Şirvan vilâyetinün ekin yörür ovalarında ta'un hastalığı vâkı' olup Akkoyunlu bu cânibde oturup memerrleri hıfz iderler" diyü bildürmüş, ma'lûm oldu. Eyle olsa gerekdür ki, bundan böyle dahı dâ'im yarar âdemler gönderüp tecessüs itdürüp hakikat-ı hâl ne vechile zâhir olursa yazup Dergâh-ı âlem-penâhuma i'lâm idesiz ve Karahisar sancağı beyi mektûb gönderüp Şark beylerinden Zünnûn Bey nâm kimesne kendüye âdem gönderüp Âsitâne-i sa'âdete ilticâ itmek istediğün i'lâm itmişsiz. Eyle olsa Yukaru Şark tarafıyla, bu cânibün aramızda dostluk ve muhâleset-i tammeye vardur, şimdi ol tarafdand bu tarafa âdem kaçup gelüp kabûl olunursa, aralıkda bürûdete ve küdürete sebep olur, mezbûr sancak beyine mektûb gönderüp ısmarlayasız ki, ol dahı haber göndere ki, mezbûr Zünnûn bu tarafa gelmek lâzım değildir, gelmeye ve Ama-siyye'de İmâret-i âmirede müderris olan Mevlânâ Sinan, dâr-ı fenâdan dâr-ı bekaya rihlet idüp ol medresenün tadrîsi için Merzifon müderrisi olmak bâbında iltimâs olunmuş. Eyle olsa inşâ'allhu'l-e'azz ol medresenün müderrisliği, bunda atebe-i ulyâmdan bir mahall ü müstahakk /ve/ kemâl-i ehliyyet ve fazilet ile mahall müderrise virile, sadaka olunup irsâl olunur, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

454

Sultan Şehinşah'a hüküm yazıla ki

Bundan evvel hükm-i hümayûn gönderüp: *"Yukarı tarafa varan Erdebil sûfîlerinden varışda ve gelişde bulunanın siyâset idesiz"* diyü buyurmuşdum, ol bâbda hâliyâ şöyle buyurdum ki, ihtimâm-ı tâm üzere olup sâbika gönderilen hükm-i hümayûnum mücebince amel idüp mezbûr sûfîlerden ele girenün mecâl vermeyüp siyâset itdüresiz ve ol bâbda gönderilen hükm-i hümayûnum târihinden şimdiye dek ne denlü sûfî siyâset olunmuşdur, defter idüp Dergâh-ı mu'allâma gönderesiz ve bundan böyle ayda bir, iki ayda bir, ne denlü sûfî siyâset olunursa, defter idüp göndermek ardınca olası, fi'l-cümle ol bâbda gönderilen hükm-i hümayûnı icrâ idüp emrûmi ihmâl itmeyüp yirine komak ardınca olası, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

455

Bolu kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihi dârende-i hükm-i hümayûn Aydoğmuş Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Çağan-Delüler nâm karyede ulak atını beslerler, mezbûr köyden on iki kimesne fevt olmuşdur ve on iki kimesne müflis olup oğulların avârıza katdılar"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, göresiz, kaziyye bu vechile olup ol müteveffâ olup ve müflis olanların yirlerine oğullarından ve akrabalarından bulup esâmîle-riyle yazup Dergâh-ı mu'allâma i'lâm idesiz ki, berât virile, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir- Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

456

Anadolu kadılarına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihi dârende-i hükm-i hümayûn Hüseyin Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Kulcan yörüklerindenüm, beylerbeyi âmili gelüp bir koyundan bir akça alur ve ağırlık diyü her evden yirmişer akça alur ve hilâf-ı şer' ü kanûn ziyâde te'addî ider"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, her biriniz taht-ı hükûmetinizde onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kaziyye bu vechile olup mezbûr âmil kanûna muhâlif koyun resmi taleb idüp evden eve yirmişer akça alup kanûn üzere hükm idüp alıviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

457

Balıkesri kadısına hüküm yazıla ki

/s.88/ El-hâletü hâzihi dârende-i hükm-i hümayûn Derviş Musa Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Ehl-i berât olup kadîmü'l-eyyâmdan tasarruf itdüğüm yiri Vildan ve Babuk nâm sipâhiler, ol yiri elümden alup altı yüz yirmi beş akçam aldurdılar ve berâtum aldılar, bana azîm zulm oldu"* diye bildürdiler. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus edesiz göresiz, kaziyye bu vechile olup bunun kadîmü'l-eyyâmdan tasarruf itdüğü yiri, mezbûr sipâhiler, bî-vech-i şer' ü kanûn aldıysa hükm idüp alıviresiz ve bunun hilâf-ı şer' ü kanûn akçasını aldılarsa, hükm idüp alıviresiz ve berâtını mühürleyüp Dergâh-ı mu'allâma gönderesiz, ki bunda görüle, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

458

Daday kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî Yusuf nâm müsellemler Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Taş-çılar'da Bektaş-oğlu Hüseyin yiri ki, Kozlu-Pınar nâm iki müdlük yirdür, karye-i Dölmekçi'de üzerüme müsellemler kayd olunmuşdur, şimdi Sa'dî nâm kimesne Kozlu-Seki nâm vakıf yiri kendüye yazdurup benim müsellemler yirüme dahl idüp mahsûlin alup be-gayet zulm oldı"* diyü bildürdi. Eyle olsa bunda defterde görüldi, Kozlu-Pınar bunun üzerine müsellemler kayd olunmuş, gerekdür ki, bunun müsellemler çiftliğine kat'â dahl itdürmeyesiz, şöyle ki, bunun çiftliğinin mahsûlin bî-vech-i şer' ü kanûn aldıysa, hüküm idüp alıviresiz, eğer anun berâtında bunun çiftliği yazıldıysa, ol berâtı mühürleyip yarar kimesneyle kapuma gönderesiz, bir dürlü dahı itmeyesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

459

Mağnisa kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hüküm-i hümayûn Ya'kub Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Çelebi Sultan'un tuz âmili bizden evden eve yirmi ikişer akça aldı, bâ-vücûd ki şimdiye dek Saruhan tuzın yiye gelmedik, be-gayet zulm itdi"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup bunlar kadimden Saruhan tuzın yiyü gelmeyüp âmil olan hilâf-ı şer' ü kanûn bunlardan evden eve yirmişer akçaların aldıysa, hüküm idüp alıviresiz ve bunların hükmün elinden almış, anı dahı alıviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

460

Manavgad kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hüküm-i hümayûn Emin Bey nâm müsellemler Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Kadimü'l-eyyâmdan tasarruf idegeldüğüm yamağları-mı, Lala Paşa âmilleri alup bana azim zulm iderler"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, teftiş ü tefahhus edesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup bunun kadimü'l-eyyâmdan defterde üzerine kayd olunmuş yamakların, mezbûr âmilleri aldıysa, girü kadimî yirlerine hüküm idüp buna müteveccih olan hakkı alıviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

461

Göynük kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hüküm-i hümayûn Seydi Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Atadan dededen tasarruf idüp öşrin ve rûsûmın viregeldüğüm yirlerümi sipâhi elümden alup bir müsellemler virdi, be-gayet zulm itdi"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup bunun tasarruf itdüğü yir sipâhiye hâssa yazılmış olmayup bî-vech-i şer' ü kanûn, bunun elinden aldıysa hüküm idüp girü alıviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

/s.89/ Bundan evvel Bursa kassâblarından hâsıl olan iç yağın anda olan mumcılara ve sabuncılara tevzî olunmağcün bir kimesne yağcın vaz' olunup berât-ı hümayûn virilmişdi, hâliyâ ol ma'nâ kadîmden olmayup sonradan ihdâs olduğı ecilden ref' olundu. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, mezbûr yirde olan kassâblar ne denlü yağ tahsîl iderlerse, yağcın olmazdan evvel, mumcılara ve sabuncılara tarîk-ı te'âdül üzere ne vechile satılı gelüp müslümanlar evvelden intifâ' idegeldilerse, girü ol müceb üzere olup kimesneye zulm ü hayf olmalı olmaya, ammâ bu bâbda, ki ihtiyât oluna, kassâblar yağı cem' idüp şehirlüye virmeden hâricden ecnebîye virüp veyâhûd mumcılarun ve sabuncılarun ağıniyâları bir yirden alup müslümanlara müzâyaka virüp ol dahı ziyâdeye satmaya, ol dahı mezkûr hâsıl olan yağdan, mumcılardan ve sabuncılardan her biri kadr-i kifâyetçe alup anlardan zâyid kalanı kassâblar kime dilerlerse satarlar, şöyle bilesiz, temerrüd ideni sekidüp hakkından gelesiz ve ba'de'n-nazar bu hüküm-i şerîfi mumcılar ve sabuncılar elinde ibka idesiz, âlemt-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

El-hâletü hâzihî dârende-i hüküm-i hümayûn Limoçeki dizdârı /Ya'kub veled-i/ Yusuf Dergâh-ı mu'allâma âdem gönderüp: *"Defterde üzerüme Boşna Krozne nâm mezra'a iki yüz elli akça hâsıl kayd olunmuşdur, iki yıldır ki hâsılına alurum, şimdi Bezer kâfirleri mezbûr mezra'a için bizüm üzerümüze yazılmışdur, Kuruzan nâmdur, şimdi dahl idüp almak isterler, bâ-vücûd ki bir defa isbât idüp almışdum ve mezbûr kâfirler mezra'adan bir günlük yirden vâğ otururlar"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, ikinüz ol mezra'aların üzerine varup göresiz, Boşna Krozne ayru olup Kuruzan ayru olup her biri başka mezra'a ise, defter üzerine hüküm idüp her birine mezra'aların ta'yin idüp hüccet viresiz, ammâ şöyle ki, bir mezra'a olup ikisi asılda bir iken iki isimle müsemma olmuş ise, kadîmden her kim tasarruf iderse, akdemine hüküm idesiz, fi'l-cümle kat'-ı nizâ' idüp bir dahı şikâyet gelmeli itmesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

* Bu konuda daha önce gönderilen bir hüküm için bk. nr. 441. Ayrıca bk. nr. 464.

El-hâletü hâzihî dârende-i hüküm-i hümayûn Ya'kub /veled-i Yusuf/ Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Bundan evvel Pazarlu nâm kimesne ihtiyariyle baştinasinden vaz gelüp emîn üzerüme kayd itdi, şimdi mezbûr baştinaya müte'allık tarlaları ve çayırıları gayri kimesneler elindedür, taleb iderüm virmezler ve Kuruzan'da dahı bir pâre vardır, virmezler"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, kaziyye bu vechile olup bunun defterde üzerine yazılan baştinaya müte'allık tarladan ve çayırdan her kimün elinde varise, ki şer'le ve kanûnla buna müteveccih ola, hüküm idüp aliviresiz ve: *"Haracın edâ itdiğüm ve kaç istoysalık (?) baştinanın telbîsle üzerümden ihrâc itmişler"* didi, anı dahı göresiz, emr-i şer' ü kanûn niçe ise hüküm idüp yirine koyasız,

temerrüd ideni yazup bildüresiz ve ba'de'n-nazar bu hükmi elinde ibka idesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

465

Çorlu(?) kadısına hüküm yazıla ki

/s.90/ El-hâletü hâzihî Dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüp iftihârü'l-efâhim ve'l-ekârim /../ -zîde mecduhû-nun Tekfurdağı'nda berât-ı hümayûnla tasarruf itdüğü /tîmârında Pınarbeylü nâm tîmârında bir niçe ../ halkı mütemekkin iken göçüp gayri yire gidüp ol köy yiri mu'attal kalup tapusunu virmeden mezbûr müselleme viren kimesneler zirâ'at iderlerimiş, anlarun teftîşi için hükmi-i hümayûn gelicek Çorlu subaşısiyle müsellemleri getürdüp teftîş olıcak mezbûr müsellemler cevâb virdiler ki: "*Kadîmü'l-eyyâmdan ol köy yirlerinde şeriklerümüz ve yamaklarımız ellerinde olan bağlarından ve âsiyâblarından öşrlerin biz alıgeldük*" didiler, ammâ: "*Her birinün müsellemlik yirleri ve sınırları, berâtları mücebince ta'yîn olunmuşdur, tasarruf iderler*" demişsiz. Eyle olsa buyurdum ki, mezbûr müsellemlerin çünkü müsellemlik yirleri ayrı olup bi'l-fi'il dahı her biri tasarruf idüp köy halkı göçüp gidüp nizâ' itdükleri yir ra'ıyyet yiri olup köye müte'allık olduktan sonra, öşrlerin bunlara hükmi idesiz, müsellemler olanlar müsellemlik çiftliğini tasarruf ide, bu bâbda bir dahı arz olunmalu olmaya ve bunun tahvîlinde ol müsellemler ne denlü hâsıl aldılarsa, hükmi idüp bî-kusûr aliviresiz ve bunun yirinde bir müsellemler ev yapup ve bağ diküp resmini ve tapusunu virmez iniş, buyurdum ki, bunun yirinden ol müsellemlerün bağından ve gayrinden her nesi var ise, kanûn üzere resmini ve tapusunu buna aliviresiz, temerrüd iderlerse, adıyla yazup bildüresiz, ki itâb-ı azîm ola, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

466

Edirne kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî şöyle buyurdum ki, hâssa benümçün kayış hâcet olup dârende-i hükmi-i hümayûn Rıdvan, saraç Sinan ihtiyâr itdüğü kayışlardan ne mikdâr eyü muhkem yarar kayış hâcet ise anda olan /../ aliviresiz, bu bâbda ihtimâm idesiz ki, be-gayet eyüleri ve muhkemleri alına, yaramazı alınmaya ve bahâları kanûn üzere virile, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

467

Lala Yusuf'a hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî: "*Yukarı Karahisar Kal'ası'nda hisâr erenlerinden Menteşe nâm hisar /eri/ hâricden olup telbîsle yazılmış*" diyü arz olmağın buyurdum ki, onat vechile teftîş ü tefahhus idesiz göresiz, şöyle ki, mezbûr Menteşe kadîmî kul olmayup ve kul oğlu olmayup hâricden olup telbîsle yazıldığı ma'lûm olursa, anun yirin dârende-i hükmi-i hümayûn Mehmedî ki, anda hisâr erenleri/indendür/, buna viresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

* Bu konuda gönderilen diğer bir hüküm için bk. nr. 479

468

Foça kadısına hüküm yazıla ki*

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn İsmâ'il Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Bundan evvel Yusuf nâm kimesneden bir çiftlik satın alup sekiz yıl tasarruf itdüm, mezbûr Yusuf ol çiftliği voynukluk yire yazdurmağın çiftliği elümden almak ister"* diyü bildürdi ve bu üzere sen dahı Dergâh-ı mu'allâma mektûb göndermişsiz. Eyle olsa buyurdum ki, teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, şöyle ki, bu çiftliği satın alup kanûn üzere tasarruf idüp mu'attal komadıkdan sonra ki: *"Mezbûr Yusuf telbîsle voynukluk yirine kayd olundu"* diyü dahl iderse, men' idesiz ve bî-vech-i şer' ü kanûn her nesini aldıysa, hükm idüp girü alıviresiz, temerrüd iderse yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe itimad idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

* Bu konuda gönderilen diğer bir hüküm için bk. nr. 479.

469

Edirne kadısına hüküm yazıla ki

/s.91/

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn İstadvraki(?) veled-i Toli ve Gavra veled-i Kosta ve Vodine veled-i Temürçi ve Yorgi veled-i Minoyaç nâm durûdger ve neccârlar anda olan Sarây-ı âmirem hizmetin iderler imiş. Eyle olsa buyurdum ki, bunları gayri hizmete ve hisâr yapmasına sürdürmeyesiz, bir dürlü dahı itmeyesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe itimad idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

470

Filibe kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî Mano nâm kâfir Dergâh-ı mu'allâma gelüp: *"Şehabeddin Paşa evkafındanuz, elümüzde avâriz için hükmümüz var idi. Mütevellî olan elümüzden alup ol sebebden bizi avâriz katup be-gayet zulm iderler"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup bunlarınçün olan avâriz hükmün mütevellîleri elinden alup virmez ise, hükm idüp alıviresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe itimad idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

471

Kaş kadısına hüküm yazıla ki

Şimdiki hâlde Dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüp: *"Kaş kadılığında Yaka-yol dimekli ma'rûf yol ki, azîm tavîl vâdinün kenârında vâki' olup eyyâm-ı şitâda ulu seller olup nice müslümanlar katarla develeri helâk olup zarûretten müslümanlar ve kâfirler Yaka-yol'a giderler, ol dahı sa'b u hatır-nâk yirdür, ba'zı davar düşüp helâk olurlar, dârendegân-ı hükm-i hümayûn Emre ve karındaşı Hasan zikr olunan Yaka-yol'un dâ'imâ düziüp ve meremmet itmeği iltizâm iderler"* diyü bildürmüşsiz. Eyle olsa buyurdum ki, mezkûrlar mādâm ki ol yolu görüp gözedüp ta'mîr ü meremmet ideler, avâriz-ı dîvâniyyeden mu'âf ve müsellemler idüp avâriz katdurmayasız ve ba'de'n-nazar bu hükm-i şerîfi ellerinde ibka idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe itimad idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

472

Antalya kadısına ve subaşısına hüküm yazıla ki

"Bundan evvel Teke-ili gerdânından (?) iki yaya kayd olunup mezbûr cemâ'at sefer olıcak defter mücebince iki yayaların virüp kethudâlar ve yayabaşı Kara Hızır re'âyâdan hayli akça alup be-gayet zulm iderler" diyü arz olunduğı ecilden teftiş için hükm-i hümayûn virilmişdi. Eyle olsa mezbûr Kara Hızır'ı ve ol kethudâları buldurup her birin onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, şöyle ki, yayabaşı Kara Hızır ve kethudâlar yaya için bunlardan ne denlü akça aldıysa, hükm idüp bi-kusûr alıviresiz, bunlar dahı defter mücebince sefer olıcak iki yayaların içlerinden çıkarup sefere göndereler, yaya için bunlardan akça almak olmaz ve şimdiye dek bunlardan yayabaşı ve kethudâlar ne denlü akça aldılarsa yazup Dergâh-ı mu'allâma i'lâm idesiz, bir dürlü dahı itmeyesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

473

Hayrabolu kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî iftihârü'l-emâcid Emîr-i âhur kethudâsı Mahmud -zîde mecduhû- Dergâh-ı mu'allâma gelüp: "Câbî Hızır nâm köyümde kovan vardur, kanûn üzere öşr taleb ederüm virmezler ve üç dört yıl battâl kalmış yirler vardur, kanûn üzere alup gayriye tapuya virmek isterüm" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup bunun tîmârında olan kovandan kanûn üzere öşr alıviresiz ve üç yıldan berü battâl kalmış yirleri bunlara taleb idesiz ki, tapuya zirâ'at idene vireler, fi'l-cümle tîmârına müte'allık olan kazâyâsın görüp emr-i şer' ü kanûn üzere amel idesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

474

Aksaray kadısına hüküm yazıla ki

/s.92/ El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn iftihârü'l-ümerâ'î'l-kirâm Lala Yusuf Dergâh-ı /mu'allâma/ âdem gönderüp: "Bundan evvel Karaman'da lala iken lalalık tîmârında olan resm-i ganem benüm tahvîlümde vâkı' olup ba'zı alup ve ba'zı Kemal Bey üzerinde kalup ve ba'zı Şücâ'da ve gayrinde kaldı ve andan gayri tereke akçasından ve alımdan mezbûr Şücâ'da iki bin altı yüz akça ve Uçarı Bey'de bin akça ve Çukadar Kemal'de iki bin akça ve Işık'da bir katırum vardur, taleb iderüm" diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, mezkûrun vekîl-i şer'îsi varduğı gibi husemâsiyle beraber idüp ber-müceb-i şer'-i şerif teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, şöyle ki, koyun âdetinden mezbûr Kemal üzerinde ve gayrinde bunun ne denlü akçası sâbit ü zâhir olursa, mecâl virmeyüp hükm idesiz, kulum kapucı Hüseyin alıvire, andan gayri tereke akçasından ve katırdan ve gayri alımlardan şer'le her kimün üzerinde hakkı zâhir ü sâbit olursa, hükm idesiz, kulum bi-kusûr alıvire, ba'de's-sübût ta'allül idüp virmeyenün metrûkatından satdurup bunun hakkını temâm almayınca olmayasız, bir dahı şikâyet itmelü itmeyesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerife i'timâd idesiz.

Tahrîren fi evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

475

Kengırı kadısına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Mehmed Dergâh-ı mu'alâma gelüp: *"Bundan evvel zâviyedâr bir kimesneden bir mikdâr yir tapuya alup üzerine ev yapup havlu idüp tasarruf iderken, oğlu şeyh olup mezbûr yir için benim hâssa yirümdendür diyü elümden almak ister, bâ-vücûd ki defterde üzerüme iki müdlük hâssa yir kayd olunmuşdur, kendü yirmi müdlük yir tasarruf ider, elinde defter sûreti vardır"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, mezbûr şeyhi ihzâr idüp ve elinde olan defter sûretine nazar idüp göresiz, şöyle ki, üzerine yazılan iki müdlük yirden ziyâde yir tasarruf iderse, yazup bildüresiz ve İbrahim ile tarla bâbında olan nizâ'ın göresiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

476

Hersek-ili sancağı beyine ve ol kal'alarda olan dizdârlara hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî Limoçeki hisârı erenlerinden İlyas'un oğlu Hüseyin yarar yiğit olup elinde dirliği olmaduğı ecilden buyurdum ki, ol yirde hisârda bir hisâr erliği mahlûl olup yâhûd kimesne elinde varsa buna tevcih idüp yazup bildüresiz, ki berât-ı hümayûn virile, şöyle bilesiz, eğlenmelü itmeyesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilhicce seni sitte ve tis'a-mie.

477

Yedidivan ve Ciharsenbe kadılarına hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn Sefersah Dergâh-ı mu'alâma gelüp: *"Bundan evvel Taşan nâm emmüm kendü yirinden ihtiyâriyle vaz gelüp sipâhiden tapuya alup tasarruf iderüm, şimdi Mehmed nâm emmüm mezbûr yir için karındaşum yiridir diyü elümden almak ister, bâ-vücûd ki hayli zemânda tasarruf iderüm"* diyü bildürdi. Eyle olsa buyurdum ki, husemâyı beraber idüp onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, kazıyye bu vechile olup bunun emmüsü kendü ihtiyâriyle yirinden ferâgat idüp bu dahı kanûn üzere tapuya alur, ol vakit mezbûr Mehmed hâzır olup yiri da'vâ itmeyüp şimdi bi-vech-i şer' ü kanûn elinden almak isterse men' idesiz, temerrüd ideni yazup bildüresiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

478

Sultan Ahmed'e hüküm yazıla ki

El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn mahrûse-i Amasiyye'de darbhâne ve mizân emîni Kâtib Bedreddin'un oğlu olup elinde dirliği ve ciheti olmaduğı ecilden buyurdum ki, göresiz, şöyle ki, mezbûr kul oğlu olup kanûn üzere dirlik olunmaluysa, hâline münâsib ve mülâyim dirlik idesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timâd idesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

/s.93/ El-hâletü hâzihî dârende-i hükm-i hümayûn İsmâ'il Dergâh-ı mu'al-lâma gelüp: *"Bundan /evvel Yusuf nâm kimesneden bir çiftlik satun aldum, sekiz yıl/ tasarruf itdüm, mezbûr Yusuf fevt olup oğlu Ali ol çiftliği voynukluk yirdendür diyü elümden alup bana dahl itdürmez"* diyü bildürdi ve bu üzere sen dahı Dergâh-ı mu'allâma mektûb göndermişsiz. Eyle olsa buyurdum ki, onat vechile teftiş ü tefahhus idesiz göresiz, şöyle ki, mezbûr çiftlik kadîmden voynukluk olmayup ra'yyet yiri olup mezbûr Yusuf buna satup bu dahı şer'le ve kanûnla tasarurf idüp müşârün-ileyh Ali, bî-vech dahl idüp aldıysa, hükm idüp girü alıviresiz, bir dürlü dahı itmeyesiz ve ba'de'n-nazar bu hükm-i şerîfi elinde ibka idesiz, şöyle bilesiz.

Tahrîren fî evâhir-i Zilhicce sene sitte ve tis'a-mie.

* Bu hüküm için bk. nr. 468

